

A
ONES
LICI

[Blank white paper label]

SOGLIA
—
INSTITUTIONES
JURIS PUBLICI

BX1935
S6
1853
c.1

348

1080043637

24564107

348

INSTITUTIONES
JURIS PUBLICI
ECCLESIASTICI

INSTITUTIONES
JURIS PUBLICI

ECCLESIASTICI

JOANNIS CARDINALIS SOGLIA

EPISCOPI AUXIMANI ET CINGULANI

EDITIO QUINTA

PARIS Y MEXICO

LIBRERIA DE EUGENIO MAILLEFERT Y Ca.

Jesus Treviño

POISSY. — IMPRIMERIE E. ARDIEU.

DEL FONDO DE LA BIBLIOTECA DE LA UNIV. DE LA COMPAÑIA DE JESUS
NO. 19626

Bx 1935
1663
1

BIBLIOTECA PÚBLICA
DEL ESTADO DE NUEVO LEÓN

FONDO BIBLIOTECA PÚBLICA
DEL ESTADO DE NUEVO LEÓN

AVANT-PROPOS.

Le droit canon a toujours eu par sa nature même une très-grande importance. Mais les discussions ardentes qu'ont soulevées, depuis quelques années parmi nous, les questions qui se rattachent à cette science, ont fait comprendre mieux encore la nécessité de lui consacrer plus de place et de temps qu'on ne lui en donnait généralement dans les cours de théologie.

De là le grand nombre de livres publiés depuis quelque temps sur cette matière ardue et délicate. Malheureusement la plupart de ces livres, ou par leur étendue, ou par les opinions particulières que défendent leurs auteurs, sont peu propres à servir de livres élémentaires, dont l'objet principal doit être de donner des notions exactes et précises par une lumineuse et méthodique exposition des principes.

Le livre que nous offrons aujourd'hui au clergé et spécia-

▲

A
ONES
LICI

[Blank white paper label]

SOGLIA
—
INSTITUTIONES
JURIS PUBLICI

BX1935
S6
1853
c.1

348

1080043637

24564107

348

INSTITUTIONES
JURIS PUBLICI
ECCLESIASTICI

INSTITUTIONES
JURIS PUBLICI

ECCLESIASTICI

JOANNIS CARDINALIS SOGLIA

EPISCOPI AUXIMANI ET CINGULANI

EDITIO QUINTA

PARIS Y MEXICO

LIBRERIA DE EUGENIO MAILLEFERT Y Ca.

Jesus Treviño

POISSY. — IMPRIMER E. ARDIEU.

DEL 296626 LEON
BIBLIOTECA UNIVERSITARIA DE SALAMANCA

Bx 1935
1663
1

BIBLIOTECA PÚBLICA
DEL ESTADO DE NUEVO LEÓN

FONDO BIBLIOTECA PÚBLICA
DEL ESTADO DE NUEVO LEÓN

AVANT-PROPOS.

Le droit canon a toujours eu par sa nature même une très-grande importance. Mais les discussions ardentes qu'ont soulevées, depuis quelques années parmi nous, les questions qui se rattachent à cette science, ont fait comprendre mieux encore la nécessité de lui consacrer plus de place et de temps qu'on ne lui en donnait généralement dans les cours de théologie.

De là le grand nombre de livres publiés depuis quelque temps sur cette matière ardue et délicate. Malheureusement la plupart de ces livres, ou par leur étendue, ou par les opinions particulières que défendent leurs auteurs, sont peu propres à servir de livres élémentaires, dont l'objet principal doit être de donner des notions exactes et précises par une lumineuse et méthodique exposition des principes.

Le livre que nous offrons aujourd'hui au clergé et spécia-

▲

lement aux élèves des grands séminaires, nous a paru très-propre à remplir ce but.

L'important ouvrage de l'illustre cardinal SOGLIA porte, pour ainsi dire, avec lui-même sa propre recommandation. Ce n'est qu'après avoir enseigné le droit canon à Rome pendant plus de vingt-quatre ans, que l'éminent et savant auteur, qui a toujours été honoré des plus hautes fonctions auprès des cinq derniers pontifes *Pie VII, Léon XII, Pie VIII, Grégoire XVI* et *Pie IX*, s'est décidé à mettre au jour le résumé de ses travaux et de son enseignement. Son cours de droit public ecclésiastique, destiné principalement aux jeunes théologiens de son séminaire et du collège noble de la *Campana*, a eu un très-grand succès à Rome et en Italie et a mérité à l'auteur les félicitations réitérées des souverains pontifes *Grégoire XVI* et *Pie IX*.

Ce livre se divise en deux parties : la première est une introduction à l'étude du droit canon. L'auteur y traite du droit ecclésiastique en général, des sources de cette science, et des différentes collections de droit canon. La seconde partie contient trois livres qui traitent de l'état de l'Église, du gouvernement de l'Église ; enfin des personnes et des choses soumises au pouvoir de l'Église.

L'auteur embrasse ainsi, sous une division très-simple, mais très-féconde, l'ensemble des questions que comporte la science du droit canon. Ce qui nous a frappé dans la lecture de son livre, ce qui lui assurera en France un succès infailli-

ble, c'est une sage modération alliée à la fermeté et à l'exactitude de la doctrine, une grande lucidité dans l'exposition et une connaissance très-étendue des sources et des auteurs, qui ont écrit sur ces matières.

L'ÉMINENT CARDINAL voulant, avant tout, écrire un livre élémentaire, s'est tracé pour règle et a suivi fidèlement ce conseil d'un jurisconsulte. « *Jura ita videntur posse tradi commodissime, si primo levi ac simplici via, post deinde diligentissima atque exactissima interpretatione singula tradantur : alioquin si, statim ab initio rudem adhuc et infirmum animum studiosi multitudine ac varietate rerum oneraverimus, duorum alterum, aut desertorem studiorum efficiemus, aut cum magno labore, saepe etiam cum diffidentia quae plerumque juvenes avertit, serius ad id perducemus, ad quod leniore via ductus, sine magno labore et sine ulla diffidentia maturius perduci potuisset.* »

L'édition française que nous publions aujourd'hui a été revue et augmentée par l'auteur lui-même qui a bien voulu, sur notre demande, nous en assurer la propriété ; elle est donc plus complète que les quatre premières éditions publiées en Italie.

A. COURCIER, ÉDITEUR.

DILECTO FILIO NOSTRO

JOANNI TIT. SS. QUATUOR CORONATORUM PRESBYTERO

S. R. E. CARDINALI SOGLIA

EPISCOPO AUXIMANO ET CINGULANO, AUXIMUM.

GREGORIUS PP. XVI.

Dilecte Fili Noster, salutem et Apostolicam Benedictionem. Allatum Nobis est cum tua epistola Volumen Lauretanis typis proxime editum, in quo Jus Publicum Ecclesiasticum in commodum praesertim Seminarii Collegique tui brevi oratione complexus es. Nos quidem officium donumque ipsum benevolentissime accepimus, Tibique, Dilecte Fili Noster, impense gratulamur pastorale studium, quo institutioni juventutis, maxime autem Clericorum in tuae utriusque Ecclesiae spem succrescentium, non modo auctoritate, vigilantia, aliisque tuae in illos paternae caritatis fructibus, sed Libris etiam a Te ad illorum usum opportune conscriptis anniteris. Oramus autem et obsecramus Dominum, ut tum in cura illa puerilis educationis, tum in caeteris quae ad Episcopi pertinent munus, adsit Tibi semper propitius in abundantia gratiae, atque in duplici Vinea tuis excolta laboribus justitiae fruges adaugeat. Denique superni hujus praesidii auspicem, et singularis benevolentiae, quam jamdiu a Nobis meritus es, pignus adjungimus Apostolicam Benedictionem, quam ex intimo corde depromptam Tibi eidem, Dilecte Fili Noster, totique istarum Ecclesiarum Clero ac Populo peramanter impertimur.

Datum Romae apud S. Petrum die 15 Junii An. 1842, Pontificatus Nostri anno duodecimo.

GREGORIUS PP. XVI.

DILECTO FILIO NOSTRO

JOANNI TIT. SS. QUATUOR CORONATORUM PRESBYTERO

S. R. E. CARDINALI SOGLIA

EPISCOPO AUXIMANO ET CINGULANO, AUXIMUM.

GREGORIUS PP. XVI.

Dilecte Fili Noster, salutem et Apostolicam Benedictionem. Libentissime tuas accepimus Litteras quarto Nonas proximi mensis Martii ad Nos datas cum binis exemplis tuarum de Publico Ecclesiastico Jure Institutionum, quas novis additionibus auctas iterum in lucem proferendas curasti. Gratulamur profecto, Dilecte Fili Noster, quod etiamsi in gravibus Episcopalis Ministerii muneribus obeundis verseris, tamen sacras disciplinas scriptis quoque in tui praesertim Cleri utilitatem edentis excolere non intermittas. Agimus igitur pro dono gratias, atque hac occasione singularem Nostram erga Te benevolentiam testamur denuo et confirmamus. Ac Te, creditasque vigilantiae tuae oves Deo et verbo gratiae Ipsius suppliciter commendantes, superni hujus praesidii auspicem Apostolicam Benedictionem Tibi, Dilecte Fili Noster, atque illis intimo cordis affectu peramanter impertimur.

Datum Romae apud S. Petrum die 8 Aprilis An. 1843, Pontificatus Nostri anno decimo tertio.

GREGORIUS PP. XVI.

DILECTO FILIO NOSTRO

JOANNI PRESBYTERO

S. R. E. CARDINALI SOGLIA

EPISCOPO AUXIMANO ET CINGULANO, AUXIMUM.

PIUS PP. IX.

Dilecte Fili Noster, salutem et Apostolicam Benedictionem. Gratae nobis admodum fuerunt tuae Litterae, quibus, Dilecte Fili Noster, dono nobis mittere voluisti duo exempla Institutionum Juris Publici Ecclesiastici, quas a Te elucubratas novisque accessionibus auctas in lucem quarto edendas curasti. Dum autem debitas pro munere agimus gratias, vehementer Tibi gratulamur, quod inter gravissimas Episcopalis Ministerii occupationes non desinas tuis scriptis sacras praesertim disciplinas illustrare Tibique addimus animos, ut pergas pro tua sapientia in lucem edere opera quae rei tum sacrae, tum publicae, usui et ornameto esse possint. Hanc vero occasionem libentissime amplectimur, ut praecipuam nostram erga Te benevolentiam denuo testemur et confirmemus, cujus studiosissimae nostrae in Te voluntatis testem, et omnium coelestium munerum auspiciem Apostolicam Benedictionem intimo cordis affectu Tibi ipsi, Dilecte Fili Noster, cunctisque istarum Ecclesiarum Clericis, Laicisque fidelibus Tibi commissis peramanter impertimur.

Datum Romae apud S. Petrum die 16 Junii An. 1853, Pontificatus Nostri anno septimo.

PIUS PP. IX.

PRAEFATIO AUCTORIS.

Jus Ecclesiasticum, sive Canonicum, sive Sacrum (nam haec verba idem sonant) est complexio earum legum, quibus Ecclesia regitur. Jus Ecclesiasticum ratione *Objecti* dividitur in *Publicum*, et *Privatum*. Cum enim Ecclesia societas sit quae instar aliarum societatum Magistratu et Populo constat, hinc Jus Publicum complectitur eas leges, quibus divinae hujus societatis, et eorum qui in ea potestatem gerunt, jura et officia determinantur; Jus vero Privatum iis legibus continetur, quae jura et officia privatorum definiunt.

Veteres Canonistae, in tradendo Jure Canonico, Jus Publicum Ecclesiasticum a Privato non separabant, sed in singulis argumentis ita versabantur, nihil ut praetermitterent eorum, quae ad rem facerent sive ea ad Jus Publicum, sive ad Privatum pertinerent. Sed postquam Joannes Adamus Ickstatt in opusculo: « De studio Juris ordine atque methodo scientifica

instituendo, Ingolstadii MDCCXLVII, » et paulo post Joannes Nepomucenus Endres in dissertatione : « De necessario Jurisprudentiali naturalis cum ecclesiastica nexu, Wirceburgi MDCCLI, » eam exponendi Juris Canonici rationem ad erudiendos auditores minus aptam praedictarunt, putantes Jus Publicum a Privato in scholis discernendum esse, Antonius Schmidt S. J. eisdem morem gessit, et anno MDCCLXXI Institutiones Juris Publici Ecclesiastici seorsum a Jure Privato edidit, ejusque exemplum nonnulli scriptores secuti sunt.

Id vero non omnibus probatum est. « Cum enim, » scripsit Zechius in Praecognitis Juris canonici lib. IV, « auditorum nostrorum intersit, utriusque hujus Juris Publici et Privati notitiam simul unaque opera haurire, hinc sicut in ipso corpore Juris materiae istae inter se permistae sunt; ita urgens causa hucusque non apparuit, ut in publicis scholis ad invicem separentur. » Verum tamen contraria vicit, sive quod novarum rerum plerique sunt cupidi, sive quod visum est ad faciliorem uberioque Juris Publici Ecclesiastici cognitionem id quam maxime conducere. Zallinger, in Prolegomenis ad Institutiones Juris Ecclesiastici cap. 8, fatetur, se vel invitum in hanc sententiam adductum esse ea de causa, « quia, » inquit, « non pauci existere, qui obtentu emendandae, methodi rem ipsam in pejus mutarunt, Sacrumque Jus corrumperunt locis plurimis : idcirco necessitatem mihi ante annos decem impositam credidi, ut Publicam Jurisprudentiali Canonicae partem a Privato Jure, in quo praelegendo versabar

maxime, segregatam ederem ; ut hac etiam parte nihil deesset iis, qui ingenio atque otio abundarent, cum Juri Sacro dant operam. »

Quibus de causis Summus Pontifex Leo XII, Constitutione edita « Quod divina Sapiencia » qua rationem studiorum in tota ditione ecclesiastica moderatus est, peculiarem Institutionum Juris Publici Ecclesiastici in magnis Lyceis Romano et Bononiensi constituit.

Qua Constitutione promulgata, cum animadvertissem Italicorum exstitisse neminem, qui Juris Publici Ecclesiastici Institutiones, in scholarum usum edidisset, huic operi manus admovere coepi, et has institutiones, videlicet prima Juris Publici Ecclesiastici elementa concipsi, et sunt veluti pars dogmatica Juris Canonici, eaque nuper edidi in gratiam adolescentium, qui in Auximano Ven. Seminario et Nobili Collegio Campana instituuntur.

Nunc earundem Institutionum haec altera editio in lucem prodit multis in locis aucta. eaque in tres libros distributa, quorum

- I. De statu Ecclesiae.
- II. De Ecclesiae Rectoribus.
- III. De Personis et Rebus potestati Ecclesiae subjectis.

Verumtamen operae pretium duxi de Jure Canonico generatim, de Fontibus ejusdem Juris, deque Sacrorum Canonum Collectionibus notiones aliquas praeponere, quibus ad

haec studia rite colenda tironum mentes imbui et praeparari omnino debent.

Cum in hoc opus incumberem, mihi semper versata sunt ante oculos ea verba Justiniani Inst. de J. et J. § 2: « Jura ita videntur posse tradi commodissime, si primo levi ac simplici via, post deinde diligentissima atque exactissima interpretatione singula tradantur: alioquin si statim ab initio rudem adhuc, et infirmum studiosi multitudine ac varietate rerum oneraverimus, duorum alterum, aut desertorem studiorum efficiemus, aut cum magno labore, saepe etiam cum diffidentia, quae plerumque juvenes avertit, serius ad id perducemus, ad quod leniore via ductus, sine magno labore et sine ulla diffidentia maturius perducere potuisset. »

Auximi iv. Nonas Octobres An. MDCCCLIV.

INSTITUTIONUM

JURIS ECCLESIASTICI

PARS PRIMA

COMPLETENS

PRAENOTIONES IN JUS ECCLESIASTICUM.

haec studia rite colenda tironum mentes imbui et praeparari omnino debent.

Cum in hoc opus incumberem, mihi semper versata sunt ante oculos ea verba Justiniani Inst. de J. et J. § 2: « Jura ita videntur posse tradi commodissime, si primo levi ac simplici via, post deinde diligentissima atque exactissima interpretatione singula tradantur: alioquin si statim ab initio rudem adhuc, et infirmum studiosi multitudine ac varietate rerum oneraverimus, duorum alterum, aut desertorem studiorum efficiemus, aut cum magno labore, saepe etiam cum diffidentia, quae plerumque juvenes avertit, serius ad id perducemus, ad quod leniore via ductus, sine magno labore et sine ulla diffidentia maturius perducere potuisset. »

Auximi iv. Nonas Octobres An. MDCCCLIV.

INSTITUTIONUM

JURIS ECCLESIASTICI

PARS PRIMA

COMPLETENS

PRAENOTIONES IN JUS ECCLESIASTICUM.

PRAENOTIONES
IN JUS CANONICUM.

CAPUT I.

DE JURE CANONICO GENERATIM.

§ 1.

DE NOMINE JURIS CANONICI.

Canon graeca vox est, quae proprie denotat normam, seu regulam, qua lineae in mechanicis artibus diriguntur. At Scriptorum usu ea vox translata est ad regulas morum, legesque significandas; quamobrem L. 1 ff. de legib. generatim lex definitur *Canon seu regula justii et injusti*. Modestum hoc Canonis nomen Ecclesia quoque adoptavit, ut fidei morum, et disciplinae leges significaret; quin et Apostolus ipse non semel in eadem significatione nomen Canonis usurpavit. Hinc factum est, ut libri veteris novique Testamenti, qui divinitus datas credendi agendique regulas continent, *Canonici* dicti sint; et Ecclesiae Constitutiones, quibus fidei morumque regulae explicantur, vel novae disciplinae leges conduntur,

universim *Canones* audierunt. Et quanquam apud Scriptores invaluerit, ut solae disciplinae regulae *Canones* vocarentur, Tridentina tamen Synodus antiquum morem sequuta, suas fidei definitiones nomine *Canonum* insignivit. Cum igitur fidei, morum, et disciplinae regulae, quibus christiani homines ad aeternam salutem diriguntur, peculiari quadam ratione *Canones* nuncupentur, merito jus illud, quo hae regulae continentur, *Jus Canonicum* dictum est.

§ 2.

DE JURIS CANONICI DEFINITIONE ET OBJECTO.

Itaque *Jus Canonicum* definiri potest « Complexio canonum sive legum fidem, mores et disciplinam spectantium, quae ab ecclesiastica potestate christianis vel praescriptae, vel propositae sunt. » In primis itaque *Jus Canonicum* definitur *Collectio canonum sive legum*, quod est loco generis, et commune cum aliis juribus; ita jus civile, vel municipale est collectio legum, quas Civitates sibi constituerunt. Additum est *canonum* SIVE LEGUM ad rem uberius explanandam, ut videlicet significaretur, canones non meras regulas esse, quarum vis omnis in suadendo et monendo posita sit, sed leges proprie dictas, quibus oportet obtemperare. Praeterea dictum est *fidem, mores et disciplinam spectantium*, ex quo intelligitur, tria haec objectum esse, in quo *Jus Canonicum* versatur. Omnes quippe canones aut de dogmatibus fidei, aut de morum praeceptis, aut de legibus disciplinae conscripti sunt.

Sequitur quae ob ecclesiastica potestate, quibus ex verbis

discimus, quemadmodum *Jus Canonicum* non solum ratione objecti, verum etiam ratione potestatis, unde manat, ab aliis juribus differat. Illud enim vero ab Ecclesia conditum est, scilicet ab iis, qui jus imperandi in Ecclesia ab ipso Christo acceperunt. Quam sane ob causam dici consuevit tum *Jus Ecclesiasticum*, videlicet ab Ecclesiae Rectoribus, constitutum, tum etiam *Jus Pontificium*, quod canones bene multi a Summis Pontificibus Primatum Ecclesiae gerentibus sanciti sunt. Per illud verbum *christianis* *Juris Canonici* subjectum designatur. Soli etenim christiani Ecclesiastico Juri subjiciuntur, quatenus per baptismi Sacramentum in Ecclesiae societatem recepti, ejus partes et membra evaserunt. « Quid mihi » inquit Apostolus 1^a Cor. c. 5, v. 12, « de iis, qui foris sunt judicare? » Igitur Judaei, Gentiles, et Turcae legibus mere ecclesiasticis non ligantur, quia nomen christianae militiae non dederunt; at ligantur haeretici, schismatici, excommunicati, et apostatae, propterea quod character Sacramenti, quo insigniti sunt, et obligationes characteri adnexae his criminibus non delentur.

Denique posteriora haec verba *vel praescriptae vel propositae sunt* addenda duximus, eo quod earum legum, quibus *Jus Canonicum* constat, alias Ecclesia praescribit, alias tantummodo proponit. Prioris generis illae sunt, quas ecclesiastica potestas pro ratione locorum, temporum, et personarum condit, quas ut praescribere, sic etiam mutare et abrogare potest, quae leges ecclesiasticae *positivae* dici solent. Alterius generis sunt, quae a jure naturali, aut divino promanant; Ecclesia vero auctoritate sua proponit, vel explicat. Ita Constitutiones de rebus fidei et morum, quanquam ecclesiasticae nominentur, propterea quod ab ecclesiastica auctoritate propositae, et addita etiam poena sancitae fuerint, nihilo tamen

secius ad jus naturale et divinum earum origo referenda est, manentque perpetuae et stabiles; qua de re infra dicendum erit.

§ 3.

DE DISCRIMINE THEOLOGIAM INTER ET JUS CANONICUM.

Fidei morumque tractatio tum ad dogmaticam et moralem Theologiam, tum ad Jus Canonicum pertinet. Verumtamen res aliter a Theologia, aliter ab Ecclesiastico Jure spectatur. Namque Theologia dogmatica de fide, rebusque divinis universim disserit, ut statuatur regulam credendi, atque hinc studium omne et operam collocat in demonstrando quid contra fidem pugnet quantum et quatenus opinio quaevis sanae et catholicae doctrinae congruat, vel adversetur. At Jus Canonicum res fidei respicit, ut ex eis agendi regulam hauriat, cum multae sint disciplinae leges, quae a fidei regulis ita pendent, ut credendi regula regulam agendi constituat. Ad mores autem quod attinet, « Theologia moralis » ait Schwarz in Inst. Jur. pub. univ. instr. I § 3, « motivo generali bonitatis atque malitiae, versatur circa virtutes omnes ac vitia: spectat primario, ac praecipue forum internum, et tractat actiones quaslibet sive respectum habeant ad Civitatem, sive non. » Sed Jus Canonicum rationem habet officiorum, quae in ecclesiastica societate praestanda sunt, ut fideles pie honesteque converterentur; et idcirco respicit fideles ratione habita ad communitatem ecclesiasticam, forumque externum maxime intuetur. Praeterea Canones, recte observante Gersonio in Recommendatione Licentiautorum in Decreto, « non sunt nisi conclusiones ex principiis theologicis, id est ex Evangelio, et aliis

libris canonicis elicita, vel illata, vel etiam determinationes loci, temporis, modi, quo jus divinum observandum praescribitur. »

Denique Jus Canonicum divinis legibus sive fidem, sive morem spectantibus addit ecclesiasticas leges, sive poenas, quibus improbi homines in officio contineantur: qua de causa exstant tituli de haeresi, de apostasia, de simonia, de adulterio, de perjurio, de furtis et similibus. Uno verbo Theologia tota est in rebus fidei et morum universim investigandis, illustrandis, et propugnandis; Jus Canonicum in iis custodiendis, propagandis, et in usum actumque perducendis: quamobrem jure merito a Boetio, et Alvaro Pelagio Theologia reatrix et practica nuncupatur.

§ 4.

DE DISCRIMINE INTER JUS CIVILE ATQUE JUS CANONICUM,
ET HUIUS PRAESTANTIA.

Tria sunt, quibus Jus Canonicum et Civile inter se differunt videlicet *origine*, *objecto*, et *fine*. Primo qui differunt *origine*, namque, ut inquit Zallinger de Jure naturae publico lib. III cap. VI § 223, « Origo imperii civilis est a Deo ut auctore naturae, neque naturae ordinem, ac limites transcendit: origo imperii ecclesiastici a Deo est ut collatore gratiae supernaturalis, proindeque longe altioris ordinis, quam ut cum ulla re temporali in comparisonem venire, aut pretio comparari possit. » Differunt *objecto*, propterea quod jus ecclesiasticum spiritualia et sacra moderatur; civile politica et temporalia. Differunt denique *fine*, quia jus ecclesiasticum

aeternam hominum beatitudinem praecipue spectat; civile vero temporalem tantummodo felicitatem. Ex qua triplici differentia proditur etiam triplex causa, quamobrem Jus Canonicum longe multumque Juri civili antecellit. Igitur Jus Canonicum excellit 1° ratione potestatis unde manat. Praeclare Fortun. Garcia de ultimo fine utriusque jur. num. 72: « Prima est excellentia causae efficientis; nam Summus Pontifex majorem habet jurisdictionem, et excellentiorem quam ipse Imperator. Itaque dignitas supremi Pontificis est multo clarior et eminentior dignitate Imperatoris, quod a Deo super omnem animam constitutus est, unde idem etiam Imperator ei subicitur. At constat, quod leges superiorum digniores sint legibus inferiorum. » 2° ratione objecti: « Tanto altiores » eleganter scripsit Baldus lib. 1 consil. 464 « sunt Canones, quanto coeli sunt altiores terra, quia tantum distant Canones a legibus mundi, quantum perpetuum a corruptibili, et sacra a profanis. » 3° denique ratione finis, quod « haec duo jura, » ut verbis utar laudati Garcia cit. oper. num. 19, « se habent ut anima et corpus, cum jus civile intendat in commune bonum, secundum quod convenit humanae societati; jus vero canonicum non solum secundum quod convenit humanae societati civiliter, sed etiam secundum finem in Deum intendendo, et aliam vitam exspectando. »

Attamen nemo putet, se plurimum posse in canonica jurisprudentia proficere et valere, nisi civilis juris studio operam quoque dederit. Nam utraque haec jura inter se ita nexa, copulataque sunt, ut alterum alteri auxilium praestet; quamobrem Lucius III, cap. 1 de nov. oper. nunc. « Sicut, inquit, leges non dedignantur sacros canones imitari, ita et sacrorum statuta canonum Principum constitutionibus adjuvantur. »

§ 5.

DE JURIS CANONICI AMPLITUDE ET NECESITATE.

Juris Canonici amplitudo ex magnitudine et copia rerum, de quibus agit, comprobatur. Triplex est ipsius objectum, videlicet *personae, res, et judicia*. Primum itaque agentibus de personis, sese objicit universa hierarchia ecclesiastica secundum gradus suos, a Pontifice usque ad infimum gradum clericorum, tum saecularium, tum regularium, horum dignitates, officia, munera, jura, dotes, modi acquirendi praeturas, easque amittendi. Ad alterum objectum, quod de rebus est, pertinent Sacramenta, vestes et vasa sacra, ritus et caeremoniae, templa, capellae, monasteria et domus religiosae, coemeteria, bona ecclesiastica, decimae, dotes Ecclesiarum, et hujusmodi, atque horum omnium privilegia, immunitates et administrationes. Ad tertium denique objectum, in quo de judiciis tractatio est, spectant ea omnia, quae de potestate ecclesiastica tum judiciaria, tum coercitiva, de foro competenti, de norma exercendorum judiciorum, itemque de delictis et criminibus, deque poenis et censuris ecclesiasticis disputari possunt. Igitur jus canonicum objecto suo amplissimum est, et varietate rerum jucundissimum.

Quod autem ad ejus necessitatem attinet, Juris canonici scientia necessaria est primo quidem clericis. Hi enim juris discendi necessitate adstricti sunt, tum ratione praecepti, tum ratione muneris clericalis. « Nulli Sacerdotum liceat canones ignorare, » edixit Coelestinus Pontifex epist. 3 cap. 1, compluresque sunt ecclesiasticae leges, quibus clerici jubentur.

tur canonum sibi scientiam comparare. Deinde ratione muneris debent perspectos habere canones, « praesertim in iis, quae ad munera sua rite praestanda necessaria sunt, ut aedificent cunctos tam fidei scientia, quam operum disciplina, » ut habemus ex Concilio Toletano III can. 23. Deinde ne laicis quidem, potissimum illis, qui causas dicunt aut judicant, sacerorum canonum scientia negligenda est, propterea quod tanta est utriusque juris connexio, ut in negotiis et causis civilibus, ubi alterum jus aut nihil, aut obscure admodum aliquid constituit, per alterum jus explicari et suppleri debeat. Praeterea multae sunt leges in jure civili a sacris canonibus emendatae, quas nec advocatis laicis fas est ignorare. Denique omnes, qui in foro versantur, agendorum judiciorum rationem, quam sacri canones tradiderunt, cognitam habere debent, quae utpote planior et simplicior, communi omnium Tribunalium usu recepta est.

§ 6.

DE JURE ECCLESIASTICO PUBLICO ET PRIVATO.

Quid est societas hominum sine imperio? Est corpus sine commissuris, sine nervis, sine ullis conjunctionibus, sine vinculis, sine capite, quod nec stare, nec percipi ullo modo potest. Igitur ad constituendam, conservandamque societatem necessaria est auctoritas Magistratus, qui praesit, qui regat, qui stabiliat leges, qui controversias dirimat, qui castiget improbos, qui tueatur bonos, omnesque in officio contineat.

At vero Magistratum definita sunt jura, et officia secundum naturam, formam, et finem societatis, et secundum leges, quas

Juris publici Scriptores vulgo *fundamentales* appellant. Ea vero jura, et officia *publica* dicuntur, propterea quod communem alicujus populi aut civitatis utilitatem spectant, eorumque jurium et officiorum complexus *Jus publicum* vocatur. Quapropter Scriptores in hoc jure tradendo primum agunt de structura et constitutione societatis, deinceps de singulis juribus et officiis eorum, qui imperium in ea gerunt.

Jam vero Ecclesia societas est ab ipso Christo constituta, quae Magistratu et populo constat, ideoque in ea sunt qui regunt et imperant, et qui reguntur et parent. Est igitur Jus quoque publicum ecclesiasticum, sunt Magistratui ecclesiastico sua jura et officia, et proinde jus istud ita definiri solet: « Jus publicum ecclesiasticum est, quod totius Ecclesiae, ejusque Rectorum jura et officia determinat. » Itaque Canonistae tractationem Juris publici ecclesiastici ita assumunt, ut primo edisserant de divina Ecclesiae origine et fundatione, de potestate divinitus eidem tradita, de Rectoribus ab ipso Christo constitutis, deque rebus eorum potestati subjectis; deinde transeunt ad explananda eorundem Rectorum jura et officia, eaque aptis argumentis confirmanda. Hujus vero sacrae societatis tabulae, sive leges fundamentales sunt *Sacra Scriptura*, et *Traditio*, utriusque vero interpretres Ecclesia est, quam audire omnino debemus.

Sed jam de Jure privato dicendum est. Ut illi, qui Magistratum non gerunt, *privatae personae* vel *privati* dicuntur, sic jura quibus in societate fruuntur, et officia quae praestare debent, *privata* vocantur, ex iisque Jus privatum conficitur. Id pariter in Jure canonico receptum est, et Jus privatum ecclesiasticum definitur: « Complexio earum legum, quibus christiani populi jura et officia determinantur. »

Justinianus § ult. Instit. de Just. et Jur. ait: « Hujus studii duae

sunt positiones, publicum et privatum. Publicum jus est, quod ad statum rei romanae spectat, privatum quod ad singulorum utilitatem pertinet. » Itaque animadvertit Franciscus Schmier de Jurisp. publ. Imp. Romanogermanici Sect. 1, § 1: « Justinianus Jus civile Romanorum divisit in publicum et privatum, et relicto publico, privatum duntaxat tractavit, quo satis ostendit jus unum sine altero consistere, atque adeo haec membra dividenda veras esse species Jurisprudentiae civilis, nec unam ad alterius integritatem necessario desiderari posse... Utraque ergo cum objectum separatum habeat, et unaquaeque speciali difficultate circumsepta sit, est separata scientia separatim a Jurisperitis discutienda.

» Verum ad id uberius explicandum, in quo jus Ecclesiasticum publicum et privatum differunt inter se, accommodata videtur ea Juris divisio in *constituens et constitutum*: quam apud quosdam Auctores praesertim veteres legimus. *Jus constituens* vocant *jus constituendarum legum*: Jus vero *constitutum* ipsas *leges constitutas*. Qua posita partitione Juris, dicimus nihil aliud esse Jus publicum Ecclesiasticum, quam Jus constituens, quandoquidem de hoc uno in Jure publico disseritur, scilicet quae quantaque Ecclesiae sit constituendi leges, imperandique potestas: neque itidem quidquam aliud esse Jus privatum quam Jus constitutum, quatenus jus privatum versatur in recensendis, illustrandisque Canonibus sive legibus, quas Ecclesia constituit. Uno verbo, Jus publicum Ecclesiasticum tradit quid Ecclesia possit constituere; Jus vero privatum quid Ecclesia constituerit.»

§ 7.

DE JURISPRUDENTIA ECCLESIASTICA.

« Cum omnes ferme leges, » egregie dixit Zalwein in princ. jur. eccl. tom. 1 q. 2 cap. 3, « sint regulae generales, et impossibile sit legem ferre ita claram, quae nulla egeat interpretatione, aut ita universalem, ut ad omnes casus in sacris occurrentes, quos nullus Legislator praevidere potest, applicari et extendi valeat, opus erit quadam prudentia, qua me-

diante leges non solum recte intelligantur, sed et ad actiones hominum sapienter applicentur, et ad casus in legibus non expressos justa interpretatione extendantur. » Haec itaque prudentia explicandi applicandique juris solet jurisprudentia vocari, atque adeo definiri: « Facultas sive habitus ecclesiasticas leges interpretandi, easque rite ad occurrentes casus applicandi. » Itaque jurisprudentiae ecclesiasticae duae sunt veluti partes, quarum una leges ecclesiasticas scienter interpretatur, altera easdem leges ad facta, sive ut vulgo aiunt, *ad casus obvenientes applicat*. Prima jurisprudentiae pars, quae in rectam interpretationem legum incumbit, ardua est, multarumque rerum peritiam postulat; altera pars quae in applicandis legibus versatur, expedita et facilis est, statim ac ex apta legis interpretatione mens Legislatoris comperta fuerit.

Igitur interpretatio est *alicujus legis obscurae vel ambiguae explanatio*; hinc Cicero lib. 1 de div. ait: « quia erant multa obscura, multa ambigua, explanationes adhibitae sunt interpretum. » Recta vero hujusmodi legum interpretatio ex verbis et probabilibus conjecturis eruenda est. Quod pertinet ad verba, isthaec accipienda sunt in significatione propria et usitata; sic enim putandum est a Legislatore adhibita fuisse, ut facile ab omnibus intelligerentur. Sed ratio temporum habenda est, quandoquidem sunt aliqua vocabula, quae antiquis temporibus aliud significabant, aliud modo significant. Exemplo esse possunt isthaec vocabula: *diocesis, parochia, viaticum*, et alia, quorum antiquae significationes in alias mutatae sunt. Vim et potestatem hujusmodi verborum, habita ratione temporum, explicarunt Alaspinaeus, Balutius, Carolus Fresnius, alique.

Conjecturis autem ad percipiendam Legislatoris mentem opus est, si verba sint flexiloqua, non connexa, involuta, aut

si partes orationis sibi invicem repugnare videantur. Tum enim occasio, sive ratio, ob quam lex condita fuit, et adjuncta personarum, locorum, ac temporum investiganda sunt, ex quibus lux aliqua effulgebit, ut possimus in mentem Legislatoris, sensumque legis penetrare.

Verum de his non attinet plura dicere, atque ad rem nostram satis erit haec, quae sequuntur, adnotare.

Quadruplex interpretatio legis est, *authentica*, *usualis*, *judicialis* et *doctrinalis*.

Authentica est, quae fit a Legislatore vel ejus Successore, et authentica apud Jurisconsultos dicitur, quia indubitam et legitimam auctoritatem habet. Haec enim interpretatio instar legis retinenda est, eo quod ab ipso Legislatore proficiscitur, ab eoque recedere licet nemini.

Usualis est legis dubiae per usum, sive consuetudinem facta interpretatio. Consuetudo enim, ex cap. « Dilectus » § de consuet., « optima est legum interpres : » et ex leg. 37 ff. de legib. : « Si de interpretatione legis quaeratur, in primis inspiciendum est, quo jure civitas retro in hujusmodi casibus usa est. Optima enim legum interpres consuetudo ; » et leg. 38 ff. eod. dicitur : « In ambiguitatibus quae ex legibus proficiscuntur, consuetudinem, aut rerum perpetuo similiter judicatarum auctoritatem, vim legis obtinere. » Tridentina Synodus sess. 24 cap. 1 de refor. matrim. decrevit, irritum, nullumque matrimonium fore, quod ubicumque decretum illud publicatum esset, « aliter quam praesente Parocho vel alio Sacerdote de ipsius Parochi seu Ordinarii licentia, et duobus vel tribus testibus contraheretur. » Decretum singulari modo nominat Parochum ; sed cum duo esse Parochi possint, alter sponsi, et alter sponsae, dubitatum est, quisnam Parochus adhibendus, sponsine, an sponsae, an

utriusque. Itaque opus erat interpretatione. Jam vero alterutrum Parochum rite adhiberi consuetudo interpretata est ; namque coram Parocho sive sponsi, sive sponsae celebrari matrimonia coepta sunt, eaque rata et legitima haberi ; quam deinde interpretationem decreta Apostolicae Sedis approbaverunt. Sed postquam consuetudo legitime praescripta est, interpretatio non eget Legislatoris approbatione, et loco legis est, siquidem utriusque juris auctoritate nititur.

Interpretatio *judicialis* est, quae fit a iudice, dum in ferenda sententia jus allegat, illudque interpretatur. Sed hujusmodi interpretatio perinde ac sententia, et res judicata inter solos litigantes jus facit, aliis vero nec nocet, nec prodest, 4. 2 Cod. *quibus res judicata non noceat*, et c. 17 de sent. et re judicat., nisi causae sint connexae ; quibus de rebus late disserunt Doctores ad titulum Decretalium *de sententia et re judicata*.

Doctrinalis denique interpretatio est, quae fit a Jurisperitis, aliisque viris doctis, qui legibus canonibusque interpretandis operam navant. Horum interpretationes tantum valent, quantum probant rationes et argumenta, quae ab ipsis afferuntur, et aliter sentire integrum est unicuique.

Pius IV in sua Constitutione « *Benedictus Deus* » omnia, quae a Tridentina Synodo acta, statuta, et definita fuerant, confirmavit, et simul gravissimas poenas constitui in eos, « qui ausi fuissent ullos commentarios, glossas, adnotationes, scholia, ullumque omnino interpretationis genus super ipsius Concilii decretis quocumque modo edere. » Deinde animadvertens, ut ipse ait, « parum esse jura condere, nisi sint quae executioni demandari faciant, » alia Constitutione edita « *Alias nonnullas* » octo Cardinales delegit, qui sedulam navarent operam, ut Concilii Tridentini decreta ab omnibus, ad

quos pertinerent, accuratissime servarentur. Hinc ortum habuit *Congregatio*, quae primum dicta est *Cardinalium Concilii Tridentini*, eique Sixtus V Constitutione « *Immensa* » potestatem insuper fecit ejusdem Concilii « *Decreta de reformatione interpretandi, Nobis tamen consultis,* » ut Pontifex ibidem ait, ita scilicet ut de quacumque interpretatione Romanus Pontifex consuli omnino deberet. Tunc itaque « *Congregatio Cardinalium Concilii Tridentini Interpretum* » vocari coepta est, ejusque vero interpretationes, et responsa *Declarationes* appellantur.

Canonistae disputant quaenam hujusmodi Declarationibus vis et auctoritas tribuenda sit? Qua de re in primis videndum est, utrum Declaratio ad privatam quaestionem, sive litem dirimendam, an vero ad dubiam legem generatim interpretandam edita fuerit. Namque Cardinales in ea Congregatione vel privatorum causas judicant, vel leges generatim interpretantur.

Jam vero declarationes, quibus privatorum lites, et controversiae dirimuntur, quanquam ob singularem Cardinalium prudentiam atque doctrinam plurimi faciendae sint, non videntur tamen eam vim habere, ut inferiores judices adigant ad idem in similibus causis judicandum, tum quia Cardinales non interpretum, sed judicum personam agunt, judices vero inter solos litigatores jus faciunt, tum quia in privatis quaestionibus peculiaris facti adjuncta saepius in causa sunt, cur ita judicetur. Quapropter Cardinalis De Luca in Annotat. Concil. Trid. disc. 1 num. 44 ait, « *erroneum esse in particularibus Declarationibus cum consueta caeca fide vim constituere, cum illae, quae singulos vel particulares concernunt casus, ex eorum particulari qualitate, et circumstantiis manare soleant, ideoque alteri diversas circumstantias habenti*

non semper sunt applicabiles, cum diversimode ob diversam facti qualitatem saepius decernere congruat. »

Declarationes vero, quae ab eadem Congregatione eduntur, praeque proprie in legum interpretatione versantur, authenticas et legitimas esse affirmamus. Authentica enim et legitima interpretatio est, quae fit a Legislatore, vel ab alio ex ipsius Legislatoris auctoritate. Jam vero interpretationes Congregationis Concilii hujusmodi auctoritate nituntur. Siquidem Trid. Synodus sess. 25 *de recipiendis et observandis Decretis Concilii* ait, se confidere, difficultates et dubitationes omnes, quae occurrerint, per Romanum Pontificem sublatum iri, « *commodiore quacumque ratione ei visum fuerit.* » Romani vero Pontifices istud munus interpretandi decreta, quae ad disciplinam, morumque formationem pertinent, eidem Congregationi detulerunt. Ejus ergo Congregationis interpretationes authenticae et legitimae sunt. Quin imo cum fiant consulto Pontifice, sunt profecto ipsius Pontificis propriae; namque, ut ait Imperator l. 1^a C. de veter. jur. enucleand., « *omnia nostra facimus, quibus nostram imperitur auctoritatem.* »

Quae quidem Declarationes ut vim habeant, solemnium promulgatione non egent, quia jus novum non constituunt, sed jam constitutum interpretantur; « *quam interpretationem, sunt verba Auth. de muliere raptum passa § fin. collat. 9, « non in futuris tantummodo casibus, verum in praeteritis etiam valere sancimus, tanquam si nostra lex ab initio cum interpretatione tali promulgata fuisset a Nobis.* »

Aliqui Canonistae, inter quos Van Espen p. 4 *Jur. Eccl. univ. tit. 22 cap. 5*, et Gibert *Prolegomenorum in corpus Juris Canonici per regulas ordine naturali digesti parte priore tit. 23* contendunt, Declarationes Congregationis Concilii,

aliarumque Congregationum Cardinalium mere doctrinales esse, non legitimas, non authenticas, neque proinde ullam vim legis habere, quorum argumenta refellit P. Rupperecht in *Notis historicis in universum Jus Canonicum tit. 2 de Constitut. cap. 7*. Vide etiam Fagnanum in cap. *Quoniam* num. 6 et seqq. de *Constit.*

§ 8.

DE CANONUM DIVISIONE.

Canones in duas classes dividi vulgo solent; in prima classe *dogmatici*, in altera *disciplinares* recensentur: omnis quippe christianorum vita duabus regulis, nimirum credendi regula, et regula agendi continetur; ac proinde credendi regula a canonibus dogmaticis, a disciplinariis autem agendi regula exhibetur. Verumtamen cum de regula agendi sermo est, qui distincte atque explicate loquuntur, canones morum a canonibus disciplinae separant, atque adeo, quemadmodum triplex est juris canonici objectum, nempe fides, mores, et disciplina, quod superiori capite docuimus, sic quoque canones trifariam dividunt, videlicet in canones *fidei*, in canones *morum*, in canones *disciplinae*. Operae pretium est de his tribus canonum speciebus aliquid enucleate dicere; namque cognitio naturae atque indolis singulorum canonum non modo valde juvat, sed necessaria omnino est ad ea dilucide recteque percipienda quae universim de vi et auctoritate canonum dicenda sunt.

§ 9.

DE CANONIBUS FIDEL.

Canones Fidei sunt, in quibus aliquid credendum proponitur. Itaque ipsorum objectum est veritas aliqua divinitus revelata, quam fideles debent firmiter credere et profiteri. Plures hujus generis canones a priscis Juris Canonici collectoribus congesti sunt, eosque Gratianus sequutus est, ac proinde quae catholica fides de Unitate Dei, et Personarum Trinitate, de Dei praescientia et praedestinatione, de Angelorum et hominum creatione, de primi hominis lapsu, de Christo unico mediatore, de Sacramentis et eorum effectibus, de auctoritate et infallibilitate S. Scripturae, de unitate Ecclesiae, de primatu Romani Pontificis, de animarum immortalitate et corporum resurrectione, de aeternae vitae praemiis et suppliciis, haec, inquam, aliaque id genus multa in suum Decretum inseruit. At vero non omnes canones, in quibus veritas aliqua enunciatur, continuo dogmatici habendi sunt; dogmaticos enim dicimus, qui catholicae fidei regulam sive dogmata tradunt, omnesque fideles ad credendum ita obstringunt, ut haereticus sit, qui constanter firmiterque non assentiatur. Duo igitur desiderantur, ut canon dogmaticus habeatur. Primum est divina revelatio, ut nimirum quod canone docetur, in verbo Dei sive scripto, sive tradito contineatur, cum fides catholica auctoritati solius Dei innitatur. Alterum est Ecclesiae propositio, ut videlicet illud ipsum, quod canone docetur, tum Ecclesia proposuerit, tum etiam jusserit ab omnibus et singulis fidelibus pro veritate catholica teneri. Ad rem

Melchior Canus de locis theol. lib. 5 cap. 5 quaest. 4 :
 « Summorum Pontificum, Conciliorumque doctrina si toti
 Ecclesiae proponatur, si cum obligatione etiam credendi pro-
 ponatur, tum vero de fidei causa iudicium est. »

§ 40.

DE NOTIS CANONUM DOGMATICORUM.

Veronius in regula fidei catholicae § 2, rem eandem ex-
 ponens ita loquitur : « Duo debent conjunctim adesse, quo
 doctrina aliqua sit fidei catholicae, alterum ut si revelata a
 Deo per Prophetas, Apostolos, seu Auctores canonicos, alte-
 rum ut sit proposita ab Ecclesia. Si utrumque adsit alicui
 doctrinae, illa fide divina catholica est credenda : si alterum
 desit, seu revelatio seu propositio Ecclesiae, non est fide di-
 vina catholica credenda. Sed secundum adesse non potest,
 quin primum reperiatur ; quia cum Christus Ecclesiae pro-
 miserit assistentiam Spiritus S., qui doceat eam ducatque in
 omnem veritatem, haec nunquam, stante Dei promissione,
 quae semper obtinet, docet aliquid esse revelatum, quod non
 sit revelatum. » Igitur ad canonem dogmaticum internoscen-
 dum, non opus est ut inquiramus, an doctrina canonis divi-
 nitus revelata sit, sed satis si compertum habeamus, doctri-
 nam canonis ab Ecclesia tanquam fidei dogma propositam
 esse.

At vero canones quandoque de rebus fidei aliquid affir-
 mant, aut negant, quin satis appareat, utrum ea simplex sit
 aut affirmatio aut negatio, an vera dogmatis fidei propositio.
 Igitur necesse est aliquas regulas in promptu habere, quibus

§ XI. DE EXPOSITIONE EARUMDEM NOTARUM. 19

simplex affirmatio aut negatio a certa dogmatis propositione
 discernere, et internoscere possimus.

Quatuor hujusmodi regulas Melchior Canus cit. loc. exhi-
 buit, quas Theologi et Canonistae summa consensione am-
 plexi sunt. Eas Canus profert hisce verbis :

« Prima, et ea quidem manifesta, si contrarium asserentes
 pro haereticis judicentur. Cujus rei exempla habes cap. DAM-
 NAMUS de Sum. Trin. : et cap. unic. de Sum. Trin. in 6, et
 Clement. unic. de sum. Trin. § 1.

» Altera nota est, cum in hanc formam Synodus decreta
 praescribit : SI QUIS HOC AUT ILLUD SENSERIT, ANATHEMA SIT :
 qualia permulta sunt in Concilio Toletano I. et in Synodo
 Tridentina.

» Tertia est, si in eos qui contradixerint, excommunica-
 tionis sententia ipso jure feratur. Exemplum est de haereticis
 cap. CUM CHRISTUS, et cap. AD ABOLENDAM.

» Quarta est, si quidquam, aut expresse et proprie a fide-
 libus firmiter credendum, aut tanquam dogma fidei catho-
 licae accipiendum dicatur, vel aliis similibus verbis aliquid
 esse Evangelio, doctrinaeve Apostolorum, contrarium. Dica-
 tur, inquam, non ex opinione, sed certo et firmo decreto. »

§ 41.

DE EXPOSITIONE EARUMDEM NOTARUM.

Sed operae pretium est easdem regulas breviter explanare.
 Itaque prima regula admodum perspicua est : ubi enim ca-
 nones volunt, eos qui contra senserint, pro haereticis haberi.

nullum dubium relinquitur, quin dogmatici censi debeant. Profecto fieri non potest, quin canones dogmatici sint, quibus turpis haeresis nota adversus dissentiente inusta est, quandoquidem nemo potest haereticus esse, nisi qui catholico dogmati contradixerit.

Secunda, et tertia regula hoc modo intelligi debent, nempe canones, in quibus anathema, vel excommunicationis poena in dissentientes constituta est, tum denique dogmaticos esse, si in eis de rebus fidei agatur; quandoquidem etiam canones, qui ad fidem non pertinent, eadem excommunicationis poena vel anathemate sanciri solent. Ita canones Concilii Romani sub Gregorio II lati sunt in hunc modum: « Si quis commatrem spiritualem duxerit in conjugio, anathema sit: si quis consobrinam suam duxerit in conjugio, anathema sit. »

Denique quarta regula eos canones spectat, in quibus etiamsi agatur de rebus fidei, nulla tamen inusta est haeresis nota, nec anathema, nec poena excommunicationis constituta adversus eos, qui dissenserint. Itaque hi canones dogmatici erunt, si talibus verbis propositi sint, quae non opinionem, sed certum exploratumque iudicium exhibeant. » Licet enim opinio Durandi, ait Melchior Canus cit. loc., reprobetur cap. GAUDEMUS DE DIVORTIIS, sed qui dixit: VERUM ABSONUM HOC VIDETUR, ET INIMICUM FIDEI CHRISTIANAE, noluit haereseos illos condemnare. Verbum enim VIDETUR iudiciorum infirmit certitudinem. Praeterea, « auctore eodem Cano, » etiamsi verba canonis absoluta sint, planeque et omnino quidquam affirmant vel negent, adhuc tamen ipsius canonis scopus investigandus est, ut certo intelligamus, an doctrina canonis simpliciter asseratur, an etiam ceu fidei dogma proponatur. Nuda enim verba corticem canonis repraesentant; scopus autem ipsius naturam atque in-

dolem manifestat. Igitur constitutio ecclesiastica, sive canon dogmaticus erit, si certum exploratumque sit, data opera conditum fuisse, ut amputatis dissensionibus catholica veritas doceretur, vel ut haereses abortivae supremo iudicio damnarentur.

« Porro autem quae in Conciliorum aut Pontificum decretis vel explicandi gratia inducuntur, vel ut objectioni respondeatur, vel etiam obiter et in transcurso praeter institutum praecipuum, de quo erat potissimum controversia, ea non pertinent ad fidem, hoc est non sunt catholicae fidei iudicia. » Hactenus Melchior Canus.

§ 12.

DE CANONIBUS MORUM.

Quemadmodum dogmatici canones regulam eorum statuunt quae firmiter in rebus fidei tenenda sunt, ita canones morum ea spectant, quae in humanis actibus propter se honesta sunt, vel turpia, adeoque vel agenda, vel omittenda. Versantur itaque in proponendis explicandisque praeceptis naturalibus, quibus mores hominum informantur. Plures ejus generis canones in Decreto Gratiani legimus, plures etiam in titulis Decretalium, quales sunt de pactis, de jurejurando, de homicidio, de adulteriis, de furtis, de usuris, de injuriis aliisque id genus, quibus moralia praecepta illustrantur. Haec autem morum praecepta a naturali lumine profecta, per legem evangelicam integra sui perfectione et complemento donata sunt; nam Christus Jesus non venit solvere legem, sed adimplere: quamobrem Gratianus in princ. dist. 1 scribere non dubitavit, « Jus naturale in Evangelio contineri. »

At vero Ecclesia in tradendis canonibus merum errare non potest. Namque Christus pollicitus est, « Spiritum Sanctum docturum Ecclesiam omnem veritatem, » quae scilicet esset ad consequendam salutem necessaria. Atqui ad eam consequendam necessariae sunt non modo veritates fidei, sed etiam morum : igitur fieri non potest, ut Ecclesia errando id doceat vel praescribat quod turpe est, vel reprobet quod honestum est.

Itaque canones morum, cum quidquid jubent, donum sit per sese, et quidquid prohibent, malum et turpe sit, perpetuo firmi stabilesque manent, eisque ab omnibus omnium ordinum, et omnium temporum, atque aetatum, et locorum hominibus parendum est.

§ 13.

DE CANONIBUS ECCLESIASTICAE DISCIPLINAE.

Jam dictum est, et dicendum est saepius, tria esse canonum genera; alii enim, sunt canones fidei, alii morum, alii denique disciplinae, quoniam potestas Petro, Apostolis, eorumque Successoribus a Christo tradita haec tria complectitur, fidem, mores et disciplinam. Ergo canones, qui neque ad fidem, neque ad mores pertinent, ad disciplinam pertinebunt.

At vero disciplinae canones ad puritatem fidei, honestatem morum, divinique cultus sanctitatem tuendam feruntur, quos proinde firmissimum fidei, morum, et religionis praesidium et propugnaculum jure dixeris. Namque hujusmodi canones versantur :

§ XIII. DE CANONIBUS ECCL. DISCIPLINAE. 23

1° In tutela fidei et morum, quatenus gravissimas poenas constituunt in eos, qui in fide vel moribus deliquerint. Huc pertinent censurae, aliaeque poenae ecclesiasticae adversus haereticos, simoniacos, sortilegos, homicidas, adulteros et hujusmodi.

2° In determinandis praeceptis divinis et naturalibus; dum scilicet tempus aut modum ad ea observanda praefiniunt, quotiescumque nec modus, nec tempus in praecepto fuerit praefinitum; cujus generis sunt canones de observantia diei dominici, de confessione et communione paschali.

3° In regenda societate ecclesiastica; neque enim omnia, quae ad eam gubernandam opus erant, jus naturale et divinum constituerint; proindeque Antistitibus Ecclesiae tradita a Christo fuit ferendarum legum potestas. Hinc canones de electionibus, de institutionibus, de vita et honestate clericorum, de judiciis, deque caeteris similibus.

Haec autem tria, quae indicavimus, disciplinae capita, ad *disciplinam externam*, sive ad *politiam Ecclesiae* pertinere dicuntur; ea sunt enim quibus regitur externa Ecclesiae societas, et in officio continetur.

Sed aliud est disciplinae genus, quam *disciplinam liturgicam* vocant, eaque in ordinandis religionis actibus versatur. Hujus generis sunt canones de administratione Sacramentorum, de diebus festis, de publicis precibus et supplicationibus, de locis sacris et religiosis, deque sacris ritibus et caeremoniis.

Aliqui tertium addunt disciplinae genus, quam dicunt *disciplinam dogmaticam*, et *dogmati adnexam*. *Dogmaticam* vocant, quae originem suam ipsi Christo acceptam refert; uti materia et forma Sacramentorum, itemque forma ecclesiastici regiminis, sive ecclesiastica hierarchia divinitus instituta. Ad-

nexam vero *dogmati* appellant, quae cum dogmate ita connectitur, ut aboleri nequeat, quin simul de veritate dogmatis letrahatur. Talis est disciplina, qua sanctissimam Eucharistiam colimus et veneramur; ea siquidem tolli nequit sine maxima catholici dogmatis injuria.

Verum disciplina, quae *dogmatica* dicitur, proprie ad Jus divinam pertinet, quod prorsus est immutabile; *adnexa* vero *dogmati*, firma immotaque et ipsa manere debet, sed tantum in eo, quod ejus substantiam attingit; quod enim ad modum attinet, an ex. gr. unica, an trina flexione genuum Eucharistia veneranda sit, ad Ecclesiam spectat cognoscere et decernere.

CAPUT II.

DE FONTIBUS JURIS CANONICI.

§ 14.

DE FONTIUM JURIS CANONICI DEFINITIONE ET NUMERO.

Fons proprie locus est, ex quo aliquid fluit; et quemadmodum omnia jura ab aliquo Legislatore fluunt, sic etiam quot sunt vel fuerunt in Ecclesia Legislatores, tot Juris ecclesiastici fontes, habendi erunt. Quatuor igitur sunt ecclesiastici Juris fontes, quandoquidem quatuor legum ecclesiasticarum latores agnoscimus, neque plures, neque pauciores; nempe: Christus Jesus ipsius Ecclesiae fundator et legislator: dein Apostoli potestate ab ipso Christo accepta: tum Summi Pontifices: denique Episcopi in Conciliis congregati.

At vero Canonistae latiori sensu *fontes* appellant ea loca, in quibus Jus ipsum invenitur, propterea quod et jura, et juris momenta, argumentaque et rationes ab his locis veluti fontibus hauriantur. Sicut igitur ea, quae Christus Dominus docuit et praecepit, quaeve Apostoli tradiderunt, in Sacra Scriptura vel Traditione servantur; quae vero a Summis Pontificibus, aut ab Episcopis sancita sunt in Constitutionibus Sum-

nexam vero *dogmati* appellant, quae cum dogmate ita connectitur, ut aboleri nequeat, quin simul de veritate dogmatis letrahatur. Talis est disciplina, qua sanctissimam Eucharistiam colimus et veneramur; ea siquidem tolli nequit sine maxima catholici dogmatis injuria.

Verum disciplina, quae *dogmatica* dicitur, proprie ad Jus divinam pertinet, quod prorsus est immutabile; *adnexa* vero *dogmati*, firma immotaque et ipsa manere debet, sed tantum in eo, quod ejus substantiam attingit; quod enim ad modum attinet, an ex. gr. unica, an trina flexione genuum Eucharistia veneranda sit, ad Ecclesiam spectat cognoscere et decernere.

CAPUT II.

DE FONTIBUS JURIS CANONICI.

§ 14.

DE FONTIUM JURIS CANONICI DEFINITIONE ET NUMERO.

Fons proprie locus est, ex quo aliquid fluit; et quemadmodum omnia jura ab aliquo Legislatore fluunt, sic etiam quot sunt vel fuerunt in Ecclesia Legislatores, tot Juris ecclesiastici fontes, habendi erunt. Quatuor igitur sunt ecclesiastici Juris fontes, quandoquidem quatuor legum ecclesiasticarum latores agnoscimus, neque plures, neque pauciores; nempe: Christus Jesus ipsius Ecclesiae fundator et legislator: dein Apostoli potestate ab ipso Christo accepta: tum Summi Pontifices: denique Episcopi in Conciliis congregati.

At vero Canonistae latiori sensu *fontes* appellant ea loca, in quibus Jus ipsum invenitur, propterea quod et jura, et juris momenta, argumentaque et rationes ab his locis veluti fontibus hauriantur. Sicut igitur ea, quae Christus Dominus docuit et praecepit, quaeve Apostoli tradiderunt, in Sacra Scriptura vel Traditione servantur; quae vero a Summis Pontificibus, aut ab Episcopis sancita sunt in Constitutionibus Sum-

morum Pontificum et in Canonibus Conciliorum generalium continentur, sic quatuor numerant ecclesiastici Juris fontes, nempe S. Scripturam, Traditionem, Constitutiones Summorum Pontificum, et Canones Conciliorum generalium.

Praeterea aliquibus placet hisce quatuor fontibus tres alios adjicere, nempe Jus naturale, Scripta Sanctorum Patrum, et Jus civile, siquidem ex iis etiam argumenta sumuntur, quae in Jure Canonico auctoritatem habent.

Nos de omnibus illis fontibus, ne quid praetermittere videamur, deque singulorum usu et auctoritate dicturi sumus; eos enim compertos exploratosque habere valde iis proderit, qui volunt in hac facultate proficere.

DE SACRA SCRIPTURA.

§ 15.

DE LIBRIS SACRARUM SCRIPTURARUM.

Generalis Sacrae Scripturae divisio est in *vetus* et *novum Testamentum*. Vetus eos complectitur libros, qui ad legem a Moyse promulgatam, et ad Judaeorum Synagogam spectant. Novum autem eos continet, qui ad legem Christi Domini, atque ad Ecclesiam pertinent.

Ecclesia Catholica septuaginta duos libros pro Sacris et Divinis recipit, videlicet quadraginta quinque veteris, et viginti septem novi Testamenti, quos Tridentina Synodus recenset

omnes nominatim sess. IV in decreto de Canonicis Scripturis, verbis his : « Testamenti veteris, quinque Moysi, id est Genesis, Exodus, Leviticus, Numeri, Deuteronomium, Josue, Judicum, Ruth, quatuor Regum, duo Paralipomenon, Esdrae primus et secundus qui dicitur Nehemias, Tobias, Judith, Hester, Job, Psalterium Davidicum centum quinquaginta psalmorum, Parabolae, Ecclesiastes, Canticum Cantorum, Sapientia, Ecclesiasticus, Isaias, Jeremias cum Baruch, Ezechiel, Daniel, duodecim Prophetae minores, id est Osea, Joel, Amos, Abdias, Jonas, Michael, Nahum, Habacuc, Sophonias, Aggaeus, Zacharias, Malachias, duo Machabaeorum primus et secundus. Testamenti novi, quatuor Evangelia, secundum Matthaeum, Marcum, Lucam et Joannem, Actus Apostolorum a Luca Evangelista conscripti, quatuordecim Epistolae Pauli Apostoli ad Romanos, duae ad Corinthios, ad Galatas, ad Ephesios, ad Philippenses, ad Colossenses, duae ad Thesalonicensis, duae ad Timotheum, ad Titum, ad Philemonem, ad Hebraeos; Petri Apostoli duae, Joannis Apostoli tres, Jacobi Apostoli una, Judae Apostoli una et Apocalypsis Joannis Apostoli. » Et continuo addit : « Si quis autem libros ipsos integros cum omnibus suis partibus, prout in Ecclesia Catholica legi consueverunt, et in veteri vulgata latina editione habentur, pro Sacris et Canonicis non susceperit, anathema sit. » Deinde declarat et statuit, « ut haec ipsa vetus et vulgata editio, quae longo tot saeculorum usu ipsa Ecclesia probata est in publicis lectionibus, disputationibus, praedicationibus, et expositionibus pro authentica habeatur, et ut nemo illam rejicere quovis praetextu audeat vel praesumat. »

§ 16.

DE USU ET AUCTORITATE VETERIS TESTAMENTI IN JURE
CANONICO.

Vetus testamentum tribus praeceptorum generibus constat, *moralibus*, *caeremonialibus* et *judicialibus*. Certum vero exploratumque est praecepta *moralia*, in veteri Testamento tradita semper vigere, quoniam praecepta sunt ipsius juris naturalis prorsus immutabilia, quae proinde Christus non sustulit, sed clarius evoluit confirmavitque. Praecepta vero *caeremonialia*, quae divinum cultum, sacrificia, sacrosque ritus moderabantur, quo etiam spectabant ea, quae ad publicum Synagogae statum, ejusque Sacerdotium pertinebant; et *judicialia* quae civilem Hebraeorum politiam constituebant, jam irrita facta sunt: caeremonialia quidem, quando Sacerdotium translatum est, et novum Testamentum morte Testatoris obsignatum; judicialia vero, postquam respublica Hebraeorum sine ulla restitutionis spe omnino desiit.

Quae cum ita se habeant, videndum est, num ex abrogatis veteris Testamenti praeceptis caeremonialibus et judicialibus, argumentum in canonica jurisprudentia validum atque efficax sumi possit; nam quod attinet ad praecepta moralia, nemo certe dubitat, quin ex eis argumenta firmissima ducantur.

Jam vero cum utrumque Testamentum inter se nexum jugatumque sit, tum quia alterum alterius umbra et simulacrum fuit, tum quia alterum alteri suffectum est, Canonistae sine ulla controversia sentiunt, argumenta ex veteri Testamento deprompta non parum valere ad multa ecclesiasticae

§ XVI. DE US. ET AUCT. VET. TEST. IN JUR. CAN. 29

jurisprudentiae capita illustranda, et amplius confirmanda. Sed praesertim ex statu publico Synagogae, ejusque Sacerdotio ad statum Ecclesiae, nostrumque Sacerdotium potest argumentum duci; quandoquidem Sancti Patres hoc argumento saepius usi sunt. Sic pro dignitate Levitarum et Sacerdotum novae legis argumentatur S. Leo M. serm. 8 passion. Dom. cap. 8, sic pro continentia Clericorum sacroque caelibatu S. Hieronymus contra Jovinian. lib. 4. num. 34, sic alii Patres, et passim S. Cyprianus in suis epistolis. Itaque dogma de distinctione inter Clericos et Laicos ex Lege veteri mirifice confirmatur instituto argumento a pari, ut aiunt, vel etiam a fortiori; quare Schmetterer Introd. in Jus Can. diss. II cap. 2 § 37: « Si eadem, » inquit, « aut major ratio adhuc pugnat pro Lege nova, quam obtinuit pro Testamento veteri, bene ab hoc ad illam argumentaberis. » Sic etiam in quaestionibus explicandis solvendisque, recte utimur Testamento veteri. « Si quae sunt quaestiones controversae, » ait Zallwein de princ. Jurisprud. Eccles. tom. 1 quaest. 2 cap. 2, « quae nec ex Scriptura nec ex Traditione decidi possunt, et una ex sententiis controversis habeat pro se ingentem probabilitatem, haud inepte, licet non convincenter, ex antiquo ad novum argumentaberis Testamentum, si eadem vel major pugnet ratio. Et hinc argumentum, quo Catholici a privilegio fori et immunitatis Sacerdotibus in antiqua Lege competente, ad Clericorum immunitatem in Lege nova argumentantur, inter Catholicos non est ineptum, non tamen convincens. »

Verumtamen non ex omnibus, quae in veteri Testamento scripta sunt, licet argumenta promere. Enimvero quaedam in eo sunt, quae consummato Christi morte humanae redemptionis mysterio ita interciderunt, ut sine peccato usurpari

amplius nequeant; quaedam etiam non praescripta, neque imperata, sed tantummodo permissa aut tolerata, quaedam denique solius gentis illius regimini consentanea fuerunt. Horum itaque nullus usus, nulla auctoritas est in Jure Canonico, nec esse potest. His igitur omissis, ex reliquis veteris Testamenti locis argumenta petenda erunt. Ex quibus insuper Ecclesia Apostolorum vestigiis insistens, ex praeceptis caeremonialibus nonnullos ritus adoptavit, qui divino cultui plus decoris afferunt, cujusmodi sunt templorum dedicatio, sacrae vestes, thus, lampades, cantus, et alia ejusdem generis: ex judicialibus vero deprompsit cap. I de homicidio, cap. I et II de adulterio et stupro, cap. I de furtis, cap. I, II, III, IV et V de injuriis, et hujusmodi alia. Si quis vero, quod Protestantes faciunt, aliquem Hebraeorum ritum, vel aliud disciplinae caput, quod Ecclesia accepit, tanquam superstitiosum, iniquum, aut malum irrideat et condemnet, auctoritate ipsius Testamenti veteris falsa criminatio facile propulsabitur, cum Deus Hebraeorum genti praescribere nihil potuerit, quod malum esset, aut aliquam superstitionem vel impietatem contineret.

Porro Judaeorum leges in corpus Juris Canonici receptae, et, ut aiunt, canonizatae, non tanquam leges divinae, sed tanquam leges ecclesiasticae, sive auctoritate ecclesiastica receptae confirmataeque habendae sunt: nam, ut optime scripsit Zallwein tom. I Princip. Jur. Eccles., « leges istae non habent vim obligandi vi institutionis divinae, quae cessavit, sed vi auctoritatis Ecclesiae eas libere adoptantis: » et proinde Ecclesia potest easdem relaxare, atque etiam penitus abrogare.

Diximus « Ecclesiam posse eas leges relaxare. » Hoc loco tirones monendi sunt, quotiescumque in sacris canonibus legerint « Eccle-

siam posse, Ecclesiam potuisse, » nomine Ecclesiae non totam fidelium congregationem intelligi, sed tantummodo Ecclesiae Pastores et Rectores, quibus solis omnis ecclesiastica potestas tributa fuit. Hac significatione Ecclesiae nomen usurpatum est ab ipso Christo, dum Matt. cap. XVII inquit: « Si eos non audierit, dic Ecclesiae; » quae verba explicans S. Joannes Chrysostomus ait: « Dic Ecclesiae, id est Ecclesiae Praelatis. » Eodem sensu saepe adhibitum est a Concilio Tridentino, veluti cum sess. XXIV can. 4 ait: « Si quis dixerit Ecclesiam non potuisse constituere impedimenta matrimonium dirimentia, anathema sit. »

§ 17.

DE USU ET AUCTORITATE NOVI TESTAMENTI.

Juris Ecclesiastici et publici et privati, fons primus et praecipuus est novum Testamentum: « Sane, » inquit Zallinger in Inst. Jur. Eccl. cap. V, « quae ad Jus Ecclesiasticum publicum pertinent, de fundatione Ecclesiae, de institutione potestatis hierarchicae, de sacro imperio Apostolis atque in primis S. Petro a Christo collato, de gesto ab iisdem imperio circa res omnes ad Religionem, et Ecclesiae gubernationem spectantes... ea omnia ex S. Scripturis novi Testamenti luculenter sumuntur. Et de jure privato vix tractari quidquam potest, quin idem ex Sacris Litteris erui, confirmari, et illustrari queat. »

At vero videndum est quis usus, quantaque sit vis et pondus argumentorum, quae ex novo Testamento depromuntur. Qua super re distinguendus in primis est duplex S. Litterarum sensus, nempe *litteralis*, et *mysticus*. Sensus litteralis est, quem verba ipsa ex usitato loquendi modo praeferrunt, sive *proprie*, sive *metaphorice* accipiuntur. Diximus sive *proprie*, sive *metaphorice* accipiuntur, quandoquidem scriptores

sacri sine ulla controversia tenent, sensum verborum sive naturalem, sive metaphoricum, ad sensum litteralem revocandum esse, quatenus metaphorae *sub notione*, ut aiunt, *imaginaria* satis aperte indicant, quid vere proprieque significare voluerint. Itaque cum Christus Joan. X ait, « alias habeo oves, quas oportet me adducere, et fiet unum ovile et unus pastor, » perspicuum est nomine *ovium* eos intelligi, qui ad Ecclesiam adducendi erant, et nomine *ovilis* Ecclesiam ipsam designari.

Sensus mysticus seu spiritualis est, cum verba praeter litteralem sensum, quem habent, ad aliud quidpiam significandum adhibentur. Sensus vero mysticus in *allegoricum*, *analogicum* et *tropologicum* dividitur, de quibus late disputant Theologi.

Jam vero quanquam viri docti ac pii, praesertim ad fidei morumque praecepta illustranda, S. Scripturarum sensibus spiritualibus et mysticis utantur, « certae » tamen « auctoritatis argumenta habenda non sunt, praeterquam illa, quae ex litterali Scripturae sensu ducuntur. » Ratio manifesta est, quam affert Bellarminus lib. III de Verbo Dei, cap. 3 : « Convenit, » inquit, « inter nos et adversarios ex solo litterali sensu peti debere argumenta efficacia. Nam eum sensum, qui ex verbis immediate colligitur, certum est sensum esse Spiritus Sancti; at sensus mystici et spirituales varii sunt, et licet aedificent, cum non sunt contra fidem et bonos mores, tamen non semper constat an sint a Spiritu Sancto intenti. »

Quia vero S. Scripturarum sensus non ita semper apertus est, ut cuivis legenti pateat, hinc ante oculos perpetuo constituendum est id, quod maxima sapientia et aequitate Tridentina Synodus decrevit sess. IV : « Nemo suae prudentiae in-

nixus in rebus fidei et morum, ad aedificationem doctrinae christianae pertinentium, S. Scripturam ad suos sensus contorquens, contra eum sensum, quem tenuit et tenet S. Mater Ecclesia, cujus est judicare de vero sensu, et interpretatione Scripturarum Sanctarum, aut etiam contra unanimem consensum Patrum, ipsam Scripturam Sacram interpretari audeat. »

Summum igitur iudicium de vero divinae Scripturae sensu penes Ecclesiam est; nomine vero Ecclesiae non modo Fidelium omnium concilio intelligitur, verum etiam generale Concilium et Apostolica Sedes : qua de re legendus est Melchior Canus *de locis theologicis*, lib. 12, cap. 6. Praeterea nemini licet contra eum sensum, quem Patres omnes concordissime constantissimeque tenuerunt, Sacras litteras interpretari. Verum quae sit, quantaque Sanctorum Patrum auctoritas in Sacrarum litterarum intelligentia, dicemus infra § 42.

§ 48.

DE DIVINIS ET APOSTOLICIS INSTITUTIS.

Evangelia non nisi doctrinam ipsius Christi continent, sed reliqui novi Testamenti libri praecepta tum divina, tum apostolica complectuntur. Haec praeceptorum divisio apertissime significata est a S. Paulo ep. I ad Corinth. 7 v. 10, dum ait : « Praecipio non ego, sed Dominus : » et v. 12 : « Ego dico, non Dominus. »

Jam vero praecepta novae Legis, quae Christus in Evangelio tradidit, aut quae Apostoli coelitus afflati proposuerunt, cum vere et proprie divina sint, nulli nec derogationi nec abrogationi obnoxia sunt, sed perpetua et inviolata manere debent. At vero praecepta, quae Apostoli tanquam Rectores

Ecclesiarum ediderunt, quanquam in S. Litteris contineantur, cum tamen proprie humana et ecclesiastica sint, haec ab Ecclesia sive a Summo Pontifice possunt, ut reliquae ecclesiasticae leges, immutari, relaxari, atque etiam contrariis legibus vel moribus abrogari. Hinc intelligi potest, cur factum sit, ut electionum sacrarum forma, abstinentia a sanguine et suffocato, agapae, mulierum in templis velationes, aliaque plura Apostolorum instituta, vel sensim deleta, vel alii ritus moresque in eorum locum substituti. Sic etiam Pontifices ex. gr. in aliquibus irregularitatibus dispensant, quamvis quae sunt, de irregularitate constitutae leges ex epistolis S. Pauli potissimum proficiscantur. Sed Episcopi eadem apostolica instituta immutandi aut relaxandi potestate omnino carent; quandoquidem apostolica instituta ad generalem Ecclesiae disciplinam pertinent.

Si vero regula certa petatur, qua instituta divina ab apostolicis internosci possint, haec generatim tenenda est nimirum, « quae in epistolis et reliquis Apostolorum libris continentur, omnia et singula pro divinis habenda sunt, nisi ex verbis, aut ex subjecta materia luculenter appareat, eadem ab Apostolis tanquam Ecclesiarum Rectoribus profecta esse. » Primum itaque verba consideranda sunt, ut videamus, an Apostolus suo, an Christi nomine locutus sit, quod divus Paulus significavit locis supra citatis « Praecipio non ego, sed Dominus, » et « Ego dico, non Dominus. » Si nihil certum ex verbis cognosci possit, tunc subjecta materia spectari debet: « Si » enim « quod traditur ad fidem vel mores pertineat, vel ejusmodi sit, ut humanam potestatem superet, veluti Sacramentorum institutio, divinum erit et immutabile; si vero ad disciplinam spectet, non temere apostolicum institutum esse dixeris. »

DE TRADITIONIBUS.

§ 19.

DE DIVINIS ET HUMANIS TRADITIONIBUS.

Alter Juris sacri fons est Traditio, quo nomine intelligitur doctrina seu institutio non scripta, sed verbis tradita. « Vocatur autem doctrina non scripta, » ait Bellarminus de verbo Dei non scripto cap. 2, « non quia nusquam scripta sit, sed quia non est scripta a primo auctore. Exemplo sit baptismus parvulorum. Parvulos baptizandos, vocatur traditio apostolica non scripta, quia non invenitur hoc scriptum in ullo apostolico libro, tametsi scriptum est in libris fere omnium Patrum. »

Traditiones vero *divinae* sunt, vel *humanae*. Illae Deum auctorem habent, « quae, » ut docet Tridentina Synodus sess. IV in decr. de S. Script. « ipsius Christi ore ab Apostolis acceptae, aut ab ipsis Apostolis, Spiritu Sancto dictante, quasi per manus traditae ad nos usque pervenerunt. » Humanae sunt, quae ab ipsis Apostolis, aut ab eorum Successoribus originem duxere; et proinde in *apostolicas*, et *ecclesiasticas* dividuntur. Inter divinas et humanas traditiones sunt qui traditiones *divino-apostolicas* interjiciunt. Qua in re sibi videntur Concilii Tridentini decretum sequi, in quo traditiones « oretenus a Christo acceptae » distinguuntur ab iis, quas « Spiritus Sanctus Apostolis dictavit. » Verum hujus generis traditiones divinae, non humanae dicendae sunt.

Ecclesiarum ediderunt, quanquam in S. Litteris contineantur, cum tamen proprie humana et ecclesiastica sint, haec ab Ecclesia sive a Summo Pontifice possunt, ut reliquae ecclesiasticae leges, immutari, relaxari, atque etiam contrariis legibus vel moribus abrogari. Hinc intelligi potest, cur factum sit, ut electionum sacrarum forma, abstinentia a sanguine et suffocato, agapae, mulierum in templis velationes, aliaque plura Apostolorum instituta, vel sensim deleta, vel alii ritus moresque in eorum locum substituti. Sic etiam Pontifices ex. gr. in aliquibus irregularitatibus dispensant, quamvis quae sunt, de irregularitate constitutae leges ex epistolis S. Pauli potissimum proficiscantur. Sed Episcopi eadem apostolica instituta immutandi aut relaxandi potestate omnino carent; quandoquidem apostolica instituta ad generalem Ecclesiae disciplinam pertinent.

Si vero regula certa petatur, qua instituta divina ab apostolicis internosci possint, haec generatim tenenda est nimirum, « quae in epistolis et reliquis Apostolorum libris continentur, omnia et singula pro divinis habenda sunt, nisi ex verbis, aut ex subjecta materia luculenter appareat, eadem ab Apostolis tanquam Ecclesiarum Rectoribus profecta esse. » Primum itaque verba consideranda sunt, ut videamus, an Apostolus suo, an Christi nomine locutus sit, quod divus Paulus significavit locis supra citatis « Praecipio non ego, sed Dominus, » et « Ego dico, non Dominus. » Si nihil certum ex verbis cognosci possit, tunc subjecta materia spectari debet: « Si » enim « quod traditur ad fidem vel mores pertineat, vel ejusmodi sit, ut humanam potestatem superet, veluti Sacramentorum institutio, divinum erit et immutabile; si vero ad disciplinam spectet, non temere apostolicum institutum esse dixeris. »

DE TRADITIONIBUS.

§ 19.

DE DIVINIS ET HUMANIS TRADITIONIBUS.

Alter Juris sacri fons est Traditio, quo nomine intelligitur doctrina seu institutio non scripta, sed verbis tradita. « Vocatur autem doctrina non scripta, » ait Bellarminus de verbo Dei non scripto cap. 2, « non quia nusquam scripta sit, sed quia non est scripta a primo auctore. Exemplo sit baptismus parvulorum. Parvulos baptizandos, vocatur traditio apostolica non scripta, quia non invenitur hoc scriptum in ullo apostolico libro, tametsi scriptum est in libris fere omnium Patrum. »

Traditiones vero *divinae* sunt, vel *humanae*. Illae Deum auctorem habent, « quae, » ut docet Tridentina Synodus sess. IV in decr. de S. Script. « ipsius Christi ore ab Apostolis acceptae, aut ab ipsis Apostolis, Spiritu Sancto dictante, quasi per manus traditae ad nos usque pervenerunt. » Humanae sunt, quae ab ipsis Apostolis, aut ab eorum Successoribus originem duxere; et proinde in *apostolicas*, et *ecclesiasticas* dividuntur. Inter divinas et humanas traditiones sunt qui traditiones *divino-apostolicas* interjiciunt. Qua in re sibi videntur Concilii Tridentini decretum sequi, in quo traditiones « oretenus a Christo acceptae » distinguuntur ab iis, quas « Spiritus Sanctus Apostolis dictavit. » Verum hujus generis traditiones divinae, non humanae dicendae sunt.

Veras probatasque traditiones in Ecclesia esse, tum divinas, tum humanas certum est. Et quidem traditionibus apostolicis et ecclesiasticis Protestantes ipsi non magnopere adversantur, cum quisque facile intelligat, prima Ecclesiae aetate fieri prorsus debuisse, ut multa de sacris ritibus, deque Ecclesiastica disciplina ab Apostolis eorumque Successoribus traderentur. Sed divinis traditionibus inferre bellum ausi sunt, contententes, solam Scripturam unicam esse et absolutissimam fidei morumque regulam; quorum haeresim Tridentina Synodus sess. IV anathemate confixit.

De hac catholica veritate Theologi plura dabunt. Ad rem nostram nihil attinet longius progredi.

§ 20.

DE USU ET AUCTORITATE TRADITIONUM.

Quotiescumque igitur de fide et moribus, de sacris ritibus, deque ecclesiastica disciplina in Jure Canonico disceptatur, non modo ex S. Litteris, verum etiam ex Traditione validissima argumenta petuntur. Horum argumentorum vis et auctoritas varia est pro origine traditionum; alia est enim auctoritas traditionis quae a Deo, et alia illius quae ab homine ortum habuit.

Caeterum ad internoscendas *divinas* traditiones ab *humanis*, tum ipsa traditionis materia inspicienda, tum SS. Patrum, in primisque Ecclesiae sententia exquirenda. Hinc quatuor regulae traduntur, videlicet :

§ XX. DE USU ET AUCTORITATE TRADITIONUM. 37

I. « Traditio divina est, si ejus materia ad fidem pertineat, quia fides solum Deum auctorem habet. »

II. « Pariter traditio divina est, si sit earum rerum quae humanam potestatem superant, qualis ex. gr. est materia et forma Sacramentorum, quia Sacramenta a solo Deo institui potuerunt. »

III. « Sic etiam traditio divina est, si quod praecipit aut statuit, id consentientes inter se Patres tanquam ore tenus a Christo vel a Spiritu Sancto dictatum, Apostolos tradidisse testentur, aut id generatim affirmant, ad praeceptum divinum, sive ad divinam institutionem pertinere: quandoquidem SS. Patres sunt legitimi testes divinarum traditionum. »

IV. « Quidquid denique Ecclesia tanquam divinitus traditum observat aut docet, nec in S. litteris exstat, minime dubitandum est, quin sit divinae traditioni tribuendum: neque enim Ecclesia Catholica hisce in rebus errare potest. »

At vero traditiones divinae non secus ac ipsum Dei verbum scriptum suscipiendae sunt: ipsam siquidem naturalis ratio persuadet, Deo credendum parendumque esse, sive ejus verbum per schedam, sive per vivam internuntii vocem promulgetur, cum ratio credendi atque obtemperandi non sit *littera* sed *auctoritas* loquentis, nihilque intersit, utrum scripto, an viva voce voluntas Dei sciatur, dummodo certo sciatur. Itaque traditiones divinae immutabiles omnino sunt, nullique potestati humanae obnoxiae. Sed traditiones humanae, non secus ac humanae leges et instituta, servandae sunt, sic tamen ut mutari ab Ecclesia, justisque causis abrogari possint.

§ 21.

DE CONSUETUDINE.

Ad traditionem Canonistae solent adungere *consuetudinem*, non quod existiment quamdam partem traditionis esse, sed quod utraque ad jus non scriptum pertineat, quandoquidem hoc jus ex traditione et consuetudine conficitur. Consuetudo autem est jus inductum populorum moribus et usu diuturno cum expresso vel tacito Legislatoris consensu. Consuetudo dividitur I: in eam, quam vocant *secundum legem*, quae proprie consuetudo non est sed potius scriptis legibus obtemperatio. De hac consuetudine Gratianus canone 3 § *Leges*, dist. 4: « *Leges*, » inquit, « *constituuntur cum promulgantur, firmanur vero cum moribus utentium approbantur:* » quae verba non ita accipienda sunt, quasi acceptatio populi ad vim et firmitatem legum pertineat, sed, quemadmodum Fagnanus in cap. 1 de treg. et pac. eum aliis Doctoribus docte recteque interpretatur, ea verba « *ad firmitatem facti, non juris referuntur.* » Dividitur II: in consuetudinem, quae *praeter jus* appellatur, quae scilicet juri scripto non adversatur, sed ipsa jus novum constituit. Ad hanc consuetudinem spectat Canon 5 dist.: « *Consuetudo est jus quoddam moribus constitutum, quod pro lege suscipitur, cum deficit lex.* » Denique III: dividitur in consuetudinem, quae dicitur *contra jus*, per quam aut lex non recipitur, aut recepta, contrariis actibus eliditur, de qua consuetudine haec breviter significamus.

Itaque consuetudo *contra jus* habet vim abrogandi legem

ipsam, idque si non expresso, saltem legali et juridico Legislatoris consensu, propterea quod jus civile et sacri canones eam vim potestatemque consuetudini tribuerunt. Namque Justinianus L. 32 § 1 ff. de legib., « *rectissime,* » inquit, « *illud receptum est, ut leges non solum suffragio Legislatoris, sed etiam tacito consensu omnium per desuetudinem abrogentur:* » et Gregorius IX, cap. 11 de consuetud., ait: « *Licet etiam longaevae consuetudinis non sit vilis auctoritas, non tamen est usque adeo valitura, ut vel juri positivo debeat praepudicium generare, nisi fuerit rationalis et legitime praescripta.* » Igitur si ratione nitatur, longoque usu praescripta fuerit, legem abrogat. Consuetudo vero *rationalis* est, si neque juri naturali repugnet, neque divino. Praeterea necesse est, et a jure non fuerit reprobata. Quae autem consuetudines a jure canonico veluti non rationabiles reprobentur, eas recenset et explicat Pirrhing in libros Decretalium, l. 1 tit. 3 sect. 2 § 2.

Altera consuetudinis conditio est, ut sit *legitime praescripta* per tempus lege definitum. Qua super re id primum animadvertimus, legem quae initio non recipitur sine ullo temporis spatio abrogari, quando scilicet Legislator novit legem ipsam non servari, attamen tacet; tunc etenim post paucos contra legem actus, quibus cum facile potuisset, minime obstitit, censetur legem ipsam, quia communitati displicebat, revocasse. Ubi vero lex initio non recipitur, ignorante Legislatore, non nisi spatio decem annorum aboletur, eo quod cap. 9 et 11 de consuetud. generatim vis legalis *longae* consuetudini tribuitur, et decem anni *longum* tempus in jure dicuntur leg. *Super longi* Cod. de praescript. longi tempor. Tum vero consensum Legislatoris lex ipsa supplet; namque, ut ait Petrus Gilbert in Corpus Juris Canonici tom. 1 part. poster., « *consen-*

sus lege datus est generalis, et cadit in quasvis consuetudines Legislatori etiam ignotas. »

Verumtamen aliqua sunt, atque non parvi momenti in medium proferenda, atque illud in primis dicendum est, in controversiis de jurisdictione ecclesiastica, cum jura utrinque incerta sunt, Concilia et Pontifices semper iis causam adjudicasse, qui consuetudine antiqua nitebantur. Praeclare enim Faustinus Legatus Romanae Ecclesiae in Concilio Carthaginiensi anno 419, dixit: « Quia et aliqua ordine et canone tenentur, aliqua consuetudine firmantur. » Et in Concilio Chalcedonensi act. 13, cum Anastasius Episcopus Nicaenus contenderet Ecclesiam Basilinopoleos sibi subjectam esse, iudices cognitores ab eo petierunt, qua ratione id probare vellet, « an secundum Canones, an ex consuetudine aliqua. » Itaque cum Meletius Lycopolitanus non dubitasset in Aegypti Ecclesiis, quae ex antiqua consuetudine Patriarchae Alexandrino parebant, jurisdictionem exercere, Concilium Nicaenum I ei restituit, eaque de re Canonem sextum edidit, qui est: « Antiqua consuetudo servetur per Aegyptum, Libyam et Pentapolim, ita ut Alexandrinus Episcopus horum omnium habeat potestatem. » Et in Concilio Ephesino cum disquisitio fieret, an sacrae ordinationes in Ecclesiis Cypri ad Patriarcham Antiochenum spectarent, Sancta Synodus ita decrevit: « Si non est vetus mos, quod Episcopus Antiochenus ordinet in Cypro, sicut libellis et propriis vocibus docuerunt religiosissimi viri, qui ad Sanctam Synodum accesserunt, habeant jus suum intactum et inviolatum, qui sanctis in Cypro Ecclesiis praesunt secundum Canones SS. Patrum et veterem consuetudinem per se ipsos ordinationes religiosissimorum Episcoporum facientes. In fine vero ejusdem decreti generatim edicitur: « Placuit igitur sanctae Synodo, ut unicuique Pro-

vinciae pura et inviolata, quae jam inde ab initio habuit, sua jura serventur juxta veterem consuetudinem. »

Jam vero haec vis et auctoritas, quae antiquae consuetudini tribuitur, est rationi et juri maxime consentanea. Ubi enim ita obscurata et circumfusa tenebris sunt omnia ut a quo Ecclesia fundata, qui limites constituti, quae auctoritas concessa, et alia id genus sciri non possunt, rectissime statutum est, antiquam consuetudinem ratam et firmam servari oportere, non quod consuetudo sit causa jurisdictionis, sed quod signum est, omnia, ut nunc sunt, ita fuisse ab initio, vel postmodum legitime constituta. Atque huc spectat regula juris 45, in sexto: « Inspecimus in obscuris quod et verisimilius; » et notissima regula 65: « In pari causa potior est conditio possidentis. »

Sequitur alia quaestio, an scilicet per consuetudinem jurisdictionis quoque ecclesiastica acquiri possit. Hactenus enim dictum est, consuetudinem valere ad jurisdictionem retinendam, nunc vero quaeritur, an etiam ad acquirendam valeat, et videlicet an ex facultatibus, quae ad solum Summum Pontificem jure communi pertinent ex. gr. relaxandi aliqua impedimenta publica matrimonium dirimentia, concedendi veniam aetatis ad Ordines et Beneficia, et alias hujusmodi, eas Episcopi exercere legitime possint, quando constat eorum Praedecessores easdem exercere diuturno tempore consuevisse. Hac de re inter Theologos et Canonistas disputatum est, cum olim aliquot Galliarum Episcopi, freti antiqua consuetudine et usu suorum Praedecessorum, publica impedimenta quarti atque etiam tertii gradus consanguinitatis et affinitatis matrimonium contrahendum dirimentia relaxabant. In hac vero quaestione pro Episcopis steterunt Gibertus suarum Consultationum tom. 12, consult. 39 de matrimonio; Pontas in suo

Dictionario casuum conscientiae verbo *Dispensatio matrimonii* casu 35; Van-Espen Jur. Eccl. universi part. 2 tit. 14 cap. 1 n. 12; Natalis Alexander Theolog. dogmat. et moral. lib. II de matrimonio, cap. 4, art. 13; aliique. Jam vero Natalis Alexander cit. loco regula 11 et 12: « Cum, » ait, « ab Ecclesia universa, sive ab illius Capite Romano Pontifice sint instituta impedimenta matrimonium dirimentia, dispensatio super eis communi jure ad Caput universalis Ecclesiae Romanum Pontificem, non ad Episcopum pertinet, ut colligitur ex cap. « CUM INFERIOR » de majorit. et obed. Conciliaque Provincialia plurima, Ritualia Ecclesiarum, Auctores omnes id confirmant, et auctoritatem dispensandi competere negant Episcopis, cum publicum impedimentum est, vel de contrahendo matrimonio agitur. Si tamen antiqua sit et legitime praescripta Dioecesis consuetudo, ut Episcopus in quarto gradu etiam de contrahendo certis in casibus dispenset, quia ejus Decessore hac usi sunt ab antiquo ad hanc usque diem facultate, quae a Sede Apostolica concessa creditur, quod in quibusdam Galliarum Dioecesibus fieri novimus, de his dispensationibus haud movenda lis est, siquidem consuetudo legitime praescripta juri positivo praejudicat, ususque longaevis non levis est auctoritas, ut dicitur cap. « CUM CONSUETUDO » cap. « CUM TANTO » de consuet. »

Verum haec opinio, quae consuetudini tantam vim tribuit, quamvis a Natali Alexandro moderate admodum proposita fuerit, multos tamen Doctores invenit, qui contra sentirent. Rigantius tom. IV Commentarior. in regul. cancellar. in notis ad regul. 49 num. 1 et 2 multa congescit, et sacrarum congregationum responsa, et Doctorum testimonia, quibus ostenderet, nunquam Episcopis licere publica impedimenta matrimonium dirimentia auctoritate propria relaxare. Ad

eamdem sententiam confirmandam Cabassutius in theor. et prax. Jur. Canonic. lib. III cap. 27 n. 6 affert canones Conciliorum Turonensis et Tolosani, et animadvertit in conflictu opinionum eam vim consuetudinis saltem in dubium vocari merito posse, ideoque concludit: « Sane istae ab Episcopis concessae dispensationes pro contrahendis conjugis aut nullitatem aut incertitudinem causant Sacramenti. At vero in re sacramentaria unanimes docent Theologi, non esse licitum quidquam incerti adhibere. » Benedictus vero XIV de Synodo Dioecessana lib. IX cap. 2, iisdem ferme argumentis usus est ad eam consuetudinem refellendam. Ad eos autem qui obijciunt, consuetudinem rite praescriptam juri communi derogare, « etiam dato, » respondet, « in aliquam Dioecesim irrepsisse consuetudinem, de qua contenditur, ut per eam collatum dicamus Episcopo legitimum jus auferendi impedimenta a Conciliis OEcumenicis aut Summis Pontificibus inducta, diligenter prius examinandum est, an ea consuetudo omnes habuerit condiciones necessarias, ut potuerit praevalere legi Episcopo inhibenti, ne superioris statutum infringere, aut quoquo modo relaxare praesumat. Quin imo cum talis consuetudo non solum tendat ad abrogandam legem, verum etiam ad tollenda et minuenda jura uni competentia Romano Pontifici, praeter caeteras condiciones necesse est, ut centum ad minus annorum spatio sine ulla interruptione perseveraverit. Quocirca citatus Van-Espen. Jur. Eccl. univer. 2 tit. 14 cap. 1 num. 11, ut Episcopo Leodiensi auctoritatem astruat dispensandi in tertio et quarto, et in tertio hinc inde consanguinitatis, seu affinitatis gradu, eamque ex legitima consuetudine ab eo acquisitam evincat, ejusmodi consuetudinem contendit esse immemorabilem. Ad consuetudinem quoque, cujus initii memoria non exstet, con-

fugit Auctor Collationum Parisiensium tom. III collat. 2 § 2. Verum postremo et potissimum considerandum est, an per eam consuetudinem, si qua inoleverit, DIRUMPATUR NERVUS ECCLESIASTICAE DISCIPLINAE: in quo eventu nunquam per eam adversus legem praescribi declaravit Innocentius III in cap. « CUM INTER » de consuet. Num porro praedicta consuetudo ejusmodi inficiatur vitio, potius quam a nobis, praestat audire a Gallicano Auctore Cabassutio in Theor. et Prax. Jur. Canonic. lib. III cap. 27 num. 6. Ibi autem Cabassutius permulta atque gravissima detrimenta recenset, quae ad vigorem Ecclesiae disciplinae labefactandum ex hujusmodi consuetudine proficiscuntur. His igitur de causis, Benedicto XIV, aliisque Doctoribus visum est Episcopis non licere praetextu vel ratione consuetudinis etiam immemorabilis ullum impedimentum relaxare.

Quoniam vero quaestio, quam initio posuimus, non solum spectat facultatem impedimenta matrimonii relaxandi, sed generatim eas facultates, quae jure communi ad Summum Pontificem pertinent, reliquum est ut dicamus earundem facultatum quas et quatenus Episcopi per consuetudinem acquirere valeant. Qua de re duae sunt Doctorum sententiae. Prioris sententiae patroni sic aiunt: potestates, quae ad Summum Pontificem jure communi pertinent, certum est ad ipsum pertinere, quia suprema in universa Ecclesia potestas est: atqui facultates et jura supremae potestatis praescribi minime possunt: Contra Papam, » ait Suarez in Defens. fid. catholic. l. IV cap. 34 num. 18, nemo praescribere potest in his, quae ad supremam ejus potestatem pertinent. Nam ut recte dixit Innocentius capite secundo de postulat. Praelat: **QUIA PAPA CIRCA SPIRITUALEM POTESTATEM OMNIA POTEST, ET PLENITUDINEM POTESTATIS HABET, NULLUS POTEST QUAEERERE**

POSSESSIONEM, QUAE EI PRAEJUDICET, CUM EAM HABEAT A DOMINO TANTUM. Idemque docuit Glossa in cap. « CUM NOBIS DE PRAESCRIPT. » ubi Panormitanus n. 11, et 12 eam valde commendat. et in cap. « SI DILIGENTI » eodem titulo n. 11. » Igitur si hos Doctores audiamus, omnis consuetudo etiam immemorabilis, si apostolico privilegio de quo plane constet, non fulciatur, omni vi et effectu caret.

Altera vero sententia, quae plurimos habet auctores, haec est: consuetudine immemorabili facultates ad Romanum Pontificem jure communi pertinentes acquiri posse, cum in ea privilegium apostolicum interfuisse jure praesumatur. « Majus difficultatis momentum, » ait Benedictus XIV de Synod. Dioec. lib. XIII cap. 8 num. 21, « vertitur circa privilegia praesumpta, hoc est ex immemorabili consuetudine petita. Aliqui enim, quorum agmen ducit Ostiensis in cap. « CUM CONTINGAT » de foro competen. vim hanc immemorabili inesse pernegant. Contra vero alii docent: ita post Archidiaconum docet Joannes Andreas in cap. « CUM EPISCOPUS » sub num. 1 de Offic. Ordinarii in 6, hisque assentitur Fagnanus in cap. « NULLUS » num. 22. de Parochiis. Porro haec opinio in antecedenti decreto anni 1721, ac in successivis nostris Apostolicis Constitutionibus fuit comprobata; inest quippe immemorabili consuetudini ipsa etiam Apostolica auctoritas, quoniam is, qui ejusdem praesidio fulcitur, potest quodcumque privilegium apostolicum allegare. » Decretum autem anni 1721 est hujusmodi. Proposito dubio selectae Congregationi EE. Cardinalium et Praesulum, an ad tramites sacrorum Canonum, sacrique praesertim Concilii Tridentini possit inferior Praelatus territorium separatum, et jurisdictionem et quasi episcopalem in Clerum et populum cum ipsius Episcopi exclusionem in aliquo speciali loco acquirere per quadrage-

riam praescriptionem cum titulo colorato, » eadem Congregatio cunctis suffragiis ita rescipit : « Unanimiter respondemus non posse : sed pro acquisitione territorii separati, praedictaeque jurisdictionis omnino requiri aut clarum et undequaque subsistens apostolicum privilegium, aut consuetudinem immemorabilem cum suis omnibus requisitis rite probatam, per quam apostolicum privilegium de jure praesumi valeat. » Quod quidem decretum a Clemente XI probatum confirmatumque, deinceps in ejus Bullarium relatum est. Ex quibus apertissime liquet in consuetudine immemorabili « cum suis omnibus requisitis rite probata » eandem aequae ac apostolico privilegio « claro et undequaque subsistente » vim et efficacitatem inesse, proindeque consuetudinem immemorabilem per se valere ad facultates, de quibus agimus, adquirendas; consuetudines vero non immemorabiles sine privilegio Apostolico nullius momenti esse. « Est autem, » ait Benedictus XIV in sua Constitutione 33 Bullarii tom. 2, « de essentia immemorabilis consuetudinis, ut nihil contra eam auditum unquam, vel dictum, aut factum fuerit. »

Hic vero nonnulli auctores contendunt in iis quoque disceptationibus, quae inter Sacerdotium et Imperium existere quandoque solent, immemorabilis consuetudinis rationem habendam esse; idque putant ad concordiam utriusque potestatis vel maxime conducere. Quae vero sint hac de re Doctorum sententiae, quibusve rationum momentis unaquaque earum nitatur, breviter accurateque exponit De Marca in opere de Concordia Sacerd. et Imperii lib. III cap. 9 num. 6, ubi ita disserit : « Novo jure Decretalium addita est alia exceptio, nempe in inutiles habeantur omnes consuetudines, quae aliquo pacto libertatem et immunitatem ecclesiasticam violant, id est quae Principibus laicis potestatem quamdam

in res aut personas ecclesiasticas indulgent, quia cum rerum spiritualium tractandarum sint incapaces, ratione destituta censetur consuetudo, quae rerum conditionem evertit, adeoque nullo tempore etiam immemorali vires obtinere potest, ut docent plerique juris Canonici Interpretes. »

Itaque De Marca, vir ingenuus, aperte fatetur, plerosque Doctores in ea sententia esse. Sed prosequitur : « Hac difficultate se quidam expediunt, adhibita distinctione, ita ut immunitas omnino, et in universum abrogari non possit, vel adeo restringi ut maxima ordini Ecclesiastico fiat injuria, sed in quibusdam articulis ei derogari possit consuetudine quadam mixta, quae ex Clericorum et laicorum consensu profisciscatur, ut recte observat Covarruvias. Ob quam rationem se forenses Gallorum usum non damnare profitetur de conveniendis Clericis coram iudice saeculari in actionibus realibus. Alii vero hunc modum ita solvunt. Fatentur ex possessione immemorabili nec praescriptionis, nec consuetudinis titulo rerum spiritualium administrationem laicis acquiri posse; attamen ex consuetudine praescripta per possessionem illam immemorabilem instrui probationem privilegii a Summo Pontifice concessi. Itaque aiunt in hac specie sufficere, ut allegetur titulus, id est privilegium a Superiore indultum. Ejus enim probatio sola possessione centenaria, vel immemorabili conficietur, etiamsi nulla exhibeatur privilegii tabula. Morosiores requirunt ad summum probationem famae, quae doceat privilegium illud concessum fuisse, quamvis haec conditio a multis necessaria non esse dicatur. In eum autem finem requiritur privilegii allegatio, ut constet, aut saltem censeatur, laico idoneitatem vel capacitatem rei ecclesiasticae tractandae indultam fuisse a Summo Pontifice. »

Hac de re satius videtur nobis aliqua animadvertere, quam

disputare. In primis itaque animadvertimus eam consuetudinem, quae mixta appellatur, nihil firmitatis et roboris acquirere ex consensu Clericorum, cum agatur de immunitate Ecclesiastica, seu de privilegiis Ordinis Clericalis, quibus per Canones non licet renuntiare. Nam immunitas Clericorum a foro saeculari, seu privilegium fori, ut ait Innocentius III, in cap. « SI DILIGENTI » de foro competen., « non est beneficium hoc personale, qui renuntiare valeat, sed potius toti Collegio ecclesiastico publice est indultum, cui privatorum pactio derogare non potest. » Idem ante Innocentium III decretum fuerat a Concilio Toletano tertio cap. 13, et Carthaginiensi tertio cap. 9. Ob eandem rationem non licet Clericis privilegio Canonis renuntiare, uti Clemens III Archiepiscopo Bracharensi respondit cap. « CONTINGIT » de sentent. excommunic. « cum ille canon, » ait, « non tam in favorem Clerici ordinati, quam in favorem ordinis clericalis fuerit promulgatus; ideo et volumus, et mandamus, ut id de caetero prohibeas attentari. »

Secundo loco animadvertimus in iis, quae neque naturali jure, neque divino continentur, consuetudinem immemorabilem ea vi praeditam esse, quam ei De Marca tribuit, idque ob privilegium apostolicum, quod initio interfuisse praesumitur, dummodo hujus modi consuetudo rite praescripta; et praesertim cum aliqua fama et opinione privilegii conjuncta fuerit, quod magis magisque legitima ejus origo confirmetur.

Tertio denique animadvertimus, si qua hisce de rebus controversia inter utramque potestatem oriatur, sciri oportere, quinam legitimi iudices habendi sint. Auctor Commentarii *De finibus utriusque potestatis* cap. 13, num. 12 et seqq. tria causarum genera distinguit. Ait enim: « Vel quaeritur de jurebus quae ad solam Ecclesiam pertinere constat ex di-

vinis oraculis et ex traditione; vel dissidium est circa eas res mixtas, quas vetus possessio vindicavit Ecclesiae vel Imperio; vel demum ambigitur utri Partium res debeatur, quae in controversiam venit.

» Si de primo causarum genere agatur, audire oportet Ecclesiam, cui soli divinitus commissa est juris divini interpretatio; et tunc Rex, velut ovis et filius Ecclesiae, fidem habere eidem debet, ne secus agendo terminos sibi divinitus constitutos temere mutet.

» Si vero vetus Possessio rerum mixtarum fuerit violata, postulant justitiae leges sua possidendi servari jura.

» Denique si dubium sit, utri Partium sit causa adjudicanda, neque finiri quaestio possit vel jure divino, vel ex possessione; tunc oportebit mutuis consultationibus, ac aequa compositione omnem controversiam tollere, eo saltem modo, quo cum aliis summis Imperantibus fit. Neque enim decet causam Ecclesiae esse deteriore quam alterius Principis. »

Vide Benedictum XIV de Synod. Dioeces. lib. IX cap. 9; Franciscum Suarez in defensione fidei catholicae lib. IX cap. 34 n. 17, commentarium de finibus utriusque potestatis cap. XII et XIII; De Marca cit. loco; Covarruvias pract. quaest. cap. 7 § 5, aliosque a dictis auctoribus citatos.

DE CONSTITUTIONIBUS SUMMORUM PONTIFICUM.

§ 22.

DE VARIIS SUMMORUM PONTIFICUM CONSTITUTIONIBUS.

Summi Pontifices, quam a Christo ipso potestatem acceperunt, eam praesertim in suis Constitutionibus explicarunt, ex

disputare. In primis itaque animadvertimus eam consuetudinem, quae mixta appellatur, nihil firmitatis et roboris acquirere ex consensu Clericorum, cum agatur de immunitate Ecclesiastica, seu de privilegiis Ordinis Clericalis, quibus per Canones non licet renuntiare. Nam immunitas Clericorum a foro saeculari, seu privilegium fori, ut ait Innocentius III, in cap. « SI DILIGENTI » de foro competen., « non est beneficium hoc personale, qui renuntiare valeat, sed potius toti Collegio ecclesiastico publice est indultum, cui privatorum pactio derogare non potest. » Idem ante Innocentium III decretum fuerat a Concilio Toletano tertio cap. 13, et Carthaginiensi tertio cap. 9. Ob eandem rationem non licet Clericis privilegio Canonis renuntiare, uti Clemens III Archiepiscopo Bracharensi respondit cap. « CONTINGIT » de sentent. excommunic. « cum ille canon, » ait, « non tam in favorem Clerici ordinati, quam in favorem ordinis clericalis fuerit promulgatus; ideo et volumus, et mandamus, ut id de caetero prohibeas attentari. »

Secundo loco animadvertimus in iis, quae neque naturali jure, neque divino continentur, consuetudinem immemorabilem ea vi praeditam esse, quam ei De Marca tribuit, idque ob privilegium apostolicum, quod initio interfuisse praesumitur, dummodo hujus modi consuetudo rite praescripta; et praesertim cum aliqua fama et opinione privilegii conjuncta fuerit, quod magis magisque legitima ejus origo confirmetur.

Tertio denique animadvertimus, si qua hisce de rebus controversia inter utramque potestatem oriatur, sciri oportere, quinam legitimi iudices habendi sint. Auctor Commentarii *De finibus utriusque potestatis* cap. 13, num. 12 et seqq. tria causarum genera distinguit. Ait enim: « Vel quaeritur de iuribus quae ad solam Ecclesiam pertinere constat ex di-

vinis oraculis et ex traditione; vel dissidium est circa eas res mixtas, quas vetus possessio vindicavit Ecclesiae vel Imperio; vel demum ambigitur utri Partium res debeatur, quae in controversiam venit.

» Si de primo causarum genere agatur, audire oportet Ecclesiam, cui soli divinitus commissa est juris divini interpretatio; et tunc Rex, velut ovis et filius Ecclesiae, fidem habere eidem debet, ne secus agendo terminos sibi divinitus constitutos temere mutet.

» Si vero vetus Possessio rerum mixtarum fuerit violata, postulant justitiae leges sua possidendi servari jura.

» Denique si dubium sit, utri Partium sit causa adjudicanda, neque finiri quaestio possit vel jure divino, vel ex possessione; tunc oportebit mutuis consultationibus, ac aequa compositione omnem controversiam tollere, eo saltem modo, quo cum aliis summis Imperantibus fit. Neque enim decet causam Ecclesiae esse deteriore quam alterius Principis. »

Vide Benedictum XIV de Synod. Dioeces. lib. IX cap. 9; Franciscum Suarez in defensione fidei catholicae lib. IX cap. 34 n. 17, commentarium de finibus utriusque potestatis cap. XII et XIII; De Marca cit. loco; Covarruvias pract. quaestion. cap. 7 § 5, aliosque a dictis auctoribus citatos.

DE CONSTITUTIONIBUS SUMMORUM PONTIFICUM.

§ 22.

DE VARIIS SUMMORUM PONTIFICUM CONSTITUTIONIBUS.

Summi Pontifices, quam a Christo ipso potestatem acceperunt, eam praesertim in suis Constitutionibus explicarunt, ex

iisque tanquam ex uberrimo fonte maxima Juris Canonici pars confecta est, Constitutionum nomine intelliguntur definitiones, decreta, epistolae decretales, rescripta, et generatim ordinationes et regulae omnes, quae a Pontificibus tanquam totius Ecclesiae Rectoribus conduntur.

Harum Constitutionum duplex est genus: nam vel *dogmaticae* sunt, vel *disciplinares*. Dogmaticae sunt, quae ad fidem et mores; Disciplinares, quae ad ritus et disciplinam sacrorum, externamque politiam Ecclesiae pertinent. De Constitutionibus dogmaticis nihil modo dicturi sumus: quae enim sit auctoritas Summorum Pontificum in fidei morumque causis definiendis, an eorum iudicium Christiani omnes sequi debeant, sitque irreformabile, opportunior dabitur in Jure Publico disserendi locus. Nunc de iis tantummodo legibus sermo erit, quae ad Religionis cultum, omnemque disciplinam spectant.

§ 23.

DE USU ET AUCTORITATE CONSTITUTIONUM SUMMORUM
PONTIFICUM.

In omni societate aliquis sit oportet, qui jura et officia singulorum ordinum, actiones, res, negotia, iudiciaque aequis legibus moderetur, jubendo ea quae facienda sunt, et contraria prohibendo. Etenim sine legibus nec domus ulla, nec civitas, nec gens, nec hominum universum genus stare potest. Iis vero ferendarum legum potestas est, qui regendae, gubernandae, administrandaeque societati praepositi sunt. Atqui Summo Pontifici « in B. Petro pascendi, regendi, et guber-

§ XXIII. DE USU ET AUCT. CONST. SUMM. PONT. 31

nandi universalem Ecclesiam a D. N. Jesu Christo plena potestas tradita est, » quod Florentina Synodus definivit; Pontifices ergo acceptam a Christo potestatem tenent jubendarum legum, quibus universa Ecclesia obtemperare, easque sequi omnino debet.

Proinde hujusmodi leges ad Jus commune ecclesiasticum pertinent, ex iisque pars potior Juris Canonici confecta est, ita ut in cultu sacrorum, in cura christiani populi, in administratione rerum ecclesiasticarum, in iudiciis, in universa denique ecclesiastica disciplina maximum usum auctoritatemque habeant.

Priscis temporibus Constitutiones Summorum Pontificum *Auctoritates* nominabantur, quo significaretur summam debere apud omnes esse earum vim auctoritatemque. Acta synodi Palaestinae, quae Victore I Pontifice celebrata est, sic incipiunt: « Papa Victor Romanae Urbis Episcopus direxit auctoritatem ad Theophilum Caesariensem. Cum multitudo illa convenit, Theophilus Episcopus protulit auctoritatem ad se missam Papae Victoris. » Teste Constantio in pervetusta canonum collectione non alio quam *Auctoritatis* nomine inscribuntur Epistolae Decretales: « Auctoritas Siricii ad Himmerium, Auctoritas Innocentii ad Victricium. » Et Zosimus ep. I ad Episcopos Galliae, cum decrevisset, ut qui e Gallia aut Romam aut alio se conferebant, litteras formatas a Metropolitano Arelatensi acceptas exhibere deberent, addit: « Quam Auctoritatem ubique nos misisse manifestum est, ut cunctis regionibus innotescat id, quod statuimus, omnimodis esse servandum. »

Interdum Pontifices Maximi in suis Constitutionibus solent Apostolicae Sedis jura dignitatemque tueri. Quaeritur itaque an Pontificibus in causa propria credendum sit? « Absit, » inquit Auctor, in quem nulla assentationis suspicio cadit, nempe Auctor Defens. Declarat. Cleri Gallicani part. 2 lib. 15 cap. 6, « absit istud » ut eis non credamus, « pari enim jure dixerint, ne Episcopis quidem aut Presbyteris esse adhibendam fidem, cum Sacerdotii sui honorem praedicant, quod contra est; nam quibus Deus singularem honoris dignitatisque praerogativam contulit, iisdem inspirat verum de sua potestate sensum, ut ea in Domino, cum res poposceris, libere et confidenter utantur, fiatque illud, quod ait Paulus 1 ad

Cor. 2 v. 12 : ACCEPIMUS SPIRITUM, QUI EX DEO EST, UT SCIAMUS QUAE A DEO DONATA SUNT NOBIS. Quod quidem hic semel dicere placuit, ut temerariam, ac pessimam responsionem confutarem : profiteorque me de Sedis Apostolicae majestate Romanorum Pontificum doctrinae et traditioni crediturum. »

§ 24.

DE HARUM CONSTITUTIONUM PROMULGATIONE.

Est tritum sermone proverbium, « legem sive civilem, sive ecclesiasticam, non obligare, nisi fuerit sufficienter promulgata. » Quod verissimum est; ipsa enim naturalis ratio persuadet, legem non promulgatam, ne legem quidem putandam esse.

Verum in disceptationem vocatur, an sit aliqua promulgationis faciendae praescripta forma? Justinianus Novella LXVI constituit, ut novae leges non modo in urbe principe, sed etiam in singulis provinciis promulgarentur. Sed ea Novella ex iis legibus est, quas *positivas* vocant : id enim statuit, quod aliter, si latori legis placuisset, statui poterat. Neque enim natura legis, sive naturalis ratio exigit in singulis provinciis leges promulgari : satis est si ita promulgentur, ut ad eorum notitiam, pro quibus latae fuerint, pervenire possint. Egregie Cardinalis Gotti Tractatu V de leg. quaest. 6 dub. 4 num. 4 in hanc sententiam ita scribit : « Spectato solo jure naturali, lex tam civilis, quam ecclesiastica, ut subditos obliget, non requirit determinatum promulgationis modum, sed satis est ea promulgatio, quae necessaria et sufficiens est, ut lex morali et humano modo devenire possit in notitiam subditorum, sive sit lex Imperialis, sive Pontificia, sive publica

voce praeconis, sive per affixionem, sive hoc fiat in Curia tantum, sive in pluribus locis. Et ratio est, quia ex natura rei, ut lex obliget, non requirit aliquam determinatam solemnitatem, quae observari debeat, sed solum quod sufficienter proponatur Communitati modo quo mediate vel immediate, simul vel successive in omnium notitiam deveniat. »

Huc accedit iudicium et auctoritas Innocentii III qui cap. 4 de Postulat. Praelat. Decano et Capitulo Senonensi scripsit, « non esse necessarium, cum Constitutio solemniter editur aut publice promulgatur, ipsius notitiam singulorum auribus per speciale mandatum vel litteras inculcare; sed id solum sufficit, ut ad ejus observantiam teneatur qui noverit eam solemniter editam, aut publice promulgatam. »

Quae cum ita sint, plerique Doctores jure ac merito contendunt, promulgationem Constitutionum ecclesiasticarum solemniter Romae factam satis esse, ut omnes ubivis gentium Christiani ad eas servandas obstringantur.

Verum Auctor Principiorum Juris Publ. Eccl. Cathol. cap. V, § 49 huic sententiae contradicit his verbis : « Cum Roma, ubi conduntur Papales Constitutiones, immense distet ab Ecclesiis Indiae, Africae, Americae, ac Septentrionis, ad oculum patet promulgationem Romae duntaxat factam, ut sollemnis esset, ex ipsa natura rei et disproportionione locorum haud sufficere, sed requiri ut fiat in singulis Dioecibus, imo Paroeciis. » Et in subjecta nota sic addit : « Neque hoc dependet a voluntate Legislatoris; ejus enim placitum nequit supplere defectum naturalem disproportionis. »

Huic autem argumento responsio est, neminem adeo ineptum esse, qui putet leges ecclesiasticas, quod die Romae solemniter promulgantur, eodem die ipso gentibus etiam remotissimis obtemperandi necessitatem inferre. In hoc siquidem

esset naturalis *disproportio*, ut eisdem verbis utamur. Sed ea *disproportio* tollitur, cum dicimus ecclesiastica lege solemniter Romae promulgata obligari neminem, qui legem ignoret. sive, ut ait Pontifex c. 1 de concess. praeben. in 6, « Lex seu Constitutio, et mandatum nullos obstringunt, nisi postquam ad notitiam pervenerint eorundem, aut nisi post tempus, intra quod ignorare minime debuissent. » Itaque pro majori vel minori ab urbe distantia, brevius tempus aut longius a die promulgationis elabi debet, antequam christianus populus promulgata lege teneatur, donec scilicet lex ipsa non rumoribus incertis, sed sufficienti certitudine innotuerit. Quamobrem inscii, dummodo culpabilis ignorantia absit, lege non obligantur. Ita Innocentius I ad Exuperium Episcopum Tolosanum (can. 2 dist. 82) ignoscendum duxit Clericis, qui in Diaconii ministerio, vel officio Presbyterii positi, ab uxoribus non abstinuerant, ubi tamen probaretur « novam Siricii Constitutionem in eorum Provincias non commesse. »

Vide Franciscum Antonium Zaccaria in suis dissertationibus latinis Fulginiae editis tom. II dissert. 11 « De varia Ecclesiae praesertim latinae in promulgandis sacris Constitutionibus disciplina. »

Praestat admonere tirones, totam quaestionem de promulgatione romana super legibus disciplinae versari; nam Constitutiones dogmaticae de fide et moribus promulgatione non indigent, cum leges non sint, sed ipsa fidei morumque doctrina uberius explicata et fidei-
 bus proposita; id quo Doctores utriusque sententiae consentiunt. Sic Tournelius in suis praelect. theolog. tract. de leg. cap. V, sect. 4 hanc propositionem probandam sumpsit, nempe: « Leges Pontificiae non ante obligant, quam in singulis Provinciis promulgatae fuerint: » sed eodem loco fatetur et profitetur: « Quod semel ad fidem pertinere declaratum est, ubique bonum, ubique necessario tenendum ut verbum Dei, unde ei adhaerendum est, statim ac certo cognoscitur sive promulgationis via, sive alia quacumque

ratione cognoscatur. » Et Cabassutius Juris Canon. Theor. et Prax. lib. 1 cap. 4 num. 6 tradit decretis fidei « ligari quicumque privatim illorum habet sufficientem notitiam, quamvis neque in Provinciis promulgata, neque publice recepta fuerint... et qui in Provincia dissita certo sciret, unum aliquod fidei decretum fuisse Romae ad valvas Apostolorum publicatum, hoc ipso illi acquiescere sufficienter teneretur. »

§ 25.

DE ACCEPTATIONE LEGUM ECCLESIASTICARUM.

Sunt aliqui Canonistae auctoritatem Episcoporum nimium extollentes, qui docent unicuique Episcopo integrum esse novas Summorum Pontificum Constitutiones expendere, et cognoscere utrum suis Dioecibus utiles an noxae futurae sint, ut exinde possint utiles acceptare, et noxias non admittere. Namque aiunt supremam Primatus potestatem ita exercendam esse, nihil ut detrahat de illa potestate, quam Episcopi divinitus acceperunt, eamque potestatem ita extollunt, ut Episcopos ferme Pontifici pares faciant; quapropter Febronius affirmare non dubitavit « leges papales non obligare, nisi ab Ecclesiis acceptentur. » Sic nullum locum praetermittunt convellendi Primatus jurisdictionis, si fieri possit.

Primatus enim jurisdictionis (quod supra dictum est, et dicendum est saepius), ex definitione Concilii Florentini, est plena potestas a D. N. Jesu Christo Petro ejusque Successoribus tradita « pascendi, regendi, et gubernandi universalem Ecclesiam. » At quomodo Pontifex plena cum potestate pascet, reget, gubernabitque Ecclesiam, si nequeat leges imponere, praescribere, jubere, vetare?

Sed Pontifex, inquiunt, leges ferre potest; Episcoporum

est vero perspicere, an leges ipsae proprio gregi convenient. At vero si acceptatio Episcoporum postuletur, antequam lex obligandi vim habeat, illud semper consequitur potestatem Primatus aut nullam esse, aut *meri*, ut aiunt, *directorii*, quia Pontifex non legem proprie conderet, sed proponeret: Episcopi vero vel acceptarent, vel non admitterent.

At vero Zallwein et quidam alii Canonistae sentiunt, fas profecto Episcopis (Episcopis, inquam, non populo) esse Pontificum leges expendere, easque non promulgare, quotiescumque probe noverint gregibus suis inutiles, vel noxias fore, non quod potestatem ferendarum legum, quibus christianus populus obligetur, in Pontifice non agnoscant, sed quod ea sit Summorum Pontificum voluntas, ut suae leges non promulgentur, si Episcopis videantur plus obesse posse, quam prodesse. Ad quam sententiam confirmandam proferunt cap. 1 de Constit. in 6; cap. 5 de Rescriptis; cap. 6 de Praebendis; cap. 10 de Foro compet. Verum ea omnia loca alio omnino spectant. Siquidem cap. 1 de Constit. in 6 tantummodo decernit, « speciales consuetudines et statuta rationabilia locorum per novas Constitutiones non tolli, nisi id apertis verbis exprimatur: » caetera vero capita ad rescripta Pontificum, non ad novas leges pertinent.

At subdunt: si Romanorum Antistitum Constitutiones Ecclesiis suis vel minus accommodatas, vel noxias etiam pro variis locorum rationibus Episcopi judicent, numquid eas recipere debent et promulgare?

Responsionem dabimus eisdem verbis Benedicti XIV de Syn. Dioec. lib. IX cap. 8: « Nonnunquam, » ait « experientia demonstrat aliquod ex hujusmodi generalibus statutis, licet plerisque Provinciis ac Dioecibus utile atque proficuum, alicui tamen Provinciae aut Dioecesi opportunum non

esse; id quod Legislatoris compertum non erat, cum ipse peculiare omnes locorum res, atque rationes perspectas habere nequeat, quemadmodum fatetur Pontifex in c. 1 de Const. in 6. In his itaque rerum circumstantiis Episcopus intelligens, Apostolicae Sedis legem in Dioecesi sua noxium aliquem effectum producere posse, non modo suas Romano Pontifici rationes repraesentare non prohibetur, quin potius ad id omnino tenetur. Neque Romani Pontifices unquam renuerunt inferiorum rationibus aures praebere; et, quoties has satis validas esse agnoverunt, minime recusarunt aliquas Provincias aut Dioeceses a generalium Constitutionum suarum lege eximere. »

§ 26.

DE PLACITO REGIO.

Aliqui Canonistae contendunt, Summis Principibus jus esse Constitutiones ecclesiasticas sive a Summo Pontifice, sive ab Episcopis conditas, antequam promulgentur, publicae utilitatis causa inspiciendi, atque adeo promulgandas non esse nisi Principes ipsi permiserint. Quae quidem permissio « *Placitum, Placitum regium, Exequatur, regium Pareatur,* » aliisque hujusmodi vocabulis nominari solet. Illud autem jus derivat ex jure *majestatico* inspiciendi et cavendi, ne quid Respublica detrimenti capiat, propterea quod aiunt fieri posse, ut Constitutiones ecclesiasticae aliquid contineant, quod juri- bus Imperii detrahat, aut civili societati nocere possit.

Si *Placiti* originem quaeras, ejus initium repetendum est a schismate omnium, quae hactenus Ecclesiam Dei turbarunt,

teterrimo atque longissimo, quod ab Urbano VI ad Concilium Constantiense perduravit. Namque Urbanus VI, ne occasione schismatis fraudes impune admitterentur, « concessit, » ut legimus in Constitutione secunda Martini V, « quibusdam Praelatis, quod in eorum civitatibus et Dioecesibus non posset fieri executio aliquarum litterarum apostolicarum, nisi prius hujusmodi litterae Praelatis ipsis, vel eorum Officialibus ad hoc deputatis exhiberentur, et per ipsos approbatae forent. » Principes quoque, ne populi a Pseudopontificibus deciperentur, in Bullas et Constitutiones omnes studiose inquirere coeperunt.

At vero cessante causa, non cessavit effectus; extincto scilicet schismate, *Placitum* non evanuit, sed apud multas nationes a potestate civili retentum est, et gradatim amplificatum. « Primum nempe, » ut ait Oliva de For. ecclesiast. part. 1 quaest. 22 n. 19 « ad rescripta gratiae et justitiae privatis data adhiberi Placitum coeptum est, postea extensum ad decreta disciplinae, demum ad Bullas etiam dogmaticas. »

De jure inspiciendi cavendique, quo *Placitum regium* niti autumant, generatim animadvertimus, jus istud certis finibus coerceri, quos egredi non potest. Namque, ut ait Puffendorfius de Jur. Nat. et Gent. lib. VII cap. 1 § 7 et 8, « homo jus habet utendi omnibus mediis quae sana ratio ad ipsius conservationem necessaria dicitur adversus omnes, a quibus ipsi periculum imminere itidem sana ratio suggerit. Igitur si quis cautionem suam ulterius, quam ratio sana admittit, extenderit, sine dubio in legem naturalem peccabit. » Ergo lex naturae vetat in aliorum actiones inquirere ea de causa quod nocere possunt : neque unquam Ecclesia jus sibi vindicavit Summorum Principum leges, antequam ederentur, inspiciendi probandique ob eam tantummodo rationem, quod

aliquod ex eis detrimentum capere posset. Igitur necesse est justam quoque esse causam timendi, ne futurum sit, ut detrimentum aliquod inferatur. Quid porro mali ab ecclesiasticis Constitutionibus Respublica timere potest? Enim vero Constitutiones dogmaticae, quae fidei morumque doctrinam proponunt, tantum abest ut Reipublicae noceant, ut nihil magis possit ei prodesse; siquidem Religio maximum est propugnaculum et praesidium Reipublicae. Sic etiam Constitutiones, quae ad disciplinam pertinent, pro « salubri regimine Ecclesiae, » ut ait Zypaeus in Analys. Jur. Pontif. lib. 1 tit. de Constitut. « maturis et repetitis deliberationibus ad tollendos abusos cum magno decore domus Dei, incremento politiae ecclesiasticae, et augmento justitiae saecularis promulgantur; » et Ecclesia nihil habet antiquius, quam ut jura civilis potestatis inviolata ubique maneant.

Verum illud gravissimum accedit, quod hujusmodi Placito libertas Magisterii et Regiminis ecclesiastici divinitus Ecclesiae concediti apprimè laeditur; et si Ecclesia ad majora praecavenda mala sustinet et tolerat, non tamen consentit neque approbat.

Pro Placito regio scripserunt Felicianus Oliva, apud Lusitanos canonum doctor, de Foro Eccl. p. 1 q. 22; Franciscus Salgado de Supplicatione ad Sanctissimum, itemque de Regia Protectione; Didacus Covarruvias in quaest. practice. q. 35, qui tamen omnes jus illud quibusdam terminis et modis circumscripserunt. Sed Van-Espenius omnem modum et terminum transivit, ita ut Zallwein in princip. jur. Eccles. tom. 1 q. 4 cap. 2, dixerit: « Hortamur catholicos, ut hunc auctorem caute legant, qui sane excessivus est in extensione hujus Placiti regii, et jure optimo illis scriptoribus annumerari meretur, qui muscas captant, de umbra disputant, inter-

esse politicum etiam imaginarium ante oculos habent, atque hac ratione potestatem ecclesiasticam ferme ad incitas redigunt : et contra politicam ultra suos fines quam longissime extendunt. »

Pro sententia nostra vide Zallinger *Jur. ec. pub. l. V. § 401*, et *Antifebronium vindicatum tom. IV diss. 12 cap. 2 num. 3*, apud quos invenies etiam argumenta contraria docte periteque confutata.

§ 27.

DE RESCRIPTIS.

Ecclesiasticis Constitutionibus adjungimus Summorum Pontificum Rescripta, quae sunt speciales quaedam Constitutiones, quibus ipsi Pontifices interdum motu proprio, plerumque tamen vel jure ambiguo consulti, vel precibus permoti ad certas personas rescribunt. Ea quae Pontifex scriptis mandat, cum de jure respondet, *Rescripta justitiae*; cum precibus indulget, *Rescripta gratiae* dicuntur. Igitur rescriptis justitiae jus dubium explicatur, quaestiones propositae dissolvuntur, vel ad alicujus petitionem judex delegatur. Rescriptis gratiae beneficium, privilegium, aut gratia quaecumque conceditur.

Rescripta vero pro varia negotiorum gravitate, vel per simplicem Scripturam, vel per Bullas aut Brevia expediuntur.

§ 28.

DE AUCTORITATE ET USU RESCRIPTORUM.

In Jure civili regula fuisse videtur, rescripta tantum jus facere in iis causis et personis, pro quibus edita sunt; nisi in Codices publica auctoritate redigerentur, aut aliquid amplius continerent, quod eis vim legis generalis conciliaret; quod Joannes Gotthofredus multis probat in lib. IX Cod. Theod. *de diversis rescriptis*. At in Jure Canonico plerique putant rescripta justitiae, quibus peculiares quaestiones deciduntur, vim legis generalis habere, quamvis nec auctoritate publica in Codicem relata sint, nec aliud contineant, ex quo comperitur sit Pontificem voluisse generalem legem condere. Sane Innocentius III c. 19 *de sent. et re jud.* sic edixit: « In causis, quae Summi Pontificis judicio deciduntur, et ordo juris et vigor, aequitatis est subtiliter observandus, cum in similibus casibus caeteri teneantur similiter judicare; nisi forte cum aliquid, causa necessitatis aut utilitatis inspecta, dispensative duxerit statuendum. » Ex quibus verbis duae conditiones desiderantur, ut inferiores iudices secundum rescripta vel decisionem Pontificis sententiam ferre debeant. Prima est ut casus sit omnino similis. Ad rem Card. de Luca in Annot. Ad Conc. Trid. discursu I, num. 12: « Cum illae decisiones, quae singulos vel particulares concernunt casus, ex eorum particulari qualitate et circumstantiis manare soleant, ideoque alteri diversas circumstantias habenti non semper sunt applicabiles, cum diversimode ob diversam facti qualitatem saepius decernere congruat, quod vulgus male concipit, atque

contrarietatem appellat. » Altera est, [ut Pontifex prorsus rescribat aut decidat et non dispensando quidquam statuatur, siquidem manifestum est dispensationes hujusmodi in iis tantum eventibus et personis valere, pro quibus concessae fuerunt.

Haec autem sententia, quamvis inter Juris interpretes communior sit, suos tamen adversarios experta est ob eam causam, quod Pontifex non ea mente iudicium profert, ut Jus novum constituat sed jam constitutum applicet, ideoque non legislatoris, sed iudicis munere fungitur. Huc accedit etiam, quod Jus inter privatos dictum, privatam utilitatem, non bonum publicum respiciat, et praeterea publica promulgatione careat, quae duo ad naturam legis maxime desiderantur.

Verumtamen in medio relicta quaestione, illud apud omnes certum est, epistolas sive rescripta Pontificis legem dubiam interpretantis Jus commune constituere, etiamsi ad privatam consultationem data fuerint; tunc enim Pontifex legislatoris personam gerit. Hinc Innocentius III c. 9 *de voto* sic statuit: « Ex consultatione, quam ad inquisitionem tuam super negotium Cruce signatorum olim edidimus, viam invenisti ad alias quaestiones, et utrum, quod in ea dicitur, Jus constituat generale. Ad hoc igitur respondemus, quod in consultatione nostra Jus editur. » Et Justinianus in L. *Si imperiali* Cod. de legibus: « Definimus, » inquit, « omnem Imperatorum legum interpretationem sive in precibus, sive in iudiciis, sive alio quocumque modo factam, ratam et indubitam haberi. »

Rescripta gratiae a die datae vim exierunt; ex quo illud consequitur, quod si duo litteras ad idem beneficium impetraverint, ex tempore datae, caeteris paribus, iudicandum sit uter praeferrere debeat. Verum aliqua rescripta gratiae ita

comparata sunt, ut executores postulent: quo casu a tempore executionis vigorem obtinent. Sic ex L. 5 Cod. de temp. in integ. restitutionis venia a Principe concessa, « ex eo die quo indulgentia Principis in iudicio competenti fuit intimata, et administratio rei propriae permissa vim suam consequitur. »

Rescripta iustitiae a die factae insinuationis generatim valere incipiunt; insinuari autem tamdiu possunt, quamdiu durat actio aut exceptio, ob quam impetrata sunt. Atqui per annum insinuationem neglexit, et interim adversarius ejus aliud rescriptum consequutus est, rescriptum prius expirat. Nam Innocentius III c. 23 *de Rescr.* sic respondit: « Si quis nostras litteras impetrans, intra annum, postquam copiam iudicium habuerit, ex malitia vel negligentia postposuerit uti eis, auctoritate posteriorum litterarum valeat conveniri, licet in ipsis nulla de prioribus mentio habeatur. »

§ 29.

DE RESCRIPTIS VITIIS RATIONE PERSONARUM.

Rescripta vim non habent, nisi vitiis expertia sint. Triplici autem vitio laborare rescripta possunt, videlicet vitio *personarum*, quae inhabiles sint vel concedendis vel obtinendis rescriptis; vitio *precum*, quae veritatem supprimant, vel falsitatem contineant; et vitio *formae*, quae legitime exarata non fuerint.

In primis itaque de persona concedentis et impetrantis videndum est. Rescripta concedere potest qui suprema potestate pollet, iisque tantum in rebus quae ipsius imperio subjiciuntur. Ex quo intelligitur soli Pontifici in rebus spiritualibus

et ecclesiasticis, Principibus autem Supremis in temporalibus rescribendi auctoritatem inesse, eorumque rescripta seu justitiae seu gratiae inutilia esse, si propriae potestatis limites egrediantur. Sic natalium restitutio per rescriptum Principis impetrata ad effectus civiles facit, ad officia et beneficia ecclesiastica nullum momentum habet.

Rescripta consequi quisque potest sive pro se, sive pro alia persona; et quidem rescripta gratiae pro persona etiam non mandante, imo penitus ignorante, utiliter impetrantur. At rescriptum *ad lites* irritum est, si pro alio petatur sine speciali ipsius mandato, nisi pro iis personis petatur, a quibus non debet de jure exigi mandatum, quales ex. gr. sunt parentes et tutores (*c. 28 de rescript.*). Praeterea nullam ex rescriptis utilitatem ferre possunt haeretici, et majori excommunicatione irretiti, etiamsi non vitandi et occulti sint. Quamobrem ad cautelam solvi ab excommunicatione ii solent, quibus a Summo Pontifice gratia aut privilegium impertitur. Quae tamen absolutio tantummodo efficit, ut illud peculiare rescriptum effectum suo non careat.

§ 30.

DE VITIO PRECUM.

Ex vitio precum irrita rescripta sunt, si veritas secundum Curiae stylum et Juris regulas exponenda reticeatur, aut falsa sint quae narrantur. Rescriptis enim haec semper conditio, etiamsi expressa non sit, inesse censetur, *si preces veritate nitantur*. Ubi aliquid reticendum est quod exponi oportuisset, rescriptum *subreptitium* dicitur; si quid falsi narratum est,

obreptitium appellatur. Interim ad rem praesentem nihil interest utrum subreptio interfuerit an obreptio, sed magni interest an obreptio vel subreptio ex dolo et malitia, an ex sola ignorantia et simplicitate contigerit. Itaque Pontifex (*c. 20 de Rescript.*) tres regulas statuit.

Prima est: « Qui fraude vel malitia falsitatem exprimunt, aut supprimunt veritatem, in suae perversitatis poenam nullum ex iis litteris commodum consequantur. » Haec autem regula tum rescripta gratiae, tum etiam justitiae complectitur: utraque enim ex communi sententia nulla sunt atque irrita, etiamsi suppressio veri, vel narratio falsi praecipua causa non exstiterit quamobrem rescriptum concessum fuit. Rescripta tamen ad lites non ipso jure sunt irrita, sed ope exceptionis irrita fieri possunt. Vide Fagnanum in cap. *Cae-terum* de Rescript. num. 9.

Secunda regula est: « Qui ex ignorantia vel simplicitate litteras impetrant, distinguendum est, quae falsitas suggesta fuerit, vel quae veritas sit suppressa: nam si talis expressa sit falsitas, vel veritas occultata, quae quamvis fuisset tacita vel expressa, Pontifex nihilominus saltem in forma communi litteras dedisset, Delegatus non sequens formam in litteris ipsis oppositam, secundum ordinem juris in causa procedat. » Igitur utile rescriptum erit, ubi ex ignorantia vel simplicitate falsum expositum, aut verum silentio praetermissum concessionem causam non dedit; nullam namque poenam simplicitas et ignorantia meretur. Illud tamen Pontifex admonuit in executione decreti, « non secundum formam in ipsis litteris oppositam, sed secundum juris ordinem procedendum: » quo significatur hujusmodi decreta in substantialibus, ut aiunt, consistere; in reliquis autem juri communi accommodanda esse: ex. gr. si iudex delegatus fuerit, ut de plano et appella-

tione remota procedat, delegatio judici valet, sed judici procedendum erit juris ordine servato.

Tertia regula est : « Si per falsitatis expressionem, vel suppressionem veritatis litterae fuerint impetratae, qua tacita vel expressa nullas prorsus litteras Pontifex dedisset, a Delegato non est aliquatenus procedendum. » Haec regula superioris appendix et explicatio est. Quaeri enim poterat, quidnam judicandum, ubi subreptio vel obreptio, etiamsi ignorantiae vel simplicitati tribuenda esset, attamen rescripti causa exstiterat ? Igitur rescriptum hujusmodi prorsus irritum habendum est, quandoquidem deficiente causa, quae ad rescribendum Pontificem movit, ipsius Principis voluntas defuit, ex qua rescriptorum vis omnino pendet.

§ 31.

DE VITIO FORMAE.

Tertio tandem modo rescripta irrita sunt vitio formae, si nimirum in eorum expeditione vel desint characteres veritatis, vel notae falsitatis inveniantur. Veritatis characteres habentur, si rescriptum exaratum sit secundum eas solemnitates, quae ex jure et stylo Curiae servari debent; quales sunt salutationes, sigilla, filum, charta, forma litterarum, subscriptio, data, aliaque id genus. Falsitatis vero notae sunt : 1° Si rescripta in loco suspecto abrasa aut vitata appareant; locus autem suspectus est, quo *substantialis*, ut aiunt, rescripti pars continetur, nimirum Pontifex declarat quid, quantum, quibus modis et conditionibus rescribat. 2° Si gravis et manifestus error latinitatis occurrat. « Quibus litteris nos-

tris, » ait Pontifex c. 11. de rescript., « cum manifestum continent in constructione peccatum, fidem te nolumus adhibere. » In quem locum sic habet Glossa : « Patet quod vitium latinitatis vitiat rescriptum. Sed propter modicum defectum vel errorem, qui vel scriptori, vel nimiae occupationi tribui potest, rescriptum non vitatur. » Hinc Honorius III c. 11 de fide instrument. respondit : « Quia rescriptum apostolicum, pro eo quod in hac dictione SPOLIARUNT haec figura O deerrat, asseritur vitiosum : mandamus quatenus hoc non obstante in negotio ipso praevia ratione procedas. » 3° Si jus tertio quaesitum adimatur ; nam regulae de jure quaesito non tollendo derogare Pontifex non censetur, quamvis rescriptum ediderit motu proprio, et ex certa scientia, aut de plenitudine potestatis, cum derogatione Constitutionibus apostolicis et regulis Cancellariae, etiam cum clausula : *Quorum tenorem*, etc., aliisque generalibus derogationibus. Sed prorsus opus est, ut ipsi regulae *de jure quaesito non tollendo* expressis verbis derogeretur, quo casu derogatio prodest, si de publica causa agatur, in qua jus tertii juri publico postponitur. At si de causis privatis ageretur, plures Doctores dubitant utrum Pontifex sine causa possit jus quaesitum auferre, et idcirco rescripta hujusmodi, si qua Pontifex forte dederit, eo animo dedisse videtur, ut effectum consequerentur, si, et quatenus praejudicium tertii vitari posset. 4° Si clausulis derogatoriis non sint munita. Itaque si rescriptum juri communi contrarium sit, ipsius juris mentio et derogatio postulatur, ut appareat, Pontifici rescribenti et contrarii juris scientiam, et voluntatem derogandi non defuisse. Quapropter Constitutiones generales a rescriptis in hoc differunt, « quod Pontifex Constitutionem condendo posteriorem, priorem, quamvis de ipsa mentionem non faciat, revocare noscatur (cap. LICET de

Const. in 6); sed rescripta data contra legem non valent, nisi in ipsi fiat mentio de lege, ut notat Glossa in idem caput ad verbum *NOSCATUR*.

Sed quaestio est, an derogatio generalis « Contrariis quibuscumque non obstantibus » sufficiat, an specifica derogatione opus sit, ex. gr. *Non obstante Constitutione Concilii Lateranensis*. Qua in re praemittendum est, usque ad saeculum XIII eum morem in Romana Ecclesia viginisse, ut in rescriptis aliisque Constitutionibus, quae juri communi aut Conciliis generalibus adversarentur, clausula specialis derogationis nunquam aut raro adhiberetur, quod Passerinus demonstrat ad caput *LICET* de Const. in 6. Sed postquam Innocentius III in Concilio generali Lateranensi statuit, « ne quis ultra duas diaetas extra suam Dioecesim per litteras apostolicas ad iudicium trahi posset, nisi de assensu partium fuerint impetratae, vel expressam de ipsa Constitutione fecerint mentionem; » et Honorius III in cap. *EX PARTE* de Capellis Monach. Apostolicas litteras non ratas habuit ob eam causam, quod « obviarent Lateranensi Concilio, de quo nulla esset mentio in litteris antedictis, » tum primum controversia orta est, quam supra proposuimus. At vero textus Innocentii III et Honorii III adeo perspicui sunt, ut interpretes accuratiores existiment, derogationem expressam et specialem desiderari, ubi rescripta a generalis Concilii decreto aliena sint: caeteris autem Canonibus et Constitutionibus Summorum Pontificum necesse non esse, ut speciatim derogetur, sed generalem derogationem satis haberi, siquidem dicti textus de solis Conciliis verba faciunt: excipiendas tamen esse regulas Cancellariae, quibus ex regula 71 nunquam derogatum censetur per quaecumque verba et decreta derogatoria, irritantia, universalialia et amplissima, nisi ipsarum mentio disertis verbis habeatur.

Verum decreta Concilii Tridentini specialem derogationem non postulant; cum enim Concilium ipsum, ut inquit Benedictus XIV de Syn. Dioeces. lib. XIII cap. 24 num. 23, « perspicue declaraverit, sess. 25 cap. fin., omnia et singula sub quibuscumque clausulis et verbis, quae de morum reformatione atque ecclesiastica disciplina in eo statuta fuerunt, ita statuta et decreta intelligi debere, ut in his salva semper auctoritas Sedis Apostolicae et sit et esse intelligatur; hoc satis est ut removeatur necessitas expressae derogationis, proindeque sufficiat ad hoc ut derogatum censeatur oppositae conciliari sanctioni, si Pontifex aliquid ipsi contrarium indulserit, aut decreverit, supplicemque libellum, seu alias archetypum litterarum apostolicarum exemplar sua ipse manu signaverit, juxta definitionem editam a S. Pio V per schedulam sui motus proprii relata a Garcia de beneficiis part. 4 cap. 5 num. 32 et 33. »

§ 32.

DE EXSECUTIONE ET CESSATIONE RESCRIPTORUM.

Rescripta Apostolicae Sedis non nisi viris in ecclesiastica dignitate constitutis, vel Canonicis ecclesiarum cathedralium exsequenda committi solent. Antequam vero executor rem commissam ad exitum deducat, inquirat oportet num preces veritate nitantur. Quamobrem rescriptum exsequi non debet, si obreptionem, aut subreptionem aut aliud in eo vitium compererit.

Pluribus vero modis rescripta cessant.

1° Rescripta iustitiae concedentis morte expirant, si res adhuc integra sit; res autem per litis contestationem, aut sal-

tem per citationem integra esse desinit. Verum rescripta gratiae, etiamsi res adhuc fuerit integra, per obitum concedentis non expirant (c. 16 de R. J., et c. 9 de Offic. Deleg. in 6).

2° Rescripta cessant lapsu temporis praefiniti. In rescriptis justitiae terminus ad finiendam causam, si in rescripto praefinitus non sit, iudicis delegati arbitrio praefiniri poterit. Si vero dies praefinita sit, delegatus intra eam diem munere suo fungi debet, ne iurisdictio sibi commissa evanescat (c. 24 de Off. judic. Deleg.). Sed quia terminus in commodum partium constituitur, ideo potest ipsarum consensu prorogari (cap. 4 eodem).

3° Rescripta gratiae ad vitam Pontificis concessa intelliguntur, si hanc clausulam praeferant *ad Beneplacitum Nostrum*: non item rescripta, quibus adjecta clausula *ad Beneplacitum Sedis Apostolicae*, quia Sedes non moritur (c. 5 de Rescrip. in 6). Universim vero si rescripta gratiae nullo temporis spatio alligata sint, perpetua habentur, videlicet duratura ad ejus vitam, qui rescriptum consequutus est. At rescripta justitiae haeredibus et successoribus etiam prosunt; nam rescripta gratiae personam, rescripta justitiae causam praecipue spectant.

4° Rescripta cessant morte ejus, cui executio rescripti mandata fuit; si tamen industria et fides personae electa sit, idque intelligitur, ubi res committitur per haec verba « Fidei et diligentiae tuae committimus, discretioni tuae mandamus, super quibus conscientiam tuam oneramus, per te expediri mandamus, ut personaliter exsequaris » et similia. Si vero delegatio non personae, sed dignitatis intuitu facta sit, ut si dicatur « Vicario Capitulari, » vel « Ordinario Parisiensi » tum potestas exsequendi rescripti transit ad successores, cum dignitas non intreat.

De rescriptis satis dictum est, qua in re fortasse etiam plus versati sumus, quam opus esset. Si quis tamen aliquid amplius scire desiderat, videre poterit Gonzalez, Pirrhing, Schmier, aliosve Interpretes Decretalium ad lib. 1 tit. 4 de Rescriptis.

DE CONCILHS.

§ 33.

DE CONCILIORUM DEFINITIONE.

Concilium, si vim nominis spectes, est hominum multitudo in unum locum ad consulendum congregata. Itaque Concilii nomine in re ecclesiastica venit « conventus catholicorum Antistitum ad negotia fidei, morum, et disciplinae tractanda rite legitimeque celebratus. » Ex qua definitione consequitur I° a solis Ecclesiae Antistitibus ecclesiastica Concilia celebrari, non item a laicis, quibus nullum suffragii jus in Synodis esse potest; namque potestas CLAVIUM in solos Antistites divinitus collata est. Sane in Concilio Apostolorum de controversia legalium habito TACUIT OMNIS MULTITUDO, et Apostoli atque Seniores sententiam dixerunt. Consequitur II° non omnem coetum Episcoporum legitimum Concilium esse, sed illum tantum, quo debita Concilii habendi forma servata sit.

Id vero totum quod servandum est, ut Concilium rite habeatur, ad tria praecipue capita revocatur, nempe ad *convocationem*, ad *celebrationem* et ad *confirmationem*, de quibus pertractabimus.

tem per citationem integra esse desinit. Verum rescripta gratiae, etiamsi res adhuc fuerit integra, per obitum concedentis non expirant (c. 16 de R. J., et c. 9 de Offic. Deleg. in 6).

2° Rescripta cessant lapsu temporis praefiniti. In rescriptis justitiae terminus ad finiendam causam, si in rescripto praefinitus non sit, iudicis delegati arbitrio praefiniri poterit. Si vero dies praefinita sit, delegatus intra eam diem munere suo fungi debet, ne iurisdictio sibi commissa evanescat (c. 24 de Off. judic. Deleg.). Sed quia terminus in commodum partium constituitur, ideo potest ipsarum consensu prorogari (cap. 4 eodem).

3° Rescripta gratiae ad vitam Pontificis concessa intelliguntur, si hanc clausulam praeferant *ad Beneplacitum Nostrum*: non item rescripta, quibus adjecta clausula *ad Beneplacitum Sedis Apostolicae*, quia Sedes non moritur (c. 5 de Rescrip. in 6). Universim vero si rescripta gratiae nullo temporis spatio alligata sint, perpetua habentur, videlicet duratura ad ejus vitam, qui rescriptum consequutus est. At rescripta justitiae haeredibus et successoribus etiam prosunt; nam rescripta gratiae personam, rescripta justitiae causam praecipue spectant.

4° Rescripta cessant morte ejus, cui executio rescripti mandata fuit; si tamen industria et fides personae electa sit, idque intelligitur, ubi res committitur per haec verba « Fidei et diligentiae tuae committimus, discretioni tuae mandamus, super quibus conscientiam tuam oneramus, per te expediri mandamus, ut personaliter exsequaris » et similia. Si vero delegatio non personae, sed dignitatis intuitu facta sit, ut si dicatur « Vicario Capitulari, » vel « Ordinario Parisiensi » tum potestas exsequendi rescripti transit ad successores, cum dignitas non intreat.

De rescriptis satis dictum est, qua in re fortasse etiam plus versati sumus, quam opus esset. Si quis tamen aliquid amplius scire desiderat, videre poterit Gonzalez, Pirrhing, Schmier, aliosve Interpretes Decretalium ad lib. 1 tit. 4 de Rescriptis.

DE CONCILHS.

§ 33.

DE CONCILIORUM DEFINITIONE.

Concilium, si vim nominis spectes, est hominum multitudo in unum locum ad consulendum congregata. Itaque Concilii nomine in re ecclesiastica venit « conventus catholicorum Antistitum ad negotia fidei, morum, et disciplinae tractanda rite legitimeque celebratus. » Ex qua definitione consequitur I° a solis Ecclesiae Antistitibus ecclesiastica Concilia celebrari, non item a laicis, quibus nullum suffragii jus in Synodis esse potest; namque potestas CLAVIUM in solos Antistites divinitus collata est. Sane in Concilio Apostolorum de controversia legalium habito TACUIT OMNIS MULTITUDO, et Apostoli atque Seniores sententiam dixerunt. Consequitur II° non omnem coetum Episcoporum legitimum Concilium esse, sed illum tantum, quo debita Concilii habendi forma servata sit.

Id vero totum quod servandum est, ut Concilium rite habeatur, ad tria praecipue capita revocatur, nempe ad *convocationem*, ad *celebrationem* et ad *confirmationem*, de quibus pertractabimus.

§ 34.

DE CONCILIORUM GENERALIUM CONVOCATIONE.

Ad Concilia generalia universi christiani orbis Episcopi vocari debent. At necesse non est, ut omnes omnino conveniant: nullum quippe Concilium hactenus celebratum est, cui universi Episcopi interfuerint. Itaque sufficit aliquot ex diversis Ecclesiae provinciis Episcopos convenire, ita quidem ut eorum conventus, inspectis locorum, personarum, et temporum adjunctis, Concilium generale dici possit.

Jus vero generalem Synodum indicendi ad eum tantummodo pertinet, cujus est judicare de ipsius convocationis legitima causa; quippe jubere potest Episcopos in unum locum venire et convenire, imo et permanere, donec coetus legitime dimittatur. Jam vero illud judicium et ea potestas unius Romani Pontificis est, cum ipse unus a Christo sit Princeps et Caput totius Ecclesiae constitutus, et Episcopi omnes ejus dicto audientes esse debeant.

Itaque in Concilii Chalcedonensis act. 4 Lucentius Asculanus Episcopus S. Leonis Magni Legatus illud Dioscuro Alexandrino Patriarchae crimini vertit, « quod Synodum ausus est facere sine auctoritate Sedis Apostolicae, quod nunquam licuit, aut factum est. » Et S. Theodorus Studita ad S. Leonem III ita scribebat ep. 33 lib. 1: « Orthodoxam Synodum absque cognitione Vestra cogere non potuerunt. »

Atque hoc quidem Romani Pontificis jus semper catholici omnes agnoverunt, factoque comprobatum est; namque omnia generalia Concilia auctoritate ipsius Romani Pontificis

convocata fuerunt. Quod si scriptores aliqui memoriae traderunt antiquissima Concilia Orientalia ab Imperatoribus indicta fuisse, id omnino factum est ex Summi Pontificis sententia et consensu, cujus quidem rei apud Bellarminum, aliosque Theologos perspicua testimonia reperiuntur. Quapropter ea Concilia ideo legitima sunt habita, quod Imperatoris concilium Summi Pontifices probarunt, miseruntque Legatos, qui Synodis praesiderent. Porro haec utriusque potestatis ecclesiasticae et civilis consensio Synodorum celebrationi mirum in modum favebat, tum quia paupertati Episcoporum sic quodammodo consulebatur, iis enim *tractoriae* ita dictae epistolae dabantur, ut eis vehicula et annona publicis impensis suppeditaretur, tum etiam quia indictae Synodi Imperatorum tutela munitae placatius celebrabantur, earumque decreta expeditiorem habebant exitum. Itaque auctoritas convocandae generalis Synodi ad Pontificem pertinebat, exterius autem praesidium ad Imperatorem: illa ad Pontificem spectat ratione Primatus jurisdictionis in universam Ecclesiam; hoc vero ad Imperatorem ratione officii, quod ipsi incumbit Ecclesiae defendendae.

Bellarminus lib. 1 de Conc. cap. 14, ad secundum et tertium dubium respondet, « in nullo casu sine Pontificis auctoritate posse convocari verum et perfectum Concilium, de quo hic nos disputamus, quod videlicet auctoritatem habet definiendi quaestiones fidei. Praecipua enim auctoritas est in Capite, sive in Petro cui imperatum est, ut confirmet fratres suos, et ideo etiam pro eo Dominus oravit, ne deficeret fides ejus (Luc. 22). Poterit tamen in illis duobus casibus (nempe quando Papa non debeat illud indicere, eo quod sit haereticus vel schismaticus, et quando non posset illud indicere, eo quod esset captivus apud infideles, vel mortuus vel insanus effectus, aut renuntiasset) congregari Concilium imperfectum, quod sufficiet ad providendum Ecclesiae de Capite. Ecclesia enim sine dubio habet auctoritatem providendi sibi de Capite, quamvis non possit sine Capite statuere de multis, de quibus potest

cum Capite, ut recte docet Cajetanus in opusculo de potestate Papae cap. 15 et 16: et multo ante Presbyteri Romanae Ecclesiae in epistola ad Cyprianum, quae est septima lib. 2 in operibus Cypriani. Porro Concilium istud imperfectum fieri poterit, si vel indicatur a Collegio Cardinalium, vel ipsi per se Episcopi in locum unum conveniant. » Idem dicit de Pontifice dubio.

§ 35.

DE CONCILIORUM GENERALIUM CELEBRATIONE.

Convocationem sequitur celebratio. De celebratione autem tria quaerenda sunt. Primo quidem cuinam Conciliis generalibus praesidendi jus sit; deinde quibusnam sit jus suffragii ferendi; et denique quaenam sit forma sive ratio in Conciliis habendis observanda.

Jam vero ad illud, quod primo loco propositum est, respondemus, jus praesidendi Conciliis generalibus ad eum pertinere, qui caeteris auctoritate praestat. Sic videmus in conventibus omnibus eum, qui potestate major est, caeteris jure suo praeesse. Cum itaque Summus Pontifex propter Primatum, quem a Christo accepit reliquis Episcopis potestate antecellat, plane consequitur, jus sive per se, sive per suos Legatos generalibus Conciliis praesidendi ad Primatem Ecclesiae pertinere. Ad quem etiam spectat jus proponendi ea, de quibus in Conciliis agendum erit, priorisque sententiae dicendae: cujus quidem rei in Concilio Hierosolymitano (act. 15) Apostolorum exemplum et normam habemus.

Quod vero ad secundam quaestionem attinet, tenendum est, potestatem suffragii decisivi ferendi seu definiendi solis Episcopis divinitus concessam esse. Cum enim jus definiendi

ea, quae credenda, quae agenda sunt, a potestate pascendi regendique proficiscatur, ii tantum, qui jure divino Pastores et doctores Ecclesiae constituti sunt, in eodem jure divino suffragium ferunt, propositasque quaestiones definiunt. Hujusmodi vero sunt Episcopi soli, quibus dictum est: « Attendit vobis et universo gregi, in quo vos Spiritus Sanctus posuit Episcopos regere Ecclesiam Dei. » Quapropter Episcopi in Conciliis generalibus non consilarii, non consultores, sed veri judices sunt: atque adeo praeclare dictum est a Bellarmino de Conciliis Ecclesiae lib. I cap. 18, « concessum Episcoporum in Conciliis legitimis esse verum judicium concessum. »

Praeter Episcopos solent insuper Cardinales non Episcopi, Abbates, et Praepositi generales Ordinum Regularium suffragium ferre, quippe qui jurisdictione quasi episcopali potiuntur. Sed ex mera Ecclesiae concessione et privilegio id factum est, ut quam facultatem vi characteris non habent, eandem vi dignitatis obtinerent.

Principes insuper et Imperatores vel per se, vel per suos legatos se adesse Conciliis generalibus consueverunt, non quidem tanquam Judices, ut vel de fidei dogmatibus, vel de rebus ecclesiasticis sententiam dicerent: « Nefas est enim, » aiebat Theodosius Junior in epist. ad Ephesinam Synodum, « qui SS. Episcoporum catalogo adscriptus non est, illum ecclesiasticis negotiis et consultationibus sese immiscere; » sed ut Patrum securitati prospicerent, tumultus compescerent et Conciliorum definitiones atque decreta sua auctoritate tuerentur.

Quin etiam interdum constat, presbyteros et diaconos Conciliis generalibus interfuisse, praesertim ut adversus haereticos disputarent. Qua de re dignus in primis memoratu est

Athanasius, qui adhuc diaconus in Nicaena Synodo adversus Arianos disputavit.

Tandem et legitime absentes Episcopi procuratores suos ad Concilia mittunt. Hisce procuratoribus facultatem ferendi suffragii mere consultivi Pius IV impertivit.

Tertio denique loco quaerebatur, quatenam sit forma, sive modus in Conciliis habendis observandus. Jam vero canonica celebrandi Concilii forma in eo posita est : 1° Ut sit libertas in judiciis ; acta enim per vim et metum ipso jure sunt irrita. Hinc Concilium Ephesinum II, in quo sententia a Dioscoro arte, minis et terroribus extorta est, Synodus praedatoria, latrocinialis, et latrocinium appellatur. 2° Fraus omnis abesse debet : qua de re Patres Ariminenses sic loquentes inducit Hieronymus adversus Luciferianos : « Putavimus sensum congruere cum verbis nec in Ecclesia Dei, ubi simplicitas, ubi pura confessio est aliud in corde clausum esse, aliud in labiis proferri timuimus. Decepit nos bona de malis aestimatio. » 3° Sufficiens examen : sic enim legimus in Concilio Apostolorum magnam disquisitionem factam esse. Neque enim Ecclesiae fiunt novae revelationes, sed Deus pollicitus est eidem Ecclesiae praesidium suum, ne unquam in veritatibus fidei investigandis atque definiendis in errorem laberetur. At vero postquam Concilium definivit, nullus dubitandi locus relinquatur, quin Concilium in suis definitionibus diligentiam et sufficiens examen adhibuerit. Nam, ut optime disserit Melchior Canus lib. V de loc. theol. cap. 5 quaest. 3, « Deus suaviter omnia disponit, simulque prospicit et finem et media ad finem necessaria. Quod si semel haereticis hanc licentiam permittimus, ut in quaestionem vocent, num Ecclesiae judices eam diligentiam et curam adhibuerint, qua opus erat, ut quaestio via et ratione finiretur, ecquis adeo caecus

est qui non videat, omnia mox Pontificum Conciliorumque judicia labefactari?

§ 36.

DE CONCILIORUM GENERALIUM CONFIRMATIONE.

Eugenius IV in decreto super unione Jacobitarum : « Suscipit, » ait, « sancta Romana Ecclesia omnes universales Synodos auctoritate Romani Pontificis legitime congregatas, ac celebratas, et confirmatas. » Non dixit congregatas ac celebratas, sed etiam CONFIRMATAS, ut ostenderet Concilia generalia, nisi a Romano Pontifice confirmentur, illegitima esse, id est vacua pondere et auctoritate. Itaque ad robur, ad firmitatem, et ad complementum Conciliorum necesse est, ut iis, quae definita decretaque a Conciliis fuerunt, Pontifex suo assensu accedat, eaque rata habeat, suaque auctoritate confirmet.

Cujus quidem confirmationis necessitas ex ipsa Conciliorum generalium notione demonstratur. Numque generalia Concilia idcirco habentur, non modo ut ea decernantur, quae ad Ecclesiae gubernationem spectant, sed praesertim ut de fidei morumque quaestionibus judicetur. Jam vero iudicium Episcoporum de fidei morumque quaestionibus, etiamsi ii in Concilium convenerint, non adeo exploratae auctoritatis est, ut errori obnoxium esse nequeat; ideoque haereticus non erit, qui illud in dubitationem vocet vel etiam ab eo dissentiat. Qua super re Cajetanus, Turrecremata, Canus, aliique nobilissimi scriptores mirifice consentiunt. Ut igitur hujusmodi Episcoporum iudicium ad catholicum dogma pertineat,

necesse omnino est, ut a Romano Pontifice confirmetur.

Sed aiunt, Episcopos, dum in generale Concilium congregati sunt, errare non posse, propterea quod Ecclesiam representant, quae est « columna et firmamentum veritatis. » Verum Ecclesia Christi una est sub uno visibili Capite, et idcirco ad ipsius integritatem unio membrorum cum Capite postulatur. Ubi itaque haec unio desit, Ecclesia non erit; hinc a S. Ambrosio Enarratione in psal. 40 num. 30 sapientissime dictum est : UBI PETRUS, IBI ECCLESIA.

Multi sunt alia argumenta, quae hanc sententiam apertissime comprobant; sed paucis contenti erimus. Jam vero Concilia generalia hactenus celebrata confirmationem eorum, quae definita gestaue fuerant, a Summis Pontificibus petierunt. Non id profecto egissent, nisi necessarium existimassent. Patres Nicaenae Synodi in epistola ad Silvestrum Papam « Quidquid, » aiunt, « constituimus, precamur ut Vestri oris consortio confirmetur. » Et Silvester eidem Synodo rescribens : « Confirmo, » inquit « figoque ad doctrinam vestram reclamantes de unitate Trinitatis. » Et Patres Concilii Chalcedonensis acta ipsa ad S. Leonem Magnum mittentes, « Mittimus, » inquit, « ad eorum, quae a nobis gesta sunt, firmitatem. »

Et cum essent in Oriente, qui Acta Chalcedonensis Concilii ob eam causam non reciperent, quod, ut aiebant, a Romano Pontifice confirmata non fuerunt, Marcianus Imperator a Leone ipso magnopere postulavit, ut litteras mitteret, « per quas, » inquit, « omnibus Ecclesiis et populis manifestum fiat, in sancta Synodo peracta a Tua Beatitudine rata haberi. »

Denique totius Ecclesiae consensus haec omnia, quae dicta sunt, manifeste declarat. Namque Ecclesia Catholica ea tantum Concilia tanquam legitima recipit, quae Summi Ponti-

fices probaverunt; ea contra rejicit tanquam illegitima, quae ab ipsis Pontificibus reprobata fuisse noscuntur.

Cabassutius Notitia ecclesiastica saeculi XVI in Concil. Trident. num. 95 : « Constans est catholicorum persuasio, posse errori succumbere Concilia quantumvis numerosa, nisi approbatione Supremi totius Ecclesiae Capitis, ac Petri successoris muniantur, cui Christus ipse promisit : SUPER HANC PETRAM AEDIFICABO ECCLESIAM MEAM, ET PORTAE INFERI NON PRAEVALEBUNT ADVERSUS EAM. Matt. 16; et Luc. 22 : EGO ROGAVI PRO TE, UT NON DEFICIAT FIDES TUA. Nec sufficienter adest totum Ecclesiae corpus, si reliquis membris caput ipsum non concurrat, vel suffragetur. Idcirco Damasus Pontifex in romano praesidens Concilio Ariminensem synodum multo Nicaena numerosiorem damnavit, qua perfidia ariana confirmabatur. De qua haec ipsemet ad Illyrici Episcopos scribit « neque enim praedictum aliquod fieri potuit per numerum Arimini congregatum; quando neque romanus Episcopus, cujus ante omnia decebat eos exspectare decretum... talibus praebuit consensum. » Eodem spectat altera ista ejusdem Damasi ad Stephanum, et Concilium Africanum scribentis epistola: nostis, synodum sine ejus (loquitur de romana cathedra) auctoritate fieri, non esse catholicum : neque ulla unquam concilia rata leguntur, quae non sint fulta apostolica auctoritate. » Atque ante Damasi tempora Julius Pontifex in sua ad orientales Episcopos epistola, quam integram refert Athanasius (Apol. 2, et ex parte Socrates lib. 2 cap. 17, et Sozomenus lib. 3 cap. 10) diserte asserit, fuisse a sanctis Apostolis traditum, deinde in magna (hoc est Nicaena synodo) declaratum, non posse ullam convocari synodum inconsulto, aut invito Romano Pontifice. »

De confirmatione Conciliorum generalium agunt Petrus Ballerini *De potestate Summi Pontificum et Conciliorum generalium* cap. 2, 3 et 4, et Joannes Baptista Bartoli *Institution. Juris Canonici* cap. XXII et XXIII.

§ 37.

DE CONCILIIIS PARTICULARIBUS.

Scriptores praesertim veteres solebant particulares Syno-

dos bifariam partiri, in *provinciales* et *diocesanas*. Sed provincialium Synodorum nomine tum nationales, tum provinciales intelligebant. Nos itaque, majoris perspicuitatis gratia, Concilia particularia dividimus in *nationalia*, *provincialia*, et *diocesana*.

Nationalia sunt, quae a Patriarchis vel Primatibus alicujus regni vel nationis, convocatis totius regni vel nationis Episcopis, celebrantur. Haec quandoque *universalia* seu *plenaria* dicta sunt, non simpliciter quidem, sed comparate ad illud regnum vel nationem, ubi habita fuerunt. Sic Africana Synodus vocata est *plenaria* S. Augustino, non simpliciter quidem sed comparate ad totam Africam.

Romani etiam Pontifices Metropolitae et Episcopus Italiae ad Synodos convocare consueverunt: recteque observat Bellarminus lib. de Clericis cap. 16, « quod primis sexcentis vel octingentis annis Summi Pontifices ad graviora negotia dijudicanda cogebant Concilia nationalia Episcoporum Italiae. »

Concilia provincialia ea sunt, ad quae Metropolitae omnes suae provinciae ecclesiasticae Episcopos convocat. Nicaena Synodus can. 4 jussit, Concilia provincialia singulis annis, et Tridentina Synodus sess. 24 cap. 2 de reform. saltem tertio quoque anno celebrari.

In Conciliis provincialibus et nationalibus graviores causae de fide et disciplina ecclesiastica quondam agebantur. « Si causa fidei est, » inquiunt Patres Concilii Toletani IV can. 3, « aut alia, Ecclesiae generalis totius Hispaniae et Galliae Synodus convocetur. » Verum omnes majores causae Summis Pontificibus reservatae fuerunt; qua de re in Jure publico ecclesiastico dicturi sumus. Nunc itaque nationalia et provincialia Concilia non amplius in pertractandis fidei et morum, aliisque majoribus causis versantur, sed tantummodo

in iis negotiis, quae ad rectam nationis vel provinciae administrationem pertinent.

Denique dioecesana Concilia sunt, quae ab unoquoque Episcopo celebrantur. Quinam ad hasce Synodos vocandi, quatenam res in his tractandae, quatenam formae et solemnitates adhibendae, multa eruditionis et doctrinae copia explicat Benedictus XIV in opere *De Synodo Dioecesana*.

Constitutiones in Synodo dioecesana latae statim promulgantur; neque enim opus est, ut ante earum promulgationem a Summo Pontifice, vel a Sacra Congregatione Concilii approbentur. Contra vero Concilia provincialia ad eandem Sacram Congregationem, vel ad Summum Pontificem ipsum ante promulgationem mittenda sunt, quod Sixtus V constituit.

Si quis desiderat cognitam habere historiam Conciliorum, eorumque decreta, et canones, videat Carolum Richard in *Analyse Conciliorum generalium et particularium*, et Joseph Biner in *Apparatu eruditionis ad jurisprudentiam praesertim ecclesiasticam*.

§ 38.

DE AUCTORITATE CONCILIORUM.

Concilia generalia auctoritate Summi Pontificis confirmata in fidei morumque definitionibus errare non possunt, ita ut haereticus habendus sit, qui ejusmodi definitionibus non assentiatur, vel etiam de iis pertinaciter dubitet. Judicium enim Episcoporum, qui cum Romano Pontifice consentiunt, iudicium Ecclesiae est, quae in fidei morumque doctrina nulli plane errori obnoxia esse potest.

Praeterea jus ferendarum legum in Conciliis generalibus

residet. Itaque leges, sive disciplinae canones ab iisdem Conciliis constituti ad universam Ecclesiam pertinent, et ab omnibus servandi sunt.

Verum quod attinet ad Concilia particularia, quando ex veteri disciplina de rebus dogmaticis iudicabant, eorum iudicia probabilem fidem faciebant, non vero certam et falli nesciam. Ubi vero auctoritate Summi Pontificis confirmabantur, tum certam et *infallibilem*, ut aiunt, auctoritatem consequabantur. Itaque eadem decreta vix edita ad Summum Pontificem probanda mittebantur, quod ostendit Thomassinus diss. IX in Concilia. Sic errores Helvidii, Pelagii, et Priscilliani in Conciliis provincialibus Thelensi, Africanis, et Toletano condemnati sunt, et eorundem Conciliorum *irreformabile* iudicium habitum est, postquam confirmatio Apostolicae Sedis accessit.

Decreta vero, sive disciplinae canones a particularibus Conciliis conditi vel nationem, vel provinciam, vel dioecesim afficiunt, prout Concilia vel nationalia, vel provincialia, vel dioecesana fuerint, quandoquidem eorundem Episcoporum potestas suarum dioecesium finibus continetur.

Plerique Theologi et Canonistae disputant, utrum Concilium generale sit superius Pontifice, an inferius? Hac de re satis multa dicta sunt in utramque partem, quae omnia referre nimis longum esset: pauca tamen brevissime indicabimus. Nostra itaque sententia est, potestatem Concilii generalis inferiorem esse potestate Summi Pontificis. Enimvero potestas Conciliorum generalium superior esset, vel ratione *auctoritatis episcopalis*, vel ratione *collectionis*, vel ratione *repraesentationis*. Sed talis non est ratione auctoritatis episcopalis, quia episcopalis iurisdictio finibus dioecesium, quibus praefecti sunt, circumscribitur, ex indole vero et forma hierarchiae divinitus institutae Summo Pontifici subjacet. Non ratione collectionis, nam nihilo plus Episcopi possunt in unum collecti, quam possint *sejuncti*; materialis enim in unum locum congregatio

distinctas inter se potestates non conjungit, neque extra suos limites protrahit. Non denique ratione repraesentationis, nam ex sententia S. Ambrosii, quem supra laudavimus: « Ubi Petrus, ibi Ecclesia: » adeoque si Episcopi in Concilio collecti cum Summo Pontifice intelligantur, tum quidem Ecclesiam universam repraesentant; sed Pontifex in eo casu neque supra Concilium est, neque infra Concilium, sed in Concilio, uti caput in corpore, quod in se collectionem illam distinctarum potestatum tanquam in commune centrum unitatis conjungit atque copulat. At si Episcopi sine Romano Pontifice, vel citra ejus auctoritatem collecti intelligantur, conventum facere possunt, Concilium generale et legitimum nullo modo. Equod enim Concilium generale et legitimum sine Romano Pontifice, qui nobilissima est et potissima Ecclesiae pars? Aut quomodo poterunt diversarum Ecclesiarum Episcopi congregati Ecclesiam universam, quae una est, sine suo Capite repraesentare?

Praeterea sunt alia firmissima argumenta, quae Pontifici favent. Christus siquidem *CLAVES* regni Coelorum, supremae potestatis indicia, Petro tradidit, eique concedidit oves et agnos, fideles nempe et Pastores sine ulla dispersam inter et congregatam Ecclesiam distinctione: ex quo perspicuum est, Summos Pontifices Petri Successores tum Episcopis dispersis, tum eisdem congregatis superiores esse. Et profecto Episcopis singulis, quod ex fide catholica profitemur, Pontifex divino jure superior est, non minus in Conciliis, quam extra Concilium semper praest Primatu jurisdictionis.

Denique, ut caetera omitam, ad annum usque 1395, nemini in mentem venit, Pontificem Maximum generali Concilio subesse; eaque nova opinio ex medio schismatis incendio orta est. Rem narrat Petrus Ballerini in lib. de Potest. eccl. Sum. Pontif., et Concil. gen. cap. 5 § 3, recteque animadvertit, « ipsam quidem novitatem opinionis, quae in tota antiquitate nulla congrua auctoritate, nullo exemplo fulcitur, satis per se ipsius opinionis falsitatem detegere. » Profecto catholicae veritatis regula est, certumque criterium, quod a Patribus in omni de religione controversia perpetuo usurpatum his verbis Tertullianus complexus est: « id esse dominicum et verum, quod sit prius traditum; id autem extraneum et falsum, quod est posterius immissum. »

DE JURE NATURALI.

§ 39.

DE VARIIS JURIS NATURAE PRAECEPTIS.

« Nemo dubitat, quin sibi a Deo legem in animo insitam esse sentiat, qua bonum a malo, honestum a turpi, justum ab injusto possit discernere. » (Catechis. Rom. de Decal. observatione.) Haec autem naturae lex est, sive Jus naturale, quam legem auctor Deus humanis mentibus impressit, consignavitque, perque rationis lumen quid agendum, quidve fugiendum sit manifestat, et quasi promulgat, eique legi universum genus hominum perpetuo parere voluit.

Sed non omnia hujus Juris praecepta sunt eadem evidentia homini comperta et explorata. Prima quidem, et generalia principia confestim percipiuntur, veluti « Bonum est faciendum, malum est fugiendum — Deus est colendus — Quod tibi non vis fieri, alteri non est faciendum. » Sunt etiam quaedam praecepta quae facili et perspicua argumentatione ex primis principiis eliciuntur, et quasi naturaliter fluunt, qualia sunt Decalogi praecepta.

Sed multa sunt moralia praecepta a primis principiis valde remota, quorum cognitio ardua prorsus est et difficillima. Quapropter homo, qui solam rationem ducem sequitur, non modo in conclusionibus remotis, sed etiam in proximioribus saepe fallitur, propterea quod humanae rationis lumen ex

§ XL. DE USU ET AUCT. JUR. NAT. IN JURISPR. CAN. 85

primi hominis labe non illud quidem deletum est, sed tenebris adeo circumfusum, ut mens facillime in errores turpissimos labatur. Hujus rei testes sunt universi gentiles philosophi, qui etsi ingenio et studio plurimum valerent, gravissime tamen in multis erraverunt, quae ad Jus naturae pertinebant. Neque feliciores exstiterunt recentiores philosophi, qui, sola ratione duce, se sapere et intelligere plus quam caeteros arbitrati sunt, ii scilicet philosophiam moralem tot perfuderunt erroribus pravisque opinionibus, ut fundamenta morum, ipsiusque societatis humanae labefactarent.

Nulla igitur acies humanae mentis tanta est, quae omnia praecepta morum perspicere possit, nisi divinum revelationis lumen accedat, proindeque necesse omnino est revelationem, coelestem hanc vitae ducem et officiorum magistram, sequi, sine qua homo nunquam poterit ad veram Juris naturalis intelligentiam pervenire.

§ 40.

DE USU ET AUCTORITATE JURIS NATURALIS IN JURISPRUDENTIA CANONICA.

Duo in usu juris naturalis errores vitandi sunt; alter eorum est, qui argumenta juris naturalis ab ecclesiastica jurisprudentia ita remouent, ac si utraque disciplina sibi esset adversa: alter eorum est, qui plus aequo rationi tribuunt, dum omnia indiscriminatim ex naturali jure definiunt. In primo errore illi versati sunt, qui in pactis et obligationibus interpretandis, in hominum officiis exponendis, in explicandis legibus quae a jure naturali depromptae sunt, nullam ejusdem juris na-

turalis rationem habuerunt. In alterum errorem, et eum quidem perniciosissimum delapsi sunt in primis Protestantes, qui in jurisprudentia canonica universa primum et potissimum locum juri naturali tribuerunt, eo sane consilio, ut sacrum Ecclesiae regimen et hierarchiam omnino destruerent. Igitur haec vitia declinabimus, si regulas sequentes adhibeamus.

Prima est : « In jure publico ecclesiastico, ubi de statu, seu constitutione, et potestate Ecclesiae quaestio est, nullus est usus juris naturalis, sed juris divini positivi. » Debuit sane Deus ordinem aliquem, ac propterea regimen in Ecclesia instituere, quandoquidem quae a Deo sunt, ordinata sunt : qualem autem regiminis formam instituerit, cum ea res ex divina voluntate pendeat, non ex principiis juris naturalis definienda est, sed ex Litteris Sacris et Traditione; quibus ex fontibus, quid Deus voluerit et constituerit, intelligitur. Ad rem Endres in *dissert.* de necessario jurisprudentiae naturalis cum ecclesiastica nexu et usu cap. 3 § 7 inquit : « Incaute, dicam, et inepte prorsus agere ii omnes deprehenduntur, qui an constitutum sit in Ecclesia à Christo ejusdem Conditoris quoddam regimen, et cui, aut quibus id commissum sit, ex solo jure naturali et recta ratione deducere, indeque unice vel jus circa Sacra Regibus atque Principibus adscribere, vel certam quamdam regiminis, si quod constitutum a Deo cum catholicis admittunt, formam praescribere conantur. Sicuti regimen ipsum ac potestas ex solo arbitratu divino pendebat; ita idem quoque dicendum de forma ejusdem regiminis, quae itidem nec juri naturali subjecta, nec alia esse potuit, quam, qualem illam Christus supremus Ecclesiae et regiminis ejusdem Conditor esse voluit. »

Secunda est : « Posita natura et fine, ex. gr. alicujus Or-

dinis hierarchici, recte possumus vim potestatis eidem Ordini convenientem ex ratione et jure naturali inferre. » Ita cum certum sit, Primatum Summi Pontificis institutum esse servandae unitatis causa, jure riteque inferitur, omnem eam potestatem ex Christi institutione et jure divino Pontifici tributam fuisse, qua ad unitatem efficaciter conservandam opus erat, quia Deus, qui nec impotens nec improvidus est, dum finem voluit, media quoque contulit obtinendo fini idonea.

Tertia est : « In omnibus iis quae ad praecepta morum et justitiam naturalem pertinent, si leges positivae deficient, jus naturale erit lex, ad quam judicia et negotia dirigenda erunt. » Itaque argumento leg. fin. ff. de Jurisdic. recte concluditur, « deficiente jure gentium, lites inter Principes Summos ex naturali jure definiendas esse. »

Quarta est : « Cum Ecclesia nihil possit in divinis et naturalibus legibus derogare, immutare, dispensare, cognitio juris naturalis non modo utilis, sed necessaria est ad cognoscendum quae leges sint naturales et proinde immutabiles; quae vero positivae adeoque derogationi, immutationi, et dispensationi obnoxiae. » Hinc Antonius Schmidt Institut. Juris Eccl. part. I, cap. 7 : « Atque, » inquit, « hoc ipsum est, cur intersit quam maxime nosse, an ex ipso jure naturae descendant, an ex sola auctoritate ecclesiastica. » Huc spectat can. 2 dist. 14, in quo haec leguntur : « Sicut quaedam sunt, quae nulla possunt ratione convelli, ita multa sunt, quae aut pro consideratione aetatum, aut pro necessitate rerum oporteat temperari. »

Denique jus naturae maxime valet ad legum aequitatem demonstrandam, atque ad easdem leges rite recteque interpretandas.

Qui verae solidaeque Juris naturalis doctrinae cupidus est, is

auctores et magistros habeat Jacobum Zallinger in *Institutionibus Juris naturae privati et publici*, et in primis Ignatium Schwarz in *Institutionibus juris publici universi naturae et gentium*.

DE SCRIPTIS SANCTORUM ECCLESIAE PATRUM.

§ 41.

DE NOMINE ET DIGNITATE SANCTORUM ECCLESIAE PATRUM.

Ecclesiae Patres vocamus antiquos eosque insignes Scriptores Ecclesiasticos, qui post Apostolos et Evangelistas singulari providentia Dei Ecclesiae dati fuerunt, quique, ut ait Vincentius Lirinensis in suo Commonitorio, « in fide et communione catholica sancte, sapienter, et constanter viventes, docentes, et permanentes vel mori in Christo fideliter, vel occidi pro Christo feliciter meruerunt. » Patres idcirco dicti, tum propter antiquitatem, ex qua vox *Patrum Ecclesiae* ducta est, tum propter doctrinae praestantiam exemplaue virtutum, quibus permultos in Jesu Christo filios genuerunt. « Talibus Patribus, » inquit S. Augustinus lib. 2 contra Julianum, « post Apostolos sancta Ecclesia plantatoribus, regatoribus, aedificatoribus, pastoribus, nutritoribus crevit; et hi, quod invenerunt in Ecclesia, tenuerunt; quod didicerunt, docuerunt; quod a patribus acceperunt, hoc filiis tradiderunt. » Ipsi itaque sunt Sacrarum Scripturarum interpretes, Tradi-

tionis testes atque custodes, Praedicatores fidei, Praeceptores morum, Magistri canonum, adeoque ex eorum scriptis, tanquam ex fonte quodam puriori, doctrinam Ecclesiae disciplinamque haurire possumus.

Nemo tamen ex his concludat, totum id, quod quivis Sanctorum Patrum litteris consignavit, ita retinendum esse, ut contra sentire aut agere nunquam liceat. Nam singuli Ecclesiae Patres afflatu Spiritus Sancti, sicut Prophetae et Apostoli, non regebantur, proindeque aliquibus in rebus errare poterunt.

§ 42.

DE USU ET AUCTORITATE SANCTORUM PATRUM.

Itaque Sanctorum Patrum scriptis ita utendum est, ut non eis majorem praeter quam habent auctoritatem tribuamus. Qua super re damus regulas quae sequuntur.

Prima est : « In rebus, quae ad fidem et mores pertinent, unius etiam, alteriusve Patris auctoritati magna fides habenda est; major etiam, si plures Patres idem omnino sentiant. Si quid vero consentientes inter se Patres aut divinis Litteris expressum, aut divinitus traditum esse doceant, eorum dictis sine ulla dubitatione credendum est, neque licet dissentire. » Quamvis enim singuli SS. Patres falli potuerint ut homines, dum tamen ad unum omnes in eadem sententia conspirant, expertes omnis erroris censendi sunt. Namque, ut refert Vincentius Lirinensis, « Concilio Ephesino divinitus placuit nihil aliud posteris credendum decernere, nisi quod sacra sibi consentions SS. Patrum tenuisset auctoritas; » et Concilium La-

teranense sub Innocentio III can. 13 haec habet : « Quae omnes consentientes Ecclesiae Patres respuunt, ea catholica et apostolica Ecclesia respuere dicit ; et quae credunt, credit. » Denique Concilium Tridentinum sess. 4 in Decreto de editione et Sacrorum Librorum usu sub poena anathematis sancivit, « ne quis Scripturam Sacram contra unanimum Sanctorum Patrum sensum interpretari audeat. »

Secunda est : « In negotiis et causis, quae ad disciplinam spectant, legibus ab Ecclesia constitutis standum est, non scriptis SS. Patrum. » Neque enim SS. Patres aut leges ferre, aut latis legibus derogare potuerunt, propterea quod ad condenda, vel abroganda jura doctrina et sanctitas non sufficiunt, sed potestas necessaria est, qua SS. Patres destituebantur. Sapienter itaque Gratianus in principio dist. 20 nos admonuit, cum de legibus disciplinae constituendis, vel controversiis definiendis agitur, magis obtemperandum esse Summorum Pontificum decretis, quam SS. Patrum sententiis : « nihilque obest, » ut scite animadvertit Joannes Baptista Bartoli Instit. Jur. Can. cap. 42 « quosdam ex Sanctis Patribus contra sensisse, cum saepe incidant tempora, ut quod olim Ecclesiae neque necessarium, neque utile esse crederetur, id postmodum maxime profuturum esse videatur, quam ob causam ipsas quoque Ecclesiae leges interdum mutari oportet. »

Tertia est : « In negotiis vel controversiis ecclesiasticae disciplinae, in quibus neque Pontifices Summi, neque Concilia quidquam constituerunt, Sanctorum Patrum sententiae pro legibus, quae sequamur, nobis erunt. » Hanc regulam accepimus a S. Leone IV, qui in epistola ad Episcopos Britanniae, cum Summorum Pontificum decreta, Conciliorumque canones enumerasset, « per quos, » ut ait, « judicant Episcopi,

et per quos Episcopi simul et Clerici judicantur, » ita subdit : « Si tale emerit, vel contigerit inusitatum negotium, quod minime possit per istos finiri, tunc si illorum quorum meministi dicta, Hieronymi, Augustini, Isidori, vel caeterorum similiter Sanctorum Doctorum reperta fuerint, magnanimitè sunt retinenda ac promulganda. »

Itaque SS. Patrum scripta in rebus disciplinae sunt Juris Canonici fons subsidiarius, quatenus ubicumque sacri canones silent, scripta SS. Patrum subsidio veniunt, et locum auctoritatemque ecclesiasticae legis obtinent. Ex quo factum est, ut qui colligendis sacris canonibus dederunt operam, hi multas SS. Patrum sententias suo quisque canonum Codici inseruerint.

Joannes Barbeyracus, Dallaeus, et alii Calvinistae Sanctorum Patrum doctrinam carpere conati sunt, sed frustra laborarunt; vide Lexicon theologicum D. Bergier verb. « Ecclesiae Patres. » *Juris Ecclesiastici praelectiones Vincentii Lupoli* tom. 4 cap. 13, et disputationem Liberati Fassonii *de morali Patrum doctrina*.

DE JURE CIVILI.

§ 43.

DE JURE CIVILI PER CANONES RECEP.

Postremum denique Juris Canonici fontem appellamus Jus civile Romanorum, tum quia multa ex romanis legibus, et praesertim ex Codicibus Theodosiano et Justiniano sumpta

fuerunt, et in Jus Canonicum translata, tum quia in negotiis et causis ecclesiasticis, de quibus in ipso Jure Canonico nihil proditum est perscrutari Juris civilis regulas, easque sequi debemus. Si quis enim S. Gregorii Magni epistolarum libros perlegat, is profecto cognoscet, S. Pontificem civilibus Romanorum legibus saepius usum fuisse, easdemque civiles leges Episcopis, aliisque judicibus ecclesiasticis proposuisse, quibus in exercendis judiciis uterentur. Qua de re potissimum legenda est ejusdem Pontificis epistola ad Joannem Defensorem in Hispaniam euntem conscripta, in qua illum edocens quemadmodum in ecclesiasticis controversiis se gerere deberet, quas ei regulas dedit, eas omnes ex civili Romanorum Jure deprompsit.

S. Gregorii Magni exemplum alii Pontifices imitati sunt. Quapropter Lucius III c. 4 de novi oper. nuntiat. in controversia inter duas Ecclesias exorta ob capellae cujusdam aedificationem, cum Episcopo Patavino judici delegato « dubium videretur, utrum canonico procedi posset iudicio, cum nihil de nuntiatione novi operis esset in canonibus definitum, » ita rescripsit: « Sicut humanae leges non dedignantur sacros canones imitari, ita et sacrorum statuta canonum Principum constitutionibus adjuvantur. » Ubi Glossa ad verbum adjuvantur haec habet: « In causa ecclesiastica leges possumus allegare, ut si canones deficient, possit iudicari secundum leges. » Et Abbas in idem caput num. 3 inquit: « Causa Ecclesiae debet decidi per jus civile in defectum canonum. » Hinc sententia contra leges civiles, vel sacros canones ab iudice ecclesiastico lata ipso jure nulla est, ut habetur c. 4 de sentent. et re iudicata: « Sententia contra leges, canonesve prolata, licet non sit appellatione suspensa, non potest tamen subsistere ipso jure. »

§ 44.

DE REGULIS IN USU JURIS CIVILIS OBSERVANDIS.

Nemo tamen existimet in omnibus causis ecclesiasticis fas esse civilium legum auctoritate uti; in quibusdam enim causis omnino non licet. Quando igitur id fieri possit, explicandum est.

Sed in primis praemonere oportet, nonnullas civiles leges a sacris canonibus probatas fuisse, alias vero correctas, caeteras silentio praetermissas.

« Cognationem legalem, » ait Benedictus XIV de Synod. Dioec. lib. IX, cap. 10, « et quae ex ea ad nuptias profluunt obstacula, eo prorsus modo, quo a Jure civili statuta fuerant, universim recepit approbavitque Nicolaus I in responsione ad consulta Bulgarorum c. 2, cujus responsionis fragmenta referuntur in c. ITA DILIGERE 30, quaest. 3 et in c. unic. de Cognat. legal. Quamobrem si quaestio incidat sive in tribunali ecclesiastico, sive in Synodo, an in hoc vel illo casu adsit impedimentum cognationis legalis, necessario recurrendum erit ad leges civiles, atque ad earundem normam controversia decidenda. » Sic etiam in Corpus Juris Canonici relatae sunt leges civiles de impedimento cognationis spiritualis, deque experimento triennali in causa impotentiae; et secundus Decretalium liber, qui ad iudicia ecclesiastica pertinet, magnam partem ex jure civili descriptus esse videtur. Divisio etiam status hominum in liberos et servos, legitimos et illegitimos, puberes et impuberes, minores et majores, multae-

que aliae Romanorum leges ab Ecclesia probatae susceptaeque fuerunt.

Contra vero ab Ecclesia correctae reprobataeque Romanorum leges, quae concubinatum, divortium, infidelitatem in sponsalibus, consobrinorum nuptias, usuras proprie dictas, praescriptiones cum mala fide, occisionem adulteri a marito vel patre factam probaverunt. Praeterea alia multa, quae in jure civili minus pie et religiose constituta videbantur, Ecclesia mitigavit emendavitque. Sic viduam, quae intra annum luctus ad secundas nuptias transit, omni infamia carere voluit; matrimonia filiorumfamilias et servorum sine consensu parentum vel dominorum contracta valere, seu vera rataque esse statuit; declaravit filiis quoque illegitimis alimenta a patribus deberi; jusjurandum adjectum contractibus, quos sola humana lex irritat, servari jussit. Confer P. Galum Cartier *Institut. Jurisprudentialae Canonico-Civilis* cap. IV § 2, et Henricum Canisium *de differentiis Juris Canonici et Civilis*.

Jam vero nemo est qui non intelligat, leges civiles, quas Ecclesia probavit et recepit, a nobis probandas esse recipiendasque; improbandas vero atque rejiciendas, quas ipsa improbavit vel correxit.

Quid vero sentiendum est de iis legibus quas Ecclesia nec approbavit nec improbavit, sed silentio praeterivit? « Ejusmodi leges, » ait Benedictus XIV de Synod. Dioec. lib. IX cap. 14, « si rem spectant mere profanam, nec ulla ex parte sacris canonibus adversentur, tacite approbatae videntur in c. 4 de novi oper. nuntiat. » Itaque ut hanc regulam adhibere recte possimus, animadvertamus oportet, quae res mere profanae, quae contra spirituales et ecclesiasticae dicendae sint. Itaque ubicumque Jus Canonicum de aliqua re aut ni-

hil, aut obscure statuit, ejus supplendi vel interpretandi causa, si res mere profana sit, ad jus civile: si spiritualis aut ecclesiastica sit, ad scripta Sanctorum Patrum confugiendum erit.

Recentiores Canonistae, apertis explicatisque Juris Canonici fontibus solent ejusdem Juris *Adminicula* subungere: « quae quidem, » ut ait Josephus Schell in institutionibus Juris Ecclesiastici P. Mauri de Schenkl sect. 1 cap. 4 § 73, « legum ecclesiasticarum rationem sufficientem haud continent, nec earum proprie fontes sunt; at in cognitionem principiorum inducunt, usum earum expeditiorem et notitiam Juris Ecclesiastici pleniorum reddunt et solidiorem. » Inter haec recenset Historiam Juris, Criticam Sacram, Chronologiam, et Geographiam, itemque Theologiam Dogmaticam, quam, ut optime ait « insigne esse jurisprudentiae ecclesiasticae adjumentum nemo inficiabitur, qui perpenderit, eadem fere esse utriusque disciplinae principia, leges plures pendere ex dogmatibus, ex. gr. de Liturgia, S. Ordine, Hierarchia, Matrimonio, etc., rationem, ne aberret, ad revelationis normam perpetuo esse dirigendam. »

Haec itaque magna multa adjumenta comparare sibi debet, qui universum Jus Canonicum publicum et privatum, ejusque principia bene provisae explorataque habere cupit. De his adjumentis sive adminiculis plura dicemus Capite ultimo.

CAPUT III.

DE COLLECTIONIBUS SACRORUM CANONUM.

§ 45.

DE COLLECTIONIBUS GENERATIM.

Canones Conciliorum, et Summorum Pontificum decreta diversis temporibus et locis constituta Codicem in unum collegi coepta sunt, unde *Collectiones Canonum* prodierunt. Hujusmodi collectionum utilitas maxima fuit, propterea quod canones, qui in multis voluminibus fusi atque dispersi habebantur, collectione apta sub uno aspectu positi sunt; ipsaque collectionis species legentis animum regit, et continuo quasi filo a primis rerum initiis ad finem usque perducit. De collectionibus haec generatim monenda sunt: 1° In causa fidei nulla esse potest inter Ecclesias differentia juxta vulgatissimum illud Tertulliani: *REGULA FIDEI UNA OMNINO EST, SOLA, IMMUTABILIS, ET IRREFORMABILIS*. At manente communione ecclesiastica, varia potest esse disciplina Ecclesiarum. « Quod enim neque contra fidem, neque contra bonos mores injungitur, indifferenter habendum est, » ut inquit Augustinus dist. 42 c. 11. Hinc peculiare ut quaedam Ecclesiae, veluti orienta-

§ XLVI. DE CONSTITUTION. APOSTOLICIS. 97

lis, Africana, Hispanica, suas canonum collectiones habuerunt, in quas praeter canones generales, illi quoque congesti sunt, quos Ecclesia quaevis sibi proprios constituerat. 2° Sola canonum in unum Codicem dispositio vel collectio nullam eisdem canonibus auctoritatem addit; atque inde canones in unum Codicem privata auctoritate collecti non aliam auctoritatem obtinent, praeter eam, quam acceperunt ex fontibus, unde desumpti sunt. Itaque ut canones ratione collectionis vim aliquam consequantur, oportet collectionem ipsam publica auctoritate aliqua aut confectam, aut saltem probatam esse. Quapropter collectiones sacrorum canonum fideles singulos obstringunt, si Ecclesiae universalis auctoritate congestae fuerint, aut receptae, fideles autem unius vel alterius Ecclesiae constringunt, si unius tantum vel alterius Ecclesiae auctoritate Codex confectus fuerit, vel comprobatus. 3° Collectiones, seu canones *apocryphi* vel *suppositivi* nominantur, qui auctoribus adscribuntur ad quos non pertinent, aut qui adulterati, corrupti, vel conficti plane sunt, ex quibus proinde nihil certi hauriri potest.

§ 46.

DE CONSTITUTIONIBUS APOSTOLICIS.

Antequam Canonistae de collectionibus in specie disserant, in quaestionem vocare solent, an *Constitutiones Apostolicae* Apostolis ipsis tribuendae sint, atque adeo an aliquis Codex canonum primis Ecclesiae saeculis exstiterit. De his nonnihil dicendum est. In his Constitutionibus multa sunt, quae Apostolorum doctrinae adversantur. Nam de Filii et Spiritus

Sancti divinitate male sentiunt, quartas et ultiores nuptias condemnant, ancillis permittunt ut libidini dominorum infidelium pareant, baptismum ab haereticis collatum iterari jubent, atque alia id genus proferunt, praeter errores bene multos cum historicos, tum chronologicos, quos silentio praetermittimus. Igitur Constitutiones hujusmodi, quales ad nos pervenerunt, nec Apostolis, nec S. Clementi Romano adscribi possunt.

Verumtamen de ipsarum origine et fati res parum comperta est. S. Epiphanius, qui floruit quarto exeunte saeculo, Apostolicas Constitutiones citat commendatque: « Qui liber, » ut ipse scribit haeresi 70 contra Audianos, « tametsi dubiae apud multos fidei sit, non est tamen improbandus. Nam in eo, quae ad Ecclesiae disciplinam attinent, omnia comprehenduntur, neque quidquam aut in fide ac catholica professione depravatum, aut Ecclesiae administrationi ac decretis contrarium continet. » Duo itaque ex hoc Epiphani loco colliguntur. Primum est S. Epiphani aetate librum aliquem nomine Constitutionum Apostolicarum exstitisse, in quo nihil a fide catholica, aut ab Ecclesiae disciplina alienum inveniebatur. Alterum est hujusmodi Constitutiones aut injuria temporum periisse, aut eas, quas habemus, diversas ab iis esse, et ex integro confectas, aut saltem si unae et eadem sunt, atque illae quarum testimonia S. Epiphanius refert, post ipsius Epiphani tempora ab haereticis corruptas interpolatasque fuisse, quod cognoscimus etiam ex locis ab eodem Epiphaniio laudatis, qui aut in illis Constitutionibus non exstant, aut aliam sententiam exhibent. Quod vero attinet ad auctorem, ac tempus, quo primum prodierint, non una eruditorum sententia. Probabilius sentire videntur, qui has Constitutiones III aut IV saeculo vulgatas fuisse existimant, eo quod

Patres priorum saeculorum, et in primis S. Justinus Martyr, S. Irenaeus, Clemens Alexandrinus, Tertullianus, Origenes, alique hisce Constitutionibus, data licet occasione, nunquam usi sunt, usuri certe, si exstitissent, nisi forte dicere velimus illarum nunquam meminisse, quia apocryphae habebantur. At quaecumque fuerit hujusmodi silentii causa, illud continuo sequitur, minime audiendos esse, qui Apostolos aut S. Clementem earumdem auctores praedicaverunt. Haec enucleanda putavimus, ut manifestum sit, nullam certam exploratamque auctoritatem his Constitutionibus tribuendam esse.

§ 47.

DE CANONIBUS APOSTOLORUM.

Postremo capiti libri octavi Apostolicarum Constitutionum collectio quaedam canonum subjicitur, qui Apostolorum vulgo dicuntur, eaque collectio ab eodem S. Clemente facta fuisse perhibetur. De hisce vero canonibus rectum judicium proferre difficilius sane est, cum sententias invicem pugnantes offendamus. Eos canones *Apostolicos* vocant Constantinus Imperator, Synodus Constantinopolitana sub Nectario, Concilium Ephesinum, Theodosius et Justinianus, quod observat De Marca de Concord. Sacerd. et Imp. lib. 3 cap. 2. Sed omnium maxime S. Joannes Damascenus lib. IV de fide orth. cap. 17 non dubitavit canones Apostolicos, tanquam ab Apostolis constitutos, in Sacrarum Scripturarum canonem referre; namque ita scribit: « Jam vero novi Testamenti libri isti sunt. Quatuor Evangelia... Canones denique sanctorum Apostolo-

rum per Clementem concinnati. » Inter recentiores autem Turrianus, auctore Soc. Jesu, singulari libro adversus Magdeburgenses Centuriatores canones eos omnes pro veris et genuinis tuetur, eisdemque Apostolicam auctoritatem tum per multis testimoniis veterum Conciliorum et Sanctorum Patrum tum rationibus et argumentis vindicare conatur.

Contra vero plures eruditione et doctrina praestantes viri sentiunt, eam collectionem neque Apostolis, neque S. Clementi adscribi posse : quod tribus maxime argumentis comprobatur : Primum est, tum quia Eusebius Caesariensis, S. Hieronymus, et caeteri, qui in conservanda ecclesiasticorum scriptorum memoria diligentissime versati sunt, nullam eorum canonum mentionem faciunt, tum quia nec Victor Pontifex in controversia de Paschate celebrando, nec S. Cyprianus in controversia de baptismo haereticorum his canonibus usquam usi sint ; eos autem, si Apostolorum fuissent, nec poterant ignorare, nec in medium proferre omisissent, quandoquidem illa controversiarum capita perspicue dilucideque eisdem canonibus explicata definitaque reperiebantur. Secundum est, quod multa in iis sint, quae cum aetate Apostolorum componi nulla ratione possunt. In iis enim canonibus mentio est de Cantoribus, Lectoribus, de annuis Conciliis Metropolitanis, de divisione Parochiarum, de bonorum Ecclesiae a bonis Episcopi distinctione, deque aliis id genus, quae certe Apostolorum ac S. Clementis aetate recentiora sunt. Tertium denique et potissimum argumentum est, quod habeant quaedam tum Apostolorum disciplinae, tum catholicae doctrinae omnino contraria. Nam (ut aliqua memorem) Apostolicae doctrinae repugnant canon 17, quo ille duntaxat bigamus dicitur, qui post baptismum duas uxores duxerit ; et canon 66, qui clericum sabbato jejunantem deponi, laicum vero pra-

§ XLVIII. DE CAN. APOST. ORIG. NUM. ET USU. 101
cipit excommunicari. Doctrinam vero a veritate catholica alienam tradunt canones 46 et 47, in quibus baptisma ab haereticis collatum plane rejicitur, irritumque declaratur ; itemque canon 74, quo libri Sapientiae, Tobiae, et Judith a canone divinarum Scripturarum vel expunguntur, vel omituntur.

§ 48.

DE CANONUM APOSTOLORUM ORIGINE, ATQUE USU.

Itaque cum hujusmodi canones *Apostolici* aut dici, aut haberi saltem singuli non possint, duo modo quaerenda sunt ; 1° quis eorum auctor exstiterit ; 2° an et quinam ex iisdem canonibus auctoritatem in Ecclesia obtinuerint. Jam vero quod ad originem spectat, « Difficile est, » ait De Marca de Concord. Sacerd. et Imp. lib. III cap. 2, « in tam alto veterum scriptorum silentio tempus hujus collectionis indagare, quam tamen certum est Concilii Nicaeni tempora antecessisse. » Eruditi consentiunt disciplinae antiquissimae lineamenta his canonibus contineri. Ex his itaque perspectum exploratumque est non novae disciplinae genus esse ordinationes Episcoporum, Presbyterorum, et aliorum Clericorum, non novum esse dogma de oblatione et sacrificio Missae, de discrimine inter Clericos et Laicos, de potestate Episcopi in Clerum, de cura rerum ecclesiasticarum ab eodem Episcopo, gerenda de excommunicatione, et de aliis id genus plurimis, quae tanquam omnino nova ab aliquibus haereticis improbantur. Dallaeus, calvinianus homo, cum probe intelligeret quantum horum canonum antiquitas Calvinianorum causae obsesset, eos quinto adulto saeculo in lucem prodisse, atque

a graeco eosque haeretico homine confictos fuisse contendit. Sed Dallaei opinio a Guillelmo Beveregio refutata est, qui eos canones aut labente secundo Ecclesiae saeculo, aut tertio ineunte conditos fuisse apertissime demonstravit. Hodie igitur omnibus persuasum est, canones Apostolicos partim ex sanctissimis regulis, quas Apostoli Ecclesiis tradiderunt, partim ex decretis Synodorum, quae primis saeculis in Oriente celebratae fuerunt, conflatos esse. Cui quidem sententiae valde favet diversa ipsorum canonum partitio, cum modo plures, et modo pauciores, alibi 50, alibi demum 85 apud Collectores antiquos inveniantur. Id enim manifeste demonstrat, eam collectionem totam simul uno tempore, atque ab uno auctore confectam non esse, sed plures diversis tum temporibus, tum locis additione accepisse. Fratres Ballerini in tom. III oper. S. Leonis de collect. canon. part. I cap. 4 haec habent: « Certum est, nullum corpus sine statis legibus regi, atque consistere unquam posse. Hinc Apostolos regendae Ecclesiae certas regulas seu canones praefixisse dubitari nequit. Has autem regulas, quas illi verbo tradiderunt Ecclesiis, subinde scripto fuisse collectas, et Canonum Apostolorum titulo praenotatas satis credibile est. Neque propterea credimus, omnia, quae in ipsis canonibus continentur, Apostolis referenda. Solent quippe huiusmodi opera, ut scite animadvertit P. Coustantius, licet variis incrementis augeantur, ejus nomen in epigraphe retinere, quo primum auctore coepta et constituta fuerint. »

Verum de numero et auctoritate istorum canonum maxima latinam inter et graecam Ecclesiam discrepantia sententiarum est. Nam Ecclesia graeca, saltem post Trullanam Synodum, canones 85 omnes et integros accepit; eosque tanquam ab Apostolis editos eximia quadam veneratione coluisse com-

pertum est. Latina autem Ecclesia 50 priores tantum recepit, eosque in causis judicandis adhibuit, ita tamen, nihil ut de eorum origine decerneret.

§ 49.

DE COLLECTIONIBUS ECCLESIAE GRAECAE.

Sed jam proferamus oportet collectiones canonum, quae diversis temporibus ac locis prodierunt. Ac primo quidem ante Concilium Chalcedonense propriam collectionem canonum Orientali Ecclesiae fuisse ex ipsius Concilii actis certum exploratumque est. Namque act. 4 haec habentur: « S. Synodus dixit: Sacri Canones legantur, et commentariis inserantur: sumptoque libro Actius Archidiaconus, et Primicerius magnae Ecclesiae legit canonem 83 « Si quis Episcopus, etc. » item alium canonem 84 « Si quis Presbyter, aut Diaconus, etc. » Similiter act. 41 gloriosissimi iudices dixerunt: « Canones relegantur: » Leontius Reverendissimus Episcopus Magnesiae e Codice relegit regulam 95 « Si quis Episcopus, etc. » Idem ex eodem Codice legit regulam 96 « Si quis Episcopus, etc. » Porro autem series illa numerorum, sub qua canones distincti et laudati sunt, perspicue demonstrat, unam certam eo tempore fuisse collectionem canonum; idque mirifice confirmatur ex illis verbis « — sumptoque libro legit canonem — e Codice relegit — e Codice legit — » quibus peculiaris liber designatur. Quo autem auctore et tempore Codex ille prodierit, incertum est. Haec autem collectio canones 166 complectebatur, hoc ordine et numero digestos, videlicet 20 ex Synodo Nicaena, 25 ex Ancyrana, 14 ex Neocaesariensi, 20 ex Gran-

grensi, 25 ex Antiochena, et 59 ex Laodicensi, et denique 3 ex Constantinopolitana, quod didicimus ex Dionysio Exiguo, qui eam ipsam Patrum Chalcedonensium collectionem latine interpretatus est, et in suam collectionem transtulit: et quamquam Dionysius eorundem canonum numerum unitate minuat, id tamen factum est, quod Ancyranos canones quartum et quintum in unum tantum numerum congessit.

Huic collectioni canones Apostolorum, Sardicenses, Ephesinos, Chalcedonenses, et denique octo et sexaginta ex epistolis S. Basilii eductos adjecit Joannes Scholasticus, suamque canonum collectionem adornavit, non temporum aut numerorum serie retenta, sed cunctis per materias in quinquaginta titulos distributis; agens primo de Episcopis, postea de Presbyteris, Diaconis, Hypodiaconis, ac reliquis inferioribus Clericis, postmodum de Monachis, et postremo de Laicis. Paulo post idem ad Episcopatum Constantinopolitanum evectus leges plures praesertim ex Justiniani Codice depromptas, servato eodem ordine rerum, collectioni suae adjecit, unde existit prima origo *Nomocanonum*, id est collectionum, in quibus canones ecclesiastici cum legibus imperialibus conjunguntur.

At saeculo septimo nova ingensque canonum congeries nata est, cum Trullana Synodus praeter 102 canones ab se constitutos multa alia Synodorum, patrumque decreta comprobaverit. Quibus omnibus Photius, qui graeci schismatis vel auctor vel pars magna fuit, adjecit canones Concilii Nicaeni II, itemque canones in duobus conciliabulis ipso duce constitutos, suamque *Nomocanonem* concinnavit, qui apud Graecos semper habitus est in summo honore et pretio. De minoribus Graecorum collectionibus nihil expedit sermonem instituere. Unum illud monendum est, collectiones Joannis Scholastici et Photii non esse omni suspicione et vitio vacuas; uterque

enim in Sedem Constantinopolitanae Ecclesiae invasit, uterque schismati favit, et ad captandam Imperatorum gratiam, non tam Ecclesiae regulis, quam legibus imperialibus ecclesiasticam disciplinam communivit. Ad haec in primis Photius praeter Trullanos canones, quorum plures Ecclesia improbat, alios congessit canones, qui fuerunt ad promovendum schisma constituti.

§ 50.

DE COLLECTIONIBUS LATINIS.

Sexto ineunte saeculo Dionysius cognomento Exiguus, doctrina et pietate maximus, collectioni canonum in usum Latinae Ecclesiae operam dedit. In ea enim 50 canones Apostolorum, tum canones graecos in graeco Codice, quo Patres Concilii Chalcedonensi usi sunt, descriptos, et elegantius latine redditos; tum canones ipsius Concilii Chalcedonensis, omisso ultimo de aequalibus privilegiis Episcoporum Romani et Constantinopolitani a Latinis nunquam recepto; tum etiam Sardicense, et denique ex Latinis 130 canones Africanos, partim ex Concilio Carthaginiensi, quod anno 419 celebratum est, partim in veteribus Africanis Synodis conditos, vel confirmatos congessit. Hanc novam et accuratorem canonum collectionem, hortante Stephano Episcopo Salnitano, Dionysius aggressus est, propterea quod graecorum canonum latina versio (latina inquam versio, non Latinae Ecclesiae Codex, seu canonum Latinae Ecclesiae collectio) obscuritate et confusione laboraret. Simillimum vero est, priscam graecorum canonum latinam versionem eam esse, quae ab Henrico

Justello, et Guillelmo Voello in Bibliotheca Juris Canonici vulgata est; eam tamen diligentius recognitam et emendatam Fratres Ballerini in appendice ad opera S. Leonis Magni ediderunt. Deinde vero Dionysius Romanorum Pontificum Decretales a Siricio usque ad Anastasium II addidit; quare Codex iste Dionysianus duabus partibus constat, quarum altera Conciliorum canones, altera vero Pontificum Decretales complectitur. Hujusmodi collectio privata auctoritate confecta est, sed tamen ab Ecclesia Romana recepta probataque fuit, cum praesertim Adrianus I collectionem ipsam monumentis quibusdam auctam Carolo Magno Romae versanti dono dederit. « Neque enim fit verisimile, » ut observat Joannes Baptista Bartoli Jur. Can. Instit. cap. 47, « Pontificem Summum canonum Codicem quem non ipse omnino probaret, per Gallias aliasque regiones divulgari voluisse. »

An vero latinae Ecclesiae Codex aliquis ante Dionysianam collectionem exstiterit; quis ejus auctor; quosnam canones complexus fuerit; num adhuc supersit, res parum explorata est. Id unum probabile est, aliquem Codicem in Romana Ecclesia exstitisse; tum quia in Concilio Chalcedonensi ad unum Codicem Legati Pontificis, ad alium Graeci provocaverunt, quod manifesto argumento est, utrique Ecclesiae suum Codicem fuisse, tum quia Siricius Pontifex in ep. ad Imerium Episcopum Tarraconensem « Statuta, » inquit, « Sedis Apostolicae, vel canonum venerabilia definita nulli Sacerdotum Domini ignorare sit liberum. » Quod frustra Pontifex jussisset, nisi Codex in promptu fuisset, ex quo Sacerdotes sacrorum canonum notitiam haurire potuissent. Nec illud ob stare videtur, quod Innocentius I in ep. ad Theophilum conscripserit: « Alium enim canonem (praeter Nicaenos) Romana non admittit Ecclesia, » et in ep. ad Clerum Constantinopolitanum:

« Quod ad canonum observationes attinet, solis illis parendum esse dicimus qui Nicaeae definiti sunt, quos solos sectari et agnoscere debet Ecclesia catholica. » His enim verbis significare tantum voluit, canones omnes rejiciendos esse, qui Nicaenis adversarentur, quemadmodum ipsemet Innocentius sententiam suam declaravit, ita subdens: « Si autem alii proferantur, qui a Nicaenis canonibus dissentiant, ii ab Episcopis catholicis rejiciantur. »

Christophorus Justellus Codicem edidit sub hoc titulo « Codex canonum Ecclesiae universae; » et illum esse jactavit, quo Concilium Chalcedonense usus est, quique ante Concilium ipsum non solum in Occidentali Ecclesia, verum etiam in Orientali auctoritatem obtinebat. Quesnellus in appendice operum S. Leonis Magni alium Codicem protulit, quo Romanam Ecclesiam ante Dionysium Exiguum usam esse contendit. Sed utrique Codici nec auctoritas nec fides ulla ab eruditibus tributa est. De his omnibus fuse tractarunt Fratres Ballerini de antiquis collectionibus canonum part. 4 cap. 1 num. 7 et seqq., Coustantius in praef. ad ep. Rom. Pontif. et Joannes Bartoli Jur. Can. Instit. cap. 46.

Non erit abs re commemorare, eundem Christophorum Justellum edidisse Codicem, cui titulus « Codex canonum Ecclesiae Africanae » in quo, ut ait Coustantius cit. loco, « nil praestat minus, quam quod pollicetur. Crederes enim in eo contineri canones prorsus omnes, quos habuere in usu Africani Patres. Alios vero nullus exhibet, nisi quos Carthaginiensis Synodus anno 549 vel ipsa condidit, vel a superioribus Conciliis intra Aurelii Episcopi Carthaginiensis tempora conditos recitari sibi jussit. Atque hos canones ne ad eum quidem repraesentat modum, quo memoratae Synodi actis inserti erant, sed quo Dionysius Exiguus collectioni suae in-

serendos duxit. Verbo dicam, purum putumque est Dionysiana collectionis segmentum. » Collectioni Dionysii Exigui addita facta sunt tum in priori, tum in posteriori parte per studiosum quempiam hominem adhuc ignotum, non vero per ipsum Pontificem Adrianum, quamvis ea collectio sic aucta soleat *Adriana* vocari. Passim etiam vocata est *Codex Canonum*; quam rem docte illustrat Petrus Constantius in dicta praef. num. 131.

§ 51.

DE COLLECTIONE ISIDORI MERCATORIS.

Collectio Canonum, quae Isidori Mercatoris vel Peccatoris vulgo dicitur, ineunte saeculo IX prodiit. Haec autem collectio post praefationem exhibet ordinem celebrandi Concilii, dein 50 priores Canones Apostolorum, tum epistolas priorum Pontificum a S. Clemente usque ad Silvestrum, mox decreta Nicaeni, et aliorum Conciliorum sive graecorum sive latinorum in certas classes distributa, postremo reliquis Summorum Pontificum Decretales epistolas usque ad S. Gregorium Magnum.

Quis fuerit Isidorus iste Peccator, sive Mercator, adhuc ignotum est. Illud vero certum, Isidorianam collectionem tantum auctoritatis apud omnes consequutam esse, quanta veris sincerisque Canonibus et Decretalibus deberetur, neque solum in totam Occidentalem Ecclesiam, sed in Orientalem quoque penetravit; quandoquidem Nicephorus Hist. Eccl. lib 4 cap. 39 litteras Antheri, et Callixti memorat, licet per errorem pro Callixto nominet Coelestinum. Hinc Theologi

omnes, et Canonistae, et Concilia ipsa Decretalibus, aliisque documentis Isidorianae collectionis usa sunt, ut fateri quisque debeat, per annos fere septingentos, aut non multo secus, neminem unum inventum esse, qui eadem monumenta supposita et ementita suspicaretur. At primus omnium, qui tranquillam Isidori possessionem turbavit, Cardinalis Cusanus fuit in Concordantia Catholica lib. III cap. 2. Vixit autem Cusanus medio fere saeculo XV; quamobrem Centuriatores Magdeburgenses, qui sexto decimo saeculo scripserunt, nequam gloriari possunt, ejus collectionis imposturam se primos omnium detexisse. Tum a permultis catholicis, aliisque viris eruditis diligentius in eam collectionem inquisitum est, et argumenta ad probandam suppositionem adeo firma allata sunt, ut nemo jam de fallacia Isidori ambigere jure possit. Praecipua argumenta sunt: 1° Scriptorum veterum silentium, nam Isidorianae collectionis monumentorum, et potissimum Decretalium epistolarum, quae partim ad fideles omnes, partim ad omnes Germaniae, Italiae, Galliae, aliarumque Ecclesiarum Episcopos inscriptae sunt, non meminerunt octo priora Oecumenica Concilia, non veteres Patres et Scriptores, non Dionysius Exiguus diligentissimus Collector, non denique caeteri, quorum intererat in controversiis exortis eas litteras producere, si exstitissent. 2° Plura Scripturarum loca in Decretalibus trium priorum saeculorum leguntur ex versione S. Hieronymi, quae nondum edita erat. Similiter S. Isidoro Hispalensi Episcopo tribuitur collectio ex Toletanis Conciliis octo, a quinto ad decimum tertium, et ex Concilio Bracarense adornata, quae post ipsius mortem celebrata fuerunt. 3° Conficta nomina Archiflaminum, priorum Flaminum; voces Primatum, Archiepiscoporum, Apocrysariorum, quae ab aetate et usu veterum Pontificum alienae sunt. Contra vero de per-

secutionibus, de consolatione martyrum, de rebus, et statu eorum temporum omnino siletur. 4° Falsae consulares notae eisdem epistolis affixae, quae Consules referunt, qui in consularibus fastis nunquam fuere, aut non ea certe aetate, quae cum aetate earumdem epistolarum concordet. 5° Denique sermo rudis et barbarus a priorum saeculorum nitore prorsus alienus, et idem semper stylus, idem orationis numerus, et eadem verborum dispositio in tot epistolis, quae ab auctoribus diversae plane indolis, aetatis ac morum conscriptae fuisse dicuntur.

Non omnia tamen suae collectionis monumenta Isidorus confixit ingenio suo, sed quatuor monumentorum generibus usus est: 1° *genuinis atque sinceris*, quales sunt Decretales epistolae ex Dionysiano Codice desumptae: 2° *suppositiis*, quae ipse fabricatus est, et sunt epistolae fere omnes Summorum Pontificum a S. Clemente usque ad Siricium, multae etiam a Siricio usque ad S. Gregorium Magnum, tum gesta Romanae Synodi sub Julio I, acta quoque Romanarum Synodorum quintae et sextae sub Symmacho: 3° *apocryphis*, quae ab aliis ante Isidorum procusa ipse tamen in suam collectionem retulit, uti epitomen Concilii Rom. II sub S. Silvestro, quod Silvestri *Constitutum* appellant: 4° *interpolatis*, quae videlicet suis additamentis corrupit. Nam si quae monumenta in genuinis suis fontibus breviora sunt, apud Mercatorem vero auctiora; ideo quidquid additamenti accessit, id ejusdem Mercatoris opera suppositum affirmare licebit. Ita adjectitia sunt duo postrema capita epistolae Vigili Papae ad Profuturum, quae ob mendosam lectionem ad Euterium inscribitur; siquidem ea duo capita a sinceris Hispanicae collectionis Codicibus absunt, et apud Mercatorem reperiuntur. Legendi Fratres Ballerini de antiquis collectionibus canonum part. 3

cap. 6 § 5, ubi omnia Isidoriani Codicis documenta tum sincera, tum spuria, tum interpolata eruditissime diligenterque discreverunt. Jacobus autem Merlinus Parisiis an. 1523 Isidorianam collectionem, cui tamen multa additamenta facta fuerant, typis evulgavit, quae editio sequentibus Collectionibus Conciliorum inserta est.

§ 52.

DE REBUS NOTANDIS IN COLLECTIONE ISIDORI.

De hac collectione generatim animadvertimus: 1° nihil prorsus in ea contra fidem bonosque mores contineri; secus enim ab universa Ecclesia septem fere saeculis recepta, usque probata non fuisset: 2° insciis Romanis Pontificibus falsas Decretales, et alia monumenta fuisse confecta. Nam Leo IV, qui anno 847 ad Petri Cathedram evectus est, ad Britanniae Episcopos rescribens, non alios Decretales et canones agnovit praeter eos, qui apud Dionysium Exiguum exstabant (can. 1 dist. 20), quod manifestum indicium est, adulterina Isidori monumenta Romae cognita non fuisse, aut saltem non recepta. 3° Privilegia Summi Pontificis illa collectione, veluti fundamento, non inniti, quod summa injuria recentiores haeretici dixerunt. Etenim Pontificis jura non tali auxilio indigebant, cum a Deo ipso collata sint. Praecipuus autem Mercatoris scopus duplex fuit, alter Episcoporum indemnitati consulendi, alter stabiliendi Primates, quos Patriarchis exaequat; quae duo fuse et erudite demonstrat Carolus Blascus in suo Commentario de collectione canonum Isidori Mercatoris. 4° Vanas et injustas esse eorum querelas, qui per collectionem Isidori sublatam putant antiquam Ecclesiae disciplinam, et insuetam

planeque novam introductam. Nam pleraque Isidori monumenta ex canonibus Conciliorum, ex Romanorum Pontificum sinceris Constitutionibus, ex sententiis Sanctorum Patrum excerpta sunt. Caetera vero eam plerumque disciplinam exhibent, quae jam obtinuerat. Praeterea, [ut Ballerini fratres citato opere animadvertunt, « stultus plane fuisset impostor, si sperasset suam collectionem acceptum iri ab hominibus, quae novam omnino disciplinam a sui quoque saeculi moribus et consuetudinibus abhorrentem contineret. Quod si quaecumque contra consuetudinem ingeruntur, etiamsi bona et utilia sint, ipsa novitate perturbare solent; multo magis de iis timendum erat, quibus disciplinam per se optimam, et sanctioribus fultam legibus, longoque usu ab hominibus receptam quispiam evertere et immutare contenderet. Nulli autem tumultus, clamores nulli auditi sunt ob inductas Decretales apocryphas, nisi in ea parte, quae ad Episcoporum causas et iudicia pertinet: de quibus aliqua apud Hincmarum leguntur, et in epistolis Nicolai I. At in his ipsis causis atque iudiciis, quod in pseudo-epistolis ac Synodis Isidorianis traditur, non erat omnino novum. » 5° Denique disciplinam, quae ab Isidoriana collectione praefertur, auctoritatem ecclesiasticae legis obtinuisse, non in vim ejusdem collectionis, quae privata auctoritate confecta est, et plerisque monumentis partim confictis, partim interpolatis constat, sed in vim tum praecedentium, tum subsequentium Constitutionum ecclesiasticarum, quibus eadem disciplina inducta et confirmata est, tum etiam in vim consuetudinis, quae in rebus disciplinariis multum valet. Totam hanc rem concludam verbis Petri Ballerini in vindiciis auctoritatis Pontificiae contra opus Justinii Febronii cap. 5: « Neque causetur ignorantia falsarum Decretalium, quae omnes diutius occupabat; nam praeterquam

quod fere omnia, quae Pseudo-Isidoro, tribuuntur anteriorem, ut indicavimus, habent originem, nonne in materia disciplinae jus novum, etiamsi quibusdam in capitibus errore aliquo inductum ac propagatum, cum legitima potestate proprio jure receptum et approbatum est, non ex ignorantia, sed ex auctoritate approbantium, nec non ex ipsa consuetudine legitima praescribente vim legis acquireret, dum nihil contra divinum, aut naturale jus receptum aut approbatum sit? »

Doctissimi Fratres Ballerini, editioni Operum S. Leonis Magni integro volumine adjecto, recensendis illustrandisque veteribus ad Gratianum usque collectionibus dederunt operam, eamque provinciam magno studio et eruditione obierunt. Ea igitur, quae ad veteres canonum collectiones, earumque Collectores pertinent, ibidem bene digesta explicataque continentur.

§ 53

DE GRATIANI DECRETO.

Sunt et aliae collectiones canonum, veluti « Collectio S. Martini Episcopi Bracarenensis, Breviarium et Collectio Cresconii, Collectio Regionis, Volumen decretorum Buchardi Wormatiensis, Decretum et Panormia seu Panomia Ivonis Carnotensis, » quibus omissis ad collectionem Gratiani properamus. Itaque Gratianus monachus Benedictinus circa annum 1151 celeberrimam collectionem omnium ditissimam divulgavit, in qua certis propositis quaestionibus canones aliaque monumenta, quae inter se dissidere videbantur, in concordiam statuit revocare. Hinc ejus collectio « Concordia discordantium canonum » vocata est, quamvis vulgo « Decretum Gratiani » dici soleat. Totum opus in tres partes dividi-

tur, quarum prima distinctionibus constat centum et una, et quaelibet distinctio plures canones seu capita complectitur, quamobrem canones hujus partis allegantur tribus modis, vel expresso numero canonis, ex. gr. *can. 5 dist. 61*, hoc est canone quinto, distinctione sexagesima prima; vel expresso primo ejusdem canonis vocabulo, ex. gr. *can. MIRAMUR, dist. 61*, hoc est canone, cujus initium MIRAMUR, distinctione sexagesima prima; vel denique expresso tum numero canonis, tum prima ejusdem voce, ex. gr. *can. MIRAMUR 5 dist. 61*, videlicet canone MIRAMUR quinto, distinctione sexagesima prima.

In prioribus viginti distinctionibus de origine, auctoritate variisque speciebus ac principiis Juris Ecclesiastici; in reliquis distinctionibus de Clericis, eorumque statibus et officiis agitur.

In secunda Decreti parte (quae in causas 36, et unaquaque causa in plures quaestiones, quaestio autem in canones tributa est) praecipue exponuntur quae ad judicia ecclesiastica pertinent. In hac parte allegantur vel priora canonis seu capituli verba, vel ejus numerus, et praeterea causa, et quaestio, uti *can. 2 caus. 8 q. 2*, hoc est canone secundo, causa octava, questione secunda. In hac secunda parte ad causam trigessimam tertiam quaestione tertia exstat *Tractatus de poenitentia* in distinctiones septem divisus; quare hujus distinctionis canones citantur, aut expresso numero, aut voce initiali canonis, et numero distinctionis de poenitentia ex. gr. *can. LACRYMAE 2 dist. 1 de poenit.*

Tertiae autem partis eadem est quae primae divisio in distinctiones et canones, in eaque de rebus et ritibus sacris tractatur, quam ob causam *de consecratione* inscripta est. Citantur itaque canones per priora ipsorum verba, vel numerum,

addito numero distinctionis, quemadmodum canones primae partis; sed ut canones utriusque partis discernantur, locis ex tertia parte laudatis addi solet *de consecratione* sicuti *can. 1 dist. 1 de consecrat.* Haec partitio Decreti in tres praecipuas partes de personis, de judiciis, de rebus ecclesiasticis apta et ordinata foret; sed tamen materia proposita saepius et sine causa interrumpitur; ideoque Antonius Augustinus affirmare non dubitavit: « Si apud Gratianum artem requiras, et ordinem docendi, frustra laboraveris. » Nec solum ordo seu filum orationis in Gratiani opere desideratur, sed, quod magis est, multis erroribus scatet, quorum praecipua genera expressit Antonius Augustinus lib. 1 dialog. 1 de emend. Gratian. « Saepe, » inquit, « erratum esse video in nominibus hominum, urbium, provinciarum, Conciliorum, et aliarum rerum. Saepè falsae sunt inscriptiones, et quae Conciliorum sunt, Pontificum Maximorum esse dicuntur, et quae sunt unius Episcopi inferioris, Romano Pontifici, aut Concilio generali vel provinciali tribuuntur. Multa Gregorii, Ambrosii, Augustini, vel Hieronymi verba esse dicuntur, quae aut nusquam exstant, aut aliena sunt. Illa quoque ipsa, quae inscriptiones veras habent, non recte referuntur. »

§ 54.

DE EMENDATIONE GRATIANI.

Haec plures viri docti ad detegendos Gratiani errores, atque emendandos animum adjecerunt. In primis Contius capita sive canones numeris distinxit: « Ante Contianam enim editionem certum est, » ait Antonius Augustinus cit.

lib. dialog. 18, « capitum numeris nullum Gratiani volumen fuisse distinctum. » Multas praeterea notas addidit, quibus falsae inscriptiones a veris, et sincera monumenta ab apocryphis secernerentur. At Pontifices ipsi Pius IV, Pius V, et Gregorius XIII novam et castigatiorem Gratiani emendationem aggressi sunt, eamque provinciam selectis quibusdam viris, quos Correctores Romanos vocant, demandarunt. Jam vero Correctores Romani, conquisitis undique praesidiis, per multa in canonum inscriptionibus, et in textu, et in glossis emendarunt. Primum itaque veras inscriptiones, seu auctorum citationes, ubi error evidens erat, restituerunt; ubi autem de vero canonis auctore dubitatio orta est, quod idem caput apud plures auctores inventum fuit, aut aliqua capitis pars comperta est ejus auctoris qui citabatur, aliqua vero minime, aut verba valde mutata, subjectis notis indicarunt, et in margine ea loca descripserunt, ubi eadem capita haberentur. Circa emendationem textus haec ratio reservata est, ut initia capitum ob usitatas Doctorum citationes non mutarentur, quandoquidem ante Contium, ut supra monui, canones seu capita numeris distincta non erant, adeoque per verba initialia citabantur. Verumtamen a Correctoribus ubi initia capitum ab originali discreparent, in margine aut in notationibus germana lectio indicata est. Hanc quoque glossae ipsius rationem habuerunt, nihil ut in textu sit mutatum, ubi mutatio ipsa impeditura erat, quominus quid sibi auctor glossae voluisset, animadverti posset, sed eodem modo aut margine, aut in notatione mendum est indicatum. Ubi vero haec non obstabant, nonnulla in ipso textu emendarunt, nonnulla etiam aliquando addiderunt, et aliquando detraxerunt, earumque mutationum in subjectis notis identidem rationem attulerunt; saepe tamen in genere monuerunt aliquid emen-

datum esse, et aliquando mutationum mentionem nullam fecerunt. Denique quod ad glossas pertinet, quae in illis errata paulo majoris ponderis obrepserunt, ea in margine notarunt, et quid catholice sentiendum esset, ostenderunt. Haec autem Romana Correctio qua par erat diligentia et studio peracta est; sed tamen in opere vastae adeo molis, et humanam pene effugientis diligentiam, mirum non est, si novi errores tractu temporis detecti sint, quod Correctores ipsi non viderant; namque in praefatione Decreti professi sunt non in totum, sed *magnam jam partem suum unicuique tributum esse*. Hinc Gregorius XIII, quanquam jure caverit, ne quisque pro libidine sua Decretum, tanta maturitate diligentiaque emendatum, iterum emendare ac typis subjicere praesumeret, permisit tamen, ut viri eruditi in expendendis Gratiani monumentis operam suam collocarent.

De mendis Gratiani vide Antonium Augustinum *de emendatione Gratiani*, et Carolum Sebastianum Berardi in praestantissimo opere, quod inscribitur « Gratiani Canones genuini ab apocryphis discreti corrupti ad emendationem Codicum fidem exacti, difficiliores commoda interpretatione illustrati. »

§ 55.

DE AUCTORITATE DECRETI GRATIANI.

Sed quaeritur, an Gratiani collectio authentica haberi queat, et proinde quidquid in ea continetur, ecclesiasticae legis vim habeat. Hac in re illud in primis tenendum est, Gratiani Decretum non publica auctoritate, sed privato ipsius Gratiani arbitrio confectum esse, ideoque nullam ex Collectore legalem auctoritatem obtinuisse. Restat igitur, ut, si quam auctori-

tatem habeat, eidem postmodum approbatione publica accesserit. Videndum itaque an hoc Decretum receptum approbatumque sit. Tres invenio sententias. Prima generatim affirmat, tum quod Gratiani Decretum, cum primum prodiit, in scholis et in foro assidue susceptum et adhibitum fuit, tum quod Eugenius III et Gregorius XIII publicam auctoritatem eidem Decreto tribuerunt. Altera sententia omnino negat, propterea quod scholarum et fori usus praestantiam Decreti commendat, nullam tamen auctoritatem adjungit, eo vel magis quod ad adulterata, spuria, aliaque mendosa capita, quibus decretum hoc scatet, nondum comperta erant; idcirco credendum non est scholas et forum, imo vero Romanos quoque Pontifices ea voluntate Decreto usos esse ut omnibus indiscriminatim in eo congestis vim legis ecclesiasticae tribuerent, cum nihil magis obsit consensui, quam error. Sed neque de legali approbatione Decreti satis liquet. Nam de Eugenii III approbatione usus et solus Trithemius testis est, sed ejus testimonium a criticis plane rejicitur, propterea quod scriptores caeteri, aut Gratiani aequales aut aetate inferiores, Eugenianae approbationis non meminerint, nec illius certum documentum ullum afferatur. Nec quisquam persuadere sibi poterit, eam approbationem, si exstisset, non divulgatam, non ulli Gratiani exemplari praefixam, sed omnino suppressam fuisse. Similiter Gregorius XIII in suis litteris declaravit, curasse se, ut Gratiani Decretum a mendis expurgatum et correctum exhiberetur, sed nullum prorsus verbum fecit, ex quo constaret, illud etiam auctoritate legali donavisse. Emendatum igitur a Gregorio XIII fuit, non approbatum, nec authenticum declaratum. De hac sententia Benedictus XIV ita scribit de Syn. Dioec. lib. VII cap. 15 num. 6: « Gratiani Decretum, quantumvis pluries Romanorum Pon-

tificum cura emendatum fuisse non ignoretur, vim et pondus legis non habet; qui imo inter omnes receptum est, quidquid in ipso continetur, tantum auctoritatis habere quantum ex se habuisset, si nunquam in Gratiani collectione insertum foret. » Fallunt itaque, vel falluntur, qui in vulgus spargunt, Pontifices omni studio curavisse, ut Decretum Gratiani, tanquam Codex authenticus ab omnibus reciperetur, ut nimirum eo pacto Isidorianis Decretalibus Pontificiae auctoritati faventibus pondus et robur adjicerentur.

Tertia denique sententia tradit, Decretum integrum authenticum esse, quatenus nempe omnes canones etiam ex spurio fonte desumpti auctoritate pollent, dummodo usu et praxi in vim legis assumptos fuisse comperiatur. Hujus sententiae patroni rei exemplum sumunt ex capite 3 caus. 3 q. 1; quanquam enim, ut aiunt, illud caput ex fonte spurio, nempe ex conficta Joannis Pontificis epistola consarcinatum sit, ex praxi tamen et usu vim legis consequutum est. Quid tamen inde? Num si unum, aut alterum licet spurium canone usus recepit in legem, colligi jure poterit, alios quoque canones indiscriminatim receptos fuisse? Relinquitur ergo, ut secunda sententia caeteris potior habenda sit.

Multa sunt Decreti capita, quae sub *Palae* inscriptione referuntur. Aliqui putant, res levioris momenti et antiquatas illis capitibus contineri: alii rentur aliena manu accessisse, alii alia commenti sunt: sed illud vero similis est, *Palaeas* adjectiones esse posteriori manu factas, et in margine primum descriptas, quas deinde librariorum quidam omiserunt, quidam in contextu posuerunt. Nam Romani Correctores observant, in vetustis Gratiani exemplaribus paucas admodum *Palaeas*, nec omnes in omnibus, nec eodem ordine reperiri.

§ 56.

DE ALIIS DECRETALIUM COLLECTIONIBUS A GRATIANO AD GREGORIUM IX.

A Decreto Gratiani ad compilationem usque Decretalium Gregorii IX aliae canonum collectiones prodierunt. Sunt autem quinque, inter quas prima recensetur collectio *Bernardi Circa Papiensis Praepositi*, dein *Episcopi Faventini*, quam anno 1199 evulgavit. Passim dicitur *Prima Decretalium Collectio*, sed eam auctor insignivit hoc titulo « *Breviarium Extravagantium* » hoc est decretorum, quae extra Gratiani opus vagabantur. At in ea collectione praeter decreta, quae Gratiani diligentiam effugerant, Constitutiones etiam Summorum Pontificum post Gratianum editae usque ad *Coelestinum III*, et canones Concilii Lateranensis III continentur. In quinque libros tributa est, et libri singuli in titulos; primus liber agit de constitutionibus, de rescriptis, de iudicibus et eorum officiis; alter de iudiciis; tertius de vita et honestate Clericorum, rebusque ecclesiasticis; quartus de sponsalibus, et matrimonio; quintus de accusationibus, deque delictis, et poenis. Itaque collectio Papiensis fuit veluti archetypus, ad cuius exemplum reliquae collectiones adornatae sunt.

Papiensem paulo post imitati sunt *Gibertus Abbas*, et *Alanus Episcopus Antissiodorensis*, qui canones a Papiensi omisos, aliosque dein editos collegerunt. Sed utriusque collectio periit, atque ex earum ruinis novam collectionem congressit *Joannes Galensis*, seu *Valensis*, qui tum superiorum Pontifi-

cum, tum *Coelestini III* Constitutiones complexus est. Haec *Secunda Collectio* dicitur.

Post *Coelestinum III*, *Innocentius III* utriusque juris ac theologiae peritissimus opera *Bernardi Constantinopolitani* tertiam Decretalium collectionem conficiendam curavit, in qua duodecim ipsius Pontificis decreta prioribus Pontificatus annis edita continerentur, quam deinde per *Petrum Beneventanum* correctam idem Pontifex vulgavit. Huic collectioni paulo post quarta accessit ejusdem *Innocentii III* auspiciis, partim quidem ex posterioribus ipsius Pontificis Decretalibus, partim vero ex canonibus Concilii Lateranensis IV adornata. Quinta denique collectio *Honorii III* Decretales complectitur ejusdem Pontificis jussu concinnata, et promulgata. Quatuor priores collectiones *Antonius Augustinus*, quintam *Innocentius Cironius* typis ediderunt, notisque illustrarunt. Priores duae collectiones nullam auctoritatem publicam consequutae sunt, posterioribus tribus Pontifices ipsarum auctores vim legis tribuerunt.

§ 57

DE COLLECTIONE GREGORII IX.

Ex quinque Decretalium collectionibus, aliisque novis Constitutionibus collectionem suam *Gregorius IX* deduxit, quam vulgari nomine *Decretales Gregorii IX* vocamus. Ea in re Pontifex usus est opera *S. Raymundi de Pennafort*, viri pietate et multiplici eruditione praestantissimi. Earumdem quinque collectionum ordinem *Raymundus* sequutus est, adeoque rem totam in libros quinque distribuit, singulisque

libris eosdem fere titulos subiecit. In collocandis vero sub quolibet titulo canonibus, rationem temporis habuit, ut primo loco ea capita exhiberet, quae ex prioribus quinque collectionibus selegit; deinde nonnulla alia, quae extra eas collectiones vagabantur, postremo loco Decretales Gregorii IX tanquam recentiores in suam collectionem inseruit. Duo autem hoc loco monenda sunt. Alterum est, collectionem hanc authenticam esse, ideoque omnia et singula generalis legis auctoritate pollere, sive a Concilio generali vel particulari, sive a Summo Pontifice, sive a S. Patre, sive ab alio quocumque scriptore vel fonte hausta sint. Haec enim collectio auctoritate Gregorii IX confecta et publicata est, ut merito Pontifex omnia sua fecerit, quibus suam auctoritatem imperitus est (L. 1 ff. de vet. Jur. encl.). Alterum est, antiquis Decretalibus, quas Gregorius IX missas fecit, vim legum ecclesiasticarum detractam esse, cum Pontifex ipse eas solas Decretales in posterum vigere voluerit, quae in suam collectionem translatae fuerant, caeteras omnes ex industria praeteriens, quae temporibus minus accommodatae visae sunt. Antiquae tamen Decretalium collectiones valde utiles, et prope necessariae sunt ad eas Decretales intelligendas, quae in Gregoriana collectione receptae sunt, propterea quod Raymundus ex potestate sibi facta inutilia et superflua resecaudi, nonnulla capita adeo praecidit, et mutila nobis exhibuit ut ea rite percipi nequeant, nisi antiquis collectionibus integram Decretalem perlegamus.

In allegandis capitibus Decretalium Gregorii IX, indicantur vel prima verba capitum, ex. gr. *cap. VENERABLEM de elect.*, vel numerus capitum, uti *cap. I, de Clericis conjug.*, vel prima verba capitum et simul numerus hoc modo, *cap. TUA NOS 26 de Sponsal. et Matr.* A quibusdam Canonistis addi solet vocabu-

lum *extra ex. gr. cap. Cum pridem de Pactis extra*, ut nempe significetur caput illud extra Gratiani Decretum reperiri. Sed haec allegandi ratio in desuetudinem fere abiit.

§ 58.

DE SEXTO DECRETALIUM, DE CLEMENTINIS ET EXTRAVAGANTIBUS.

Post editas Gregorianas Decretales, cum novae a Romanis Pontificibus Decretales produissent, et Concilia duo Lugdunensia sub Innocentio IX et Gregorio X celebrata multos canones condidissent, Bonifacius VIII ex iisdem Decretalibus et canonibus novam collectionem ordinavit. Haec non secus atque Gregoriana quinque libris, et eodem titulorum ordine digesta est, et vulgo *Sextus Decretalium* vocatur, veluti quinque librorum Gregoriana collectionis appendix quaedam et complementum. Ab ipso Bonifacio publicata, et legali auctoritate munita est. Ejus capita sic allegantur: *cap. Quicumque, de Haeret. in 6*, hoc est, capite, quod incipit *Quicumque*, de haereticis in Sexto Decretalium.

Paulo post alia collectio subsequuta est, quae *Clementinarum* nomine venit, propterea quod Summus Pontifex Clemens V, ex canonibus Concilii Viennensis, cui ipsi praefuit, et ex nonnullis Constitutionibus ab se editis conficiendam curavit. In hac etiam collectione ordo Decretalium Gregorii IX servatus est. Sed Clemens morte praereptus collectionem suam edere non potuit. Eam itaque Joannes XXII, ejus successor, in publicam lucem protulit. Citantur ejus capita hoc modo: *cap. Etsi de Rescript. ex Clement.*, hoc est, capite *Etsi*, de Rescriptis ex Clementinis; vel *Clement. Si furiosi*

de Reliq. domib., nempe Clementina si ruiosi de Religiosis domibus.

Reliquae sunt duae aliae Decretalium collectiones quarum altera « Extravagantium Joannis XXII; » altera « Extravagantium Communium » appellatur. Prior viginti tantum Decretales unius Joannis XXII; altera non unius, sed viginti quinque Pontificum Decretales ab Urbano IV (si vera inscriptio sit cap. 1 de Simon.) usque ad Sixtum IV complectitur. Prior ob exiguum Decretalium numerum unico libro, sive 14 titulis, sine librorum distinctione absolvitur, altera in quinque libros distribuitur. Utraque incertum auctorem habet, neque etiam compertum est qua auctoritate utraque promulgata, ac in Corpus Juris Canonici relata sit. Verumtamen hujusmodi *Extravagantes* praeterquam quod communi usu recepta fuerint, ex propria origine, videlicet a Summis Pontificibus, ex quibus singulae prodierunt, vim legalem sortitae sunt, Extravagantes Joannis XXII sic allegantur: « Extrav. CUM INTER NONNULLOS Joannis XXII de verbor. signific. : » extravagantes vero communes ita citantur: « Extrav. REM NON NOVAM de dol. et contumac. inter commun. »

Itaque ex quinque hujusmodi collectionibus, nempe « Decretalium Gregorii IX, Sexti Decretalium, Clementinarum » et duarum « Extravagantium » Corpus Juris Ecclesiastici conflatum est; « nam quemadmodum Jus Civile Romanorum ubique pene gentium pro jure communi habetur, ut nimirum, Jure patrio consuetudinario deficiente, causae civiles, et reipublicae negotia ex illo dirigantur, et si quid in lege patria, aut consuetudine dubii occurrat, ex Jure Romano dilucidationem accipiat; ita quoque causae ecclesiasticae, ac exterior Ecclesiasticae politica Jure Canonico, tanquam Jure communi dirigantur, dirimuntur et deciduntur, et si quid

difficultatis in Jure Ecclesiastico particulari, aut consuetudinario occurrat, ex illo interpretationem accipere debet, » ut inquit Van-Espen in tract. hist. canon. part. 8 cap. 3 § 1. Nam quod ad speciales locorum consuetudines et statuta pertinet, celebris est Constitutio Bonifacii VIII in cap. LICET de Constit. in 6 ibi: « Quia Romanus Pontifex locorum specialium consuetudines et statuta, cum sint facti, et in facto consistent, potest probabiliter ignorare; ipsis, dum tamen sint rationabilia, per Constitutionem a se noviter editam, nisi expresse caveatur in ipsa, non intelligitur in aliquo derogare. » Quo ex capite Boheremus perperam colligit, Jus Pontificum etiam in foris catholicorum subsidiarium esse, adeoque tum denique incipere auctoritatem et vim legis habere, cum jus patrium vel consuetudo defuerit. Haec sententia, ut praecclare animadvertit Zallwein de Princ. Jur. Eccl. lib. II q. 4 cap. 1 § 3, « falso innititur supposito, aut subvertit statum quaestionis. Id facile damus, quod Decretales eatenus habuerint auctoritatem et usum, quatenus non adversabantur juribus et consuetudinibus particularibus, propter communem regulam, quod leges particulares derogent universalibus; sed quis inde inferre auserit: ergo Jus universales habet vim Juris mere subsidiarii? Sane consecutio pessima, ex qua ulterius consequi necessum foret, quod nullum Jus commune et universale sustineat vices Juris principalis, cum nulla detur respublica, nulla provincia, quae non regatur quibusdam juribus, consuetudinibus particularibus. Quis haec aequo animo sustineat? Manet ergo Jus Ecclesiasticum in sua possessione, et illis, qui Jus particulare contrarium praetendunt, incumbet probatio. »

§ 59.

DE RUBRICIS, SUMMARIIS, ET GLOSSIS.

In Corpore Juris Canonici praeter capita, sive canones occurrunt etiam *Rubricae*, *Summaria*, et *Glossae*. Rubricae sunt titulorum inscriptiones, ducto nomine a litteris rubris, quibus olim scribebantur. Bifariam dividuntur, videlicet in *praeceptivas*, et *non praeceptivas*. Praeceptivae dicuntur, quae sensum perfectum exhibent, ex. gr. « ne Sede vacante aliquid innovetur. » Hujusmodi rubricae allegari possunt *dispositivae*, sicut Canonistae loquuntur; hoc est vim legis habent, utpote quae a Legislatore profectae, vel confirmatae sunt. Contra vero rubricae Gratiani Decreti, quia vel a Gratiano, vel ab alio privato homine confectae fuerunt, auctoritate legis destituuntur. Rubricae non praeceptivae vocantur, quae perfectum sensum non habent, sive quae nihil praecipiant aut vetant, ex. gr. de Constitutionibus, de Testamentis, et id genus aliae, quae idcirco tanquam leges haberi non possunt, quia nihil certi praefiniunt. Attamen allegari possunt *declarativae*, quatenus declarando canonem omnino valent, si verba ejusdem canonis ambigua sint. Sic Glossa in cap. *Cum Monasterium*, ad haec canonis verba « Postulationi eorum praebuisti assensum » infert eo in casu non meram postulationem, sed electionem celebratam fuisse, propterea quod canon sub rubrica *de electione* et non *de postulatione* recensetur.

Summaria sunt breves illae periodi, quibus canones sub titulis, seu rubricis inclusi summam exponuntur, eorumque sententiae sub uno veluti aspectu ponuntur. Haec Summaria

maximo in pretio habenda sunt, et canonibus interpretandis valde prosunt. Attamen legis vim carent, quod a privatis scriptoribus adjecta sint.

Glossarum nomine intelligimus illas canonum interpretationes seu commentaria, quibus aut sententiae, aut verba canonum exponuntur. In corpore ipsius Juris ad marginem textus collocantur, sed privatorum opera exaratae sunt, nec unquam pro lege approbatae; quamobrem tanquam privatae interpretum explanationes habendae sunt.

§ 60.

DE JURE NOVISSIMO.

Jus novissimum vocamus regulas omnes ecclesiasticas, quae post recensitas adhuc collectiones a legitima potestate constitutae sunt. Praemonendum est, in Corpore Juris Canonici neque ullas Pontificum Constitutiones post Sixtum IV. inveniri, neque etiam ullos canones conciliorum, sive provincialium a Gregorio IX ad nostram usque aetatem, sive generalium post Viennense celebratorum eodem Corpore Juris contineri. Igitur Jus novissimum conficitur 1° ex canonibus Conciliorum, qui in Corpore Juris communis non exstant: 2° Ex Constitutionibus Summorum Pontificum post Sixtum IV editis: 3° ex Regulis Cancellariae. His nonnulli Canonistae addunt *Concordata* seu pacta inter Apostolicam Sedem et varias nationes conventa.

Jam vero « canones conciliorum et decretalium Pontificum, quae post Sixtum IV prodierunt, in novam collectionem cogere primus omnium Gregorius XIII meditatus

est; sed, nondum opere absoluto, supremum diem obiit. Tum Sixtus V in idem opus incubuit, sed, eo quoque mortuo, opus sub Clemente VIII confectum, et typis editum est sub titulo « Liber Septimus Decretalium Clementis VIII, » quasi post Sextum Decretalium Bonifacii VIII subjiendus. Verumtamen obortis difficultatibus, quas late commemorat Fagnanus in cap. CUM VENISSENT de judic. « suppressa fuit, » ut ipsius Fagnani verbis utamur, « hujus voluminis publicatio miris elucubrata laboribus et vigiliis, et Praesulum, totiusque Ecclesiae vocibus efflagitata. »

Eodem ferme tempore Petrus Matthaeus Jurisconsultus Lugdunensis ex Decretalibus a Sixto IV ad Sixtum V editis novam collectionem privato studio composuit, quam anno 1590 evulgavit. Hoc opus in aliquibus Corporis Juris editionibus post Extravagantes Communes adjectum est sub titulo « Liber Septimus Decretalium Constitutionum apostolicarum adjectus ad plenam et perfectam Juris Apostolici cognitionem. » Sed hujusmodi Codex publica auctoritate caret. In eo quoque vitia non desunt, et multa utilia desiderantur.

Sub eodem Sixto V Laertius Cherubinus ad colligendas Pontificum Constitutiones sua studia contulit, et quotquot invenire potuit extra Corpus Juris vagantes a S. Leone Magno ad ipsum Sixtum V, servato temporis ordine, in unum volumen redegit, quod Bullarium appellavit. Opus deinde suum novis adhibitis curis multum auxit, sed non perfecit. Hinc ejus filius Angelus Maria Cherubinus plures alias Constitutiones adjecit usque ad Innocentium X, et Bullarium magnum quatuor voluminibus compactum typis romanis edidit anno 1638. Huic deinde quintum volumen accessit, quo Angelus a Lantusca, et Paulus a Roma Constitutiones

Urbani VIII et posteriorum Pontificum usque ad Clementem X complexi sunt. Sed omnium amplissimum et praestantissimum est Bullarium Magnum ab Hieronymo Mainardi editum Romae, et in quatuordecim tomos distributum. In eo Constitutiones Summorum Pontificum a Leone Magno ad Clementem XII continentur. Constitutiones etiam Benedicti XIV tomis quatuor comprehensae in publicam lucem prodierunt. Solae constitutiones posteriorum Pontificum nondum uno volumine collectae.

Hae vero Bullarum collectiones privatorum hominum opera confectae sunt. Similiter in Conciliorum actis et canonibus colligendis operam tum laboriosam, tum utilem plures viri docti contulerunt. Atque alii quidem unius nationis aut provinciae Concilia, alii vero omnia ubivis gentium celebrata collegerunt. Omnium autem praestantissima est Conciliorum collectio, durante Nicolao Colleti Venetiis edita, cujus supplementum dedit Dominicus Mansi Lucae anno 1748.

Regulae Cancellariae sunt leges quaedam, seu regulae num. 72, quibus Cancellariae Apostolicae negotia expediuntur. Hae vero a caeteris Constitutionibus differunt quod morte cujusque Pontificis vim suam amittunt, donec a novo Pontifice confirmantur. De his praecipue sermo est in tractatu de Beneficiis.

Ad Concordata quod attinet, Apostolica Sedes cum multis Nationibus et Regnis Concordata de negotiis Ecclesiasticis inivit. « Cum Romanus Pontifex, » ut praeclare scripsit Augustinus De Roschovany in suo libro de Primatu Romani Pontificis § 84, « vi Primatus supremam omnium Ecclesiarum sollicitudinem gerat, ad augmentum boni Religionis et Ecclesiae catholicae semper vigilare et curare debet, ut cum civilibus Guberniis de securitate et libertate Ecclesiae,

de jurisdictione et disciplina, de privilegiis et immunitatibus amicabiliter tractet, et pacta ineat legibus Ecclesiae conformia. Verbo, jus Concordata ineundi arctissime cohaeret cum natura Primatus et universalis inspectionis Ecclesiae. Concordata porro hoc etiam nomine gravissimi sunt tum pro Ecclesia, tum pro Civitate momenti, quod dum per illa nexus utriusque pariter sit, ut eadem in vim legum fundamentalium assumantur.

Verumtamen acerrimi Concordatorum hostes exstiterunt, qui ea vehementer insectati sunt tanquam libertati populorum infensa, atque excogitata ad Romanorum Pontificum explendam cupiditatem qua ardent ubique terrarum et gentium dominandi; quae quidem ex magno et pervicacissimo in Sedem Apostolicam odio profecta esse, quisque sanus intelligit. Alii autem (utrum vero, an simulato in Ecclesiam studio, Deus scit) improbant Concordata prorsus omnia, propterea quod existimant in Concordatis faciendis aliquod semper vulnus hierarchiae Ecclesiasticae divinitus constitutae inferri, perinde ac si Ecclesia de divinis rebus transigere unquam consuevisset. Adversus hujusmodi errores vide eundem Roschovany citato loco.

Interim vero nostra praesertim aetate a Nationibus et summis Principibus Europae fere omnibus Concordata inita sunt quod Ecclesiae et Imperio felix faustumque existit. Haec autem Concordata rationem habent non privilegii, sed pacti, estque illud pactum non temporarium vel personale, sed reale ac perpetuum, quod religiose observandum est.

Febronio temere affirmanti, « Praetendit Curia » (sic Apostolicam Sedem nominat) « Concordatis se non ligari, » respondet Auctor Febronii abbreviati cum notis tom. III § 14 Francofurti et Lipsiae 1785. « Ubi probatio? hoc per

se et « simpliciter dictum falsissimum est : audiantur solum »
 » ipsi Summi Pontifices Innocentius X, Clemens VII, Paulus V, Gregorius XIII, dein distinguatur inter *Potestatem*
 » Summi Pontificis, et *usum Potestatis*, prout monet Germaniae Canonista D. Barthel. Dissert. General. de Concord. cap. 3 sect. 2 num. 3 et 5. Ubi ait : « Cum utilitas
 » communis evidentissima, puta, si moderna disciplina
 » in graves, communes et constantes abusus patenter
 » degeneraret, etc., aut extraordinaria gravissima flagigaret Ecclesiae necessitas, ex Plenitudine Potestatis, dominante charitate et prudentia duce, a Summo Pontifice
 » provideri posse, atque hoc sensu ejusdem Potestatem,
 » generalem superintendentiam, et imperium supremum,
 » veluti essentielle divinitus concessi primatus reservatum,
 » per concordata inabdicabile, vel potius sub concordatis
 » nunquam comprehensum, coarctatumque fuisse, inficiari
 » ego non ausim. Plenitudo enim Potestatis Pontificiae ex
 » jure divino respicit Donum commune Ecclesiae : ergo
 » quomodocumque paciscatur Summus Pontifex, non potest
 » excludere hanc conditionem, nisi aliud exigat commune
 » bonum Ecclesiae : atque in ordine ad hoc ipsum condita
 » erectaque sunt Concordata : medium vero desinit esse
 » tale, dum evidenter fini intento adversatur. Vides hic
 » distingui inter *Potestatem* et *usum Potestatis*, hunc in
 » Pontifice ligari, per Concordata, Potestatem non ligari,
 » atque in hoc sensu loquuntur et intelligendi sunt, vel potius
 » combinari debent Pontifices, qui dicunt se concordatis
 » ligari, et alii et adverso se non ligari. »

Vide Dissertationem *Della natura e caratteri essenziali de' Concordati*. Parigi, di Tipi dei Firmino Didot, 1850.

CAPUT IV.

DE ADMINICULIS JURIS ECCLESIASTICI

Hactenus de Praenotionibus dictum est, in quibus explanata primum Juris Ecclesiastici natura atque indole, aperimus fontes, unde vera et solida Jurisprudentiae Ecclesiasticae scientia haurienda est. Propriam vero cujusque fontis vim, auctoritatem, atque usum demonstravimus, ut hujus disciplinae alumni probe intelligerent, quae sit S. Scripturae, quae traditionis auctoritas, quantum ponderis definitionibus atque decretis Conciliorum et Apostolicae Sedis tribuendum, atque ita deinceps de reliquis fontibus disseruimus. Denique tradidimus regulas, quibus rectus usus atque auctoritas tum Corporis, ut aiunt, Juris Canonici, tum caeterarum ejusdem Juris collectionum plane cognita atque perspecta haberentur, ne dubia pro certis et falsa pro veris acciperentur.

Reliquum est ut qui Juri Ecclesiastico publico operam dare, in eoque proficere cupiunt, in aliis ejusdem Juris adminiculis instruantur, potissimum vero in Humanioribus litteris, in Logica et Metaphysica, in Jure naturae et gentium, inque Historia Ecclesiastica, et antiquitatibus Christianis, et denique in subsidiis litterariis versati sint de quibus breviter dicendum est.

§ 61.

DE HUMANIORIBUS LITTERIS.

Itaque Humaniores Litterae in Academiis, in Lycaeis, in Foro, in omni scientiarum genere plurimi semper factae sunt: quidquid enim dixeris vel scripto consignaveris, ab humanitate et eloquentia splendorem atque ornamentum accipit, et quamdam habet majorem vim ad movendum et persuadendum. Praeterea politiores litterae plurimum delectant, quarum venustate atque praestantia adolescentes illecti ad earum amorem et studia mirifice excitantur. Igitur jure meritoque Cardinali Andreae Alciati summae laudi datum est, quod primus Jurisprudentiam humaniorum litterarum lumine illustravit.

§ 62.

DE LOGICA ET METAPHYSICA.

Post Rhetoricam danda est opera Logicae et Metaphysicae, nobilibus philosophiae partibus, quarum prima cogitandi, judicandi atque ratiocinandi artem edocet. Scilicet mentem dirigit ad veram rerum notionem atque intelligentiam concipiendam, tum ad rite judicandum, falsaque a veris discernenda, deinde ad aliud ex alio inferendum, denique ad fallaces ratiocinationes et sophismata detegenda atque refellenda. Quid praestantius et utilius?

Quid vero de Metaphysica dicemus? Haec in Ontologia disputat de ente, sive de iis omnibus quae sunt aut esse possunt, estque disciplinarum omnium fundamentum: Psychologia vero animae naturam et proprietates, ejusdemque varium operandi modum explanat. De quibus praestantissimis disciplinis nihil addendum putamus, quo magis earum utilitas atque necessitas comprobetur. Sed dolendum est, eas perniciosius pravisque opinionibus infectas ab auctoribus non paucis fuisse: atque adeo magnopere cavendum est, ne mentes adolescentium dum Logicae et Metaphysicae studiis vacant, talibus exitiosis doctrinis, erroribusque imbuantur. Igitur quam maxime necesse est Institutores habere doctos recteque sentientes.

§ 63.

DE JURE NATURAE ET GENTIUM.

Jus naturale inter Jurisprudentiae Ecclesiasticae fontes recensuimus, deque ejus praestantia, vi, atque usu disseruimus quantum ratio Institutionum postulare videbatur. De Jure autem gentium ne verbum quidem fecimus.

Quaeritur itaque utrum Jus gentium a natura sit, an secus?

Huic autem quaestioni paucis atque perspicuis verbis, nisi nos fallat opinio, satisfacere posse arbitramur. Enimvero certum est universos homines non minus ac singulos Providentiae Dei subesse. Super universos itaque ac singulos homines « signatum est lumen vultus Domini, » ut ostenderet eis bona, Psalm. 4. Praeclare S. Augustinus in Psal. 118 Serm. XV « Numquid lex naturalis non erat in populo Israel? Erat plane, quoniam et ipsi homines erant. » Haec autem antissime

explicat Jac. Zallinger de Jure naturali Gentium lib. IV § 268, ubi ait « Jus gentium naturale est complexio Jurium et obligationum, quae inter diversas gentes ab ipsa natura constitutae sunt; ejus existentia in dubium vocari nequit. Nam per consociationem singulorum in statum civilem, nec singuli nec universi exuerunt naturam humanam, in qua ratio jurium et obligationum erga alios homines continetur, qui etsi eodem statu civili non contineantur, tamen humanitatem et naturalis Juris communionem retinent. » Sunt igitur inter gentes quaedam Jura eaque apud omnes semper eadem et immutabilia, quae servari omnino oportet.

Hoc autem loco operae pretium est Adolescentes Juris naturalis cupidos haec monere.

1° Si tollas notionem Dei justa et honesta jubentis et contraria prohibentis, legem naturalem nec esse, nec concipi posse deficiente suo Legislatore, cujus imperio et auctoritate constringantur homines interna parendi obligatione.

2° Itemque si tollas notionem Dei praecepta naturalia sancientis, eaque servantibus praemia, et contra agentibus poenas in altera vita retribuentis, legem naturalem necessaria sanctione, omniique virtute et efficacia destitui.

3° Denique sublato divinae Revelationis lumine homines nequire omnia Juris naturae praecepta cognita planeque perspecta habere. Qua in re maxime peccant Protestantes qui Divinae Relationis necessitatem denegantes, suisque viribus fidentes malunt turpiter errare, quam revelatione duce ac magistra erudiri. Enimvero pro certo habent cum Puffendorfio tom. II l. 4 c. 2 « posse integrum tradi Jus naturae et gentium, omnia hominis et civis officia rite explicari nullo habito ad Fidem respectu. » Et Gundlingius in Discur. de Jure Nat. et Gent. c. 1 § 5. « Quid opus est uti Scriptura, si

quid ex ratione intelligere possumus?... Veritas naturalis ex Scriptura disci non potest... Illos miserabiles homines esse qui velint Jus naturae ex Sacra Scriptura docere. »

Contra quos Joannes Nepomucenus Endres in Dissert. canonica « de necessario Jurisprudentiali naturalis cum Ecclesiastica nexu apud Antonium Schmidt tom. 1 Thesauri Juris Ecclesiastici cap. 1 praeclare scripsit: « Solam rationem hominum alio omni subsidio destitutam ad illud (jus naturale) omnimode et absque omni erroris periculo cognoscendum, et penitus exhauriendum nequaquam sufficere. Angustis admodum limitibus spatiisque conclusa sola fere principia universalis cognoscet; in reliquis vero praeceptis particularibus quae ex illis veluti praemissis deducenda sunt, saepius cespitat et allucinat. » Id autem probat ex Catholicae Fidei doctrina, qua confitemur Adami praevericationem non sibi soli, sed ejus quoque propagini nocuisse; atque ideo homines per illam praevericationem in deterius commutatos fuisse, ut sine supremo Revelationis lumine nequeant ad cognitionem multarum Juris naturae veritatum rite recteque pervenire. Idque praeterea confirmat exemplo Ethnicorum Philosophorum, ex quibus nemo exstitit unus, qui hisce de rebus tractando turpiter non erraverit.

Quod autem generatim pertinet ad Protestantium errores, admodum scite sapienterque scripsit Petrus Ignatius Schwartz in opere quod inscribitur: « Institutiones Juris universalis naturae et gentium ad normam Moralistarum nostri temporis maxime protestantium Hugonis, Puffendorffii, Tomasii, Vittrarii, Heineccii, aliorumque ex recentissimis adornatae, et ad crism revocatis eorum principiis. Augustae 1743; deinde Venetiis 1760. » Decennio post cum Protestantes nullum finem facerent catholicos Doctores exagitandi, tan-

quam in tradendo jure naturae mortalium omnium ineptissimos, cumque inani ostentatione gloriarentur, se primos in eo jure rite tractando atque explanando interpretes et magistros fuisse, Monachii anno 1753 ad eorum os obstruendum liber prodit, cujus inscriptio haec est: « Juris naturalis larva detracta compluribus libris sub titulo juris naturae prodeuntibus, uti Puffendorffianis, Heineccianis, Wolphianis et aliis, quorum principia juris naturae falsa ostenduntur, ignorantiam quam catholicis effingunt, in ipsis regnare proditur, cavillationes deteguntur, promissa splendida ab ipsis non observata exponuntur, pugnae et contradictiones eorum et secum ipsis exhibentur; scopus illorum praecipuus, nimirum catholicae rei detrimentum, denudatur; Nobilitas, Juventus, Politici periculi admonentur a P. Anselmo De Singh Benedictino. »

In hoc eodem argumento breviter quidem sed egregie versati sunt Joannes Baptista Guarini in libro quem inscripsit « Juris naturae et gentium principia et officia ad christianae doctrinae regulam exacta et explicata. Panormi et Romae 1759; » Joannes Baptista Lascaris « Juris naturae et gentium principia et officia. Romae 1778; » Jacobus Zallinger « De Jure naturae privato, sociali et publico, deque Jure naturali gentium. Augustae Vindelicorum 1784. » Quicumque praeterea scientiam juris naturae et gentium, eamque accuratam, solidam atque omnis erroris expertem acquirere cupiunt, ad manus habeant tractatus « de legibus » S. Thomae, et P. Suarez, P. Pauli Layman, aliorumque Doctorum catholicorum, ex iisque quidquid ad illius juris eruditionem atque doctrinam pertinet abunde haurire poterunt

§ 64.

DE HISTORIA.

Illud denique reliquum est ut de historia dicamus. Nihil autem magis necessarium est ad Juris sacri scientiam adquirendam quam historia, idque perspicuum cuique erit ex iis quae in medium proferemus. Enimvero nemo est, qui non intelligat ad rectam Juris Ecclesiastici cognitionem magnopere interesse priorum trium Ecclesiae saeculorum dogmata, disciplinam, mores, institutaque perspecta explorataque habere; ad ea siquidem SS. Ecclesiae Patres atque Doctores frequentissime provocant, et illinc permulti canones, decretaque in Ecclesiam derivarunt. Atqui earum rerum omnium notitiam adeo utilem et necessariam non possumus nisi a traditione et historia nobis comparare. Sic etiam quae a Conciliis constituta, definita et decreta fuerunt, quorum magna est in Ecclesia auctoritas, atque usus, ea nescio quomodo recte intelligi et applicari possint sine lumine historiae, quae, cur, et quomodo, et quando Concilium celebratum fuit, res de quibus actum est, disquisitiones, disputationes, deliberationes habitas palam facit. Et undenam antiqui Ecclesiae ritus et usus et incrementa, mutationesque disciplinae, et id genus alia possumus perspecta, planeque cognita habere? Nonne ab antiquitatum Ecclesiasticarum historia? Uno verbo historia Ecclesiastica est earum rerum notitia quae ad Ecclesiam pertinent; aperit decretorum et institutionum ecclesiasticarum origines et causas, catholica dogmata, acta Conciliorum, Pontificum, pactaque publica et hujus generis alia.

Ad leges denique Ecclesiasticas cum interpretandas, tum rite recteque applicandas non sufficit earum verba tenere, sed necesse omnino est legislatoris mentem, sive ut aiunt spiritum legis bene exploratum habere. Mens autem legislatoris cognoscitur ex rationibus, causis aliisque rerum eventibus, quae ad legem ferendam eundem moverunt. Haec autem omnia aut semper, aut plerumque ab historia petenda sunt. In collectione Decretalium, earum nempe epistolarum, quibus consulti Pontifices ad dubias quaestiones responderunt, quaeque potiore Juris Canonici partem conficiunt, non integrae Pontificum epistolae relatae sunt, sed ea tantum epistolae pars, in qua Pontifex de re proposita sententiam dixit. Ex quo sequitur accuratam controversiae et circumstantiarum notitiam neque a decretali, neque (quod interdum, vel potius nimium saepe fit) ab integra epistola haberi posse, sed eam oportere aliunde quaerere, in monumentis scilicet historiae, scriptisque Jurisconsultorum, qui super ea quaestione copiose diligenterque egerunt. Id ipsum si non de reliquis omnibus, at certe de plerisque Juris Ecclesiastici legibus dicendum est; quin etiam Juris civilis Consulti praesidio historiae indigent, adeo ut Justinianus § 1 institut. De Jur. et Justit. Jurisprudentiam civilem non modo « in scientia justi et injusti, verum etiam in notitia rerum divinarum et humanarum collocavit. »

Hic vero non putamus rem inutilem facturos, si pauca dixerimus de Historiae Ecclesiasticae Scriptoribus, deque fide eorum dictis adhibenda. Jam vero inter omnes historiae novi foederis Scriptores maxime excellunt atque eminent Sanctissimi Viri et Evangelistae Matthaeus, Marcus, Lucas, et Joannes, qui nos Jesu Christi Servatoris nostri vitam, doctrinam, miracula et portenta, mortemque et resurrectionem, tum

Apostolorum labores, resque ab eis gestas, et Ecclesiae constitutionem, mandataque ab ipso Christo, sive ab Apostolis eidem Ecclesiae datas docuerunt, quorum libri ad canonem divinarum Scripturarum in primis pertinent. Nemo autem exstitit, qui priorum trium saeculorum historiam scriberet, fragmenta tantum habemus; nihilominus quae Ecclesia toto eo tempore docuit, decrevit, constituit, et gessit, quaeque vel adversa vel prospera experta est, ea omnia ex SS. Ignatii, Polycarpi, Dionysii Alexandrini, aliorumque Episcoporum epistolis, ex Apologiis quae pro defensione religionis et christiani populi editae fuerunt, aliisque monumentis antiquitatis facile colligi et cognosci potuerunt. At saeculo quarto et deinceps multi Scriptores exstiterunt, qui historiam Ecclesiasticam litteris consignarunt. Cunctos autem longe multumque superavit Cardinalis Caesar Baronius Annalium Ecclesiasticarum parens merito appellatus. Ejus opus prosequuti sunt Odoricus Raynaldus, Abrahamus Bzorius, Henricus Spondanus, et Jacobus de Laderchio. Praeterea in adornanda historia Ecclesiastica insignem operam posuerunt Natalis Alexander, Antonius Fleury, Hyacinthus Amat Graveson, Josephus Augustinus Orsi, aliique plures, quos longum esset et non necessarium commemorare.

Jam vero de fide Historicis adhibenda sic habetote. Praeter Scriptores Sacros, quibus certam ac divinam fidem adjungere debemus, caeteri omnes Historici et falli et fallere possunt. Ex quo consequitur, nos non debere sicuti spongas, quae qualescumque liquores imbibunt, narrationes omnes historicas sine ullo delectu excipere, eisque fidem habere; sed videndum, an historicus sit scientia et probitate praeditus, num id scire potuerit quod narrat; scire autem per se potuit, si coaevus et domesticus fuerit; at vero si ab aliis didicit, fide

dignus erit quatenus narrationes suas a certis monumentis hauserit. Verumtamen hac de re regulae critices ante oculos habendae sunt, de quibus vide Mabillonium de studiis monasticis part. 2 cap. 8, Honorati a Sancta Maria animadversiones in regulas et usum criticae, Melchiorem Canum de locis theolog. lib. 2 cap. 6.

§ 65.

DE SUBSIDIIS LITTERARIIS.

Libri de Jure Canonico a doctis et catholicis viris conscripti magno nobis sunt adjumento ad Ecclesiasticam Jurisprudentiam perdiscendam. Neque librorum hujusmodi copia desideratur, quin potius (ut vulgo dicitur) « inopes nos copia facit. » Namque Joannes Doujat *Praenotionum Canoniarum lib. 4* auctores novem et viginti enumerat, qui in decretum et Decretales glossas, ut aiunt, sive verborum parum usitatorum interpretationes fecerunt, itemque Auctores centum et quatuor, qui non modo verba Decreti et Decretalium, sed universi Juris Canonici leges ipsas interpretati sunt, distincte recenset, adjuncto etiam de singulorum vita et scriptis brevi Commentario. Exstiterunt praeterea alii praestantes viri, qui acri ingenio Jus Canonicum illustrarunt, videlicet Enricus Pirrhing, Franciscus Schmier, Franciscus Schmalzgrueber, Anacletus Reinffenstuel, Vitus Pichler, Lodovicus Engel, Theodorus Rupprecht, Emmanuel Gonzales, Innocentius Cironius, Remigius Mascas cum additionibus Ubaldi Giraldi, aliique plurimi. Qui quidem omnes quanquam in explanandas Decretales, ubi de Jure privato potissimum agitur, omni stu-

dio et diligentia incubuerint, data tamen occasione in pertractandis etiam quaestionibus Juris publici Ecclesiastici admodum scite et erudite versati sunt.

Cum vero Jus publicum ecclesiasticum seorsum a privato tractari coeptum esset, plurimi Auctores ad illud illustrandum dederunt operam. Sed eorum alii Praenotiones sive Prolegomena, quae ad Jus publicum ecclesiasticum rite percipiendum viam sternunt, in lucem ediderunt. Cujus generis sunt praedictae « Praenotiones Canonicae » Joannis Doujat Lipsiae 1779. Jacobi Antonii Zallinger « Institutionum Juris Ecclesiastici publici et privati Liber subsidiarius, qui est Isagogicus, et principia et fontes Juris Ecclesiastici exhibet » Augustae Vindelicorum, 1784. Joannes Ant. a Riegger. « Prolegomena ad Jus Ecclesiasticum » Augustae Vindelicorum, 1764.

Aliis vero placuit Institutiones Juris publici ecclesiastici conscribere, in quibus praecipua ejusdem Juris capita distincte et ordinate exponunt atque explicant. Huc spectant Joannis Devoti « Institutiones Canonicae, » et Vincentii Lupoli « Praelectiones Juris Ecclesiastici, » in quibus Jus privatum Ecclesiasticum cum praecipuis Juris publici quaestionibus mire conjungunt, de usque doctissime disserunt; « Institutiones » Maurii de Schenkel adnotationibus auctae a Scheill, Landshuti 1830, in quibus nec analysis accurata, nec eruditio, nec ordo desideratur, sed nonnulla reperies quae non probabis, nonnulla vero prorsus improbabis, quippe quae Febromanis erroribus infectae sunt. « Specimen elementare Juris publici ecclesiastici » plane catholicum editum est Lucani 1844; « Manuale Juris Ecclesiastici » Ferdinandi Walter, Pisis 1846, opus multa laude dignum, sed dolendum quod nonnullis maculis aspergatur. Hic autem commemo-

rare possemus Roberti Curalt « genuina totius Jurisprudentiae sacrae capita » Viennae 1781; Xaverii Gmeiri « Institutiones Juris Ecclesiastici publici » Viennae 1782; Georgii Sigismundi Lakics « Institutiones Juris ecclesiastici » Budae 1776; P. Philiberti Obernetter « Institutiones Juris ecclesiastici » Constantiae 1782. Sed istas multasque alias Juris publici Ecclesiastici Institutiones praetermittimus, eo quod plurimis erroribus refertae sunt.

Atque hic facere non possumus quin adolescentes moneamus, ne antequam orthodoxa Juris Ecclesiastici principia bene praevisa diligenterque explorata habeant, in studio disciplinarum canonicarum cuilibet auctori sine delectu et consilio dent operam. Exstiterunt enim superiori praesertim saeculo plures Canonistae, qui tantum abest ut Sacras Litteras, Divinas et Apostolicas traditiones, doctrinam Ecclesiae, aliosque purissimos fontes consecrarentur, ut potius loca Sacrae Scripturae si qua proferunt artificiosis et mendacibus interpretationibus corrumpant, quaedam principia a Jure publico et majestatico deprompta Ecclesiae totiusque venerandae antiquitatis auctoritati praeferant, atque eo spectant ut sacrum Imperium in Apostolos eorumque Successores ab ipso Christo collatum ad conditionem cujusdam humanae institutionis deprimant. Inter quos in primis notandus est Justinus Febronius in suo opere.

Sed ad propositum redeamus. Praeter Prolegomena et Institutiones, de quibus diximus, alii denique tractatus seu libros de quibusdam Juris Ecclesiastici publici quaestionibus sive partibus evulgarunt. Sunt autem P. Antonius Bianchi « de potestate et politia Ecclesiae » Romae 1754; Canonicus Pey « de auctoritate utriusque potestatis » opus italice reditum a cl. viro Caesare Brancadoro, et adnotationibus au-

144 CAP. IV. DE ADMINICULIS JURIS ECCLESIAST.

etum Fulginae 1788; Francisci Antonii Zaccharia « Antifebronius, » Pisauri 1767, et « Antifebronius vindicatus » Cesenae 1771; « Febronius abbreviatus cum notis adversus Neothéricos Theologos et Canonistas » quod opus incerti auctoris ex omnibus qui contra novam Febronii doctrinam erudite scripserunt jure et merito laudandum.

Sed haec satis sint. De ratione vero et ordine quo studiis utriusque Juris danda est opera, habemus inter Opuscula Joann. Adami L. B. de Ickstatt Opusc. I « de studio Juris ordine atque methodo scientifica instituendo » Ingolstadii et Augustae Vindelicorum 1747; et eruditissimi Juris canonici Interpretis Francisci Florens Dissertationem « de recta Juris Canonici discendi ratione. »

INSTITUTIONUM

JURIS PUBLICI ECCLESIASTICI

PARS ALTERA.

INSTITUTIONUM

JURIS PUBLICI ECCLESIASTICI

PARS ALTERA.

PROOEMIUM.

Jus publicum ecclesiasticum est, quod totius Ecclesiae, ejusque Rectorum jura et officia determinat; privatum autem, quod christiani populi jura et officia complectitur : de qua definitione dictum satis est in praenotionibus § 6. Hinc vero facile intelligitur jura publica ad eas tantum societates pertinere, quae stant per se ipsae nec dominationi cujusquam parent, et ideo *Status* appellantur : Status quippe dicitur, ait Puffendorfius de habit. Relig. Christ. § 11, « ejusmodi conjunctio plurium hominum, quae imperio per homines administrato, sibi proprio, et aliunde non dependente continetur. » Itaque societatibus, quae in alterius ditione et potestate manent, nulla sunt jura publica ; cum enim ejusmodi societates sub imperio sint, in privatorum numero habentur.

Nobis igitur Jus publicum ecclesiasticum tradituris, primum omnium est de Statu Ecclesiae singillatim disserendum.

Verum quo magis rerum tractandarum divisio perspicua sit, operae pretium est animadvertere, tria esse de Statu Ecclesiae apud omnes Catholicos certa et explorata.

Primum est : Ecclesiam a Christo fundatam *Statum* esse, sive ut aiunt *Societatem inaequalem*, in qua scilicet alii sunt aliis potestate et ordine inaequales, propterea quod aliquorum est praeesse et imperare, aliorum vero obtemperare et subjectos esse, eamque a civili societate omnino distinctam esse, ab eaque minime dependentem.

Alterum est : Ecclesiasticam potestatem non toti Ecclesiae a Christo traditam, sed certis designatisque personis nempe Petro, et Apostolis, eorumque Successoribus.

Tertium denique est : Eidem potestati ea omnia divino jure obnoxia esse, quae ad cultum Dei, et animarum salutem pertinent.

Verum haec tria catholicae doctrinae capita adversarios habent Protestantes, Richeristas, et Regalistas.

Protestantes contendunt Christum Ecclesiae suae nullam imperandi potestatem dedisse, sed eam fundasse instar *Collegii*, seu *societatis aequalis*, qua socii omnes sunt inter se pares et aequales, quatenus nemo alteri praestat imperio et potestate, proindeque Ecclesiam, uti collegia et caeteras societates aequales, posse pactiones quasdam inire, statuta condere, docere, monere, non vero leges ferre, jus dicere, condemnare, punire; et praeterea illius Principis in cujus territorio est, summo imperio potestatique subjectam esse.

Richeristae non usque eo Ecclesiam deprimunt, attamen asseverare non dubitant, potestatem regendi gubernandique non Petro, et Apostolis, eorumque Successoribus, adeoque nec Pontifici et Episcopis, sed universo populo christiano divinitus datam esse.

Regalistae denique (sic dicti, propterea quod regibus, sive potestati civili nimium favent) juribus Ecclesiae ita detrahunt, ut res, si non spirituales, at certe spiritualibus adnexas, et disciplinam externam eidem potestati civili subjiciant.

Contra tres hujusmodi errores tribus distinctis libris disputabimus, quorum :

I. De Statu Ecclesiae ;

II. De Rectoribus Ecclesiae, eorumque juribus et officiis ;

III. De Personis et rebus potestati Ecclesiae subjectis.

Nolim vero quemquam existimare, nos tractandis controversiis, non Institutionibus tradendis operam duros; eorum enim omnium, quae ad Juris ecclesiastici publici Institutiones pertinent, hic simplicem et dilucidam expositionem benevolus lector inveniet. Pugnabimus quidem pro sententiis nostris, verumtamen admodum parce, et quantum ratio Institutionum patitur.

LIBER I.

DE STATU ECCLESIAE.

Prima Juris publici ecclesiastici quaestio, qua veluti fundamento Jus ipsum nititur, haec est, « an Ecclesia sit Societas inaequalis, sive Status. »

Nos affirmamus Ecclesiam *Status esse*, multaque sunt argumenta, eaque firmissima et ipsa luce clariora quibus tueri sententiam nostram possumus; sed ea quae sequuntur satis esse existimamus.

Sic itaque argumentamur. Ex definitione Puffendorffii « Societas inaequalis sive Status, est conjunctio plurium hominum, quae imperio per homines administrato, sibi proprio, et aliunde non dependente continetur. » Atqui ex institutione Christi Ecclesia est conjunctio hominum, quae per homines, hoc est per Petrum et Apostolos, eorumque Successores administratur cum imperio sibi proprio, nec aliunde dependente; ergo Ecclesia est Societas inaequalis sive Status.

Minorem propositionem toto hoc libro probaturi sumus,

LIBER I.

DE STATU ECCLESIAE.

Prima Juris publici ecclesiastici quaestio, qua veluti fundamento Jus ipsum nititur, haec est, « an Ecclesia sit Societas inaequalis, sive Status. »

Nos affirmamus Ecclesiam *Statum esse*, multaque sunt argumenta, eaque firmissima et ipsa luce clariora quibus tueri sententiam nostram possumus; sed ea quae sequuntur satis esse existimamus.

Sic itaque argumentamur. Ex definitione Puffendorffii « Societas inaequalis sive Status, est conjunctio plurium hominum, quae imperio per homines administrato, sibi proprio, et aliunde non dependente continetur. » Atqui ex institutione Christi Ecclesia est conjunctio hominum, quae per homines, hoc est per Petrum et Apostolos, eorumque Successores administratur cum imperio sibi proprio, nec aliunde dependente; ergo Ecclesia est Societas inaequalis sive Status.

Minorem propositionem toto hoc libro probaturi sumus,

planum faciendo 1° Ecclesiae administrationem Petro et Apostolis, eorumque Successoribus a Christo fuisse traditam cum potestate imperandi; 2° eandem imperandi potestatem ipsius Ecclesiae propriam esse, nec aliunde dependentem: deinde argumenta, quae a Protestantibus contra objici solent, breviter diluemus.

Protestantes jam ab initio reformationis omnem Ecclesiae potestatem labefactare conati sunt, eamque in suos Principes transtulerunt, ut iis adularentur, quorum auxilio atque auctoritate indigebant. Id autem jure factum fuisse Puffendorfius contendit, in eamque sententiam, librum edidit *de habitu religionis christianae ad vitam civilem*, quo distinctionem societatum in aequales et inaequales a se excogitam in medium protulit. Quam quidem opinionem tanquam a coelo delapsam Protestantes omnes susceperunt, ejusque auctorem summis laudibus celebrarunt. « Nemo, » inquit Pfaffius pag. 199. edit. Tubing., « ante Puffendorfius fuit, qui Jus ecclesiasticum Protestantium certis regulis fundamentalibus superstrueret: hic primus fuit, qui Ecclesiam non nisi Societatem, et Collegium aequale in civitate esse docuit, tradidit, et commonstravit. » Itaque pretium operae duximus Societatis inaequalis definitionem a Puffendorfo accipere, ejusque ipsissima verba retinere, ut adversus eos, qui nobis adversarii sunt propriis eorum armis pugnaemus.

CAPUT I.

§ 1.

DE ECCLESIAE ADMINISTRATIONE PETRO ET APOSTOLIS TRADITA.

Administrationem Ecclesiae Petro et Apostolis, eorumque Successoribus a Christo traditam fuisse, apertissime demonstrant Christi ipsius verba ad Apostolos, Joannis XX 14: « Sicut misit me Pater, et ego mitto vos: » et Matth. XXVIII 18: « Data est mihi omnis potestas in coelo et in terra. Euntes ergo docete omnes gentes, baptizantes eos, docentes eos servare omnia quaecumque mandavi vobis. » Quibus sane verbis Apostoli missi sunt ad fundandam ubique gentium Ecclesiam, eamque administrandam; fundatur siquidem Ecclesia, dum Evangelium annuntiat, atque ii, qui credunt, baptismate abluti in Christianorum societatem cooptantur: administratur vero dum fideles in doctrina tradita et observantia praeceptorum continentur.

Ad eandem Ecclesiae administrationem pertinent haec Christi verba ad eosdem Apostolos, Matth. XVIII 18: « Amen dico vobis: quaecumque ligaveritis super terram erunt ligata et in coelo; et quaecumque solveritis super terram erunt soluta et in coelo. » Quid enim est istud ligare et solvere? Num funibus et vinculis? Absit ab homine sanae mentis hujusmodi

rem opinari. Itaque sensus eorum verborum moralis est; et ligari homines dicuntur praeceptis, legibus, sententiis, votis, juramentis, etc.; solvuntur autem absolutionibus, dispensationibus, legum abrogationibus, etc. Ergo Apostolis concedita est totius Ecclesiae administratio cum potestate ligandi et solvendi, videlicet jubendi, vetandi, dispensandi, absolvendi, et agendi reliqua, quae sunt hujusmodi.

Allata Christi verba: « Sicut misit me Pater, et ego mitto vos... Euntes docete omnes gentes... Quaecumque ligaveritis super terram, erunt ligata et in coelis, et quaecumque solveritis super terram, erunt soluta et in coelis, » Petro pariter et caeteris Apostolis dicta sunt; ideoque Petrus et Apostoli pares erant in potestate Apostolatus, sive ut ait S. Cyprianus in libro de Unitate Ecclesiae: « Hoc erant utique et caeteri Apostoli, quod fuit Petrus, pari consortio praediti honoris et potestatis. »

Sed, salva Apostolatus potestate, caeteris Apostolis praelatus est Petrus. Nam uni Petro a Christo dictum est: « Tu es Petrus et super hanc petram aedificabo Ecclesiam meam.... Et tibi dabo claves regni coelorum, et quodcumque ligaveris super terram, etc. » Quibus verbis significatur, Petrum in Ecclesia futurum, quod est fundamentum in domo, super quo scilicet tota domus innititur, eique promittuntur CLAVES coelorum, quae sunt supremae potestatis indicia. Namque traditio Clavium ex usu loquendi Scripturae largitionem supremae potestatis significat. Ita apud Isaiam XXII, v. 22 suprema potestas sacerdotalis Eliacimo promissa est his verbis: « Dabo CLAVEM domus David super humerum ejus, et aperiet et nemo erit qui claudat, et claudet et nemo erit qui aperiat. » Et apud Lucam XI, v. 52 Christus: « Vae vobis, » inquit, « legis peritis, quia tulistis CLAVEM scientiae, » hoc est, qui

vobis summam interpretandi Scripturas auctoritatem assumitis. Et eadem loquendi formula occurrit in Apocalypsi III v. 7, qua supremum Christi imperium in regno Dei significatur.

Practerea (Joann. XXI 15, 16, 17) Christus praesentibus reliquis Apostolis UNUM Petrum ter interrogat: « Simon Joannis, diligis me plus his? » Et trinae interrogationi cum Petrus respondisset: « Domine, tu scis, quia amo te, » Christus ter subdit: « Pasce agnos meos, pasce oves meas. » Quid porro sibi vult isthaec iterata de amore interrogatio, istud iteratum pascendi gregis mandatum? Quid magnifica verba non ad Jacobum, non ad Joannem, non ad alterum ex praesentibus Apostolis, sed ad UNUM Petrum: « Pasce agnos meos, pasce oves meas? » jam vero cum dicitur PASCE, is constituitur Pastor; cui dicitur PASCE AGNOS MEOS, PASCE OVES MEAS, is constituitur Pastor universalis, Pastor totius gregis, Pastor fidelium et Pastorum. Ad rem S. Bruno Astensis, homilia in vigilia festi S. Petri, ait: « Prius agnos, deinde oves ei commisit, quia non solum Pastorem, sed Pastorem Pastorum eum constituit. Pascit igitur agnos, pascit et oves; pascit filios, pascit et matres: regit et subditos et Praelatos. Omnium igitur Pastor est, quia praeter agnos et oves in Ecclesia nihil est. » Petrus itaque Apostolorum Princeps constitutus, et Primatum non modo honoris, sed etiam jurisdictionis, hoc est, curam totius Ecclesiae suprema cum potestate conjunctam ab ipso Christo accepit.

Hoc dogma de Primatu divinitus constituto ex unanimi Sanctorum Patrum consensu et perpetua Ecclesiae doctrina confirmatur. Cum nimis longum esset omnes Sanctorum Patrum sententias in medium proferre, nos aliquas tantummodo adnotabimus. Apud Origenem in cap. 6 ep. ad Romanos le-

gitor : « Petro Summa rerum de pascendis ovibus tradita, et super ipsum, veluti petram, fundata Ecclesia. » Apud S. Cyrillum catechesi II et XI legitur : « Petrus Apostolorum Summus et Princeps. » Apud S. Ephrem Syrum, serm. de compunct., Petrus vocatur « Princeps ac vertex Apostolorum. » Apud S. Gregorium Nyssenum, serm. 2 de S. Stephano, Petrus dicitur « Apostolici chori Princeps et Coryphaeus. » S. Augustinus lib. II de Baptismo tom IX, col. 97 edit. Venetae, de Petro dicit : « In quo Primatus Apostolorum tam excellenti gratia praeceminet. » S. Ambrosius lib. X in Lucam de Petro scribens ait : « Quis enim nescit illum Apostolatus Principatum cui libet Episcopatus praefereendum? » S. Chrysostomus hom. V de Petro inquit : « Ecclesiae Praefectura per universum mundum traditur. »

Apostoli ipsi, quanquam plurimis donis et ingenti potestate aucti essent, « attamen, ait De Marca in dissert. de singulari Primatu Petri num. 5, majestatem ejus (Petri), uti Capitis a Christo constituti, duobus praecipue modis colere debebant.

» Primus modus colendae in Petro Primatus dignitatis versabatur in communionem cum Capite retinenda. Quae communionis necessitas dupliciter spectari poterat; vel habita ratione Apostolorum, qui ex officio ad communionem cum Petro, ut Capite, conservandam tenebantur; vel etiam ratione habita Ecclesiarum, quas per provincias ipsi instituebant, ea lege, ut Petrum tanquam Ecclesiae Caput respicerent, ejusque regimini subjicerentur. Ista haec, quam observavi, necessitas verbis Christi praescripta est. Etenim, ut Ecclesiae unitatem solidaret, uni claves tradidit, ut docent veteres superius laudati; et super Petrum aedificandae Ecclesiae petram dictum, totius aedificii compagem imposuit. Quare nullus coetus poterat esse legitimus, nullus Ecclesiae Pastor admitti, qui a Petro, id est ab ejus communionem discederet. Constantiam fidei Ecclesiae quidem suae Christus solemniter pollicetur, adeo ut inferorum vires eam expugnare non possint; sed illi Ecclesiae hoc privilegium spondit, quae aedificata esset super petram, quae fundamento illo niteretur...

» Secundus modus colendi Primatus is erat, ut causas communes, ad universalis Ecclesiae disciplinam pertinentes Apostoli ad eum, tanquam ad Collegii et Ecclesiae Principem, discutiendas referrent. Quod factum a Paulo in quaestione de rituum judaicorum usu a gentilibus ad fidem conversis retinendo. »

De Primatu S. Petri agunt Bellarminus de Rom. Pontifice lib. 1 cap. 12 et 13; Mamachi orig. et antiquit. christ. lib. 4 part. 2 cap. 1 § 4; Ballerinus de vi et ratione Primatus Rom. Pont. cap. 9 num. 5; P. Passaglia in Commentario de Praerogativis Beati Petri Apostolorum Principis, Ratisbonae 1850, et Theologi passim.

§ 2.

DE POTESTATE EIDEM PETRO ET APOSTOLIS CONCESSA.

Videndum modo est qualis quantaque potestas Petro et Apostolis tributa fuerit ad Ecclesiam administrandam. Tritum est sermone adagium : *qui vult finem vult media*. Cum itaque finis Ecclesiae sit cultus Dei et salus animarum, minime dubitandum est, quin Christus omnem eis potestatem dederit, quae ad finem obtinendum pertineret. Eos proinde duplici potestate auxit *ordinis*, et *jurisdictionis*. Prima ad ministerium sacrum, altera ad regimen Ecclesiae pertinet. Hanc duplicem potestatem nonnulli Canonistae, atque etiam Theologi partiuntur ac dividunt in potestatem *ministerii*, *magisterii*, et *imperii*. Potestas ministerii Sacramenta, resque sacras administrat. Potestas magisterii res fidei et morum docet atque definit. Potestas denique imperii ad Ecclesiae gubernationem spectat, conjunctamque auctoritatem habet condendarum legum, judicandi, poenisque coercendi. At nos veterem et usitatam divisionem sequimur, et potestatem Ecclesiasticam partimur in potestatem *ordinis*, et *jurisdictionis*, quandoquidem haec divisio ad naturam potestatis Ecclesiasti-

caae explicandam aptior esse videtur. De potestate vero magisterii opportunus erit dicendi locus, ubi de juribus et officiis Summorum Pontificum seorsim agentes ostendemus quod et quale docendi munus Summi Pontifices in universa Ecclesia, et Episcopi in sua quisque Dioecesi acceperint.

§ 3.

DE POTESTATE ORDINIS.

Potestas ordinis est, qua Sacrificium offertur, Sacramenta administrantur, sacrae functiones peraguntur. De divina potestatis hujus institutione nullum ambigendi locum Tridentina Synodus reliquit sess. 23 de Sacramento Ordinis capite 1 : « Si quis dixerit non esse in novo Testamento Sacerdotium visibile et externum, vel non esse potestatem aliquam consecrandi, et offerendi verum Corpus, et Sanguinem Domini, et peccata remittendi et retinendi... anathema sit. »

Potestas ordinis per sacram ordinationem confertur, neque amitti potest nec auferri, quia character, unde profluit, deleri nequit, sed perpetuo inhaeret, ita ut qui sacerdos semel fuit, laicus rursus fieri non possit. Hinc S. Augustinus, libro II adversus Parmenianum, cap. 43 de Clericis in schismate Donatistarum caractere ordinis insignitis, ait : « Non sunt iterum ordinandi, sed sicut in eis Baptisma, ita Ordinatio mansit integra. »

Vocatur autem potestas ordinis, propterea quod per diversos Ministrorum ordines sive gradus distributa est, inter quos Episcopi principem locum tenent. Qua de re Concilium Tridentinum sess. 23 can. 6 definivit : « Si quis dixerit, in Ec-

clesia catholica non esse Hierarchiam divina ordinatione institutam, quae constat ex Episcopis, Presbyteris, et Ministris, anathema sit. »

Quicumque ad Hierarchiam ordinis pertinent, communi vocabulo appellantur *Clerici*; caeteri vero qui in Ecclesia sunt, *Laici* dicuntur : quae quidem personarum divisio divino ex jure proficiscitur. In primis enim Apostoli distinguunt *Fideles in Gregem et Episcopum* : aliquando etiam in *Ministros, et Fideles*. Non utuntur quidem nominibus *Clericorum, et Laicorum*; at res ipsa diserte proponitur, eaque nomina usurpari deinde coepta sunt ad rem melius significandam : praeterea cum potestas conficiendae Eucharistiae, et Sacrificii offerendi, sive alterius sacri muneris obeundi non aliis a Christo concessa fuerit, nisi iis qui in Sacerdotium consecrarentur, dubitare non licet, quin ii qui ad sacra facienda divino jure selecti sunt, eodem quoque jure a caeteris omnibus potestate et ordine distinguantur.

§ 4.

DE POTESTATE JURISDICTIONIS.

De potestate ordinis nihil attinet plura dicere. Sed uberius ac fusius de potestate Jurisdictionis disputandum est. Jurisdictio definitur potestas juris dicendi. Verum in Jure Canonico nomen jurisdictionis latius accipitur, eoque intelligitur omnis ea imperii potestas, qua Ecclesia regitur et gubernatur. Protestantes, ut diximus, contendunt totam Ecclesiae potestatem in docendo et monendo, nequaquam in imperando sitam esse; quo posito inferunt a Societatibus inaequalibus Ecclesiam longe abesse, eo quod imperium non habeat, sine quo Societas inaequalis nec esse, nec concipi potest. Sed quaerimus quid est imperare? Profecto est leges imponere, scilicet jubere, vetare, jus dicere, poenisque coercere. Ergo Ecclesia

imperat, sive imperium habet; etenim jure divino potest leges ferre, judicare, et punire; id quod distincte accurateque probandum sumimus.

Jurisdictionis potestas confertur per legitimam missionem, quae defini solet: « Legitima assignatio subditorum, » sive ut aliis placeat: « Deputatio legitima ad exercendum munus spirituale, » sine qua quis actus jurisdictionis nullus et irritus est.

Nonnulli interpretes Juris Canonici rati sunt ad assequendam utramque potestatem ordinis et jurisdictionis, in antiqua Ecclesiae disciplina solam ordinationem satis fuisse, et recentiori tantum aevo duplicem et distinctum modum utriusque potestatis conferendae adhibitum esse, ut nimirum praeter ordinationem singularis etiam missio, seu assignatio gregis requireretur. Quae quidem opinio, si eo sensu explicetur, ut videlicet veteri Ecclesiae more et instituto potestas jurisdictionis in certam plebem simul fere cum ordinatione traderetur, redarguenda non erit. Sed fatendum est, duos semper fuisse distinctos actus ORDINATIONEM, et MISSIONEM, quatenus is ordinabatur, qui secundum canones ad aliquam Ecclesiam regendam electus fuerat. Qua de re habemus gravissimum iudicium Tridentinae Synodi, quae ad legitimos Ecclesiae Ministros constituendos ordinationem, et missionem necessariam definiuit can. 7 sess. 23: « Si quis dixerit eos, qui nec ab ecclesiastica, et canonica potestate rite ORDINATI, nec MISSI sunt, legitimos esse Verbi et Sacramentorum Ministros, anathema sit. » Hanc autem legitimam missionem requiri etiam in foro interno, seu poenitentiali, idem Concilium declaravit cap. 6 sess. 14: « Quoniam igitur natura et ratio iudicii illud exposcit, ut sententia in subditos duntaxat feratur, PERSUASUM SEMPER in Ecclesia Dei fuit, et verissimum esse Synodus haec confirmat nullius momenti absolutionem eam esse debere, quam Sacerdos in eum profert, in quem ordinariam, aut subdelegatam non habet jurisdictionem. »

§ 5.

DE POTESTATE LEGUM FERENDARUM.

Plura sunt argumenta, quibus apertissime demonstratur,

esse in Ecclesia condendarum legum potestatem. Primum argumentum ducitur ex jure *ligandi*, et *solvendi*, quod Christus Apostolis tribuit illis verbis: « Quaecumque ligaveritis super terram, erunt ligata et in coelis; et quaecumque solveritis super terram, erunt soluta et in coelis. » Enimvero *LIGARE* ET *SOLVERE* non *physice* accipiendum est, sed *moraliter*, et significat morale vinculum, seu obligationem quae alicui imponitur, agendi quidpiam vel non agendi; quod vere et proprie est legem constituere. Igitur in jure *ligandi* et *solvendi* potestas legum ferendarum continetur. Praeterea *potestas clavium*, et ea Christi verba Matth. XVIII, v. 17. « Si Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus et publicanus » potestatem ferendarum legum satis indicant.

Accedit factum Apostolorum. Hi sanctissimi Viri divinitus instituti, et ab omni cupiditate dominandi prorsus remoti, dum etiam Imperatores et Magistratus civiles infensi erant christiano nomini, hanc sibi potestatem vindicarunt, quotiescumque id Ecclesiae necessitas vel utilitas postulabant. Ad vitandam offensionem Judaeorum Act. 15 tulerunt legem de abstinentia a « sanguine et suffocato » eamque *ONUS* appellarunt, « scribentes per manus eorum, etc. » De qua epistola synodica praeclare Chrysostomus hom. 33 in acta: « Potuissent certe, » inquit, « multo plura praecipere et absque litteris, sed epistolam mittunt ita ut sit lex scripta... vide brevem epistolam nihil abundans habere, neque epicheremata, neque syllogismos, sed imperium. » Eadem potestas elucet in diversis S. Pauli epistolis: « Laudo vos, quod praecepta mea tenetis (I Corinth. cap. 11). Scitis quae praecepta dederim vobis (I ad Thess. 4). » Et passim in Apostolorum epistolis legimus sancitas leges de dotibus Episcoporum, de bigamis non ordinandis, de neophytis non evehendis, de modo judi-

candi Presbyteros, de connubiis, deque aliis id genus multis, quae ad aeternam Ecclesiae disciplinam spectant.

Successores etiam Apostolorum ubique et semper ea potestate usi sunt. Nimis longum esset canones, hoc est, leges ac decreta sive a Conciliis generalibus et particularibus, sive a Summis Pontificibus condita et promulgata recensere, ex quibus Corpus Juris Canonici conflatum est.

Ipsi summi Principes hanc nativam propriamque Ecclesiae potestatem agnoverunt. « Si civiles leges, » inquit Justinianus in praef. Nov. 127, « quarum potestatem nobis Deus pro sua in homines benignitate credidit, firmas ab hominibus custodiri ad obedientium securitatem studemus; quanto plus studii adhibere debemus circa sacrorum canonum, et divinarum legum custodiam, quae super salute animarum nostrarum definitae sunt? » Et cap. 1: « Si enim illa, quae a laicis peccantur, generales leges non concedunt extra inquisitionem et vindictam manere, quomodo a S. Apostolis et Patribus super omnium hominum salute canonica statuta despici patiemur? »

Ea proinde est vis et potestas legum ecclesiasticorum, ut iis, quos respiciunt, obtemperandi necessitatem imponant. Nam illis Christi verbis (Lucae 16): « Qui vos audit, me audit; qui vos spernit, me spernit » apertissime significatur, Rectoribus Ecclesiae perinde ac ipsi Deo obtemperandum esse. AUDIRE enim est obedire, obtemperare. Paulus quoque monet in epistola ad Hebraeos XIII, v. 17: « Obedite Praepositis vestris, et subjacete eis: ipsi enim pervigilant, quasi rationem pro animabus vestris reddituri. » Itaque in Apostolorum actis VI, v. 4 legimus: Perambulabat (Paulus) Syriam et Ciliciam confirmans Ecclesias, praecipiens custodire praecepta Apostolorum, et Seniorum. » Quibus verbis sicut

praecipienda potestas in Apostolis, sic obtemperandi obligatio in fidelibus evidentissime demonstratur. Quapropter Tridentina Synodus obligationem parendi Ecclesiae legibus, veluti dogma fidei definivit sess. 7 can. 8; sess. 13 can. 9; sess. 14 can. 8.

Vide Emman. Gonzalez in Commentariis Decretalium ad cap. 1 tit. 2 de Constitutionibus; Mart. Gerbert de legitima ecclesiastica potestate circa Sacra lib. 1 cap. III § 2, et Ansel. Molitor in dissertatione de potestate Ecclesiae legislativa.

§ 6.

DE POTESTATE JUDICANDI.

« Dubitari non potest, » ait Concilium Cameracense anno 1565, « quin existat ecclesiasticum forum duplex, Clavium nomine a Christo Domino designatum, unum Sacramenti Poenitentiae, quae proprie conscientiam spectat, in quo reus ex sua ipsius confessione ligatur, aut solvitur; alterum jurisdictionis, externaque politicae, in quo reus vincitur per testes, judicatur, damnatur, puniturque. » Non est hujus loci ea persequi, quae ad forum internum pertinent. Nobis agendum est de potestate judicandi in foro externo, quae potestas in cognoscendis, et definiendis causis ecclesiasticis etiam criminalibus versatur.

Minime sane dubitandum est, quin causae ecclesiasticae, quae nimirum ad fidem, mores, et disciplinam spectant, foro ecclesiastico addictae sint; etenim « negotia ecclesiastica, » ex Vigilio P. ep. 15, « Episcoporum judicio reservata sunt, idque juxta ecclesiasticum morem, juxta paternas traditiones, juxta omnem auctoritatem evangelicae apostolicaeque doctri-

nae. » De quaestione Antiochiae orta, an circumcisio aeternae salutis consequendae necessaria esset, Apostoli in concilium congregati sententiam pronuntiarunt his verbis: « Visum est Spiritui Sancto, et nobis; » quibus quidem verbis praesentiam Sancti Spiritus, divinamque iudicandi potestatem, qua praediti erant declararunt. « Erant illi divinitus creati iudices ejusmodi controversiarum de religione, neque liberum idcirco Antiochenis erat, utrum ad eos litem suam deferre vellent, nec ne: verum jus ipsum divinum jubebat eos ad Apostolorum tribunal accedere, » ut ipse Moshemius verissime tradidit de rebus christ. ante Constantinum M. saec. 4 § 56. Apostoli seorsum etiam in causis ecclesiasticis iudicaverunt, et Paulus exercendi iudicii normam Timotheum docuit. Eadem potestate Ecclesiae Antistites perpetuo usi sunt, quorum iudicis religiosi Principes, qui imperium tenuerunt, obsequentes maxime fuerunt; tantum abfuit, ut ullam majestati suae injuriam fieri arbitrarentur. Hinc Basilius Imperator ad Synodum Oecumenicam VIII inquit: « Non est datum laicis, aut iis, qui civilibus officiis mancipantur, secundum canonem dicendi quidpiam penitus de ecclesiasticis causis..... quantaecumque enim religionis et sapientiae laicus existat, vel etiamsi universa virtute interius polleat, donec laicus est, ovis est. » Materia vero iudiciorum ecclesiasticorum sunt: 1° causae spirituales de fide, de moribus, de Sacramentis, de sacris ritibus, aliisque ad religionem pertinentibus: 2° causae ecclesiasticae, quae ad Ecclesiae gubernationem, sive politiam spectant, veluti de electionibus, de institutionibus, de juribus et officiis clericorum, et hujusmodi: 3° causae spiritualibus adnexae et mixtae: 4° causae Clericorum ratione immunitatis a foro laico: 5° denique causae criminales, sive de criminibus ecclesiasticis. Verumtamen hujusmodi causae

omnes cur, et quatenus ad ecclesiasticum forum pertinent, singillatim videbimus libro tertio.

Sed hic silentio praeterire non debemus opinionem eorum qui distinctionem fori ecclesiastici criminalis a foro poenitentiali non semper in Ecclesia exstitisse autumant, sed demum undecimo, et duodecimo saeculo inductam esse. « Licet enim Episcopi, » ait Van-Espen Jur. Eccl. part. 3 cap. 1, « in peccata inquirent, testes audirent, censuris aliisque canonicis poenis contra peccatores procederent, tamen haec omnia unice ad ipsius peccatoris reconciliationem tendebant; imo omnia, quae Episcopi circa crimina exercebant, cum Poenitentiae Sacramento connectabatur, atque ad ipsum forum internum Poenitentiae, sive antecedenter, sive consequenter, reducebantur. »

At vero quantum haec opinio a veritate abhorreat cognosci facile poterit, si animadvertamus a primis saeculis in Ecclesia fuisse externum forum, in quo accusationes recipi non poterant, nisi sub certo numero testium. S. Paulus ep. I cap. V v. 19, ad Timotheum Episcopum scribens, hanc legem iudicalem constituit: « Adversus presbyterum accusationem noli recipere, nisi sub duobus, aut tribus testibus: » quae quidem lex ad forum internum non refertur. S. Cyprianus in epist. 55 num. 10 ad Cornelium Pontificem data (apud Coustant. col. 172) narrat, Carthaginem venisse « Privatum haereticum in Lambesitana ante multos fere annos ob multa et gravia delicta nonaginta Episcoporum sententia condemnatum » eundemque, cum ibidem in Concilio vellet iterum causam agere, « admissum non fuisse. » Deinde refert de pseudoepiscopo Fortunato, et sociis Carthagine condemnatis. Haec ad annum 252 gesta sunt. Ex Canonibus Apostolorum, qui tertio aut forte quarto Ecclesiae saeculo editi sunt, Episcopus accu-

satus semel et iterum a Synodo vocandus est, antequam adversus eum sententia proferatur. Ita Eutychen, Dioscorum, atque alios semel, iterum, ac tertio vocatos fuisse constat ex actis Concilii Constantinopolitani, Chalcedonensis, aliorumque Conciliorum; et quod Ecclesiasticae lenitatis proprium est, Nestorius quarta etiam vice a Concilio Ephesino citatus est. Pro dignitate personarum certus numerus iudicum postulabatur, quod Concilio I Carthaginiensi c. 11 cautum est. A sententia iudicis inferioris ad superiorem iudicem appellare licebat, quod ex vulgatis canonibus *de appellatione* manifestum est. Denique non modo praesentes rei, sed etiam absentes et contumaces poenis mulctabantur. S. Cyrillus in ep. ad Clerum et populum Alexandrinum affirmat, Nestorium, qui vocatus ad Synodum non venerat, depositionis poena mulctatum fuisse. Similiter Dioscorus a Concilio Chalcedonensi absens damnatus est, postquam tertio inutiliter vocatus fuerat.

Cum itaque jam a prima Ecclesiae aetate habeamus accusatores, testes, citationes, iudices designatos, sententiam, executionem sententiae, et appellationem, satis superque apparet, haec exterioris fori acta cum foro poenitentiali nihil omnino commune habuisse. Igitur Ecclesia pro causis criminalibus dijudicandis jugiter habuit externum forum criminale a foro poenitentiali distinctum prorsus ac separatum; et si quid a saeculo undecimo innovatum est, id omne ad formam et solemnitates iudicii tantummodo spectat.

Vide Zallinger in Instit. Juris ecclesiastici ad lib. II Decretalium tit. 1 § 22 et seqq., ubi argumenta omnia, quae contra opponi solent, diluuntur.

Multa quoque Baronius in annal. ad an. 57 num. 24 et seqq. de iudiciali Ecclesiae potestate disputat.

§ 7.

DE POTESTATE PUNIENDI.

Potestas *coercitiva* in plectendis delictis, pravisque moribus corrigendis versatur. Jam vero sine jure coercendi, nihil efficax est potestas condendi leges, et iudicandi. Quid enim prodesset potestas jubendi vel vetandi, si ii qui legibus parere detrectant, coerceri et puniri non possint? Quid juvat iudicia exercere, si sententiam exsequi non possis? « Sane si iudex es, » ait S. Augustinus in serm. 164 de verbis Apostolorum cap. 5, « si iudicandi potestatem accepisti ecclesiastica regula, si apud te accusatur, si veris documentis testibusque convincitur, coerce, corripe, excommunica, degrada; sic vigilet tolerantia, ut non dormiat disciplina. » Hanc vero potestatem coercendi legum violatores, et criminum reos, sibi divinitus collatam fuisse Apostolus saepius denuntiat. Namque in II ad Corinth. XIII, v. 10: « Ideo, » inquit, « haec absens scribo, ut non praesens durius agam secundum potestatem, quam Dominus (non prorogatio fidelium, vel gratia Principis) dedit mihi. » Itemque X, v. 6: « In promptu se habere, » ait, « ulcisci omnem inobedientiam ex potestate, quam dedit nobis Dominus. » Et II ad Thess. III, v. 14: « Si quis, » ait, « non obedit verbo nostro per epistolam, hunc notate, et ne commisceamini cum illo. »

Basnagius ex numero Protestantium, annotat. polit. eccl. tom. 2 diss. 4 de Ecclesiae tribunali: « Tribunal, » inquit, « Ecclesiae, quod jubente Deo erectum fuisse... facile largimur... neque a Principum voluntate Ecclesiae tribunal, sed ab ipso Christo originem ducit

praecipiente, ut haereticus pertinax abjiciatur, quae lex ignorante magistratu lata est. Sub imperatoribus sane ethnicis, flagitiosos censuris Ecclesia suis vexabat, quam liquet id juris sibi proprium fuisse, nec a terrenis potestatibus communicatum... annis pene tercentis dum Imperatores ethnici rerum potiebantur, Ecclesia absque magistratu disciplinam exercebat, ac haereticos et flagitiosos a societate sua rejiciebat. »

§ 8.

DE POENIS ECCLESIASTICIS.

Sicuti Ecclesia duplex forum obtinet, internum nimirum seu poenitentiale, atque externum, sic etiam diversis poenis in peccatores et reos animadvertit. Praecipuae autem sunt poenae *spirituales*, quae proprie *censurae* dicuntur, nempe excommunicatio, suspensio, et interdictum; eaeque *medicinales* sunt, videlicet ad correctionem et emendationem adhibitae. Praeterea Ecclesia poenis *vindicativis* utitur, quae ad punitionem seu vindictam criminis pertinent, quales sunt depositio, degradatio, suspensio perpetua, detrusio ad communionem laicam, aliaeque ejusdem generis. His addit *corporales poenae*, quas ab antiquis usque temporibus Ecclesia adhibuit, veluti ictus fustium aut flagellorum, detrusio in Monasterium aut in carcerem, mulcta pecuniaria, etc. De hoc poenarum genere haec habet Claudius Fleury in suis Inst. Jur. Eccl. part. 3 cap. 18 : « Posterioris generis poenae, quae coactionem quamdam involvunt, pariter antiquis auctoritatibus nituntur. Nam ab omni tempore Ecclesia peccatoribus poenitentibus eleemosynas, jejunia, aliasque afflictationes corporis imperavit, impenitentibus absolutionem denegavit, eosque, si diu haerent in vitio, neque ad poenitentiam

vel satisfactionem praeponi essent, excommunicavit. Augustinus fustigationis per Episcopos exercitatae, ad exemplum dominorum qui servos, parentum qui liberos, magistrorum qui discipulos castigarent, meminit. Ex quo inferre licet, Episcopos virgas expedivisse in terga juniorum Clericorum. Abbates per modum paternae ac domesticae castigationis monachos virgis ceciderunt; unde *FLAGELLATIONES VOLUNTARIAE* ortae videntur. Carceres ad tempus, vel perpetui in poenis canonicis numerantur, quia Presbyteri, et caeteri Clerici ob crimina depositi claustris commendati sunt, ut reliquum temporis transigerent in poenitentia, memoriaque criminis simul ex vulgi oculis removeretur. »

Potestatem, quam Judices Ecclesiastici habent, corporales poenas infligendi agnovit confirmavitque Tridentina Synodus sess. 25 cap. 3 de reform. Stricius P. ep. 4 cap. 6 apud Constantium, Monachos et Moniales, a quibus crimen in castitatem admissum fuerit, « in ergastulis includi jubet; » et Concilium Toletanum III cap. 6 apud Labbaeum tom. VII perpetuo etiam « damnationis ergastulo » retineri vult Presbyterum, qui causam sanguinis agitaverit. Clericos vero atrociorum quorundam criminum reos, et legitime convictos Coelestinus III in cap. *CUM AB HOMINE 10* de judiciis degradari jussit, seu Curiae saeculari puniendos tradi.

Qualis sit poenarum ecclesiasticarum vis atque natura magnopere disputatur. Sunt enim qui docent potestatem coercitivam divinitus Ecclesiae collatam poenis tantummodo spiritualibus contineri, non autem corporalibus sive temporalibus, adeoque jure suo posse christianos hortari, objurgare, movere gradu ecclesiastico, Sacramentorum usu arcere, atque etiam ab ecclesiastica communione penitus segregare; verum si haec omnia parum proficerent, gravioribusque remediis ad improbos in officio continendos opus esset, Ecclesiae quidem licere Principum ac Magistratum civilium implorare auctoritatem, qua improborum hominum contumacia franga-

tur, sed ipsam sibi infligendae poenae temporalis potestatem ullam arrogare non posse. Enimvero, ut aiunt, potestas omnis ecclesiastica spiritualis est; illudque usurpant S. Chrysostomi dictum, in hom. 4 de verbis Isaiae: « Regi corpora commissa sunt, Sacerdoti animae; rex maculas corporum remittit, Sacerdos autem maculas peccatorum: ille cogit, hic exhortatur: ille necessitate, hic libera voluntate: ille habet arma sensibilia, hic arma spiritualia. » Proferunt etiam caput 10 de judiciis, ubi Coelestinus III aperte fassus est, summum coercionis genus, quo uti Ecclesia potest, excommunicationem esse, ac nihil praeterea habere, quod ultra faciat. « Si Clericus, » inquit « in quocumque ordine constitutus, in furto, vel homicidio, vel perjurio, seu alio crimine fuerit deprehensus legitime, atque convictus, ab ecclesiastico iudice deponendus est. Quod si depositus incorrigibilis fuerit, excommunicari debet, deinde contumacia crescente, anathematis mucrone feriri; postmodum vero, si in profundum malorum veniens, contempserit, cum Ecclesia non habeat ultra quid faciat, ne possit esse ultra perditio plurimorum, per saecularem comprimendus est potestatem, ita quod ei deputetur exilium, vel alia legitima poena inferatur. »

Contra vero doctores alii omnino putant, nullum esse poenae genus, quo Ecclesia jure suo in sotes animadvertere non possit, quapropter bona temporalia, famam, jura tum munerum, tum successionum, vitam ipsam ecclesiasticae potestati subjiciunt; « neque enim esset, » inquit Joannes de Dicastillo tract. de cens. disp. 1, « satis Ecclesiae provisum, si careret potestate puniendi poena temporali: » et Pirrhing Jur. eccl. lib. 5 sect. 3 num. 92 potestatem etiam poena mortis haereticos afficiendi Ecclesiae tribuit, « quia alias » ut subdit, « non potest rebelles inobedientes coercere, et eorum delicta vindicare, neque membra putrida, atque noxia toti corpori reseccare, ut probat Bellarminus lib. 3 de Laicis cap. 21 et 22; non tamen Ecclesia solet exercere, et exsequi hanc potestatem per iudices et ministros ecclesiasticos, sed laicos, et mediante eorum temporali potestate, quia id decentius est, et pietati Ecclesiae conformius. »

Nimis longum esset pro gravitate rei de hac quaestione disserere. Verumtamen sententia prior magis Ecclesiae mansuetudini consentanea videtur. Sequimur proinde eorum iudicium, qui corporalem gladium ab Ecclesia remouent, qua vel corpus perimitur, aut sanguis funditur. Nicolaus Pontifex Albino Archiepiscopo can. *inter haec* caus. 33 q. 2 ita scribit: « Ecclesia gladium non habet nisi spirituales, non occidit, sed vivificat: » Unde tritum illud sermone

adagium: « Ecclesia abhorret a sanguine. » Sed mitiores poenas licet temporales, et corporis afflictivas, veluti detrusionem in Monasterium, carceres, verberationes, aliasque id genus citra sanguinis effusionem infligere jure suo Ecclesia potest, quod supra diximus.

At vero iis, qui ad verum imperium jus etiam vitae necisque desiderant, respondet Zallwein tom. IV princ. jur. eccles. pag. 86 his verbis: « Dicant hi nobis quare potestas imperii necessario jure gladii, vitae, et necis debeat esse armata. Quid si Dominus Deus, qui solus est auctor vitae et necis, sibi soli jus gladii reservasset, de caetero autem imperium aliis mediis compulsoriis armasset, et in imperantes caetera omnia jura alia majestati adnexa transtulisset? Dicunt nobis quare solum jus vitae et necis potestatem imperii constituat! Si dicant quod hoc solum sit medium, quo homines in suo officio contineri, et ipsa respublica contra injustos aggressores conservari valet et debet, replicamus, ne quidem hoc ipsum remedium esse sufficiens ad hominum malitiam coercendam. An non dantur homines facinorosi, fures, raptores, homicidae, qui ne quidem poenam mortis curant? Dein si id ad conservandum statum necessarium esse dicamus, omnes profecto respublicae minores cessabunt esse respublicae, quia necessario debent succumbere civitatibus majoribus praepotentia praevaletibus hoc ipso, quod efficacibus resistendi remediis destituantur. Suscipit ergo potestas imperii majus, et minus, nec consisti in indivisibili. Quare ergo ille non deberet habere potestatem imperii, qui habet jus ferendi leges, dictandi poenas, sola mortis poena excepta, ejiciendi, proscribendi e communitate, omnibusque juribus ad cives, et membra reipublicae pertinentibus privandi? »

§ 9.

DE POTESTATIS ECCLESIASTICAE UT AIUNT INDEPENDENTIA.

Reliquum est, ut probemus potestatem, quam Petro et Apostolis, eorumque successoribus Christus tradidit, ab omni potestatis civilis dominatione solutam, expeditam et liberam, sive, ut scholae loquuntur, independentem esse. Cujus quidem veritatis tot sunt tantaque certissima argumenta, ut si

persequi singula vellemus, longius quam ratio institutionum postulat, oratio nostra progredieretur. Priusquam vero aliquid eorum proferamus, quibus sententia catholica apertissime demonstratur, praestat animadvertere sacrarum rerum administrationem ad civile imperium non pertinere *ex natura rei*, sive *ex jure naturae*, tum quia instituta imperia non sunt propter religionem, tum quia jus naturae est lex, norma et regula earum rerum, quae ad unum ordinem naturalem spectant. De quo consentiunt vel ipsi Protestantes; siquidem Hornius de Civit. lib. II cap. 5 inquit: « A sacrarum regimine ut actione publica privatum quidem arceri, nondum tamen patere rationem, quae illud Principi asserat. » Hugo Grotius in tractatu de Imperio Summarum potestatum in Sacra cap. 2 § 3: « Ut idem, » ait, « sit Rex et Sacerdos non est ex eo genere naturalium, quae aliter se habere non possunt. » Idem sentit Boehmerus in Introductione ad Jus publicum lib. II cap. 5 § 2, Besoldus in politicis lib. II cap. 3 § 3 n. 14 et 19, aliique plures.

Igitur oleum et operam perdunt, qui rationibus ex naturali jure petitis probaturos se autumant, administrationem rerum sacrarum sub imperio laicorum Principum esse. Si veritatem invenire desiderant, in jure divino eam quaerere debent, quandoquidem ecclesiasticae gubernationis ratio, quae ab una voluntate Dei pendebat, non aliter nobis cognita perspectaque esse potest, nisi ex tabulis divinae, foundationis Ecclesiae, ex Sacra nempe Scriptura, et Traditione. Praeclare S. Thomas p. 1 q. 101 art. 1: « In his quae sunt supra naturam soli auctoritati creditur, et quae ex sola Dei voluntate proveniunt supra omne debitum naturae, nobis innotescere non possunt, nisi quatenus revelata sunt. »

Sed jam ad propositum veniamus. Bellarminus lib. I de

Rom. Pontifice cap. 7 ita recte argumentatur: « Regimen Ecclesiae supernaturale est, nemini igitur convenit, nisi cui Deus commisit. Legimus autem in Scripturis commissum Apostolis, et Episcopis eorum successoribus. Nam de Petro Apostolo dictum est: pasce oves meas, Joan. ult.; et de Episcopis dicitur act. 20 quos posuit Deus Episcopos regere Ecclesiam Dei. De Regibus nihil hujusmodi unquam legimus. » Et eodem loco ex verbis Apostoli 1 ad Corinth. 12, et ad Ephes. 4: « Deus in Ecclesia posuit primum Apostolos, deinde Prophetas, tum Pastores et Doctores; » sic ratiocinatur: « Si primi sunt Apostoli, qui Episcopi fuerunt, et quibus Episcopi succedunt, certe primi non sunt reges, et Principes saeculi mo ut recte annotavit Damascenus in secunda oratione pro imaginibus, Apostolus reges non solum non posuit primo loco, sed nec ullo alio, ut indicaret non esse reges Ecclesiae magistratus, sed tantum saeculi. »

Et Joannes Georgius de Eckart, in dissertatione de Jure Principis Catholici circa sacra subditorum suorum protestantium, quae est in Thesaurio Juris ecclesiastici tom. IV: « De iis, » inquit, « quae Dei sunt, homines aliter disponere non possunt, quam si Deus talem iis facultatem concedat. Causae tamen, resque fidei ac religionis vel maxime Dei sunt; disponi ergo, decerni, et de iis judicari ab aliis non potest, quam quibus eam potestatem Deus concessit; Deus vero talem potestatem certis duntaxat hominibus, non Principibus et non passim toti populo christiano concessit. Nam Deus alios constituit Apostolos, alios Prophetas, alios Evangelistas, alios Pastores, et Doctores in aedificationem mystici corporis sui, quod est Ecclesia; alios vero constituit velut oves, et agnos, qui per Pastores et Doctores suos pascerentur, et ad quos attenderent Pastores, ne circumferrentur omni vento doctrinae per astu-

LIBER II.

DE RECTORIBUS ECCLESIAE EORUMQUE JURIBUS ET OFFICIIS.

Alterum Institutionum Juris publici ecclesiastici librum scribendum sumimus, ubi de Romano Pontifice, qui in B. Petri Apostolorum Principis locum, atque de Episcopis, qui in locum Apostolorum succedunt, deque eorum juribus et officiis disseremus. Sed ante eorum opinio refellenda est, qui tradunt ecclesiasticam potestatem omnem non Petro et Apostolis, tanquam certis designatisque personis, sed toti Ecclesiae fuisse traditam.

CAPUT I.

DE ROMANO PONTIFICE EJUSQUE ADJUTORIBUS.

§ 13.

DE ERRORIBUS RICHERII.

Edmundus Richerius in lib. de eccl. et polit. potestate sic tradit: « Deum et naturam prius atque immediatius ad totum suppositum, quam ad aliquam partem suppositi, quamvis nobilissimam, intendere, eamque ob causam facultatem videndi ex. gr. datam esse homini, ut per oculum, tanquam organum et ministrum hominis, exerceretur. Nam oculus per et propter hominem existit. » Inde concludit: 1° « Christum fundando Ecclesiam prius et immediatius claves, seu jurisdictionem toti dedisse Ecclesiae, quam Petro; 2° Papam et Episcopos non nisi ministros esse, ut jurisdictionem illam exercent nomine et consensu totius corporis. » Richerii errorem amplexati sunt Jansenistae; sic inter damnatas Quesnellii propositiones nonagesima haec est: « Ecclesia potestatem excommunicandi habet, ut eam exercent per primos Pastores de consensu saltem praesumpto ipsius corporis. » Hi omnes antesignatum habent Lutherum lib. de Captiv. Babyl., in quo affirmavit neque Pontifici, neque Episcopis ullam, nisi

§ XIII. DE ERRORIBUS RICHERII. 189

ex fidelium consensu, potestatem esse. Itaque Ecclesiae regimen democraticum effingunt, ubi tota potestas est penes multitudinem, a qua Pastoribus seu ministris communicatur, ut ipsius nomine et consensu exercentur.

Nonnulli scriptores catholici docuerunt, claves ecclesiasticae potestatis a Christo immediate traditas Ecclesiae fuisse. Sed horum sententia a Richerii erroribus omnino discrepat. Richerius Ecclesiae nomine totam multitudinem fidelium intelligit, illi Pontificem tantum et Episcopos. « Potestas clavium, » inquit Habert *de Hierarch. Eccl.* cap. 5 § 5 q. 2, « data est Ecclesiae, hoc est, Pontifici et Episcopis, et his quidem cum subordinatione ad Pontificem Petri Successorem. »

Doctrina Edmundi Richerii non solum ecclesiasticae, sed etiam civili potestati infensissima est, ita ut post editum ejus libellum, fere omnes utriusque potestatis hostes Richerium ducem sequuti sint; quod observat Joan. Baptista Faure initio *dissertationis adversus Richeristas*, in tom. 12 Thesauri Theol. F. A. Zachariae.

Si Richerius affirmasset, potestatem ecclesiasticam Apostolis eorumque Successoribus, non ipsorum gratia, sed primo et principaliter ob totius Ecclesiae utilitatem et commodum a Christo collatam fuisse, quemadmodum non corpus propter caput, sed caput in bonum corporis constituitur, nemo omnium Catholicorum contradixisset. Sed vehementer erravit, dum docuit, potestatem ecclesiasticam, non modo in bonum Ecclesiae, sed etiam eidem corpori Ecclesiae datam esse, in eaque uti primo et immediato Subjecto residere, a quo Pontifici et Episcopis, veluti christianae plebis ministris et instrumentis, communicetur. Itaque ejus libellum de ecclesiastica et politica potestate Synodus provincialis Senonensis jure meritoque damnavit, quod « multas contineret propositiones,

expositiones, et allegationes falsas, erroneas, scandalosas, schismaticas, et, ut sonant, haereticas. » Simili censura a Concilio provinciali Aquensi notatus est, ut scilicet continens « propositiones, allegationes, et doctrinas falsas, scandalosas, schismaticas, haereticas, et impietatem gravemque errorem sapientes. » Facultas ipsa Sorbonica Richerium, ob eam causam, de gradu Syndici theologiae Facultatis deiecit, quod narrat Spondanus ad ann. 1612 his verbis: « Idemque Richerius auctoritate regia, et decreto facultatis depositus est a Syndicatu ejusdem facultatis, quem gerebat. Fuerunt etiam multi, qui contra eundem libellum scripserunt; plenissime confutavit Andreas Duvaillius, insignis Doctor Sorbonicus, et Regius, Theologiae Professor in Universitate Parisiensi Primarius. » Idem praestitit etiam Veith, in opere quod inscribitur *Richerii systema confutatum*. His condemnationibus Concilium Constantiense jam praeiverat, hanc Wicleffi propositionem ordine 37 condemnando: « Nec Papa est proximus et immediatus Vicarius Christi. » Haec siquidem est ipsissima Richeristarum sententia. Sed demum Richerius ipse declarationibus editis errorem cognovit et reprobavit, seque doctrinam suam, seu potius haeresim, ex putridis Lutheri et Calvinii fontibus hausisse professus est: quanquam an in sua retractatione constans, an varius fuerit, nihil facit ad rem praesentem, in qua non de sincera et constanti emendatione Richerii sed de ipsius doctrina disputamus.

Sed jam doctrina catholica exponenda est. Igitur affirmamus, omnem potestatem ecclesiasticam S. Petro et Apostolis, iisque solis divinitus tributam fuisse, ideoque duos hujus potestatis gradus divino jure constitutos agnoscimus, quorum primum tenet Summus Pontifex, et alterum Episcopi: Summus quidem Pontifex tanquam S. Petri Successor, Episcopi

vero tanquam Successores Apostolorum. De quibus seorsim distincteque tractandum est.

Quidam opinantur Parochos a Christo institutos fuisse, eorumque divinam originem repetunt a septuaginta duobus Discipulis, quos ipse Christus elegit, et idcirco praeter Pontificem et Episcopos tertium constituunt in Hierarchia jurisdictionis gradum, in quo Parochos locandos esse jure divino existimant. Verum haec opinio de divina Parochorum institutione a celeberrimis Theologis et Canonistis jamdiu profligata est. Parochi quidem institutionis divinae sunt, quod ad characterem ordinis attinet, propterea quod in ordinis Hierarchia divinitus constituta, praeter Episcopos, Sacerdotes etiam et Ministri positi sunt. At nullum in Scriptura aut in Traditione testimonium reperitur, quo demonstrari possit, Parochos a Christo institutos fuisse. Hinc S. Thomas 2, 2 q. 188 art. ad 5 ait: « Dicendum, quod formam septuaginta duorum Discipulorum non solum tenent Presbyteri, Curati, sed quicumque alii minoris ordinis, qui Episcopis in eorum officio subserviant. Non enim legitur, quod septuaginta duobus Discipulis Dominus aliquas determinatas Parochias assignaret, sed quod mittebat eos binos ante faciem suam in omnem civitatem et locum, quo erat ipse venturus. »

De hoc argumento late disserit cl. Joannes Devoti *Institut. Canon. lib. 1 tit. 3 sect. 10 § 87*, itemque Petrus Paludanus *de caus. inmed. Eccles. potest. art. 2 conclus. 3*.

§ 14.

DE ROMANO PONTIFICE S. PETRI SUCCESSORE.

Primatus est ad pascendam regendamque Ecclesiam institutus. Quod autem totius communitatis bonum et regimen spectat, id sane oportet in eadem communitate fixum et perpetuum esse. Ergo moriente Petro, Primatus exstingui non debuit, sed omnino manere atque perseverare, ut pote qui non in commodum ipsius Petri, sed propter unam atque per-

petuo mansuram Ecclesiam constitutus est. Ex quo fit, ut perpetuitas Primatus, non secus atque ipsius institutio, ab jure divino proficiscatur. Sed Primatus perpetuitas Successorem, in quem transeat, omnino postulat; atque adeo ex ipso jure divino et Christi institutione aliquis sit oportet, qui mortuo Petro in Ecclesiae Primatum succedat. Succedit autem Romanus Pontifex; quod multis argumentis comprobatur.

1° Quidem *ratione successionis*. Successor enim et haeres spiritualis potestatis semper in Ecclesia habitus est, qui in eam Sedem conscendit, quam alter aut morte, aut abdicatione spontanea vel coacta vacuam reliquerit. At Petrus Antiochenam Sedem deserens, secumque Primatum gerens, ad Romanam Sedem se transtulit, in eaque supremum diem obiit, et Ecclesiae Primatum deposuit. Unus ergo Romanus Pontifex, qui in Cathedram S. Petri succedit, legitimus haeres est ac Petri Successor, atque adeo in Romanum Pontificem jus omne Primatus transmigravit. Petrum autem advenisse Romam, ibique et Sedem collocasse, et ad obitum usque tenuisse, testis est ipse Petrus, qui epist. 1 cap. ult. v. 13 ita scribit: « Salutat vos Ecclesia, quae est in Babylone collecta. » Neque enim Babylonis nomine Babylonem Chaldaeorum intelligere voluit, quae ante eam epistolam exaratam eversa fuerat, neque Babylonem Aegypti, quae obscurus plane locus tunc erat, nec urbis nomine dignus, sed Romam significare voluit, quae etiam in Apocal. cap. XVII v. 5 Babylon appellatur. Id sane docet Papias Apostolorum Discipulus; id S. Hieronymus de Viris illustribus cap. 8: « Petrus, » inquit, « in epistola prima sub nomine Babylonis figuraliter Romam significat; » id Beda in eadem epistolam cap. 5 dum ait: « Babylonem typice Romam dicit videlicet propter confusionem multiplicis idololatriae; » id denique Interpretes plerique omnes. Qua

de re confer Calmetum in dissertatione *De itinere Romano S. Petri*; et Fogginium in opere *De Romano Divi Petri itinere, exerc. 10*. Quae quidem veritas tot tantisque luculentis veterum Patrum ac scriptorum monumentis evincitur, ubi ob consensum scriptorum ne ipsi quidem Protestantes, saltem doctiores, eam rem in dubium revocaverint. Atque adeo Pearsonius, inter juniores heterodoxos clarissimus, diss. I de successione primorum Romae Episcoporum cap. 6 et 7 demonstrat, « nunquam non habitum pro certo, Romanam Sedem a Petro institutam, et Romanos Pontifices Petri Successores esse, ita ut de Petri in Urbem adventu et obitu ambigi non possit, quin omnia humanae fidei et auctoritatis fundamenta convellantur. »

2° *Ex consensu totius Ecclesiae*: omnes enim Episcopi per orbem dispersi, et universa Christi Ecclesia omni tempore professa est, Romanos Episcopos legitime electos, Successores S. Petri habendos esse; ipsique Romani Pontifices potestate Primatus, ejusque juribus et praerogativis, cum supra fideles, tum supra Episcopos ipsosque Patriarchas, contradicente nemine, usi sunt. Nicolaus I in epistola ad Michaellem Orientis Imperatorem octo Patriarchas Constantinopolitanos recenset, qui a Romanis Pontificibus Patriarchatu exauctorati fuerunt. Mittimus testimonia Patrum, quos magno numero tum graecos, tum latinos in medium profert Bellarminus de Rom. Pont. cap. XV et XVI.

3° Denique *ex Conciliorum auctoritate*: Concilium Oecumenicum VII epistolam Adriani ad Tarasium approbat, in qua haec habentur de Ecclesia Romana: « Cujus Sedes per totum terrarum orbem obtinens lucet, omniumque Ecclesiarum Caput existit. » Concilia Lateranense III et Lugdunense I Sedem Petri matrem et magistram universalis Eccle-

siae, Romanum Pontificem Christi Vicarium, Successorem Petri, et Rectorem universae Ecclesiae appellarunt. Verum ad rem nostram satis superque sit dogmatica Concilii Florentini definitio, quam graeci et latini Patres his verbis proposuerunt. « Definimus S. Apostolicam Sedem, et Romanum Pontificem in universum orbem tenere Primatum, et ipsum Successorem esse B. Petri Principis Apostolorum, et verum Christi Vicarium, totiusque Ecclesiae Caput, et Christianorum patrem et doctorem existere; et ipsi in B. Petro pascendi, regendi, et gubernandi universalem Ecclesiam a. D. N. J. Christo plenam potestatem traditam esse, quemadmodum etiam in gestis OEcumenicorum Conciliorum, et in sacris canonibus continetur. »

Confer Petrum Ballerinum « De vi et ratione Primatus Romanorum pontificum; » Ennodium Faventinum « De Romani Pontificis Primatu; » et Auctorem operis, quod inscribitur « Quis est Petrus! Sive qualis Petri Primatus » Ratisbonae 1791.

§ 15.

DE FINE PRIMATUS.

Cum de fine Primatus quaeritur, non ea quaestio instituitur, cur Petro potius, quam alteri cuidam Apostolorum Primatus concessus sit? Ejus quidem concessionis causam SS. Patres adscribunt vel ordini vocationis, quia Petrus omnium primus rebus omnibus se abdicavit; vel eximiae ejus fidei, quia primus in Christo divinitatem agnovit et confessus est; vel ferventi amori, quia Christum plus caeteris diligebat. Sed quaestio proposita est: quid fuit causae, cur Primatum Chri-

stus instituerit? Jam vero Primatum a Christo institutum esse, ut catholicae Ecclesiae unitas formaretur, sartaque tecta custodiretur, ex perpetua et luculenta SS. Patrum traditione certum est. Irenaei, Hieronymi, Leonis Magni aliorumque Patrum testimonia longum esset referre, eaque legi poterunt apud Petrum Ballerini in aureo libro *De vi et ratione Primatus* cap. 13. Quamobrem Catechismus Romanus ad art. 9 Symboli § 12 praeclare et verissime tradidit: « Fuit illa omnium Patrum ratio et sententia consentiens, hoc visibile Caput (Romanum Pontificem) ad unitatem Ecclesiae constituendam et conservandam necessarium fuisse. » Sane Christus Dominus non plures, sed unam Ecclesiam constituit; primaque et potior Ecclesiae praerogativa in unitate posita est, quod Synodus Constantinopolitana I in Symbolo Fidei definiit. Nulla autem unitas esse potest, aut excogitari, nisi unus et certus sit Episcopus, cui reliqui Pastores et fideles adhaerere et subesse teneantur. Itaque Christus, ait Cyprianus lib. de Unit., « ut unitatem manifestaret, unam Cathedralam constituit, et unitatis ejusdem originem ab uno incipientem sua auctoritate disposuit... et Primatus Petro datur, ut una Christi Ecclesia, et Cathedra una monstretur. » Et Optatus Milevitanus lib. 2 contra Parmenianum: « Negare non potes Petro Cathedralam Episcopalem primo collatam, in qua una Cathedra unitas ab omnibus servaretur, ne caeteri Apostoli singulas sibi quisque defenderent. »

Haec autem unitas potissimum sita est in unitate fidei et unitate caritatis seu communionis. Primo quidem in unitate fidei, quatenus fideles omnes per ejusdem fidei professionem Ecclesiam unam efficiunt. Ad rem antiquus Auctor Commentarii in Psal. 23 Hieronymi operibus olim inserti: « Ecclesia, » ait, « ex pluribus personis congregatur, et tamen una

196 LIB. II. CAP. I. DE ROM. PONT. EJUSQ. ADJUTOR.
dicitur propter unitatem fidei. » Secundo autem propter unitatem caritatis seu communionis, quo nomine venit specialis quaedam caritas, qua fideles debent non solum colere et diligere Episcopos suos, sed eis praecipue consentire atque obtemperare, singuli autem Episcopi et fideles communicare et subesse debent Summo Pontifici, qui catholicae unitatis et communionis centrum est et origo. Hinc Bossuetus in expositione doctrinae cathol. cap. 24 egregie scripsit: « Auctoritatem Episcopatus statuere unitatem in Ecclesiis particularibus, Primatum vero S. Petri esse centrum commune totius unitatis catholicae. »

Ex his colligere poteris unitatem fidei et communionis cum Summo Capite Romano Pontifice penitus necessariam esse: ac inaniter profiteri sese communioni catholicae adhaerere, qui a Romano Pontifice propter haeresim, vel propter schisma dissentiunt. Cum Miletius, Vitalis, et Paulinus de Episcopatu Antiocheno contenderent, S. Hieronymus ad Damasum litteras dedit, ut verum Episcopum internosceret: « Ego, » inquit, « clamito: Si quis Cathedrae Petri jungitur, meus est. Miletius, Vitalis, Paulinus tibi haerere se dicunt. Possim credere, si hoc unus assereret; nunc autem duo mentiuntur, aut omnes, idcirco Beatitudinem tuam obtestor, ut mihi litteris tuis, apud quem in Syria debeam communicare, significes. »

De hoc argumento legendum est praeclarum opus *De schismate*, quod gallice primo editum est, tum italice redditum prodiit anno 1718 sine nomine auctoris et loci.

§ 46.

DE NEXU PRIMATUS CUM ROMANA SEDE.

Quaquam catholicis omnibus certum exploratumque sit, Romanos Pontifices divino jure in Primatum S. Petri succedere, quia Christus Primatum ipsum perpetuo in Successori-

§ XVI. DE NEXU PRIMATUS CUM ROM. SEDE. 197

bus Petri permansurum instituit, quaestio tamen est: quonam jure, divinone an humano, Supremus Pontificatus Romanae Sedi adnexum sit, et idcirco an praerogativa Primatus ipsius a Romana Sede evelli, et in aliam Sedem transferri possit? Putant aliqui conveniens fuisse, et forte etiam necessarium ad omnem removendam dubitationem super legitimo Successore S. Petri, ut Sedes aliqua particularis pro suis Successoribus a Petro eligeretur, tanquam *medium* quoddam, quo Primatus praerogativa in certos Successores transiret; sed in Petri potestate fuisse quam mallet Sedem eligere, et ideo Petri voluntate factum esse, ut Romae potius, quam alio in loco suam Sedem ad mortem usque collocaverit. Quemadmodum ergo (sic enim argumentantur) ex facto Petri, quod humanum est Primatus universae Ecclesiae in Romana Sede relictus fuit, sic poterit ex dispensatione humana, nempe Ecclesiae, iterum ab ea Sede separari.

Aliqui contra affirmant, Romanam Sedem electam et Successoribus Petri constitutam fuisse non ex unius Petri, sed etiam ipsius Christi voluntate; ex quo consequitur Primatum eidem Sedi divino jure ita adnexum esse, ut nulla auctoritate humana possit ab eadem separari. Ad hanc tuendam sententiam mirifice faciunt illa SS. Patrum et Conciliorum dicta, in quibus de Sede Romana adeo praeclara praedicantur, ut semper eam asserant ab ipso Salvatore nostro Primatum obtinuisse, nec non disponente Domino Ecclesiarum omnium matrem et magistram exstare. Quis enim ignorat celebre illud Gelasii dictum in Concilio Romano: « Sancta Romana Ecclesia nullis synodicis constitutis caeteris Ecclesiis praelata est, sed evangelica voce Domini et Salvatoris nostri Primatum obtinuit » (Apud Mansium Conciliorum edit. tom. VIII col. 147)? Et ante Gelasium S. Leo ep. 120 ad Theodoretum

scripserat de Sede Romana his verbis : « Caeteris Dominus stauit praesidere. » Ac denique, ut caetera omittam, in Concilio Lateranensi IV Sedes Romana praenuntiatur, unam eam esse, « quae disponente Domino super omnes alias ordinariae potestatis obtinet principatum, utpote mater universorum Christi fidelium et magistra. »

Hic de re legendus est Benedictus XIV *de Syn. Dioeces. lib. 41 cap. 4*; Ballerinius *Vindic. auctorit. Pontif. cap. 8 § 2*; Dissertatio Augustoduni edita an. 1782, cui titulus *Epistola Sillasipi a lapide, an summus Pontificatus a Romana Ecclesia evellet, et alio transferri possit*; et Auctor *Febronii abbreviati cum notis tom. 1 § 3*, ex quo facere non possum quin aliquot argumenta sumam, et hoc loco in medium proferam, quibus sententia nostra mirum in modum confirmatur. Sunt autem hujusmodi : 1° « Huic Sedi non aliquod Concilium, non alii homines, sed solus Petrus, et quidem si non speciali praecepto, saltem instinctu divino Primatum adnexuit. 2° Sedes primatus tot inter procellas mirabiliter conservata fuit, ut nec Paganani nec haeretici contra eam praevalere potuerint, dum e contra omnes aliae Ecclesiae apostolicae, et Sedes Patriarchales ab haeresibus et infidelitate absorptas esse videmus. 3° Romana Ecclesia ultra mille septingentos annos in quieta possessione Primatus fuit, et a primis usque temporibus nullum Concilium, nullus S. Pater, nullus Imperator vel cogitavit, vel dixit Primatum hunc a Romana Sede ad aliam transferri posse, quod silentium et possessio contrariam sententiam de anferibilitate faciunt omnino incredibilem et temerariam. 4° In aliis Ecclesiis, ad quas forte transferretur Primatus, deficeret Apostolicitas, id est, non foret Apostolica, tum quia ab Apostolis neque fundata, neque a Petro immediate gubernata fuisset, sicque regrediendo a saeculo ad saeculum, usque ad Petrum perveniri non posset, in quo tamen praecipuum argumentum contra haereticos posuerunt SS. Patres Irenaeus, Cyprianus, Augustinus, traditionem Apostolicae doctrinae per continuam seriem Romanorum Pontificum demonstrantes, dum aliae Ecclesiae vel incertam, vel saltem non apostolicam habebant originem. 5° Per talem translationem periret ipsa traditio Patrum, qui dicunt, ideo Primatum in Romana Ecclesia haerere, quia haec a S. Petro fundata, et usque ad mortem suam gubernata fuit, atque ab eodem depositum doctrinae tenet atque custodit. 6° Talis translatio foret causa schismatum, et fomes litium nunquam finiendarum. »

§ 17.

DE POTESTATE SUMMI PONTIFICIS.

Eminentem Primatus dignitatem nonnulli scriptores immuere, et propemodum destruere conati sunt, excogitata distinctione *mediatae et immediatae* potestatis : siquidem traderunt, potestatem Primatus non esse *immediatam* seu ordinariam, ita ut ad Romanum Pontificem, tanquam ordinarium Pastorem, cura et regimen singularium ovium pertineat; sed potestatem eam tantummodo *mediatam* seu *extraordinariam* esse, quatenus tota vis Primatus posita est « in supplenda aliorum negligentia, » et aliud nihil potest in aliena Dioecesi, nisi « extraordinario casu, » ubi salus et unitas Ecclesiae periclitetur. Quae quidem opinio contraria est tum verba Dei, quandoquidem ab ipso Christo totus grex, hoc est, fideles omnes et Episcopi Petro immediate traditi sunt illis verbis Joan. XXI. 15, 16, 17 : « Pasce agnos meos, pasce oves meas; » tum doctrinae Conciliorum, ex quibus unum proferam generale Lateranense IV, cujus haec verba : « Romana Ecclesia, disponente Domino, super omnes alias ordinariae potestatis obtinet principatum; » tum Sanctis Ecclesiae Patribus, qui Romanum Pontificem certatim appellant Pastorem Pastorum, Episcopum Episcoporum, Episcopum universalem; tum denique doctrinae catholicae de Romani Pontificis Primatu. Facultas Theologica Parisiensis anno 1683 : « Antiquae suae in Sedem Apostolicam reverentiae esse duxit hic breviter de ea praefari, diserteque repetere, quod olim non semel professum est, Romanum Episcopum esse jure divino

Summum in Ecclesia Pontificem, cui omnes Christiani parere tenentur, et qui immediate a Christo non honoris solum, sed potestatis et jurisdictionis Primatum habeat in tota Ecclesia. « Idque debent Catholici omnes profiteri. Jam vero « si Romanus Episcopus est divino jure Summus in Ecclesia Pontifex, si immediate a Christo Primatum potestatis et jurisdictionis in tota Ecclesia habuit, si omnes Christiani eidem parere tenentur, manifeste falsa, atque etiam catholicae doctrinae adversa eorum opinio est, qui docent Pontificem nihil in Ecclesia posse, praeterquam in casibus extraordinariis ad supplendam aliorum negligentiam. » Praeclare igitur Natalis ab Alexandro mentem suam, imo vero doctrinam Ecclesiae catholicae sic explicat dissertatione IV in saeculum I schol. 3 : « Romanus Pontifex summam habet, eamque ordinariam, in Ecclesia universa potestatem et auctoritatem; quam non extraordinariis duntaxat casibus, sed semper exercere potest, et in fideles universos, et in ipsos Ecclesiae totius Episcopos, quia Pastorum omnium UNUS est Pastor. »

Vide Zallinger Jur. eccl. pub. cap. 4 § 341, et Ennodium Faventinum *De Romani Pontificis Primatu* part. secunda capitibus 5 et 6.

§ 18

DE RATIONE DETERMINANDI OFFICIA ET JURA PRIMATUS.

In determinandis officiis atque juribus, quae Primatui cohaerent, aliqui Canonistae hac ratione argumentari solent. Nempe aiunt, omnia Primatus officia ac munera in tuenda conservandaque Ecclesiae unitate sita esse, ideoque tantam in Primatu potestatem auctoritatemque inesse, quanta ad eum

finem obtinendum est prorsus necessaria. Itaque concludunt, « ea omnia et sola esse Primatus jura, sine quibus unitas Ecclesiae christianae conservari non potest. »

Verum qui sic argumentantur in eo peccant, quod jura Primatus iis limitibus coarctant, quos Christus minime posuit. Primatus quidem ad tuendam conservandamque unitatem institutus est; verumtamen multa eaque praeclara jura obtinendo fini maxime consentanea, hoc est jubendi, iudicandi, cogendique potestatem a Christo ipso accepit quo melius supremam in Ecclesia universa potestatem exerceat.

Hinc Tridentina synodus sess. XIV cap. 7 : « Merito, » inquit, « Pontifices Maximi pro suprema potestate sibi in Ecclesia universa tradita causas aliquas criminum graviores suo potuerunt peculiari iudicio reservare. » Igitur jura Primatus profluunt tum EX FINE TUENDAE UNITATIS, tum EX SUMMA ET PLENA POTESTATE, qua Pontifex ad explendum munus suum in tota Ecclesia potitur.

Scite admodum Auctor Operis quod inscribitur « Quis est Petrus, sive qualis Petri Primatus? » Ratisbonae 1791 pag. 97 et seqq. : « Pervulgatum hodie, » ait, « ac tantum non universale inter nostros Canonistas axioma est, idque oppido fallax et equivocum : CUM PRIMATUS PROPTER UNITATEM ECCLESIAE SIT, NIHIL PRIMATEM POSSE, QUOD AD UNITATEM NON SIT NECESSARIUM. Hoc axioma, ut aiunt, indubitabili, certissimoque assumpto, sequelas inde plurimas derivant, quae totam quantam summi Pontificis potestatem aut arctissime contrahere, aut penitus enervare, irritamque facere allaborant. Cum enim ex una parte circa dogmata fidei morumque Papae sententiam negent esse infallibilem, nisi per accedentem, et quidem universalem Episcoporum consensum; cum insuper ex altera parte nihil concedant a Papa statui et imperari posse, nisi quod ABSOLUTE necessarium sit ad conservandam Ecclesiae universalis unitatem, ad hanc vero nulla sit necessaria lex circa disciplinam, utpote quae pro varietate locorum varia esse possit; consequitur Pontificiam auctoritatem, tam quoad res fidei et morum quam et disciplinae, per se ipsam nihil amplius valere, sed sine omni jam efficacia esse,

irritamque, ac nullam. Ita juris episcopalis restauratores hodierni (si Superis placet) scopum consiliorum suorum attingisse sibi videntur, magnoque sibi plausu adjubilant. Sed triumphii pacana ante victoriam canunt.

» Satisne bona fide vel primum jam principium ponitur verbis hisce indeterminatis et aequivocis: PRIMATUS EST PROPTER UNITATEM? Quaero ex ipsis, quam unitatem intelligant, an fidei tantum, an duplicem illam, quae a Christo in sua Ecclesia instituta est, tam fidei, quam et OBEDIENTIAE unitatem? Si primum illud tacite intendant, eo ipso manifesta jam ipsorum fallacia est: Christus enim non solum ejusdem fidei, sed etiam ejusdem obedientiae suam voluit esse dilectam sponsam unius viri, seu unum corpus sub uno Capite, unum ovile sub uno Pastore. In altero eoque integro tantum sensu firmum stat hoc principium, PRIMATUS A CHRISTO INSTITUTUS EST, UT UNA IN FIDE ET OBEDIENTIA CHRISTIANORUM SIT ECCLESIA. Jam vero principii veritate pleno in lumine posita, nonne in aprico est nuda consequentiae falsitas: ERGO PAPA NIHIL POTEST, QUOD AD UNITATEM NON NECESSARIUM? Quam haec inania et fallacia verba! Ita potius debuisset fieri conclusio: ERGO CUM PAPA IMPERAT, NECESSARIO OBEDIENDUM EST. Ipsa enim obedientia ad unitatem a Christo institutam necessaria est: hinc omnes suas fideles oviculas Petro subditas esse voluit, cui soli jus totum ovile pascendi dedit: PASCE OVES MEAS. »

§ 19.

DE ESSENTIALIBUS ET ADVENTITIIS JURIBUS PRIMATUS.

Distinctio inter jura Primatus *essentialia* et *adventitia* nova est, sicut nomina ipsa nova sunt, et plane excogitata ad potestatem Primatus deprimendam. Jura *essentialia* dicunt, quibus semper et ubique Summi Pontifices usi sunt: *adventitia* vero, quae ex veteri Ecclesiae disciplina in confirmandis Episcopis, et plerisque causis finiendis non a Summo Pontifice, sed a Metropolitibus, et Conciliis provincialibus exercebantur. Cum itaque Summi Pontifices, commutata Ecclesiae dis-

ciplina, haec posteriora jura sibi adjudicaverint, ea profecto non essentialia jura Primatus, sed prorsus adventitia habenda esse contendunt.

Hac super re animadvertendum in primis est, jura Metropolitanorum Conciliorumque provincialium ab Ecclesia originem duxisse; neque enim Christus provincias designavit, neque Metropolitibus instituit, neque ea de re ullum Apostolis mandatum dedit; et quanquam Doctores non consentiunt inter se circa originem et potestatem Metropolitanorum Conciliorumque provincialium, cum alii a Sede Apostolica, alii ab Ecclesiarum consuetudine ortam esse contendunt (de quo infra disputabimus); illud tamen apud omnes compertum est, eorum originem et potestatem institutioni humanae tribuendam esse.

Ea igitur potestas, quam Metropolitae, Conciliaque provincialia in Episcopos comprovinciales humana institutione exercebant, non erat eorum propria et nativa; tantummodo ejus potestatis usus ipsis tributus fuerat. Ipsa vero potestas in Pontifice residebat, ut qui ratione Primatus divinitus instituti omnem potestatem Ecclesiasticam in se complectitur. Hinc Metropolitae, et Concilia provincialia in usu eorundem jurium auctoritati Primatus omnino suberant: quapropter Siricius, Innocentius, Zosimus, aliique Romani Pontifices provincialium fines, et jura Metropoleon statuerunt; Episcoporum electiones, judicia lata, resque caeteras a Metropolitibus et Conciliis provincialibus gestas aut confirmarunt, aut resciderunt, quorum exemplorum plena est ecclesiastica historia.

Itaque verissime dictum est a Thomassino in notis ad suum opus de vet. et nov. Eccl. discipl.: « In Pontifice tota semper plenitudo potestatis residet, etsi non totam semper exerceat. » Ubi ergo per se exercere coepit, non jure aliunde

comparato, sed jure proprio usus est. Ex quibus perspicue liquet, jura, de quibus loquimur, a Metropolitibus, et Conciliis provincialibus ad Romanos Pontifices non advenisse tanquam *nova et adventitia*, propterea quod nullum jus novum et adventitium accedere ad eos potuit, qui ratione Primatus Plenitudinem potestatis habebant.

Praeclare Thomassinus in notis ad summum opus « de nova et veteri Ecclesiae disciplina » animadvertit, eam potestatem a Conciliis provincialibus in Rom. Pontificem non esse translata, eique velut novum jus accrevisse, quo antea careret; sed « quam semper alicubi exercuerat, eam supersedentibus Conciliis provincialibus coepisse ubique terrarum solus exercere. » Et deinde : « Ubi jus ab inferiori ad superiorem devolvitur, non accipit ab inferiori, nec usurpat in inferiorem superior... Non repetere potest a superiori inferior... Solemne enim est, jura omnia ad superiores ab inferioribus devolvi, et omnium prorsus potestatum spiritualium jura ad Summum Pontificem devolvi posse, quia summus omnium vertex est... Si autem haec jura a Conciliis provincialibus ad Summum Pontificem devolvuntur, quia summus omnium vertex est, perperam ergo inde inferitur, quod ea ex sese non habeat, quod ea usurpet, quod contrario usu possit amittere. »

§ 20.

DE JURE DEFINIENDI CONTROVERSAS DE FIDE ET MORIBUS.

His praepositis, ad Primatus jura singillatim enucleanda accedamus, Doctores aliqui sic ea distribuunt, ut alia in Ecclesiam dispersam, alia in Ecclesiam congregatam, hoc est in Concilia generalia, exercentur. De Conciliis generalibus dictum satis est in Praenotionibus; nunc vero de aliis juribus acturi, a jure definiendi quaestiones fidei et morum initium ducimus.

Itaque Romanus Pontifex constitutus est catholicae doctrinae magister, et judex controversiarum de fide et moribus, de quo catholicorum nemo dubitat. At vero ejus judicium, cum *ex cathedra* loquitur, *infallibile* sit, nonnulli Theologi in dubitationem adducunt, putantes Pontificis judicium non esse irreformabile, nisi consensus Ecclesiae accesserit. Sed antiqua et potior sententia est, quae Romano Pontifici de rebus fidei et morum universam Ecclesiam docenti privilegium infallibilitatis vindicat. Ex qua sententia consequitur, ut qui catholici esse velint, omnino debeant definitionibus ipsius non modo obsequentes sese praebere, verum etiam interno mentis assensu audientes esse et credere. Quam quidem obligationem denuntiavit S. Petrus act. cap. XV, v. 7 his verbis : « Viri fratres vos scitis, quoniam ab antiquis diebus Deus in nobis elegit per os meum audire gentes, et credere. » Non dixit per os meum audire, et Ecclesiae vel Apostolorum consensum expectare, sed AUDIRE ET CREDERE.

Haec quidem de Pontificis infallibilitate sententia multis Sacrarum Scripturarum, et Sanctorum Patrum testimoniis demonstratur; qua de re Theologi disserere copiose solent. Sed quoniam ad Canonistas quoque pertinet, ecclesiasticarum Constitutionum vim potestatemque perspectam et exploratam habere, sic unum saltem argumentum, et illud quidem planum, sed omnino efficax et invictum premendum est, ex quo facile intelligatur, Pontificis definitiones a veritate deficere nunquam posse, ut proinde necesse sit eisdem tanquam catholicis veritatibus, et externo obsequio, et interno cordis assensu firmiter adhaerere.

Argumentum autem ex fine Primatus hac ratione conficitur. Catholici omnes confitentur, Primatum, quem Petro et Successoribus Christus contulit, ad unitatem maxime fidei in

Ecclesia confirmandam institutum esse, ejusdemque Primatus auctoritatem non solius vigilantiae, adhortationis et directionis, sed verae et propriae jurisdictionis auctoritate contineri, et eam denique jurisdictionem tantam esse, quanta ad christianos in fide et Religione continendos necessaria est. Non enim dici, ac ne putari quidem potest, Christum dedisse Pontifici munus conservandae unitatis, et non dedisse potestatem ac vim, sine quibus eadem unitas conservari nequeat. Sed Pontifex unitatem fidei custodire non potest, nisi ejusdem definitionis certam et irreformabilem credendi regulam constituunt, cui omnes subesse teneantur. Sic enim subortam de fide et Religione controversiam Pontifex *ex cathedra* definiat, et nihilominus integrum fidelibus sit assentiri vel dissentire, quia Pontifex falli potuit, unitas fidei nulla erit, sed perpetuae dissensiones, totque et tam dissonantes in fide et Religione sententiae, quot in Ecclesia et quam diversa sunt capita.

Sed inquirunt definitionibus judiciisque dogmaticis Summorum Pontificum obsequendum esse « provisorie, seu non dogmatizando contrarium, quamdiu non reclamant Ecclesia, » eoque pacto schismata, et sententiarum dissidia removeri. At vero si ad unitatem in fide exigendam opus est, praesidio, sive accessione consensus saltem taciti Ecclesiae, aut Episcoporum, Primatus utique nec aptus erit, nec idoneus ad illud efficiendum, cujus gratia institutus est. Praeterea cum nomine Ecclesiae, quae reclamare potest, praesertim Episcopi intelligantur, illud reliquum est, quod iudicium Pontificis iudicio peculiaris cujusque Episcopi subsit; cum nemo reclamare jure possit, nisi cognita causa judicaverit Pontificem in sua definitione erravisse. Igitur ea sententia dignitati et fini Primatus omnino detrahit. Sed officit etiam tum fidei, tum

animarum tranquillitati, propterea quod nullus foret promptus et efficax modus, quo nascentes haereses statim opprimerentur; nam sero medicina paratur, cum malum invaluit: anceps et incerta maneret fides quam Catholici sequi deberent, quoad Ecclesiae iudicium exspectaretur: nulla denique esset certa via et expedita, qua Ecclesiae consensus investigari posset ideoque nihil firmum immotumque haberetur, cui assensus fidei adhaereret. Quamdiu enim consensus Ecclesiae expectandus erit? an consensus fidelium postulatur, an Episcoporum tantum? an omnium, an plerorumque? quid si qui reclamaverint? qui iudex erit in numeratione consentientium et dissidentium, ut inde compertum sit, an consentientium numerus satis sit catholico dogmati stabiliendo? quis hunc sufficientem consensum fidelibus annuntiabit? Semper itaque in sententia adversarium locus dubitandi esset reliquus, cujus dubitationis nullus et institutus iudex, nec proinde Christus Ecclesiae suae satis consulisset. Quas ob res si ad Ecclesiae unitatem in fide conservandam Primatus a Christo positus fuit, necesse profecto est, ut Pontifex in suis definitionibus errare non possit, et ipsius proinde iudicium christiani omnes, et iudices etiam minores sequi debeant.

Sunt nonnulli Theologi et canonistae, qui in medio relicta quaestione de Pontificis infallibilitate cum Tournely de Ecclesia quaest. V art. 3 censent « Obedientiam quae ipsi (Pontifici) ab omnibus debetur in ipsius non errandi privilegio subnixam non esse, sed in suprema qua gaudet supra Christianos omnes potestate. » Sic etiam Petrus Ballerinius in Appendice « de infallibilitate Pontificum in definitionibus fidei » § 10 in fine, postquam sibi visus est ex Scriptura et Traditione omnino demonstrasse, Pontificem in rebus fidei et morum definiendis infallibilem esse, repente quaerit « Eritne infallibilitas Pontificum in definitionibus omnino certa, et credendumne assensu fidei quidquid Pontifices circa fidem defi-

niunt? » Respondet autem « in modum ab Ecclesia expresse definitum, adeoque haereticos non esse qui negant infallibilitatem. » Tum continuo addit « Dico tamen obediendum esse Papae cum ex fine et officio Primatus definit aliquid credendum vel damnandum ex catholica fide, et obediendum quidem his Apostolicis judiciis etiam assensu fidei et obsequio interno, ut vel Gallicani Episcopi confessi sunt, et ita praestandum ipsi eam fidei unitatem, quam cum centro Catholicae unitatis necessarium traditio docet. » Enim vero sine Judice Supremo non est unitas, et sine unitate non est Ecclesia. Praeterea necessitas conveniendi in fide cum Ecclesia Romana confirmatur Traditione Patrum, cujus quidem Traditionis initium sumitur a S. Irenaeo Martyre et Episcopo Lugdunensi, qui Apostolicorum Patrum suppar et auditor fuit. Hic itaque lib. III contra haereses cap. 3 de Unitate fidei cum Romana Ecclesia, sive cum Romano Pontifice a cunctis fidelibus omnino tenenda sic pronuntiavit. Ad hanc enim Ecclesiam propter potentiolem principalitatem necesse est omnem convenire Ecclesiam, hoc est eos qui sunt undique fideles. » Insigne hoc S. Doctoris testimonium quod Bossuetus vocat « oracle révééré en tous les siècles » omnibus saeculis receptam, late exponit atque illustrat idem Petrus Ballerinius lib. « De vi et ratione Primatus, » cap. 13 § 1; deinde § 2 et seqq., et singillatim profert reliqua testimonia Patrum qui hanc catholicam veritatem in Ecclesiis Apostolicis custoditam, et ab ipsis Apostolis acceptam nobis tradiderunt. Confer itaque praedictum Auctorem cit. loco.

Vide etiam Bellarminum « de Rom. Pontifice » lib. 4 cap. 3 et seqq.; Melchiorem Canum « de locis theolog. » lib. 6; Jacobum Serry « dissert. 1 de Rom. Pontif. falli et fallere nescio; » Cardinalem Orsium « de irreformabili Rom. Pontificis in definiendis fidei controversiis iudicio; » atque eundem Petrum Bellarminum « de vi ac ratione primatus Rom. Pontificis » cap. 15.

§ 21.

DE JURE PRAVORUM LIBRORUM LECTIONIS INTERDICENDAE.

Quiqui imperium inter homines tenent, non modo jure possunt, verum etiam ratione muneris quo funguntur, om-

nino debent ea omnia remove et tollere, quae communitati afferunt detrimentum. Atqui nemo non intelligit quantum Societatibus noceant libri mali, qui a rectis credendi vivendique regulis abducunt, mores corrumpunt, dissidia et seditiones adversus legitimas potestates concitant, omnia denique divina et humana jura miscere, perturbare et convellere student, ita ut non temere dixeris, nullum jam esse in civitate malum, quod ipsi non fecerint. Jure igitur ac merito Hebraei, Graeci, Romani dein Imperatores, omnesque bene constitutae Societates in hujusmodi pestifero et impio librorum genere exterminando assiduam diligentemque operam posuerunt. Sic etiam Ecclesia Catholica, ne depositum fidei et animarum salus in discrimen adduceretur, libros Religioni ac moribus noxios perpetuo notavit, eorumque lectionem interdixit. Cum Paulus venisset Ephesum, et divinum verbum annuntiaret, « multi ex eis, qui fuerant curiosa sectati, contulerunt libros, et combusserunt coram omnibus, » quod legitimus actorum Apost. XIX. Hic autem non commemorabimus judicia, quibus Ecclesia in Conciliis generalibus nullo non tempore pravos libros damnavit, eosque legi et retineri vetuit. Quae quidem judicia, quoniam ad fidem et mores pertinent, sunt omnis erroris expertia. Episcopi etiam, sive seorsum sive in Conciliis Provincialibus congregati, libros damnare, eorumque lectionem interdicere consueverunt: qua in re potuerunt errori obnoxii esse; et praeterea eorum jurisdictio terminis Dioecesium vel Provincialium circumscribatur.

At in primis Romani Pontifices in hac peste librorum aver-tenda solliciti maxime fuerunt: cumque in judiciis de fide et moribus non secus atque Ecclesia errare non possint, ut supra diximus, suisque legibus christianos omnes obstringant,

CAPUT I.

DE ROMANO PONTIFICE EJUSQUE ADJUTORIBUS.

§ 13.

DE ERRORIBUS RICHERII.

Edmundus Richerius in lib. de eccl. et polit. potestate sic tradit: « Deum et naturam prius atque immediatius ad totum suppositum, quam ad aliquam partem suppositi, quamvis nobilissimam, intendere, eamque ob causam facultatem videndi ex. gr. datam esse homini, ut per oculum, tanquam organum et ministerium hominis, exerceretur. Nam oculus per et propter hominem existit. » Inde concludit: 1° « Christum fundando Ecclesiam prius et immediatius claves, seu jurisdictionem toti dedisse Ecclesiae, quam Petro; 2° Papam et Episcopos non nisi ministros esse, ut jurisdictionem illam exercent nomine et consensu totius corporis. » Richerii errorem amplexati sunt Jansenistae; sic inter damnatas Quesnellii propositiones nonagesima haec est: « Ecclesia potestatem excommunicandi habet, ut eam exercent per primos Pastores de consensu saltem praesumpto ipsius corporis. » Hi omnes antesignatum habent Lutherum lib. de Captiv. Babyl., in quo affirmavit neque Pontifici, neque Episcopis ullam, nisi

ex fidelium consensu, potestatem esse. Itaque Ecclesiae regimen democraticum effingunt, ubi tota potestas est penes multitudinem, a qua Pastoribus seu ministris communicatur, ut ipsius nomine et consensu exercentur.

Nonnulli scriptores catholici docuerunt, claves ecclesiasticae potestatis a Christo immediate traditas Ecclesiae fuisse. Sed horum sententia a Richerii erroribus omnino discrepat. Richerius Ecclesiae nomine totam multitudinem fidelium intelligit, illi Pontificem tantum et Episcopos. « Potestas clavium, » inquit Habert *de Hierarch. Eccl.* cap. 5 § 5 q. 2, « data est Ecclesiae, hoc est, Pontifici et Episcopis, et his quidem cum subordinatione ad Pontificem Petri Successorem. »

Doctrina Edmundi Richerii non solum ecclesiasticae, sed etiam civili potestati infensissima est, ita ut post editum ejus libellum, fere omnes utriusque potestatis hostes Richerium ducem sequuti sint; quod observat Joan. Baptista Faure initio *dissertationis adversus Richeristas*, in tom. 12 Thesauri Theol. F. A. Zachariae.

Si Richerius affirmasset, potestatem ecclesiasticam Apostolis eorumque Successoribus, non ipsorum gratia, sed primo et principaliter ob totius Ecclesiae utilitatem et commodum a Christo collatam fuisse, quemadmodum non corpus propter caput, sed caput in bonum corporis constituitur, nemo omnium Catholicorum contradixisset. Sed vehementer erravit, dum docuit, potestatem ecclesiasticam, non modo in bonum Ecclesiae, sed etiam eidem corpori Ecclesiae datam esse, in eaque uti primo et immediato Subjecto residere, a quo Pontifici et Episcopis, veluti christianae plebis ministris et instrumentis, communicetur. Itaque ejus libellum de ecclesiastica et politica potestate Synodus provincialis Senonensis jure meritoque damnavit, quod « multas contineret propositiones,

expositiones, et allegationes falsas, erroneas, scandalosas, schismaticas, et, ut sonant, haereticas. » Simili censura a Concilio provinciali Aquensi notatus est, ut scilicet continens « propositiones, allegationes, et doctrinas falsas, scandalosas, schismaticas, haereticas, et impietatem gravemque errorem sapientes. » Facultas ipsa Sorbonica Richerium, ob eam causam, de gradu Syndici theologiae Facultatis deiecit, quod narrat Spondanus ad ann. 1612 his verbis: « Idemque Richerius auctoritate regia, et decreto facultatis depositus est a Syndicatu ejusdem facultatis, quem gerebat. Fuerunt etiam multi, qui contra eundem libellum scripserunt; plenissime confutavit Andreas Duvaillius, insignis Doctor Sorbonicus, et Regius, Theologiae Professor in Universitate Parisiensi Primarius. » Idem praestitit etiam Veith, in opere quod inscribitur *Richerii systema confutatum*. His condemnationibus Concilium Constantiense jam praeiverat, hanc Wicleffi propositionem ordine 37 condemnando: « Nec Papa est proximus et immediatus Vicarius Christi. » Haec siquidem est ipsissima Richeristarum sententia. Sed demum Richerius ipse declarationibus editis errorem cognovit et reprobavit, seque doctrinam suam, seu potius haeresim, ex putridis Lutheri et Calvinii fontibus hausisse professus est: quanquam an in sua retractatione constans, an varius fuerit, nihil facit ad rem praesentem, in qua non de sincera et constanti emendatione Richerii sed de ipsius doctrina disputamus.

Sed jam doctrina catholica exponenda est. Igitur affirmamus, omnem potestatem ecclesiasticam S. Petro et Apostolis, iisque solis divinitus tributam fuisse, ideoque duos hujus potestatis gradus divino jure constitutos agnoscimus, quorum primum tenet Summus Pontifex, et alterum Episcopi: Summus quidem Pontifex tanquam S. Petri Successor, Episcopi

vero tanquam Successores Apostolorum. De quibus seorsim distincteque tractandum est.

Quidam opinantur Parochos a Christo institutos fuisse, eorumque divinam originem repetunt a septuaginta duobus Discipulis, quos ipse Christus elegit, et idcirco praeter Pontificem et Episcopos tertium constituunt in Hierarchia jurisdictionis gradum, in quo Parochos locandos esse jure divino existimant. Verum haec opinio de divina Parochorum institutione a celeberrimis Theologis et Canonistis jamdiu profligata est. Parochi quidem institutionis divinae sunt, quod ad characterem ordinis attinet, propterea quod in ordinis Hierarchia divinitus constituta, praeter Episcopos, Sacerdotes etiam et Ministri positi sunt. At nullum in Scriptura aut in Traditione testimonium reperitur, quo demonstrari possit, Parochos a Christo institutos fuisse. Hinc S. Thomas 2, 2 q. 188 art. ad 5 ait: « Dicendum, quod formam septuaginta duorum Discipulorum non solum tenent Presbyteri, Curati, sed quicumque alii minoris ordinis, qui Episcopis in eorum officio subserviant. Non enim legitur, quod septuaginta duobus Discipulis Dominus aliquas determinatas Parochias assignaret, sed quod mittebat eos binos ante faciem suam in omnem civitatem et locum, quo erat ipse venturus. »

De hoc argumento late disserit cl. Joannes Devoti *Institut. Canon. lib. 1 tit. 3 sect. 10 § 87*, itemque Petrus Paludanus *de caus. inmed. Eccles. potest. art. 2 conclus. 3*.

§ 14.

DE ROMANO PONTIFICE S. PETRI SUCCESSORE.

Primatus est ad pascendam regendamque Ecclesiam institutus. Quod autem totius communitatis bonum et regimen spectat, id sane oportet in eadem communitate fixum et perpetuum esse. Ergo moriente Petro, Primatus exstingui non debuit, sed omnino manere atque perseverare, ut pote qui non in commodum ipsius Petri, sed propter unam atque per-

petuo mansuram Ecclesiam constitutus est. Ex quo fit, ut perpetuitas Primatus, non secus atque ipsius institutio, ab jure divino proficiscatur. Sed Primatus perpetuitas Successorem, in quem transeat, omnino postulat; atque adeo ex ipso jure divino et Christi institutione aliquis sit oportet, qui mortuo Petro in Ecclesiae Primatum succedat. Succedit autem Romanus Pontifex; quod multis argumentis comprobatur.

1° Quidem *ratione successionis*. Successor enim et haeres spiritualis potestatis semper in Ecclesia habitus est, qui in eam Sedem conscendit, quam alter aut morte, aut abdicatione spontanea vel coacta vacuam reliquerit. At Petrus Antiochenam Sedem deserens, secumque Primatum gerens, ad Romanam Sedem se transtulit, in eaque supremum diem obiit, et Ecclesiae Primatum deposuit. Unus ergo Romanus Pontifex, qui in Cathedram S. Petri succedit, legitimus haeres est ac Petri Successor, atque adeo in Romanum Pontificem jus omne Primatus transmigravit. Petrum autem advenisse Romam, ibique et Sedem collocasse, et ad obitum usque tenuisse, testis est ipse Petrus, qui epist. 1 cap. ult. v. 13 ita scribit: « Salutat vos Ecclesia, quae est in Babylone collecta. » Neque enim Babylonis nomine Babylonem Chaldaeorum intelligere voluit, quae ante eam epistolam exaratam eversa fuerat, neque Babylonem Aegypti, quae obscurus plane locus tunc erat, nec urbis nomine dignus, sed Romam significare voluit, quae etiam in Apocal. cap. XVII v. 5 Babylon appellatur. Id sane docet Papias Apostolorum Discipulus; id S. Hieronymus de Viris illustribus cap. 8: « Petrus, » inquit, « in epistola prima sub nomine Babylonis figuraliter Romam significat; » id Beda in eadem epistolam cap. 5 dum ait: « Babylonem typice Romam dicit videlicet propter confusionem multiplicis idololatriae; » id denique Interpretes plerique omnes. Qua

de re confer Calmetum in dissertatione *De itinere Romano S. Petri*; et Fogginium in opere *De Romano Divi Petri itinere, exerc. 10*. Quae quidem veritas tot tantisque luculentis veterum Patrum ac scriptorum monumentis evincitur, ubi ob consensum scriptorum ne ipsi quidem Protestantes, saltem doctiores, eam rem in dubium revocaverint. Atque adeo Pearsonius, inter juniores heterodoxos clarissimus, diss. I de successione primorum Romae Episcoporum cap. 6 et 7 demonstrat, « nunquam non habitum pro certo, Romanam Sedem a Petro institutam, et Romanos Pontifices Petri Successores esse, ita ut de Petri in Urbem adventu et obitu ambigi non possit, quin omnia humanae fidei et auctoritatis fundamenta convellantur. »

2° *Ex consensu totius Ecclesiae*: omnes enim Episcopi per orbem dispersi, et universa Christi Ecclesia omni tempore professa est, Romanos Episcopos legitime electos, Successores S. Petri habendos esse; ipsique Romani Pontifices potestate Primatus, ejusque juribus et praerogativis, cum supra fideles, tum supra Episcopos ipsosque Patriarchas, contradicente nemine, usi sunt. Nicolaus I in epistola ad Michaellem Orientis Imperatorem octo Patriarchas Constantinopolitanos recenset, qui a Romanis Pontificibus Patriarchatu exauctorati fuerunt. Mittimus testimonia Patrum, quos magno numero tum graecos, tum latinos in medium profert Bellarminus de Rom. Pont. cap. XV et XVI.

3° Denique *ex Conciliorum auctoritate*: Concilium Oecumenicum VII epistolam Adriani ad Tarasium approbat, in qua haec habentur de Ecclesia Romana: « Cujus Sedes per totum terrarum orbem obtinens lucet, omniumque Ecclesiarum Caput existit. » Concilia Lateranense III et Lugdunense I Sedem Petri matrem et magistram universalis Eccle-

siae, Romanum Pontificem Christi Vicarium, Successorem Petri, et Rectorem universae Ecclesiae appellarunt. Verum ad rem nostram satis superque sit dogmatica Concilii Florentini definitio, quam graeci et latini Patres his verbis proposuerunt. « Definimus S. Apostolicam Sedem, et Romanum Pontificem in universum orbem tenere Primatum, et ipsum Successorem esse B. Petri Principis Apostolorum, et verum Christi Vicarium, totiusque Ecclesiae Caput, et Christianorum patrem et doctorem existere; et ipsi in B. Petro pascendi, regendi, et gubernandi universalem Ecclesiam a. D. N. J. Christo plenam potestatem traditam esse, quemadmodum etiam in gestis OEcumenicorum Conciliorum, et in sacris canonibus continetur. »

Confer Petrum Ballerinum « De vi et ratione Primatus Romanorum pontificum; » Ennodium Faventinum « De Romani Pontificis Primatu; » et Auctorem operis, quod inscribitur « Quis est Petrus! Sive qualis Petri Primatus » Ratisbonae 1791.

§ 15.

DE FINE PRIMATUS.

Cum de fine Primatus quaeritur, non ea quaestio instituitur, cur Petro potius, quam alteri cuidam Apostolorum Primatus concessus sit? Ejus quidem concessionis causam SS. Patres adscribunt vel ordini vocationis, quia Petrus omnium primus rebus omnibus se abdicavit; vel eximiae ejus fidei, quia primus in Christo divinitatem agnovit et confessus est; vel ferventi amori, quia Christum plus caeteris diligebat. Sed quaestio proposita est: quid fuit causae, cur Primatum Chri-

stus instituerit? Jam vero Primatum a Christo institutum esse, ut catholicae Ecclesiae unitas formaretur, sartaque tecta custodiretur, ex perpetua et luculenta SS. Patrum traditione certum est. Irenaei, Hieronymi, Leonis Magni aliorumque Patrum testimonia longum esset referre, eaque legi poterunt apud Petrum Ballerini in aureo libro *De vi et ratione Primatus* cap. 13. Quamobrem Catechismus Romanus ad art. 9 Symboli § 12 praeclare et verissime tradidit: « Fuit illa omnium Patrum ratio et sententia consentiens, hoc visibile Caput (Romanum Pontificem) ad unitatem Ecclesiae constituendam et conservandam necessarium fuisse. » Sane Christus Dominus non plures, sed unam Ecclesiam constituit; primaque et potior Ecclesiae praerogativa in unitate posita est, quod Synodus Constantinopolitana I in Symbolo Fidei definiit. Nulla autem unitas esse potest, aut excogitari, nisi unus et certus sit Episcopus, cui reliqui Pastores et fideles adhaerere et subesse teneantur. Itaque Christus, ait Cyprianus lib. de Unit., « ut unitatem manifestaret, unam Cathedralam constituit, et unitatis ejusdem originem ab uno incipientem sua auctoritate disposuit... et Primatus Petro datur, ut una Christi Ecclesia, et Cathedra una monstretur. » Et Optatus Milevitanus lib. 2 contra Parmenianum: « Negare non potes Petro Cathedralam Episcopalem primo collatam, in qua una Cathedra unitas ab omnibus servaretur, ne caeteri Apostoli singulas sibi quisque defenderent. »

Haec autem unitas potissimum sita est in unitate fidei et unitate caritatis seu communionis. Primo quidem in unitate fidei, quatenus fideles omnes per ejusdem fidei professionem Ecclesiam unam efficiunt. Ad rem antiquus Auctor Commentarii in Psal. 23 Hieronymi operibus olim inserti: « Ecclesia, » ait, « ex pluribus personis congregatur, et tamen una

196 LIB. II. CAP. I. DE ROM. PONT. EJUSQ. ADJUTOR.
dicitur propter unitatem fidei. » Secundo autem propter unitatem caritatis seu communionis, quo nomine venit specialis quaedam caritas, qua fideles debent non solum colere et diligere Episcopos suos, sed eis praecipue consentire atque obtemperare, singuli autem Episcopi et fideles communicare et subesse debent Summo Pontifici, qui catholicae unitatis et communionis centrum est et origo. Hinc Bossuetus in expositione doctrinae cathol. cap. 24 egregie scripsit: « Auctoritatem Episcopatus statuere unitatem in Ecclesiis particularibus, Primatum vero S. Petri esse centrum commune totius unitatis catholicae. »

Ex his colligere poteris unitatem fidei et communionis cum Summo Capite Romano Pontifice penitus necessariam esse: ac inaniter profiteri sese communioni catholicae adhaerere, qui a Romano Pontifice propter haeresim, vel propter schisma dissentiunt. Cum Miletius, Vitalis, et Paulinus de Episcopatu Antiocheno contenderent, S. Hieronymus ad Damasum litteras dedit, ut verum Episcopum internosceret: « Ego, » inquit, « clamito: Si quis Cathedrae Petri jungitur, meus est. Miletius, Vitalis, Paulinus tibi haerere se dicunt. Possim credere, si hoc unus assereret; nunc autem duo mentiuntur, aut omnes, idcirco Beatitudinem tuam obtestor, ut mihi litteris tuis, apud quem in Syria debeam communicare, significes. »

De hoc argumento legendum est praeclarum opus *De schismate*, quod gallice primo editum est, tum italice redditum prodiit anno 1718 sine nomine auctoris et loci.

§ 46.

DE NEXU PRIMATUS CUM ROMANA SEDE.

Quanquam catholicis omnibus certum exploratumque sit, Romanos Pontifices divino jure in Primatum S. Petri succedere, quia Christus Primatum ipsum perpetuo in Successori-

§ XVI. DE NEXU PRIMATUS CUM ROM. SEDE. 197

bus Petri permansurum instituit, quaestio tamen est: quonam jure, divinone an humano, Supremus Pontificatus Romanae Sedi adnexus sit, et idcirco an praerogativa Primatus ipsius a Romana Sede evelli, et in aliam Sedem transferri possit? Putant aliqui conveniens fuisse, et forte etiam necessarium ad omnem removendam dubitationem super legitimo Successore S. Petri, ut Sedes aliqua particularis pro suis Successoribus a Petro eligeretur, tanquam *medium* quoddam, quo Primatus praerogativa in certos Successores transiret; sed in Petri potestate fuisse quam mallet Sedem eligere, et ideo Petri voluntate factum esse, ut Romae potius, quam alio in loco suam Sedem ad mortem usque collocaverit. Quemadmodum ergo (sic enim argumentantur) ex facto Petri, quod humanum est Primatus universae Ecclesiae in Romana Sede relictus fuit, sic poterit ex dispensatione humana, nempe Ecclesiae, iterum ab ea Sede separari.

Aliqui contra affirmant, Romanam Sedem electam et Successoribus Petri constitutam fuisse non ex unius Petri, sed etiam ipsius Christi voluntate; ex quo consequitur Primatum eidem Sedi divino jure ita adnexum esse, ut nulla auctoritate humana possit ab eadem separari. Ad hanc tuendam sententiam mirifice faciunt illa SS. Patrum et Conciliorum dicta, in quibus de Sede Romana adeo praeclara praedicantur, ut semper eam asserant ab ipso Salvatore nostro Primatum obtinuisse, nec non disponente Domino Ecclesiarum omnium matrem et magistram exstare. Quis enim ignorat celebre illud Gelasii dictum in Concilio Romano: « Sancta Romana Ecclesia nullis synodicis constitutis caeteris Ecclesiis praelata est, sed evangelica voce Domini et Salvatoris nostri Primatum obtinuit » (Apud Mansium Conciliorum edit. tom. VIII col. 147)? Et ante Gelasium S. Leo ep. 120 ad Theodoretum

scripserat de Sede Romana his verbis : « Caeteris Dominus stauit praesidere. » Ac denique, ut caetera omittam, in Concilio Lateranensi IV Sedes Romana praenuntiatur, unam eam esse, « quae disponente Domino super omnes alias ordinariae potestatis obtinet principatum, utpote mater universorum Christi fidelium et magistra. »

Hic de re legendus est Benedictus XIV *de Syn. Dioeces. lib. 41 cap. 4*; Ballerinius *Vindic. auctorit. Pontif. cap. 8 § 2*; Dissertatio Augustoduni edita an. 1782, cui titulus *Epistola Sillasipi a lapide, an summus Pontificatus a Romana Ecclesia eveli, et alio transferri possit*; et Auctor *Febronii abbreviati cum notis tom. 1 § 3*, ex quo facere non possum quin aliquot argumenta sumam, et hoc loco in medium proferam, quibus sententia nostra mirum in modum confirmatur. Sunt autem hujusmodi : 1° « Huic Sedi non aliquod Concilium, non alii homines, sed solus Petrus, et quidem si non speciali praecepto, saltem instinctu divino Primatum adnexuit. 2° Sedes primatus tot inter procellas mirabiliter conservata fuit, ut nec Paganani nec haeretici contra eam praevalere potuerint, dum e contra omnes aliae Ecclesiae apostolicae, et Sedes Patriarchales ab haereticis et infidelitate absorptas esse videmus. 3° Romana Ecclesia ultra mille septingentos annos in quieta possessione Primatus fuit, et a primis usque temporibus nullum Concilium, nullus S. Pater, nullus Imperator vel cogitavit, vel dixit Primatum hunc a Romana Sede ad aliam transferri posse, quod silentium et possessio contrariam sententiam de anferibilitate faciunt omnino incredibilem et temerariam. 4° In aliis Ecclesiis, ad quas forte transferretur Primatus, deficeret Apostolicitas, id est, non foret Apostolica, tum quia ab Apostolis neque fundata, neque a Petro immediate gubernata fuisset, sicque regrediendo a saeculo ad saeculum, usque ad Petrum perveniri non posset, in quo tamen praecipuum argumentum contra haereticos posuerunt SS. Patres Irenaeus, Cyprianus, Augustinus, traditionem Apostolicae doctrinae per continuam seriem Romanorum Pontificum demonstrantes, dum aliae Ecclesiae vel incertam, vel saltem non apostolicam habebant originem. 5° Per talem translationem periret ipsa traditio Patrum, qui dicunt, ideo Primatum in Romana Ecclesia haerere, quia haec a S. Petro fundata, et usque ad mortem suam gubernata fuit, atque ab eodem depositum doctrinae tenet atque custodit. 6° Talis translatio foret causa schismatum, et fomes litium nunquam finiendarum. »

§ 17.

DE POTESTATE SUMMI PONTIFICIS.

Eminentem Primatus dignitatem nonnulli scriptores immuere, et propemodum destruere conati sunt, excogitata distinctione *mediatae et immediatae* potestatis : siquidem traderunt, potestatem Primatus non esse *immediatam* seu ordinariam, ita ut ad Romanum Pontificem, tanquam ordinarium Pastorem, cura et regimen singularium ovium pertineat; sed potestatem eam tantummodo *mediatam* seu *extraordinariam* esse, quatenus tota vis Primatus posita est « in supplenda aliorum negligentia, » et aliud nihil potest in aliena Dioecesi, nisi « extraordinario casu, » ubi salus et unitas Ecclesiae periclitetur. Quae quidem opinio contraria est tum verba Dei, quandoquidem ab ipso Christo totus grex, hoc est, fideles omnes et Episcopi Petro immediate traditi sunt illis verbis Joan. XXI. 15, 16, 17 : « Pasce agnos meos, pasce oves meas; » tum doctrinae Conciliorum, ex quibus unum proferam generale Lateranense IV, cujus haec verba : « Romana Ecclesia, disponente Domino, super omnes alias ordinariae potestatis obtinet principatum; » tum Sanctis Ecclesiae Patribus, qui Romanum Pontificem certatim appellant Pastorem Pastorum, Episcopum Episcoporum, Episcopum universalem; tum denique doctrinae catholicae de Romani Pontificis Primatu. Facultas Theologica Parisiensis anno 1683 : « Antiquae suae in Sedem Apostolicam reverentiae esse duxit hic breviter de ea praefari, disertèque repetere, quod olim non semel professum est, Romanum Episcopum esse jure divino

Summum in Ecclesia Pontificem, cui omnes Christiani parere tenentur, et qui immediate a Christo non honoris solum, sed potestatis et jurisdictionis Primatum habeat in tota Ecclesia. « Idque debent Catholici omnes profiteri. Jam vero « si Romanus Episcopus est divino jure Summus in Ecclesia Pontifex, si immediate a Christo Primatum potestatis et jurisdictionis in tota Ecclesia habuit, si omnes Christiani eidem parere tenentur, manifeste falsa, atque etiam catholicae doctrinae adversa eorum opinio est, qui docent Pontificem nihil in Ecclesia posse, praeterquam in casibus extraordinariis ad supplendam aliorum negligentiam. » Praeclare igitur Natalis ab Alexandro mentem suam, imo vero doctrinam Ecclesiae catholicae sic explicat dissertatione IV in saeculum I schol. 3 : « Romanus Pontifex summam habet, eamque ordinariam, in Ecclesia universa potestatem et auctoritatem; quam non extraordinariis duntaxat casibus, sed semper exercere potest, et in fideles universos, et in ipsos Ecclesiae totius Episcopos, quia Pastorum omnium UNUS est Pastor. »

Vide Zallinger Jur. eccl. pub. cap. 4 § 341, et Ennodium Faventinum *De Romani Pontificis Primatu* part. secunda capitibus 5 et 6.

§ 18

DE RATIONE DETERMINANDI OFFICIA ET JURA PRIMATUS.

In determinandis officiis atque juribus, quae Primatui cohaerent, aliqui Canonistae hac ratione argumentari solent. Nempe aiunt, omnia Primatus officia ac munera in tuenda conservandaque Ecclesiae unitate sita esse, ideoque tantam in Primatu potestatem auctoritatemque inesse, quanta ad eum

finem obtinendum est prorsus necessaria. Itaque concludunt, « ea omnia et sola esse Primatus jura, sine quibus unitas Ecclesiae christianae conservari non potest. »

Verum qui sic argumentantur in eo peccant, quod jura Primatus iis limitibus coarctant, quos Christus minime posuit. Primatus quidem ad tuendam conservandamque unitatem institutus est; verumtamen multa eaque praeclara jura obtinendo fini maxime consentanea, hoc est jubendi, iudicandi, cogendique potestatem a Christo ipso accepit quo melius supremam in Ecclesia universa potestatem exerceat.

Hinc Tridentina synodus sess. XIV cap. 7 : « Merito, » inquit, « Pontifices Maximi pro suprema potestate sibi in Ecclesia universa tradita causas aliquas criminum graviores suo potuerunt peculiari iudicio reservare. » Igitur jura Primatus profluunt tum EX FINE TUENDAE UNITATIS, tum EX SUMMA ET PLENA POTESTATE, qua Pontifex ad explendum munus suum in tota Ecclesia potitur.

Scite admodum Auctor Operis quod inscribitur « Quis est Petrus, sive qualis Petri Primatus? » Ratisbonae 1791 pag. 97 et seqq. : « Pervulgatum hodie, » ait, « ac tantum non universale inter nostros Canonistas axioma est, idque oppido fallax et equivocum : CUM PRIMATUS PROPTER UNITATEM ECCLESIAE SIT, NIHIL PRIMATEM POSSE, QUOD AD UNITATEM NON SIT NECESSARIUM. Hoc axioma, ut aiunt, indubitabili, certissimoque assumpto, sequelas inde plurimas derivant, quae totam quantam summi Pontificis potestatem aut arctissime contrahere, aut penitus enervare, irritamque facere allaborant. Cum enim ex una parte circa dogmata fidei morumque Papae sententiam negent esse infallibilem, nisi per accedentem, et quidem universalem Episcoporum consensum; cum insuper ex altera parte nihil concedant a Papa statui et imperari posse, nisi quod ABSOLUTE necessarium sit ad conservandam Ecclesiae universalis unitatem, ad hanc vero nulla sit necessaria lex circa disciplinam, utpote quae pro varietate locorum varia esse possit; consequitur Pontificiam auctoritatem, tam quoad res fidei et morum quam et disciplinae, per se ipsam nihil amplius valere, sed sine omni jam efficacia esse,

irritamque, ac nullam. Ita juris episcopalis restauratores hodierni (si Superis placet) scopum consiliorum suorum attigisse sibi videntur, magnoque sibi plausu adjubilant. Sed triumphii pacana ante victoriam canunt.

» Satisne bona fide vel primum jam principium ponitur verbis hisce indeterminatis et aequivocis: PRIMATUS EST PROPTER UNITATEM? Quaero ex ipsis, quam unitatem intelligant, an fidei tantum, an duplicem illam, quae a Christo in sua Ecclesia instituta est, tam fidei, quam et OBEDIENTIAE unitatem? Si primum illud tacite intendant, eo ipso manifesta jam ipsorum fallacia est: Christus enim non solum ejusdem fidei, sed etiam ejusdem obedientiae suam voluit esse dilectam sponsam unius viri, seu unum corpus sub uno Capite, unum ovile sub uno Pastore. In altero eoque integro tantum sensu firmum stat hoc principium, PRIMATUS A CHRISTO INSTITUTUS EST, UT UNA IN FIDE ET OBEDIENTIA CHRISTIANORUM SIT ECCLESIA. Jam vero principii veritate pleno in lumine posita, nonne in aprico est nuda consequentiae falsitas: ERGO PAPA NIHIL POTEST, QUOD AD UNITATEM NON NECESSARIUM? Quam haec inania et fallacia verba! Ita potius debuisset fieri conclusio: ERGO CUM PAPA IMPERAT, NECESSARIO OBEDIENDUM EST. Ipsa enim obedientia ad unitatem a Christo institutam necessaria est: hinc omnes suas fideles oviculas Petro subditas esse voluit, cui soli jus totum ovile pascendi dedit: PASCE OVES MEAS.»

§ 19.

DE ESSENTIALIBUS ET ADVENTITIIS JURIBUS PRIMATUS.

Distinctio inter jura Primatus *essentialia* et *adventitia* nova est, sicut nomina ipsa nova sunt, et plane excogitata ad potestatem Primatus deprimendam. Jura *essentialia* dicunt, quibus semper et ubique Summi Pontifices usi sunt: *adventitia* vero, quae ex veteri Ecclesiae disciplina in confirmandis Episcopis, et plerisque causis finiendis non a Summo Pontifice, sed a Metropolitis, et Conciliis provincialibus exercebantur. Cum itaque Summi Pontifices, commutata Ecclesiae dis-

ciplina, haec posteriora jura sibi adjudicaverint, ea profecto non essentialia jura Primatus, sed prorsus adventitia habenda esse contendunt.

Hac super re animadvertendum in primis est, jura Metropolitanarum Conciliorumque provincialium ab Ecclesia originem duxisse; neque enim Christus provincias designavit, neque Metropolitanus instituit, neque ea de re ullum Apostolis mandatum dedit; et quanquam Doctores non consentiunt inter se circa originem et potestatem Metropolitanarum Conciliorumque provincialium, cum alii a Sede Apostolica, alii ab Ecclesiarum consuetudine ortam esse contendunt (de quo infra disputabimus); illud tamen apud omnes compertum est, eorum originem et potestatem institutioni humanae tribuendam esse.

Ea igitur potestas, quam Metropolitae, Conciliaque provincialia in Episcopos comprovinciales humana institutione exercebant, non erat eorum propria et nativa; tantummodo ejus potestatis usus ipsis tributus fuerat. Ipsa vero potestas in Pontifice residebat, ut qui ratione Primatus divinitus instituti omnem potestatem Ecclesiasticam in se complectitur. Hinc Metropolitae, et Concilia provincialia in usu eorundem jurium auctoritati Primatus omnino suberant: quapropter Siricius, Innocentius, Zosimus, aliique Romani Pontifices provincialiarum fines, et jura Metropoleon statuerunt; Episcoporum electiones, judicia lata, resque caeteras a Metropolitis et Conciliis provincialibus gestas aut confirmarunt, aut resciderunt, quorum exemplorum plena est ecclesiastica historia.

Itaque verissime dictum est a Thomassino in notis ad suum opus de vet. et nov. Eccl. discipl.: « In Pontifice tota semper plenitudo potestatis residet, etsi non totam semper exerceat. » Ubi ergo per se exercere coepit, non jure aliunde

comparato, sed jure proprio usus est. Ex quibus perspicue liquet, jura, de quibus loquimur, a Metropolitibus, et Conciliis provincialibus ad Romanos Pontifices non advenisse tanquam *nova et adventitia*, propterea quod nullum jus novum et adventitium accedere ad eos potuit, qui ratione Primatus Plenitudinem potestatis habebant.

Praeclare Thomassinus in notis ad summum opus « de nova et veteri Ecclesiae disciplina » animadvertit, eam potestatem a Conciliis provincialibus in Rom. Pontificem non esse translata, eique velut novum jus accrevisse, quo antea careret; sed « quam semper alicubi exercuerat, eam supersedentibus Conciliis provincialibus coepisse ubique terrarum solus exercere. » Et deinde : « Ubi jus ab inferiori ad superiorem devolvitur, non accipit ab inferiori, nec usurpat in inferiorem superior... Non repetere potest a superiori inferior... Solemne enim est, jura omnia ad superiores ab inferioribus devolvi, et omnium prorsus potestatum spiritualium jura ad Summum Pontificem devolvi posse, quia summus omnium vertex est... Si autem haec jura a Conciliis provincialibus ad Summum Pontificem devolvuntur, quia summus omnium vertex est, perperam ergo inde infertur, quod ea ex sese non habeat, quod ea usurpet, quod contrario usu possit amittere. »

§ 20.

DE JURE DEFINIENDI CONTROVERSAS DE FIDE ET MORIBUS.

His praepositis, ad Primatus jura singillatim enucleanda accedamus, Doctores aliqui sic ea distribuunt, ut alia in Ecclesiam dispersam, alia in Ecclesiam congregatam, hoc est in Concilia generalia, exercentur. De Conciliis generalibus dictum satis est in Praenotionibus; nunc vero de aliis juribus acturi, a jure definiendi quaestiones fidei et morum initium ducimus.

Itaque Romanus Pontifex constitutus est catholicae doctrinae magister, et judex controversiarum de fide et moribus, de quo catholicorum nemo dubitat. At vero ejus judicium, cum *ex cathedra* loquitur, *infallibile* sit, nonnulli Theologi in dubitationem adducunt, putantes Pontificis judicium non esse irreformabile, nisi consensus Ecclesiae accesserit. Sed antiqua et potior sententia est, quae Romano Pontifici de rebus fidei et morum universam Ecclesiam docenti privilegium infallibilitatis vindicat. Ex qua sententia consequitur, ut qui catholici esse velint, omnino debeant definitionibus ipsius non modo obsequentes sese praebere, verum etiam interno mentis assensu audientes esse et credere. Quam quidem obligationem denuntiavit S. Petrus act. cap. XV, v. 7 his verbis : « Viri fratres vos scitis, quoniam ab antiquis diebus Deus in nobis elegit per os meum audire gentes, et credere. » Non dixit per os meum audire, et Ecclesiae vel Apostolorum consensum expectare, sed AUDIRE ET CREDERE.

Haec quidem de Pontificis infallibilitate sententia multis Sacrarum Scripturarum, et Sanctorum Patrum testimoniis demonstratur; qua de re Theologi disserere copiose solent. Sed quoniam ad Canonistas quoque pertinet, ecclesiasticarum Constitutionum vim potestatemque perspectam et exploratam habere, sic unum saltem argumentum, et illud quidem planum, sed omnino efficax et invictum premendum est, ex quo facile intelligatur, Pontificis definitiones a veritate deficere nunquam posse, ut proinde necesse sit eisdem tanquam catholicis veritatibus, et externo obsequio, et interno cordis assensu firmiter adhaerere.

Argumentum autem ex fine Primatus hac ratione conficitur. Catholici omnes confitentur, Primatum, quem Petro et Successoribus Christus contulit, ad unitatem maxime fidei in

Ecclesia confirmandam institutum esse, ejusdemque Primatus auctoritatem non solius vigilantiae, adhortationis et directionis, sed verae et propriae jurisdictionis auctoritate contineri, et eam denique jurisdictionem tantam esse, quanta ad christianos in fide et Religione continendos necessaria est. Non enim dici, ac ne putari quidem potest, Christum dedisse Pontifici munus conservandae unitatis, et non dedisse potestatem ac vim, sine quibus eadem unitas conservari nequeat. Sed Pontifex unitatem fidei custodire non potest, nisi ejusdem definitionis certam et irreformabilem credendi regulam constituunt, cui omnes subesse teneantur. Sic enim subortam de fide et Religione controversiam Pontifex *ex cathedra* definiat, et nihilominus integrum fidelibus sit assentiri vel dissentire, quia Pontifex falli potuit, unitas fidei nulla erit, sed perpetuae dissensiones, totque et tam dissonantes in fide et Religione sententiae, quot in Ecclesia et quam diversa sunt capita.

Sed inquirunt definitionibus judiciisque dogmaticis Summorum Pontificum obsequendum esse « provisorie, seu non dogmatizando contrarium, quamdiu non reclamant Ecclesia, » eoque pacto schismata, et sententiarum dissidia removeri. At vero si ad unitatem in fide exigendam opus est, praesidio, sive accessione consensus saltem taciti Ecclesiae, aut Episcoporum, Primatus utique nec aptus erit, nec idoneus ad illud efficiendum, cujus gratia institutus est. Praeterea cum nomine Ecclesiae, quae reclamare potest, praesertim Episcopi intelligantur, illud reliquum est, quod iudicium Pontificis iudicio peculiaris cujusque Episcopi subsit; cum nemo reclamare jure possit, nisi cognita causa judicaverit Pontificem in sua definitione erravisse. Igitur ea sententia dignitati et fini Primatus omnino detrahit. Sed officit etiam tum fidei, tum

animarum tranquillitati, propterea quod nullus foret promptus et efficax modus, quo nascentes haereses statim opprimerentur; nam sero medicina paratur, cum malum invaluit: anceps et incerta maneret fides quam Catholici sequi deberent, quoad Ecclesiae iudicium exspectaretur: nulla denique esset certa via et expedita, qua Ecclesiae consensus investigari posset ideoque nihil firmum immotumque haberetur, cui assensus fidei adhaereret. Quamdiu enim consensus Ecclesiae expectandus erit? an consensus fidelium postulatur, an Episcoporum tantum? an omnium, an plerorumque? quid si qui reclamaverint? qui iudex erit in numeratione consentientium et dissidentium, ut inde compertum sit, an consentientium numerus satis sit catholico dogmati stabiliendo? quis hunc sufficientem consensum fidelibus annuntiabit? Semper itaque in sententia adversarium locus dubitandi esset reliquus, cujus dubitationis nullus et institutus iudex, nec proinde Christus Ecclesiae suae satis consulisset. Quas ob res si ad Ecclesiae unitatem in fide conservandam Primatus a Christo positus fuit, necesse profecto est, ut Pontifex in suis definitionibus errare non possit, et ipsius proinde iudicium christiani omnes, et iudices etiam minores sequi debeant.

Sunt nonnulli Theologi et canonistae, qui in medio relicta quaestione de Pontificis infallibilitate cum Tournely de Ecclesia quaest. V art. 3 censent « Obedientiam quae ipsi (Pontifici) ab omnibus debetur in ipsius non errandi privilegio subnixam non esse, sed in suprema qua gaudet supra Christianos omnes potestate. » Sic etiam Petrus Ballerinius in Appendice « de infallibilitate Pontificum in definitionibus fidei » § 10 in fine, postquam sibi visus est ex Scriptura et Traditione omnino demonstrasse, Pontificem in rebus fidei et morum definiendis infallibilem esse, repente quaerit « Eritne infallibilitas Pontificum in definitionibus omnino certa, et credendumne assensu fidei quidquid Pontifices circa fidem defi-

niunt? » Respondet autem « in modum ab Ecclesia expresse definitum, adeoque haereticos non esse qui negant infallibilitatem. » Tum continuo addit « Dico tamen obediendum esse Papae cum ex fine et officio Primatus definit aliquid credendum vel damnandum ex catholica fide, et obediendum quidem his Apostolicis judiciis etiam assensu fidei et obsequio interno, ut vel Gallicani Episcopi confessi sunt, et ita praestandum ipsi eam fidei unitatem, quam cum centro Catholicae unitatis necessarium traditio docet. » Enim vero sine Judice Supremo non est unitas, et sine unitate non est Ecclesia. Praeterea necessitas conveniendi in fide cum Ecclesia Romana confirmatur Traditione Patrum, cujus quidem Traditionis initium sumitur a S. Irenaeo Martyre et Episcopo Lugdunensi, qui Apostolicorum Patrum suppar et auditor fuit. Hic itaque lib. III contra haereses cap. 3 de Unitate fidei cum Romana Ecclesia, sive cum Romano Pontifice a cunctis fidelibus omnino tenenda sic pronuntiavit. Ad hanc enim Ecclesiam propter potentioris principalitatem necesse est omnem convenire Ecclesiam, hoc est eos qui sunt undique fideles. » Insigne hoc S. Doctoris testimonium quod Bossuetus vocat « oracle révére en tous les siècles » omnibus saeculis receptam, late exponit atque illustrat idem Petrus Ballerinius lib. « De vi et ratione Primatus, » cap. 13 § 1; deinde § 2 et seqq., et singillatim profert reliqua testimonia Patrum qui hanc catholicam veritatem in Ecclesiis Apostolicis custoditam, et ab ipsis Apostolis acceptam nobis tradiderunt. Confer itaque praedictum Auctorem cit. loco.

Vide etiam Bellarminum « de Rom. Pontifice » lib. 4 cap. 3 et seqq.; Melchiorem Canum « de locis theolog. » lib. 6; Jacobum Serry « dissert. 1 de Rom. Pontif. falli et fallere nescio; » Cardinalem Orsium « de irreformabili Rom. Pontificis in definiendis fidei controversiis iudicio; » atque eundem Petrum Bellarminum « de vi ac ratione primatus Rom. Pontificis » cap. 15.

§ 21.

DE JURE PRAVORUM LIBRORUM LECTIONIS INTERDICENDAE.

Qui imperium inter homines tenent, non modo jure possunt, verum etiam ratione muneris quo funguntur, om-

nino debent ea omnia remove et tollere, quae communitati afferunt detrimentum. Atqui nemo non intelligit quantum Societatibus noceant libri mali, qui a rectis credendi vivendique regulis abducunt, mores corrumpunt, dissidia et seditiones adversus legitimas potestates concitant, omnia denique divina et humana jura miscere, perturbare et convellere student, ita ut non temere dixeris, nullum jam esse in civitate malum, quod ipsi non fecerint. Jure igitur ac merito Hebraei, Graeci, Romani dein Imperatores, omnesque bene constitutae Societates in hujusmodi pestifero et impio librorum genere exterminando assiduam diligentemque operam posuerunt. Sic etiam Ecclesia Catholica, ne depositum fidei et animarum salus in discrimen adduceretur, libros Religioni ac moribus noxios perpetuo notavit, eorumque lectionem interdixit. Cum Paulus venisset Ephesum, et divinum verbum annuntiaret, « multi ex eis, qui fuerant curiosa sectati, contulerunt libros, et combusserunt coram omnibus, » quod legitur actorum Apost. XIX. Hic autem non commemorabimus judicia, quibus Ecclesia in Conciliis generalibus nullo non tempore pravos libros damnavit, eosque legi et retineri vetuit. Quae quidem judicia, quoniam ad fidem et mores pertinent, sunt omnis erroris expertia. Episcopi etiam, sive seorsum sive in Conciliis Provincialibus congregati, libros damnare, eorumque lectionem interdicere consueverunt: qua in re potuerunt errori obnoxii esse; et praeterea eorum jurisdictio terminis Dioecesium vel Provincialium circumscribatur.

At in primis Romani Pontifices in hac peste librorum avertenda solliciti maxime fuerunt: cumque in judiciis de fide et moribus non secus atque Ecclesia errare non possint, ut supra diximus, suisque legibus christianos omnes obstringant,

hinc universo ex orbe catholico libri, de quibus aliqua suspicio suberat, ad Romanos Pontifices mittebantur, ut qui eorum judicio probati essent reciperentur, qui vero improbi ab omnium manibus eriperentur. Jam inde a saeculo tertio Dionysius Alexandrinus ad Dionysium Summum Pontificem libros quatuor misit, ut nosceret an recte de Trinitate scripsisset. Et Augustinus libros quatuor contra duas Pelagianorum litteras ad Bonifacium Pontificem misit, significans sese ea scripta mittere « non tam discenda quam examinanda, et ubi forsitan aliquid displicuerit, emendanda. » Libri Origenis ad Pontianum Pontificem, liber Pelagii ad Innocentium I, libri Priscillianistarum ad S. Leonem M. missi fuerunt, et eorumdem Pontificum judicio condemnati. Athanasius Presbyter ad Gregorium Magnum confugit ut suspicione haeresis se purgaret: Gregorius veritus, ne quid fraudis subesset, illius Episcopum Joannem Constantinopolitanum interrogandum censuit. Joannes autem se adversus Presbyterum commotum fuisse respondit, propterea quod apud eum codex inventus esset haeretica labe contaminatus, et codicem ipsum Gregorio recognoscendum misit: « quem quia, » inquit Pontifex ep. 66 lib. 6, « ad nos studuit pro satisfactione transmittere, priores ejus partes sollicita lectione percurramus. Et quoniam manifesta in eo haereticae pravitate venena reperimus, ne denuo debuisset legi vetuimus. » In quem locum Maurini: « Agnosce, » inquiunt « antiquam in Romanis Pontificibus libros aliquos prohibendi potestatem et consuetudinem, cui parere tenebantur etiam Orientalis Ecclesiae alumni, Constantinopolitano Patriarchae aut alteri alioquin subditi. »

« De jure et modo libros fidei et moribus noxios prohibendi » diligenter disseruit Jacobus Gretserus Operum tom 13: et Gabriel

Putherbeus in suo Theotimo, qui sunt « libri tres de expurgandis malis libris. » Franciscus Ant. Zacharia scripsit « Historiam polemicam de prohibitione librorum. » Vide etiam Johannes Devoti Inst. Canon. lib. 4 lit. 7.

§ 22.

DE JURE FERENDI LEGES.

Recta administratio Ecclesiae postulat, ut Ecclesiastica disciplina bene ordinata consistat, ubi collapsa sit instauretur, interdum etiam temporibus et locis accommodanda. Officium autem et jus ferendarum legum universalium de Ecclesiastica disciplina ad Romanum Pontificem pertinet, quia supremum Ecclesiae Caput est, cui « pascendi, regendi, et gubernandi universalem Ecclesiam a D. N. Jesu Christo plena potestas tradita fuit, » quae est Concilii Florentini definitio. Quomodo enim totius gregis Pastor reget, gubernabitque Ecclesiam, si jure ferendarum legum destituatur, ita ut nequeat jubere quae recta sunt, et prohibere contraria? Igitur ii, qui Primatum non modo honoris, sed verae jurisdictionis divinitus institutum agnoscunt (agnoscere autem debent qui catholici esse volunt), fateantur necesse est potestatem ferendarum legum ita Summorum Pontificum esse propriam, ut, ea sublata, Primatus etiam divinitus institutus evertatur.

De Constitutionibus, sive legibus Roman. Pontificum diximus etiam in Praenotionibus, itemque de earum promulgatione, acceptatione, neque non de Placito regio. Haec omnia huc quoque pertinent, et digna sunt quae ante oculos habeantur.

§ 23.

DE JURE TUENDI SACROS CANONES.

Ex cura totius Ecclesiae Petro ejusque Successoribus concredita oritur officium et jus naviter curandi, ut sacri Canonum ab omnibus observentur. Hinc Bonifacius I ep. 5 ad Hilar. Arelat. ait : « Convenit Papas paternarum sanctionum diligentes esse custodes. » Romanis quidem Pontificibus perpetuo summae laudi datum est, quod sanctissimas Patrum regulas et ipsi coluerint summopere, et ab omnibus servandas diligentissime curaverint.

Huic juri cohaeret jus animadvertendi in eos, qui contra fecerint. Sunt enim Romani Pontifices non modo sacrorum canonum custodes, sed etiam vindices. Quid nimirum ea cura prodesset sine vi ad coercendum idonea? Quapropter Coelestinus I in epist. ad Episcopos per Apuliam et Calabriam : « Quisquis, » inquit, « conatus fuerit tentare prohibita, sentiat censuram Apostolicae Sedis minime defuturam. Quae enim sola admonitionis auctoritate non corrigimus, necesse est per severitatem congruentem regulis vindicemus. » Et Leo Magnus in epist. ad Episcopos per Campaniam, Picenum, et Tuscium haec habet : « Omnia decretalia constituta tam beatae memoriae Innocentii, quam omnium Decessorum nostrorum, quae de ecclesiasticis ordinibus, et canonum promulgata sunt disciplinis, ita a vestra dilectione custodiri debere mandamus, ut si quis in illa commiserit, veniam sibi deinceps noverit denegari. » Quis vero ignorat ea, quae contra Quarto-decimanos, Rebaptizantes, atque alios Ecclesia-

sticis legibus repugnantes a Victore, Stephano, caeterisque Pontificibus gesta sunt? « Ille, Leo scilicet Pontifex Romanus, » ait Auctor Defens. Declarationis Cler. Gallic. in Corollario ad calcem ejusdem operis, « latrocinalem Synodum valere non est passus : imperatoria potestate fretum Alexandrum Dioscorum fregit, ad instaurandam cognitionem Imperatorem perpulit. Chalcedonensis Synodi auctor, ac deinde exsecutor ad constabiliendam communem Ecclesiae fidem invicta potentia stetit. Eadem exsequendi auctoritate freti Gelasius, ac deinde sequuti Romani Pontifices adversus Imperatores, ac Regiae urbis Antistites in Chalcedonensem Synodum rebellantes nulla nova Synodo indigere se professi, tanta egere confidentia tantaque vi, ut Imperatores, totamque orientalem Ecclesiam ad condemnandos perduelles sola jam Sedis Apostolicae auctoritate perpulerint, Constantinopolitani Praesules alta spirantes, et Principum gratia ferocientes, et a Nestorianis Acacianisque temporibus Ecclesiae graves, tanquam in schisma erupturos animo providerent, quae gravitate poterant, coercebant. Itaque eorum tanta vis fuit, ut Agapetus Papa exul et supplex Constantinopolitanum Praesulem (Anthemum) ad pristinam Trapezuntinam Sedem contra Canones dimissam amandaret; ab hac quoque dejiceret, nisi rectam profiteretur fidem. »

Ex quibus satis superque repellitur eorum error, qui contendunt Summum Romanum Pontificem Sacrorum Canonum merum exsecutorem esse : ideoque monere et hortari, sed nulla in contumaces, nisi in ipsis Canonibus sancita, poena animadvertere posse. Et hi quidem impetum faciunt in Primatum jurisdictionis Sancto Petro ejusque Successoribus divinitus traditum, cum ab eo auferant coercendi Jus, sine quo omnis actus jurisdictionis contemni impune potest.

§ 24.

DE JURE DISPENSANDI SUPER GENERALIBUS ECCLESIAE LEGIBUS.

Generalis regula est, legis vinculum relaxari posse auctoritate eorum, qui aut legem condiderunt, aut parem cum iis potestatem tenent, ex notissimo juris axioma « Cujus est legem condere ejus etiam est illius obligationem remittere. » Itaque Pontifex super omnibus ecclesiasticis legibus, et canonicis quoque Conciliorum generalium ad disciplinam pertinentibus, dispensandi potestate potitur, utpote qui omnem jurisdictionem Ecclesiasticam, seu plenitudinem potestatis ab ipso Christo accepit. Ad hoc jus comprobandum potest argumentum etiam duci ab ipsa dispensationum necessitate. Enimvero ad spiritualem fidelium gubernationem, atque adeo ad ipsam Ecclesiastici regiminis rationem pertinet, ut in Ecclesia sit qui, necessitatis aut utilitatis causa intercedente, potestatem habeat legis relaxandae. Cui autem melius quam Pontifici eam potestatem tribuemus?

Huc accedit constans Ecclesiae Traditio. Patrum et Doctorum consensus, ac generalium Conciliorum testimonia, quibus haec Pontificis potestas comprobatur. Generalis Synodus VIII dispensationes aliquas non quidem largita est, sed a Romano Pontifice flagitavit: qua de re Natalis Alexander diss. de Photiano schismate § 22 haec habet: « Scripserunt etiam ad eundem Pontificem (Hadrianum II) Basilius Augustus, et Ignatius Patriarcha, ejus Sanctitatem rogantes, ut de Lectoribus plurimis ordinatis a Photio sententiam diceret, de quibus non judicaret Synodus, an a Sacerdotii ordinatione in

perpetuum removendi essent, eisve gratiam faceret ob Ecclesiae necessitatem. Rogabant etiam, ut cum Theodoro Metropolita Cariae dispensaret, eique restitueret Episcopatum, quia multa pro Ignatio passus fuerat; nec defecerat ad Photium, nisi tormentis compulsus. Intercedebant denique pro Paulo Cartophylace, ut, concessa ipsi venia, posset ad Episcopatum promoveri. Magnificum sane pro Romani Pontificis Primatu testimonium, quod Synodus OEcumenica dispensationes a Summo Pontifice roget; eique, non aliis Patriarchis, potestatem a Christo concreditam agnoscat temperandi severitatem canonum, qui ab Ecclesia recepti sunt universa. » Ipsum Basileense Concilium, quod sane Romani Pontificis auctoritati minus favit, haec habet in epist. synodica: « Per Concilium autem statuta in nullo derogant potestati Summi Pontificis, quin pro tempore, loco, causisque, et personis, utilitate vel necessitate suadente, moderari dispensareque possit. » Quamobrem Auctor defensionis declarationis Cleri Gallicani part. 3 lib. 2 cap. 19 professus est: « Sedis Apostolicae dispensationes nemo catholicus, nemo veri regiminis sciens, aut rerum ecclesiasticarum gnarus abstulerit. »

Gerson, ait Febronius, eam dispensandi facultatem in Romano Pontifice « non videtur admittere. » Sed admittunt praestantissimi quique Theologi et Canonistae, admittunt quotquot in orbe sunt Catholici, qui earum legum relaxationem ab uno Pontifice petunt, admittunt Concilia generalia. Num hi omnes et Gersoni et Febronio et eorum asseclis auctoritate non praestant?

§ 25.

DE JURE APPROBANDI ORDINES REGULARES.

Quidam Doctores putant approbationem Ordinum Regula-

rium ad Pontificem pertinere ex jure tantum positivo, quatenus Concilia Lateranense IV et Lugdunense II decreverunt, ne deinceps sine Apostolicae Sedis approbatione nullus novus Ordo institueretur ob pericula et perturbationes, quae ex nimia Religionum frequentia oriri poterant (cap. fin. de relig. domibus, et cap. unic. eod. tit. in 6). Verum aliquae rationes proferri possunt, propter quas ea approbatio ad Summum Pontificem jure suo pertinere videatur. Primo quidem, quia hujusmodi jus ad rectam Ecclesiae administrationem conducit; haec autem administratio ad Summum Pontificem in primis pertinet; deinde vero quia, ut ait Sylvius in 2, 2 q. 186 art. 1, « majores causae, quae salutem animae tangunt, reservari solent Sedi Apostolicae; Religionum autem approbatio ad majores causas pertinet: quia denique absque approbatione Religionum neque securitatem haberent, neque immobilitatem; possent enim errores in statutis contineri, et facile possent Congregationes dissolvi. » Et sane « nec securitatem, » nec « immobilitatem » Congregationes religiosas olim habuerunt, dum monasteriorum conditores, pro suo quisque arbitrio, monasticam disciplinam temperabant: non securitatem, quia contingere poterat, ut regulae ad evangelicam perfectionem comparandam minus essent aptae et accommodatae: non immobilitatem, quia tot erant regulae, quot monasteria, et regulae ipsae passim mutatae, et plures non raro in eodem monasterio propositae. Approbatio igitur Summi Pontificis adeo necessaria habita est, ut sine ea nec Religionum, nec vota solemnia consistant.

Melchior Canus in docto et eleganti opere *de locis theologicis* lib. 5, cap. 5 scripserat: « Ordines vel probare, vel refellere, quoniam non e scientia id solum, sed etiam e prudentia pendet, non ad ea pertinet, in quibus Summus Pontifex errare nequit. » Cum

autem ea verba aliquibus Theologis et Canonistis plena inconsideratissimae temeritatis viderentur, quo sensu, eoque recto, intelligenda essent, Hyacinthus Serry « in Praefatione, » quam ante illud opus praemisit cap 11 demonstrare studuit. Confer itaque utrumque Auctorem.

§ 26.

DE JURE CANONIZANDI.

Duplex ratio est sacro et publico cultu eos prosequendi qui ob martyrium, aut eximias virtutes magna cum sanctitatis fama obierunt, quarum altera *Beatificatio*, altera *Canonizatio* appellari consuevit. Gonzalez in cap. AUDIVIMUS de reliq. et venerat. Sanctorum: « Canonizatio, » inquit, « nunquam licuit Episcopis; Beatificatio vero primis Ecclesiae saeculis ab illis fiebat. » Primis scilicet Ecclesiae saeculis Episcopi permittebant, ut alicui cultus et honor beatorum in suis peculiaribus Dioecesibus exhiberetur. Canonizatio autem, qua decernitur aliquem in Ecclesia universa pio cultu et honore colendum esse, nunquam nisi auctoritate Romani Pontificis fieri potuit; quod idem Gonzalez citato loco sic explicat: « Cum Sanctus canonizatus proponatur ab omnibus fidelibus colendus, et nemo nisi Pontifex potest Sanctos canonizare. Accedit quod solemnitas canonizatio est una de majoribus causis, quae inter christianos proponi potest, et per consequens ejus cognitio ad Pontificem spectat ex juribus adductis in cap. MAJORES de baptismo. Deinde quia miraculorum approbatio inter fidei quaestiones recensetur, sed quaestio fidei ad Pontificem referenda est, igitur tantum per Pontificem canonizatus publice venerari potest. » Hinc Henricus Pirrhing ad

eumdem titulum Decretalium: « Ex quo, » inquit, » infer-
tur quod Episcopi non possunt canonizare etiam pro suis
Dioecesibus tantum, imo nec Legatus a latere ne quidem ex
speciali commissione Summi Pontificis, quia is non potest
delegare alteri res fidei. »

Itaque jure et merito Alexander III, dum cap. AUDIVIMUS
de relig. et venerat. Sanctorum his verbis usus est: « Etiam si
per eum miracula fierent, non liceret vobis ipsum pro Sancto
absque auctoritate Romanae Ecclesiae publice venerari, » et
Innocentius III eod. tit. « Reliquias de novo inventas nemo
publice venerari praesumat, nisi prius auctoritate Romani
Pontificis fuerint approbatae, jus canonizandi unius Aposto-
licae Sedis peculiare et proprium esse asseruerunt. An vero
horum Pontificum ea mens fuerit, ut jus etiam beatificandi
Apostolicae Sedi reservari voluerint, Doctores disputant.
Papebrochius in Propyleo Maii dissert. 28 ait: « Neque tunc
putaverunt Episcopi sublatam sibi facultatem circa inferioris
ordinis cultum, quem Beatorum dicimus, modo ab Officio et
Missa abstineretur. » Sed Urbanus VIII omnem dubitandi
rationem omnino sustulit, facultate etiam beatificandi plane
aperteque Romanae Sedi reservata.

Quaestio est, an decreta canonizationum sint, ut aiunt, *infalli-
bilia*; et in utramque partem multa disseruntur. Nobis satis erit
verba S. Thomae quoniam 9 art. 16 in medium proferre: « Cer-
tum est, » inquit, « quod iudicium Ecclesiae universalis errare in
iis, quae ad fidem pertinent, impossibile sit. In aliis vero sententiis,
quae ad particularia facta pertinent, ut cum agitur de possessioni-
bus, vel de criminibus, vel de huiusmodi, possibile est, iudicium
Ecclesiae errare propter falsos testes. Canonizatio vero Sanctorum
medium est inter haec duo. Quia tamen honor, quem Sanctis exhi-
bemus, quaedam professio fidei est, qua Sanctorum gloriam cre-
dimus, pie credendum est, quod neque etiam in his iudicium Eccle-
siae errare possit. » Et in responsione ad 2 inquit. « Divina

Providentia praeservat Ecclesiam, ne in talibus per fallibile testi-
monium hominum fallatur. »

De toto hoc argumento vide Benedictum XIV « de Servorum Dei
Beatificatione, et Beatorum Canonizatione. »

§ 27.

DE JURE EPISCOPATUUM ERIGENDORUM.

Novi Episcopatus eriguntur per Cathedrae Episcopalis insti-
tutionem, et per Territorii, seu Dioecesis circumscriptionem.
Siquidem in loco apto, a quo Episcopatus nomen accipit, et
unde Episcopus totam Dioecesim regit, Episcopalis Cathedra
constituitur, ad eamque certum Territorium adjungitur, suis-
que finibus circumscribitur. Per hanc vero territorii, sive
Dioecesis designationem atque circumscriptionem jurisdictio
Episcoporum determinatur, ita quidem ut Episcopus ad Epi-
scopalem Cathedram legitime evectus, mox Episcopalem ju-
risdictionem in fideles omnes, qui intra fines Dioecesis sunt,
exercere possit, sed ultra eos fines ei progredi nunquam li-
ceat. Hinc Concilium Antiochen. can. 9 statuit, « Episcopum
nihil agere debere, nisi ea tantum quae ad suam Dioecesim
pertinent secundum antiquam a Patribus nostris regulam
constitutam. » At vero antiqui Patres nostri eam regulam ab
ipsis Apostolis acceperunt, quandoquidem Apostoli in fun-
dandis Ecclesiis potestatem Episcoporum certis locorum limi-
tibus coarctaverunt. Ita S. Paulus Timotheum Ephesi Episco-
pum fecit, Titum insulae Cretae, Dionysium Areopagitam
Corinthi constituit Episcopos; ita S. Joannes Polycarpum
Smyrnae dedit Episcopum, atque ita ab Apostolis jugiter
factum est: quamobrem lib. « de unit. Eccles. » praeclare

scripsit S. Cyprianus : « Singulis Pastoribus portio gregis fuit adscripta, quam regat unusquisque et gubernet. »

Hoc loco quaeri solet, si Episcopus extra suam Dioecesim quidquam egerit, id eritne ratum et firmum? Jam vero videndum est, utrum id quod egit, ad potestatem ordinis, an vero ad potestatem jurisdictionis pertineat. Si de potestate ordinis quaestio est, si ex. gr. Confirmationem, vel Sacramentum ordinis ministravit, dummodo materiam et formam adhibuerit, quam ex Christi institutione Ecclesia Catholica semper adhibuit, idque facere sibi proposuerit quod facit Ecclesia, minime dubitandum est, quin Sacramentum confecerit, ideo quod potestas ordinis, cum nec auferri unquam possit, nec amitti, uti perpetuo manet, sic perpetuo vim suam et efficaciam retinet; Episcopus tamen illicite egit, poenisque obnoxius est per canones constitutis, propterea quod in alienas oves contra Ecclesiae leges officium Pastoris sibi arrogavit. « Nulli Episcopo liceat, » decrevit Concil. Trident. sess. 6 de reform. cap. 5; « cujusvis privilegii praetextu Pontificalia in alterius Dioecesi exercere, nisi de Ordinarii loci expressa licentia, et in personas eidem Ordinario subjectas tantum, si secus factum fuerit, Episcopus ab exercitio ordinum sint ipso jure suspensi. »

Quod vero ad potestatem jurisdictionis attinet, cum ea profluat vel ex « publico munere » quocum conjuncta est, et « ordinaria » dicitur, vel ex alterius « delegatione » quae « delegata » vocatur, hinc manifestum est, Episcopum nulla jurisdictione praeditum in eos esse, qui neque ratione muneris Episcopalis, neque ratione delegationis ei subditi sunt, proindeque si quid egerit, omnia ab eo gesta ex defectu jurisdictionis non modo illicita habenda erunt, verum etiam nulla et irrita, idque in foro tum externo locum habet. Ad forum

internum spectat decretum Concil. Trident. sess. 14 cap. 7 de Sacramento Poenitentiae: « Quoniam natura et ratio iudicii illud exposcit, ut sententia in subditos duntaxat feratur, persuasum semper in Ecclesia Dei fuit, et verissimum esse Synodus haec confirmat, nullius momenti absolutionem eam esse debere, quam Sacerdos in eum profert, in quem ordinariam, aut subdelegatam non habet jurisdictionem. » Ad forum autem externum spectat ejusdem Concilii Tridentini decretum sess. 14 cap. 8 de reform. quo Praelati, etiam dignitate Episcopali praediti, vetantur contra Clericos sibi non subditos « quorumcumque etiam atrocium criminum reos, nisi cum proprii ipsorum Clericorum Episcopi, si apud Ecclesiam resederit, aut personae ab ipso Episcopo deputandae interventu procedere: alias processus, et inde secuta quaecumque viribus omnino careant. »

Verum ut eo unde discessimus, revertamur; quisnam erigendorum Episcopatum jus habeat dicendum est. Dicimus autem, et sine ulla dubitatione affirmamus, Ecclesiam eamque unam eo jure praeditam esse; idque manifestum est ex natura ipsius rei, quae tota spiritualis est, ideoque potestati solius Ecclesiae obnoxia; agitur enim de spirituali regimine animarum, de portione gregis singulis Episcopis assignanda, de finibus spirituali eorundem potestati constituendis, ut inter Ecclesiarum Rectores tum ordo, tum unitas servetur; idque facili negotio tum ex facto Apostolorum, tum ex decretis Conciliorum, tum ex Apostolicis Constitutionibus, denique ex perpetua et generali totius Ecclesiae disciplina confirmatur.

Petrus De Marca de Concord. Sacerd. et Imp. lib. II cap. 9 quaestionem ponit, « an Principes potestate polleant novos Archiepiscopatus, aut Episcopatus instituere. » Qua de re priusquam respondeat, illud scite animadvertit, quod ubi pri-

mum Imperatores aggressi sunt novis Archiepiscopatibus, vel Episcopatibus erigendis operam dare, Innocentius I in Epistola ad Alexandrum Antiochenum Episcopum, nec non Generale Concilium Chalcedonense can. 11 vehementer obstiterunt, ne ullum Ecclesiae juribus detrimentum inferretur. In Galliis Childebertus Francorum Rex Episcopatum Meloduni fundaverat ad petitionem plebis, ejusque rei oppugnatorem validum invenit Leonem Senonensem Episcopum in Epistola ad eundem Regem data. Et consensu Sigiberti Regis in Castro Dunensi facta fuerat novi Episcopatus institutio, cumque Pappolus Carnotensis Episcopus aegre admodum id tulisset, res delata est ad Concilium Parisiense celebratum anno 573, quod acta omnia rescidit. Igitur « Gallicana Ecclesia, » ut ipse ait, « in eandem sententiam cum Synodo Chalcedonensi, et Innocentii decreto conspiravit, putavitque nefas esse Regum imperio Episcopatus novos institui. » Totum vero caput hisce verbis concludit : « Quare non est quod a communi universalis Ecclesiae sensu recedamus foeda in Principes adulatione, ut contigit Marco Antonio de Dominis qui Episcopatum institutionem Regibus perperam et contra ipsos Canones asseruit, cujus sententiam recentiores aliqui amplexi sunt. Tota rei istius disponendae ratio ad Ecclesiam pertinet, quemadmodum dixi. »

At vero Ecclesia quemadmodum Episcopatus erigit, sic etiam supprimit, conjungit, et dividit, namque « omnis res per quascumque causas nascitur, per easdem dissolvitur, » reg. 1 juris in quinto Decretalium. Huc quoque spectat haec regula juris civilis : « Nihil tam naturale est, quam eo genere quidque dissolvi quo colligatum est » reg. 35 ff. de divers. reg. juris. Non fit autem suppressio, nisi ob gravissimas causas, de quibus ad Ecclesiam pertinet dijudicare. Illud explo-

ratum est in aliquibus civitatibus Episcopales Cathedras fuisse suppressas in vindictam et poenam alicujus atrocis sceleris cap. fin. caus. 25 quaest. 2, earumque Dioeceses instar fundi cum territorio alterius Episcopatus conjunctas, planeque confusas; quod conjunctionis genus a Canonistis vocatur « unio per confusionem. »

Quod vero ad unionem sive conjunctionem beneficiorum attinet, reliqui sunt duo modi, quibus beneficia conjunguntur; primo *per subjectionem*, ut aiunt, cum scilicet una Ecclesia tanquam inferior superiori subjicitur : haec autem conjunctio vix adhibetur in beneficiis, in Episcopatibus nullo modo; secundo *per aequalitatem*, quando nempe duae, aut plures Ecclesiae ita conjunguntur ut earum quaelibet ab uno eodemque Pastore regatur, salvis singularum Ecclesiarum juribus et privilegiis. Hujus unionis per aequalitatem, quae etiam « unio aequae principalis vocatur, » non pauca exempla in Episcopatibus habemus. Conjunguntur autem duo aut plures Episcopatus, « quando non longo itineris spatio a se sejuncti sunt, nec tanta populi multitudo est, ut singulos, sicut olim fuit, habere debeant Sacerdotes, » cap. 48 caus. 16 quaest. 1; aut quando « hostilis impietas diversarum civitatum ita desolavit Ecclesias, ut reparandi eas spes nulla, deficiente populo, remanserit, » cap. 49 caus. 16 quaest. 1. Interdum etiam ad honorandam civitatem aliquam Episcopatus in ea constituitur, et si redditus Episcopali dignitati pares non suppetant, cum finitimo Episcopatu conjungitur, ut unus Episcopus utrique Dioecesi praesit.

Contra vero dividuntur Episcopatus, cum ex uno fiunt duo vel plures. Hujusmodi divisiones prohibentur c. MAJORIBUS, et c. DILECTO de Praebend et Dignitat. » ideoque Canonistae docent, beneficia non esse dividenda, ne ratione quidem di-

vini cultus augendi, eo quod, ut ait Lotterius lib. 4 quaest. 28 num. 63 et 64 « haec sola causa non est sufficiens ad inducendam divisionem beneficiorum et praebendarum, et si aliter diceretur, sequeretur quod semper ex illa causa augmenti divini cultus, esset locus divisioni beneficiorum contra jura praedicta. Augmentum hujusmodi cultus divini ad hunc effectum non habetur in consideratione ex numero beneficiorum; nisi ubi Ecclesia propter defectum beneficiorum suis debitis officiis defraudaretur. » Quae quidem in Episcopatibus dividendis multo magis ante oculos habenda sunt, atque tenendum nullam eosdem dividendi legitimam causam esse praeter necessitatem, cum scilicet animarum saluti, quae suprema lex est, nulla alia ratione consuli ac provideri possit. Hinc Lavenius in Foro Beneficiali part. 3 sect. 2 cap. 2 quaest. 961 quaerit « qua de causa et qualiter divisio Dioecesis cum erectione novae Cathedralis fieri et permitti possit, » et respondet, « dum ex Dioecesis amplitudine et itineris asperitate, nimiumque incommodum redditur Pastori oves statutis temporibus visitare, recognoscere, ipsisque ovibus pastorem adire, justam censi causam faciendi divisionem Dioecesium, ait Card. de Luca in Miscellan. d. 1 num. 115. Attamen certa et determinata regula cuicumque casui applicabilis desuper statui non potest: plura siquidem quam dicta causa requisita ad id requiruntur, ea praesertim ut antiquae Ecclesiae dignitas non vilescat, ac etiam nova convenientem quoque dignitatem sortiri et conservare valeat. »

Hactenus de Episcopatum erectione, deque eorum suppressione conjunctione et divisione dictum est, et nobis quidem satis dixisse videmus, cum ea praesertim, quae in medium protulimus, adeo certa explorataque sint, ut a nullo Doctore catholico in controversiam vocentur. Sed quoniam

potestatem eorum omnium agendorum praeditam unam Ecclesiam esse affirmavimus, reliquum est ut palam faciamus, quinam Ecclesiae nomine intelligendi sint, num Pontifices, num Patriarchae, num Metropolitanae, num Concilia, num denique singuli Episcopi.

Huic quaestioni tum de facto, tum de jure respondebimus, eo vel magis quod alterum ab altero illustratur. Quod itaque ad factum attinet, operae pretium erit animadvertere, Ecclesiae disciplinam hac in re ter mutata esse; alia enim fuit ab incunabulis Ecclesiae ad saeculum VI, alia ab hoc saeculo ad saeculum VIII, alia denique a saeculo VIII ad nostra tempora.

Ab incunabulis Ecclesiae ad saeculum VI, « novi erigebantur Episcopatus a Synodis Provincialibus, consentiente Metropolitano, postulante Episcopo vel annuente, ad cujus Dioecesis pertinebat Ecclesia, in qua Sedes Episcopalis collocabatur. Id ex canone 15 Concilii Africani compertum est; et ex facto S. Augustini, qui Fussalensi Castello millibus quadraginta ab Hippone sejuncto Episcopum ordinari curavit a Primate Numidiae, Romano Pontifice inconsulto, ut constat ex ipsius Augustini Epistola 261. » Ita Natalis Alexander historiae ecclesiasticae saec. V cap. 6 art. 2.

Cum vero in scholio 1 ejusdem articuli religiosi Censores notassent haec verba, « Romano Pontifice inconsulto erigebantur Episcopatus, » respondit, « hanc disciplinam quinto saeculo viguisse probavi: » citato nempe canone Concilii Africani, tum facto S. Augustini, aliisque ab historia ecclesiastica ductis argumentis. Quam quidem controversiam Constantinus Roncaglia in suis notis ad historiam ecclesiasticam ejusdem Natalis Alexandri cum praeterire nollet, nec etiam deberet, non immerito amplexus est P. Thomassini senten-

tiam, quam expressit hisce verbis : « Maxime ante sextum saeculum non semper accessisse Romani Pontificis expressum consensum in novorum Episcopatum erectione, animadvertit Thomassinus de nov. et vet. Eccles. discipl. part. 1 lib. I cap. 54. Liberum integrumque dixit fuisse Conciliis Generalibus, ac metropolitans novos erigere Episcopatus, dummodo quas pro hac re Ecclesia leges instituerat, servarentur. Cum in iis servandis minus religiosi fuissent Antistites Africani, etiam in exiguis pagis Episcopos creando, illos monet S. Leo ep. 87, NON IN QUIBUSLIBET CASTELLIS EPISCOPOS ESSE CONSECRANDOS, jussitque minutulos hujusmodi Episcopatus, cum deinceps vacarent, omnino supprimi. »

At vero in Ecclesia orientali erigendorum Episcopatum tota cura atque sollicitudo concredita fuit Patriarchis Antiocheno et Alexandrino, a quibus postquam Provinciae Ecclesiasticae illic constitutae fuerunt, ad Metropolitans et Concilia Provincialia dimanavit. In Ecclesia vero occidentali non solum a Metropolitans et Conciliis Provincialibus, verum etiam « bene multas Episcopales Sedes, » ait Thomassinus, « jam inde ab incunabulis Ecclesiae ab Antistitibus Romanis constitutas fuisse prolixè docui part. 1 lib. I cap. 14; et part. 2 lib. I cap. 11. » Praesertim vero, in Provinciis ad professionem christianam traductis, novi Episcopatus a Sede Apostolica ejusve auctoritate erigebantur; quo spectat Innocentii I epistola ad Episcopum Eugubinum, ubi ait : « manifestum esse in omnem Italiam, Gallias, Hispanias, Africam atque Siciliam, et insulas interjacentes nullum instituisse Ecclesias, nisi eos, quos venerabilis Apostolus Petrus, vel ejus Successores constituerunt Sacerdotes. » Et haec satis de quinque primis Ecclesiae saeculis dicta sint.

Saeculis vero VI, VII et VIII, non amplius Metropolitans,

et Conciliis Provincialibus integrum fuit, ut antehac, Episcopatus erigere, nisi simul auctoritati Romani Pontificis intercederet. « Pluribus autem ex causis, » ait Constantinus Roncaglia cit. loco, « Romani Pontificis auctoritas exigebatur. Et primo si novi erigendi erant Episcopatus iis in locis, ubi noviter fidei lumen illuxerat, cum nova haec Evangelii promulgatio fieri soleret, promovente ac mandante Romano Pontifice, non poterant viri Apostolici novis ovibus novos dare pastores, nisi idem consuleretur. Cumque pariter Ecclesiae aggregandae essent novae Provinciae, quo non se protendebat caeterorum Episcoporum auctoritas, ibi novas extollere Sedes illius tantum erat potestatis, quae nullis finibus coarctatur. Deinde quidquid peculiare Synodi decernebant non ita inconcussum firmumque erat, ut quandoque posteriores Synodi non infirmarent, vel Principes ipsi infectum vellent. Contra id vero quod prima Sedes statuerat, inferiores Sedes insurgere haud poterant, et Principes ipsi religioni ducebant infringere. Non raro etiam, dum novis Episcopis propriae Dioeceses erant assignandae, cum finitimis Episcopis de sibi usurpata conquerentibus jurisdictione lites poterant oriri, ad quas dirimendas nulla magis idonea potestas, quam Romani Pontificis. Illud demum in novis constituendis Ecclesiis poterat intercedere, quod necessaria foret aliqua Canonum dispensatio, ac proinde primam Sedem fuisse adeundam, cujus est, dum ita exposcant vel necessitas vel utilitas, Canonum rigorem emollescere. »

Sed postquam Occidentis Imperium saeculo V extinctum est, Imperatores Orientis, alique Summi Principes coeperunt in suis quisque Provinciis de Episcopatibus erigendis sollicitos se ostendere, ad eosque dotandos tuendosque se paratos exhibere. « Prima Justiniana, » ait Thomassinus de

nov. et vet. Eccl. discipl. p. 1, lib. I, cap. 19, n. 2, « patria erat Justiniani, quaeque Acrida ante vocabatur, suberatque Archiepiscopo Thessalonicensi. Hanc, urgente Imperatore, Vigilius Papa in Archiepiscopatum, sive Exarchatum erexit, subjectis ei Provinciis quae Thessalonicensi Exarchatui deductae sunt, et attributo ei Vicariatu Sedis Romanae, qualem jam olim habuerat Episcopus Thessalonicensis. » His itaque saeculis, atque etiam in omne posterum tempus, praecipua quoque Summorum Principum ratio in erectionem Episcopatum habita est propter Ecclesiae utilitatem.

At exacto saeculo VIII, non quidem illico, nullaque interposita mora, sed sensim ac pedetentim Ecclesiae disciplina hac in re usque eo mutari coepit, ut tandem potestas erigendorum Episcopatum ad solum Pontificem rediret. Praclare Thomassinus de nov. et vet. Eccl. discipl. lib. I, part. 1, cap. 56, n. 14. « Longa, » ait, « temporis serie reumque vicissitudine factum est ut constituendi Episcopatus novos potestas penes solum Romanum Pontificem esset. Non quod id sibi juris ipse reservaverit, ut imminuta Episcoporum jurisdictione auget suam; sed quod aut negligentiores essent Episcopi alii in proferendis christianae Religionis finibus, aut quod id honoris primae Sedi haberent, aut quod Pontifici Principes confiderent magis, aut quod Petri Sedem frequentius populi adirent, aut quod zelo fidei magis arderet Pontifex. Nisi ita mavis, quod divino ita consilio provisum sit, ita haec omnia, dispensante spiritu illo ipso Christi, qui Ecclesiam formans fingensque, et Caput illi praestituens, Capitique virtutem induens, legemque addens confirmandi caetera, et illustrissima quaeque sui corporis membra, jam inde ab incunabulis Ecclesiae praelusit praemonstravitque, quod illi augurandum esset de futuris per Capitis maxime sui vim

et charitatem incrementis, quando Petri una et altera concione tam numerosa plebium multitudo christianae se causae et religioni adjunxit. His causis fieri potuit, ut ad Petri Successores tota haec rediret potestas, non ante eis legis ullius imperio reservata, quam usus et consuetudo plurimum saeculorum propriam illis fecisset. »

Sed jam eo loci pervenimus, quo oportet quaestionem juris instituere. Quaeritur itaque quo jure Summi Pontifices, Metropolitae, Conciliisque provincialibus amotis, erectiones Episcopatum, suppressiones, divisionesque, et id genus alia sibi solis tribuerint? Dicendum est autem id jure optimo fecisse; namque communis Doctorum, certaque et explorata sententia est eam Potestatem ad Summos Pontifices pertinere jure Primatus; idque perspicuum est ex divina Ecclesiae institutione; quod quidem argumentum admodum docte cumulateque tractat cl. Petrus Ballerini de Potest. Eccl. cap. II, n. 5, hac forma: « Potestas illa illimitata in totum mundum Apostolis ab ipso Christo tradita, necessaria quidem fuit in illis initiis, ut sua citius aedificaretur Ecclesia, ac proinde omnes poterant ubique praedicare Evangelium, ubique Ecclesias particulares et Episcopatus erigere, consecrare Episcopos, Presbyteros, etc.; et qualibet alta Apostolatus officia exercere. At hoc jus immediatum in totum mundum, et in omnes Ecclesias ex peculiari necessitate ac utilitate illis initiis Apostolis tributum in aliis extraordinarium fuit, quod bono ejusdem unitatis non debebat in Episcopos eorum successores transire; in Petro autem, cujus auctoritas ratione Primatus ob ipsius unitatis bonum debebat esse perpetua, et in Successores ejus propagari, ordinarium esse debuit, et in Successoribus ejusdem Romanis Pontificibus ordinarium debet agnoscere. Cum vero extraordinaria aliorum Apostolorum potestas in univer-

sum mundum illis initiis necessaria, non deberet Episcopis ipsorum successoribus aequo jure competere, ne magna in Ecclesiis jam aedificatis confusio fieret, si, aequae ac Apostoli, omnes Episcopi omnia possent ubique, sed potius expediret diversas Dioeceses designare, et Episcopatus diversos erigere, ita ut singuli Episcopi suae cuique Dioecesi praeficerentur, gregique adsignato facilius prospicerent. Haec designatio Dioeceseon et subditorum, quam Christus non instituit, sed Apostolis eorumque successoribus commisit, non est divini immutabilis juris sed ecclesiastici, ut proinde ad disciplinam mutabilem pertinens, subest, potissimum dispositioni Successorum S. Petri, qui cum ex eodem S. Petri primatu jus ordinarium habent in universam Ecclesiam, tum vero eadem ordinario jure uti possunt in Dioeceses singulas, aequae hoc in illas Apostoli extraordinario jure uti poterant. Ex hac potestate in Dioeceses omnium Episcoporum, quae in solis Petri Successoribus ex divini juris primatu est ordinaria, Romana Sedes potest, si expediat, Episcopatus aliquos suppressere, novos erigere, unum dividere in duos. »

Id confirmatur auctoritate S. Bernardi epist. CXXXI : « Plenitudo potestatis, » inquit, « super universas orbis Ecclesias singulari praerogativa Apostolicae Sedi donata est. . . . Potest, si utile judicaverit, novos ordinare Episcopatus, ubi hactenus non fuerunt. Potest eos, qui sunt, alios deprimere, alios sublimare, prout ratio sibi dictaverit, ita ut de Episcopis creare Archiepiscopos liceat, et e converso, si necesse visum fuerit. » Et in cap. Sicut de exces. Praelat. haec habentur : « Sicut unire Episcopatus atque potestati subijcere alienae ad Summum Pontificem pertinere dignoscitur, ita Episcopi est Ecclesiarum suae Dioecesis unio et subjectio earumdem. » Sed undenam dignoscitur uniones Episcopatum, et

subjectiones ad Summum Pontificem pertinere, Episcopum vero uniones et subjectiones Ecclesiarum suae Dioecesis tantummodo efficere posse ? Id certe quidem dignoscitur, spectata utriusque potestate. Pontifex enim Episcopus ubique erigit, unit, suppressit et dividit quia ratione Primatus in Ecclesiam universam jurisdictionem obtinet. Episcopus autem solas unit suae Dioecesis Ecclesias propterea quod ejus potestas finibus Dioecesis continetur. Ex quibus illud quoque perspicuum est, uniones Episcopatum, subjectiones, et caetera id genus alia ad Summum Pontificem, Primatus ergo pertinere.

Acta Cleri Gallicani in erectione Episcopatus Blesensis hoc prooemio, veluti totius rei fundamento et cardine nituntur, « Cum pro Ecclesiae bono et augmento Dioecesium divisio, et Ecclesiarum Cathedralium erectio ad Summum Pontificem, Sanctamque Sedem Apostolicam de jure pertinere dignoscatur. » (Mémoires du Clergé t. II col. 91.) Postrema verba ex superiori canone sumpta sunt, atque adeo ad Primatum referuntur.

Verum ne longus sim, postquam Thomassinus ex monumentis rerum Ecclesiasticarum diligenter exposuit, quemadmodum potestas erigendorum Episcopatum per varios ecclesiasticae hierarchiae gradus transivit, ac denique tota in uno Pontifice constitit, part. 1 de nov. et vet. Eccl. discipl. lib. I cap. 55 n. 15 scribit his verbis : « Diximus jam supra, similima haec esse fluminum, quae post decursa ingentia spatia in mare redeunt, unde exiere. . . Nihil igitur accessit ad Pontificem, cum solus totam eam potestatem exercere coepit ; est ea propria et nativa Primatus, quem Pontifex in Ecclesiam universam ab ipso Christo accepit. » Quapropter solus ejus potestatis usus delegari potuit, ita quoque revocari. Prae-

clare Schelestrattus Antiq. Eccles. tom. II diss. 6 cap. 4 art. 1 : « aliud est usus juris, aliud jus ipsum per se alicui competens. »

Praeter citatos Auctores vide Innocentium I ep. 25 ad Decent. Eugubin. n. 2 apud Constant. epistol. Roman. Pontif. col. 836; Argiro discept. eccl. discept. 41; Barruel (*Du Pape, et de ses droits religieux*, tom. II part. 4 cap. 4); Febronium Abbreviatum tom. II cap. 4 § 9; Antifebronium vindicatum part. 3 dissert. 7 cap.

§ 28.

DE JURE CREANDI EPISCOPOS.

In primis ob oculos habenda est definitio Tridentinae Synodi sess. 23 cap. 8 : « Si quis dixerit Episcopos, qui auctoritate Romani Pontificis assumuntur, non esse legitimos et veros Episcopos, sed figmentum humanum, anathema sit. » Ex qua dogmatica definitione intelligimus, praestantissimum jus esse Romani Pontificis nullis aut loci aut temporis limitibus circumscriptum creandi ubique Episcopos, qui legitimi ac veri Episcopi sint, et haberi omnino debeant. Hinc doctissimus Hallier de sacris elect. p. III lib. I sess. 5 cap. 4 § 1 num. 18. « Certe, » inquit, « non dubitant catholici, quin, juxta definitionem Tridentini, Episcopi qui auctoritate Romani Pontificis assumuntur, sint veri et legitimi Episcopi. » Et art. 3 § 6 num. 45 : « Certum est, Romanum Pontificem summam habere potestatem, ut per totum christianum orbem Episcopos constituat. »

Haec autem catholica veritas confirmatur atque illustratur can. 7 eadem sess. 23 : « Si quis dixerit, eos, qui nec ab ec-

clesiastica et canonica potestate RITE ORDINATI, NEG MISSI SUNT, sed aliunde veniunt, legitimos esse Verbi et Sacramentorum Ministros, anathema sit. » Igitur Episcopi non ex sola ordinatione legitimam exercendae auctoritatis Episcopalis facultatem consequuntur, secus vel ipsi schismatici ea potestate legitime uterentur; sed insuper legitima missio necessaria est, per quam jurisdictionem obtineant, riteque exercent. Erit itaque in Ecclesia potestas aliqua, quae missionis tribuendae jus habeat : non enim Christus satis Ecclesiae suae consulisset, si, imposita necessitate missionis, potestatem non designasset, a qua missio petenda et obtinenda esset. Atqui ea potestas solius Romani Pontificis propria est, idque ex jure divino, quod multis rationibus comprobatur. Enimvero potestas creandorum Episcoporum ad Romanos Pontifices pertinet eodem jure, quo ad S. Petrum caeterosque Apostolos pertinuit, propterea quod Romanus Pontifex est S. Petri Successor, totiusque Apostolicae potestatis haeres; atqui ea potestas ad S. Petrum et Apostolos pertinuit jure divino, scilicet ex ipsius Christi institutione, ergo eodem jure ad Romanum Pontificem pertinet.

Praeterea in omni bene ordinata societate munus constituendi Magistratus qui Provincias administrent, ad eum pertinent, qui toti Communitati praeest; atqui ex divina institutione toti Ecclesiae Romanus Pontifex praeest; ergo institutio Episcoporum, qui singulas Dioeceses administrent, ad Romanum Pontificem pertinet, qui, ut verbis utar Concilii Tridentini sess. 24 cap. 1. « Muneris sui officio debet idoneos Pastores singulis Ecclesiis praeficere. »

Et ea quidem potestas propria est unius Romani Pontificis, quippe qui unus Petri Successor, et totius Apostolicae potestatis haeres, eique uni « pascendi, regendi, et gubernandi

universalem Ecclesiam a Jesu Christo D. N. plena potestas tradita fuit. »

Sed aiunt olim Patriarchas, Primates, et Metropolitanas ea potestate, usos esse. Ita quidem. Verum undenam ejus potestatis usus ad eos pervenit? Certe quidem non a Deo; enimvero ex divina institutione Episcopi omnes sunt pares inter se ordine et potestate, idque exploratissimum est. A quonam igitur Patriarchae, Primates, et Metropolitanas eam Potestatem acceperunt? Ab Apostolica Sede, a qua una ejus potestatis usus concedi potuit, ideo quo in ea una ex divina institutione et jus creandorum Episcoporum, et plenitudo ecclesiasticae potestatis residet, et cui Episcopi omnes debent esse obsequentes. Et revera ex Cathedra Petri profecta est ea dignitatis potestatisque praerogativa, qua primum illae sedes auctae fuerunt, quae deinde Patriarchales appellatae sunt, ejusdemque potestatis praerogativa, labentibus annis, certo cum discrimine graduum ad Metropolitanas permanavit, ut divisam jam Provinciis ecclesiastica negotia facilius et commodius expedirent.

Hinc Patriarchae, Primates, et Metropolitanas in constituendis Episcopis non erant omnino liberi, sed in ejus potestatis usu formam ab eadem Apostolica Sede praescriptam vel probatam sequi, accurateque servare debebant. Quapropter Romani Pontifices potestate sua usi sunt « primo, » ut ait Nat. Alex. Hist. Eccles. saec. IX et X cap. 5 art. 3 n. 3 et 4, « cum jure suo Metropolitanus abusus erat, confirmando contra canones. Secundo, cum dispensatione opus erat, quae a solo Pontifice Romano, qui unus per totum orbem de canonicis dispensare potest, concedi posset. Tertio, cum Metropolitanus officio suo non fungebatur. »

Praeterea Romani Pontifices institutionem Episcoporum,

tibi et quando id optimum factu rati sunt, sibi penitus *reservaverunt*: qua in re, quoniam jure suo usi sunt, nemini injuriam fecerunt. Namque Patriarchae, Primates, et Metropolitanas jus creandorum Episcoporum, sive ejus potestatis usum Apostolicae Sedi divinitus datum, neque possessione, neque praescriptione, neque consuetudine, neque ulla institutione humana sibi acquirere, neque Romani Pontifices eodem se abdicare potuerunt, quia jus divinum nullo hominum facto et institutione abrogari, immutari, inverti potest.

« Ex quibus, » ut rem concludam non meis, sed hisce Hallieri verbis de sacr. elect. et ordinat. part. 3 art. 3 § 6 num. 55, « duo ista Summis Pontificibus competere colligimus, Episcoporum ubique terrarum creandorum curam et potestatem, qua si aliquando usi non fuerint, moderationi eorum ac prudentiae tribuendum, utpote qui melius ac commodius per alios a se constitutos Patriarchas, Primates, Metropolitanos, ordinationem aut delectum fieri posse censuerint, quam per se ipsos. Si quando autem uti voluerint, et expedire judicaverint, nemo quaerere possit, qua auctoritate id faciant, cum auctoritate Petri id facturi deprehendantur. Haec est ea, quam toties inculcavimus, Romanae Ecclesiae praerogativa, ut ordinationibus firmitatem auctoritatemque ob principatum ecclesiasticum conciliet, nec absque ejus communicatione plenitudinem officii, ut loquitur Bernardus, seu executionem legitimam aliquis consequatur. Haec Apostolicae Cathedrae praerogativa est; haec Primatus dignitas; hoc non novum, sed ipsius Ecclesiae constitutioni, coaevum, quod semper viguit, privilegium. »

Initio Clemens V Sedi Apostolicae reservavit Ecclesias, quarum Episcopi in Romana Curia decedunt « Extrav. ETSI IN TEMPORAL. de Praeb. inter communes. » Benedictus XII alias reservationes fecit

« Extrav. AD REGIMEN eodem tit. » Denique per Regulas Cancellariae collatio omnium Ecclesiarum Cathedralium Summo Pontifici reservata fuit. Quae quidem reservationes factae sunt ad advertenda complurima mala, quae ex ambitione hominum, ex studiis partium, ex populi factionibus oriebantur. Vide Thomassinum de veter. et nov. Eccles. discipl. tom. 2 lib. 2 cap. 33 n. 5.

§ 29.

DE TRANSLATIONE, CESSIONE SEU RENUNTIATIONE ET DEPOSITIONE EPISCOPORUM.

Innocentius III, cap. 2 de translatione Episcoporum, sic loquitur : « Cum fortius sit spirituale vinculum, quam carnale, dubitari non debet, quin omnipotens Deus spirituale conjugium, quod est inter Episcopum et Ecclesiam, suo tantum iudicio reservaverit dissolvendum. Non humana, sed potius divina potestate conjugium spirituale dissolvitur, cum per translationem, depositionem, aut cessionem auctoritate Romani Pontificis (quem constat esse Vicarium Jesu Christi) Episcopus ab Ecclesia removetur; et ideo tria haec, quae praemisimus, non tam constitutione canonica, quam institutione divina, soli sunt Romano Pontifici reservata. » Enimvero cum unus Pontifex vi Primatus, seu institutione divina, potestatem habeat Episcopos instituendi, illud plane consequitur, quod ipsi uni institutione divina jus sit transferendi Episcopos; qui enim transfertur, is alterius Ecclesiae Episcopus constituitur; institutiones autem Episcoporum ad Romanum Pontificem divino jure spectare jam diximus. Praeterea unus Pontifex spirituale vinculum solvit, quo Episcopus cum priori Ecclesia conjungebatur, tum quia ex regula juris « res per quascumque causas nascitur, per easdem dissolvitur, »

tum praesertim quia spirituale conjugium inter Episcopum et Ecclesiam non humana, ut ait Innocentius, potestate dissolvitur, sed potestate divina, hoc est potestate adnexa Primatui, qui divinitus cum ampla illa in totam Ecclesiam auctoritate institutus est. Quamvis vero priscis temporibus Episcoporum translationes ex indulgentia Sanctae Sedis a Conciliis provincialibus factae fuerint, progressu tamen temporis, unde ex quadam indulgentia permanerant, eodem ob Ecclesiae utilitatem revocatae sunt.

Sed jam de cessione seu renuntiatione dicendum est. Cui libet licet Magistratu ecclesiastico se abdicare, et etiam Pontificatu Maximo, quod S. Coelestinus, « Cardinalium omnium concordia consilio et assensu, auctoritate apostolica, » statuit et decrevit, idque suo exemplo comprobavit. Quod decretum « inter Constitutiones alias, ad perpetuam rei memoriam, de fratrum suorum consilio duxit redigendum » Bonifacius VIII, ut patet ex cap. QUONIAM 1 de renunt. in 6. Quae de re vide Martinum Bonacinam, de legitima Pontificis electione, disp. 1 quaest. 1 punct. 1 num. 22; Azorium, Institut. Moral., part. 2 lib. 4 cap. 6, et Christianum Lupum, in secunda Prooemiali dissertatione de Simoniae crimine et variis ad ipsum spectantibus, cap. 2 part. 4, ubi existimat Coelestinum V non primum fuisse Pontificem, qui se Pontificatu Maximo abdicarunt.

Verum his praetermissis, nemini fas est auctoritate propria ecclesiasticum Magistratum deponere, si Romanum Pontificem excipias, qui supra se ex hominibus habet neminem. Itaque Episcopi, de quibus praesertim agimus, quasi spiritualis adulterii reos se faciunt, si propriam Ecclesiam deserant sine venia Pontificis: namque abdicatio Episcopatus fieri debet ex legitima causa apostolicae Sedi probata, et spirituale

vinculum, quo Episcopi Ecclesiae suae obligantur, ab eadem Apostolica Sede laxandum est.

Quod vero ad jus deponendi attinet : « Peremptoriam dare sententiam, » inquit S. Bernardus epist. 239 ad Eugenium, « ad depositionem Episcoporum, solius Romani Pontificis noscitur esse. » Itaque a primis usque saeculis eo jure Romani Pontifices uti sunt. Agapetus Anthimum Compatriarcham Constantinopolitanum deposuit, et Mennam in ejus locum Episcopum consecravit. Quapropter Natalis Alexander Hist. Ecclesiast. saec. VI c. 2 art. 7 : « Primatum, » inquit, « gloriosius exercere non potuit Romanus Pontifex, quam Constantinopolitanum Patriarcham haereticum exauctorando, et in ejus locum alium ordinando, idque nulla Synodo convocata. » Sic etiam Legati S. Leonis in Concilio Chalcedonensi dixerunt : « Sanctissimus et Beatissimus Papa, caput universalis Ecclesiae, Leo, per nos vicarios suos, Petri Apostoli praeditus dignitate, episcopali eum (Dioscorum) dignitate nudavit. » (Apud Mansi tom. X Conciliorum). Et Concilium Tridentinum sess. 6 cap. 1 de reform. decrevit : Episcopos in suis Ecclesiis non residentes Romano Pontifici denuntiandos esse : « qui in ipsos absentes, prout cujusque major aut minor contumacia exegerit, suae supremae Sedis auctoritate animadvertere, et Ecclesiis ipsis de Pastoribus utilioribus providere poterit, sicut in Domino noverit salubriter expedire. »

In Canonicatibus etiam, et Parochiis, caeterisque Beneficiis locum habent translationes, renuntiationes, et resignationes, itemque depositiones, et degradationes, de quibus late disserunt Scriptores Juris ecclesiastici privati « in tractatu de Beneficiis. »

§ 30.

DE JURE EPISCOPOS VEL INVITOS DESTITUENDI.

In primis quaeritur, an Episcopus sine suo vitio aut culpa debeat interdum sese Episcopatu abdicare. Jam vero ex christianae caritatis praecepto, et ex ipsa naturali ratione edocemur, bonum publicum potius habendum esse privato bono. Nemo autem dubitat, quin Ecclesiae et animarum salus sit privata Episcopi utilitate, et temporali ipsius honore longe majus bonum, et maxime expetendum. Igitur si ejusmodi sint rerum ac temporum rationes, ut Ecclesiae et animarum salus periclitetur, nisi Episcopus loco cesserit, sive quod ipse omnino nequeat suae plebi prospicere, sive quod mala plebs ipsum oderit, penitusque deserat, neque ulla reliqua sit spes illius mali avertendi, tunc quidem Episcopus debet Episcopatum sponte demittere, ac profiteri non sibi, sed animarum saluti se natum ordinatumque Episcopum fuisse. Praeclare ad rem nostram Augustinus in lib. de gestis cum Emeritum. 5 et seqq. : « Quid enim dubitemus Redemptori nostro sacrificium istius humilitatis offerre? An vero ille de Coelis in humana membra descendit ut membra ejus essemus et nos, ne ipsa ejus membra crudeli divisione lanientur, descendere de Cathedris formidamus? Episcopi propter christianos populos ordinamur. Quod ergo christianis populis ad christianam pacem prodest, hoc de nostro Episcopatu faciamus. » Hujus rei illustre exemplum reliquit S. Gregorius Nazianzenus, qui studio pacis Episcopatu Constantinopolitano se sponte abdicavit.

Sed quid juris erit, si Episcopus expers omnis culpae Epi-

scopatum dimittere renuat? Poteritne Pontifex ipsum vel invitum destituere? Abbas, in cap. SUA NOBIS de confirmat. utili vel inutili; Fagnanus, in cap. 4 de transl. § 61; Pirrhing. de transl. § 2 num. 13, nihil omnino dubitant, quin Pontifex OB GRAVISSIMAM, ET PRAESERTIM OB PUBLICAM CAUSAM id possit idemque sentit Gersonius ipse, qui de Statibus Ecclesiae consideratione III haec habet: « Status praelationis episcopalis habuit in Apostolis et Successoribus usum et exercitium suae potestatis sub Papa Petro et Successoribus ejus, tanquam sub habente, vel habentibus plenitudinem fontalem episcopalis auctoritatis; unde quoad talia minores Praelati, scilicet Curati subsunt Episcopis, a quibus usus suae potestatis quandoque limitatur et arcetur, et sic a Papa posse fieri circa Praelatos majores ex certis et rationabilibus causis non est ambigendum. » Et deinde cons. IV: « Status episcopalis non ita Statui Papali subest, quod illum possit Papa annullare, sicut nec Status Papalis potest humanitus destrui; nihilominus idem Status episcopalis, quoad acquisitionem isti personae, et quoad sui exercitium, subest rationabili Papae voluntati ad utilitatem Ecclesiae. »

Et re quidem vera certum apud omnes catholicos exploratum est, Pontificem divino jure nihil non posse, quod ad Ecclesiae unitatem vel servandam, vel restituendam conducit. Pontifex itaque ob animarum pericula vel seditiones, aliaque mala propulsanda, quae aliter vitari nequeant, summa potestate praeditus erit Episcopus vel invitos destituendi. Celebre est dictum S. Hieronymi in dialogo contra Luciferianos num. 9: « Ecclesiae salus in Summi Sacerdotis dignitate pendet, cui si non exsors quaedam, et ab omnibus eminent detur potestas, tot in Ecclesiis efficientur schismata, quot Sacerdotes. »

Sed illud poterit injustum aliquibus videri, quod poena afficiatur Episcopus qui non delinquit. Praeclare S. Thomas 2° 2^{ae} quaest. 108 art. 4: « Poena, » inquit, « dupliciter potest considerari. Uno modo secundum rationem poenae, et secundum hoc poena non debetur nisi peccato, quia per poenam reparatur aequalitas justitiae, in quantum ille qui peccando nimis secutus est suam voluntatem, aliquid contra suam voluntatem patitur. Alio modo potest considerari poena, in quantum est medicina non solum sanativa peccati praeteriti, sed etiam praeservativa a peccato futuro, vel etiam promotiva in aliquod bonum. Et secundum hoc aliquis interdum punitur sine culpa, non tamen sine causa. » Doctrinae Divi Thomae mirifice consentit regula 23 de R. J. in 6, hoc est: Sine culpa, nisi subsit causa, non est aliquis puniendus. » Ergo si causa subsit, aliquis etiam sine culpa puniri poterit. Itaque si id Ecclesiae necessitas exposcat, Episcopus conqueri jure nequit, quod Episcopatu privetur: causa enim Ecclesiae temporali ipsius Episcopi utilitati longe multumque praestat.

At vero Episcopum destitutum compensatione aliqua leniendum esse libenter sentimus cum De Petra, tom. 1 comm. in constit. 2 Leonis IX num. 39, ubi ait: « aliquod discrimen est in casu renuntiationis ob culpam propriam, et illius quae fit ob culpam plebis, vel ex causa intrinseca justa. Secundo enim casu debet dari compensatio aequalis, vel debet assignari congrua, habito respectu ad Ecclesiam, quam dimittit, et ad qualitatem dimittentis. » Grotius ipse, postquam supremo Principi potestatem tribuit subditos, ob publicae necessitatis aut utilitatis causas, quaesito jure vel munere privandi, compensationem, si fieri tamen possit, dandam esse aestimavit. En ipsius verba de jure belli et pacis lib. II cap. 44

§ 7 : « Sed hoc quoque sciendum est, posse subditis jus etiam quaesitum auferri per Regem duplici modo, aut in poenam, aut ex vi supereminens dominii. Sed ut id fiat ex vi supereminens dominii, primo requiritur utilitas publica, deinde ut, si fieri potest, compensatio fiat ei qui suum amisit ex communi. »

Harum destitutionum exempla tum alias, tum nostra praesertim aetate in Gallia habuimus totius Ecclesiae consensione roborata.

§ 31.

DE JURE DANDI COADJUTORES.

Interdum contingit, ut Episcopus aut senio aut mala valetudine affectus, non solum ad obeunda ministeria Ordinis, verum etiam ad regimen et administrationem gerendam Dioecesis impotens evadat. Impotentem vero Episcopum, nisi sponte Episcopatum dimittat, vel invitum cogere ad illum dimittendum inhumanum prorsus videtur; nam « Afflicto non est addenda afflictio, sed ipsius miseriae miserendum, » ut loquitur Innocentius III cap. 5 de Clerico aegrotante. Tunc itaque Coadjutor dandus est, cujus opera et consilio Dioecesis recte administratur. Sunt autem Coadjutores duplicis generis; alii enim constituuntur ad tempus, quoad scilicet Episcopus vixerit, aut convaluerit: alii vero sunt Coadjutores perpetui, qui cum jure successionis constituuntur, adeoque mortuo Episcopo in ejus locum succedunt.

Hoc loco monendum est, in Ecclesiis nimis ab Urbe dissitis Episcopos, qui ob aetatem, valetudinem, aliamque causam ope aliorum indigent, posse unum, vel plures sibi Coadjutores cum assensu Capituli ad tempus constituere. Si vero

Episcopus sibi prospicere nequeat, fortasse quod compos sui non sit, tum eidem per ejus Capitulum, aut duas Capitali partes, unus aut alter Coadjutor recte datur, et si Episcopus contradicat, tota res Apostolicae Sedi aperienda est, ut Ecclesiae necessitati provideatur.

At vero de Coadjutoribus cum futura successione constituendis, a Concilio Tridentino cap. 7 sess. 25 de reformat. sancitum est: « Si quando Ecclesiae cathedralis, aut monasterii urgens necessitas, aut evidens utilitas postulet Praelato dari Coadjutorem, is non alias cum futura successione detur, quam haec causa prius diligenter a Summo Romano Pontifice sit cognita. » Itaque Coadjutor haereditarius rite recteque non constituitur, nisi Summi Pontificis auctoritate; tum quia constitutio Coadjutoris cum futura successione inter causas majores referetur (cap. unico de Cleric. aegrot. in 6); tum quia constitutio hujusmodi Coadjutoris est novi Episcopi institutio, quandoquidem Coadjutor sine nova collatione in Episcopatum vacantem succedit: institutiones autem Episcoporum ad Romanum Pontificem divino jure pertinere supra demonstratum est.

Vide Interpretes Decretalium « in cap. 3 tit. 6 De Clerico aegrotante, vel debilitato; » Thomassium « lib. 2 part. 2 cap. 55 et seqq. »; Barbosam « Jur. Eccles. univers. lib. 3 c. 10 » et Pignatellum « tom. 4 cas. ult. Consultat. 137. »

§ 32.

DE JURE FERENDI CENSURAS.

« Excommunicationis gladius, » ait Concilium Trident. sess. 25 cap. 3 de reform. « nervus est Ecclesiasticae disciplinae, et ad continendos in officio populos valde salutaris. »

Namque ut ait Cyprianus ep. 62 « hoc gladio superbi et contumaces necantur, cum Ecclesia ejiciuntur. » Jam vero non modo Cathari et Albanenses, Wicleffus, Hussius, aliique haeretici, sed aliqui Scriptores etiam, qui catholici habere volunt, omni studio conati sunt hujusmodi gladium e manibus Sacrorum Antistitum auferre, aut ita ejus aciem retundere, ut amplius feriendo par non esset. Horum errores modeste refutabimus.

Itaque Excommunicatio bifariam dividitur. Una est excommunicatio ita dicta, quia communicationi, seu communioni opponitur, et definitur *communiois negatio*. Ecclesiae enim inter se communicabant tum per litteras *communicatorias* quae etiam *canonicae* et *formatae* dicebantur, invicem datas et acceptas, tum per benignam in communionem et synaxim admissionem eorum, qui ab una ad aliam Ecclesiam veniebant. Itaque propter haeresim, aut aliud grave crimen interdum factum est, ut una Ecclesia segregaret sese a communionem alterius Ecclesiae, eamque veluti excommunicaret. Verum hujusmodi excommunicatio non erat actus auctoritatis et jurisdictionis ecclesiasticae; namque eum possumus in communionem non recipere, in quem nullam jurisdictionem potestatemque habemus. Ita S. Epiphanius Salaminae Episcopus Joanni Episcopo Hierosolymitano, neququam sibi subdito, communionem denegavit, eo quod compertum habuisset, eundem Origenis dogmata erroresque defendere.

Alia vero proprie dicta Excommunicatio, quae etiam *major* et *anathema* dicitur, in potestate Clavium fundata est, per quam graviorum criminum rei a communionem Ecclesiae et totius populi christiani tanquam membra contaminata et putrida abscinduntur. Anathema vero ab excommunicatione non differt, nisi propter solemnitates, quae in eo ferendo

adhibentur; de quibus vide Pontificale Romanum titulo de Ordine excommunicandi.

Potestas vero ferendi excommunicationem majorem, sive anathema ad Ecclesiae Praepositos pertinet, ut ea poena animadvertere in eos possint qui gravius delinquant: quemadmodum enim ad continendos in officio homines unicuique reipublicae jus est expellendi fontes a societate sua, sic etiam Ecclesiae, utpote perfectae Reipublicae, eandem potestatem esse pro certo habendum est. Verum hujusmodi potestas ex alio nobiliori fonte in Rectores Ecclesiae manavit.

Apostolus Paulus I ad Corinth. c. 5 dum incestuosum Corinthium excommunicavit, his verbis usus est: « Ego judicavi ut praesens eum, qui sic operatus est, in nomine Domini Nostri Jesu Christi, congregatis vobis et meo spiritu, cum virtute Domini Nostri Jesu Christi tradere hujusmodi Sathanae, etc. » Igitur sententia excommunicationis pronuntiatur a Paulo « in nomine et in virtute Domini Nostri Jesu Christi, » hoc est potestate ab ipso Christo accepta. Quam quidem potestatem Christus Ecclesiae dedit, cum ligandi solvendique potestatem Petro et Apostolis impertitus est, eamque plane significavit, cum jussit eum, « qui Ecclesiam non audiret, tanquam ethnicum et publicanum haberi. » Quid enim aliud est aliquem tanquam ethnicum et publicanum habere, nisi eum ab Ecclesia sacrisque omnibus repellere? Et quid aliud est aliquem ab Ecclesia sacrisque repellere, nisi eum excommunicare? Igitur, ex illis Christi verbis, facta Antistitibus Ecclesiae potestas est Christianos graviter peccantes contumacesque excommunicandi. Praeterea hanc excommunicandi potestatem a Christo Ecclesiae traditam fuisse perspicuum est ex perpetua ipsius Ecclesiae traditione, scriptis Sanctorum Patrum, decretis Pontificum et Conciliorum canonibus

evidenter confirmata; eaque potestate usae sunt antiquae Synodi Nicaena, adversus Arium, Ephesina adversus Nestorium, aliaque passim. Quemadmodum itaque homo per baptismum fit membrum Ecclesiae, in qua est bonorum omnium spiritualium communicatio, ita per excommunicationem ab Ecclesia ejicitur, atque adeo sacramentis, sacrificiis, suffragiis, sacris officiis, pietate ecclesiastica, uno verbo juribus omnibus privatur, quae per baptismum adquisiverat.

Atque hi sunt ex jure divino excommunicationis effectus: proindeque haec Lutheri propositio: « Excommunicationes sunt tantum poenae externae, nec privant hominem communibus spiritualibus Ecclesiae orationibus » a Leone X merito ac jure damnata fuit. Cujus magistri doctrinam praesertim Jansenistae sequuti sunt, atque adeo in Pistoriensem Synodum, quae Jansenistarum erroribus a primo capite usque ad extremum referta est, eadem propositio verbis fere totidem translata fuit, nempe « effectum excommunicationis exterioris duntaxat esse, quia tantummodo natura sua excludit ab exteriori communicatione Ecclesiae: » quae quidem propositio a constitutione dogmatica AUCTOREM FIDEI reprobata fuit his notis et censuris apposis, « falsa, perniciosa, in articulo 23 Lutheri damnata, ad minus erronea. » Hac de re Estius in libri quarti sententiarum distinctionem decimam octavam ita scribit: « Erat haec Lutheri ratio; per fidem, spem et charitatem, reliquasque virtutes, quae bona sunt spiritualia, homo efficitur membrum Ecclesiae. Ea vero bona non possunt ulla Ecclesiae potestate auferri, sed perduntur propria cujusque voluntate. Non igitur excommunicatio spoliat hominem bonis spiritualibus. » At vero idem Estius praeclare animadvertit, « alia esse bona spiritualia in quibus substantia vitae spiritualis consistit, uti-

fides, spes, charitas et reliquae virtutes, et virtutum opera; alia vero esse accidentalia, quibus scilicet homo ad priora illa bona adipiscenda adjuvatur; talia sunt aliena merita, orationes, suffragia, quibus etiam Sacramenta connumerantur. » Quibus praepositis concludit, « prioris quidem generis bona, cum sint hominis interna, et ab ejus voluntate dependeant, non posse per ecclesiasticam potestatem ab homine auferri; posterioris autem generis bona posse auferri statim ac corpore, in quo talia bona communicantur, aliquis excluditur, quemadmodum et in aliis Communitatibus contingit, cum qui excluditur a Communitate, simul excludi atque excidere privilegiis et commodis ejusdem societatis. »

At vero praeter dictos excommunicationis effectus ex jure divino manantes, Apostoli quaecumque societatem, communicationem, commercium etiam civile cum excommunicatis interdixerunt (ep. Joan. v. 10 et 11, Pauli ad Titum cap. 3 v. 10), idque ad avertenda perversionis pericula, ne scilicet Catholicorum animi erroribus pravisque excommunicatorum opinionibus inficerentur. Verum hujusmodi lex in nova disciplina aliquantulum relaxata fuit; namque per canonem Concilii Constantiensis a Martino V approbatum, qui incipit AD EVITANDA, « quique » ut ait Benedictus XIV de Synod. Dioec. lib. VI cap. 5, « in suo robore permansit, non obstantibus contrariis subsequentibus Constitutionibus Conciliorum Basileensis et Lateranensis, » ii tantummodo excommunicati vitandi sunt, in quos excommunicationis sententia « a iudice pronuntiata, et insuper publicata, vel denunciata specialiter et expresse fuit, » itemque ii qui in Clericum violentas manus injecerunt, quos etiam a iudice non denunciatos vitare debemus. Atque hinc ortum discrimen est inter excommunicatos vitandos, et non vitandos. Igitur cum iis excommunicatis,

qui per iudicis sententiam nominatim et publice denunciati fuerunt, aequae ac cum publicis Clericorum percussoribus minime licet ullam sive in sacris, sive in civilibus rebus communionem habere. Et quidem quod pertinet ad res sacras et divinas, omnis cum iisdem communicatio semper et quibuscumque sine ulla exceptione vetita est; commercium vero civile interdum permittitur quibusdam certis gravibusque de causis, quae enumerantur hoc trito versiculo :

Utile, lex, humile, res ignorata, necesse.

Prima itaque causa excusans est *Utile*, hoc est utilitas animae vel corporis omnino gravis; secunda *Lex* nempe conjugii, propter quam conjux cum conjuge conversari potest: tertia *Humile*, scilicet debitum subjectionis, ex. gr. filiorum erga parentes, Clericorum erga proprios Antistites, militum erga duces: quarta est *Res ignorata*, videlicet *juris vel facti*: quinta denique *Necesse*, nempe gravis aliqua necessitas. Qui vero sine ulla ex hisce causis cum excommunicato vitando communicat, is excommunicationem *minorem* contrahit, per quam a Sacramentis suscipiendis, obtinendisque beneficiis arcetur. Atque hoc unum est, in quo si quis deliquerit, excommunicatione *minori* irretitur; nam reliqua delicta omnia quotiescumque a jure vel ab homine excommunicatione mulctantur, semper tenendum est, excommunicationis vocabulo intelligi excommunicationem *majorem*, eam nempe, de qua supra diximus et dicendum est adhuc. Caeterum excommunicatio minor a quolibet Sacerdote ad excipiendas confessiones approbato tolli potest, et Clericus ea irretitus non fit irregularis, si in ordine ministraverit.

Cum excommunicatis vero *toleratis*, seu *non vitandis* ex. gr. cum haereticis, schismaticis, aliisque excommunicatis,

qui expresse et nominatim a iudice denunciati non sunt, communicare licet in rebus civilibus, caute tamen prudenterque, ne ex eorum consortio eorum quoque erroribus imbuamur. Verumtamen non defuerunt Theologi, qui in certis rerum eventibus « ab omni culpa, » ut ait Benedictus XIV de Synod. Dioec. lib. VI cap. 5 et seqq. « absolvunt catholicos, qui cum haereticis et schismaticis nominatim non denunciatis communicant in divinis, atque etiam Sacramenta ab iisdem recipiunt. » De qua communicatione in divinis multa erudite lateque disserit laudatus Pontifex citat. loco.

Caeterum excommunicatio major cum poenarum ecclesiasticarum gravissima sit, non debet nisi ob magnum crimen infligi; namque « gladius excommunicationis sobrie, magnaeque circumspectione exercendus est, cum experientia doceat, si temere, aut levibus ex rebus incutiatur, magis contemni, quam formidari, et perniciem potius parere, quam salutem, » Concil. Trident. sess. 25 cap. 3 de reformat. Quae quidem verba, imo vero totum illud caput non cursim raptimque legendum, sed perlegendum, intentaque mente considerandum omnibus est, et praesertim in ferendis excommunicationibus, quae dicuntur *ab homine*, non *a jure*, quando nempe homo potestate praeditus, ex. gr. Episcopus, ob factum vel crimen aliquod, de quo nihil in jure statutum est, excommunicationis poenam intentat. Magnopere enim cavendum est, ne sine admodum gravi et urgenti causa, sine idoneis et legitimis probationibus, sine monitionibus, aut non servata forma judiciali quemquam excommunicatione percellat.

Quod vero pertinet ad excommunicationes, quae sunt a jure videndum est utrum canones, sive leges Ecclesiasticae ad quaedam coercenda graviora crimina excommunicationem committentur, an vero inferant. Lex excommunicationem

comminatur, dum his vel similibus verbis utitur: « excommunicetur, ab ingressu Ecclesiae arceatur sub poena excommunicationis, sub interminatione anathematis, » quibus verbis excommunicatio non fertur, sed ferenda decernitur, et proinde excommunicatio *ferendae* sententiae nominatur. Si vero lex hasce, vel id genus alias verborum formulas adhibeat, « excommunicamus ipso jure, ipso facto, sub poena excommunicationis statim, illico incurrendae, excommunicationi ipso facto subjaceat, » perspicuum est excommunicationem ab ipsa lege inferri, ideoque dicitur excommunicatio *latae sententiae*. Dum ex verbis, quibus lex utitur, non satis intelligitur, utrum excommunicatio sit *ferendae*, an *latae sententiae*, censenda est *ferendae*, quia « in poenis benignior est interpretatio facienda » ex Reg. 45 in 6.

Luculentissimum habemus utriusque excommunicationis exemplum in Concilio Antiocheno anno 341; namque canone 4 ita statuitur: « Omnes, qui ausi fuerint dissolvere definitionem sancti et magni Concilii, quod apud Nicaenam congregatum est de salutifera solemnitate sacratissimi Paschae, excommunicandos et de Ecclesia pellendos esse censemus. » En excommunicatio *ferendae sententiae*. « Si quis autem eorum, » prosequitur canon, « qui praesse noscuntur Ecclesiae, aut Episcopus, aut Praesbyter, aut Diaconus post hanc definitionem tentaverit ad subversionem populorum, Ecclesiarumque perturbationem seorsum colligere, et cum Judaeis pascha celebrare, S. Synodus alienum jam hinc ab Ecclesia judicavit. » En excommunicatio *latae sententiae*.

Verum de utraque excommunicatione seorsum aliqua dicenda sunt. Itaque excommunicatio *ferendae sententiae*, praemissis monitionibus et probationibus, et audito reo infligenda est. Concilium Lugdunense, quod Gregorio X Pontifice habi-

tum est, Judicibus permiserat aut tres monitiones adhibere, aut unam pro tribus; sed Tridentina Synodus cit. loco duas saltem praemittendas decrevit. De hac excommunicatione quaestiones alicujus momenti nullae sunt.

Sed excommunicationes latae sententiae variae a nonnullis Scriptoribus exagitantur. Eas Van-Espenius Jur. eccl. univers. part. 3 tit. 44 cap. 6 novitatis insinuat, atque autumat ad recentioris aetatis disciplinam pertinere, ac saeculo XII aut ad summum XI, in Ecclesiam invectas esse. Contra hanc opinionem, praeter canonem 4 Concilii Antiocheni supra relatam, apertissime faciunt Concilii Laodicensis canon 29, « Qui reperti fuerint judaizare anathema sint in Christo; » Synodi Gangrensis viginti canones, quorum singuli concluduntur his verbis, « anathema sit; » Concilii Eliberitani canones 1, 2, 3; canon 8 Concilii Turonensis I, pluraque alia antiquitatis monumenta. Verum non est operae pretium in re adeo explorata diutius immorari.

Hisce vero excommunicationibus valde infensus fuit Godscalchus Rosemundus Theologus Lovaniensis, qui eas censuit plus noxias esse, quam utiles, proindeque prorsus tollendas; in sua Confessionali cap. 20 ita scribit: « Expediens esset, ut omnes excommunicationes latae sententiae in Jure vel Statutis contentae, quarum usus nullus est, aut plus obest quam prodest, expressa revocatione cassarentur in Provinciis et Dioecibus et in Ecclesia universa. » Quapropter Benedictus XIV, de Synod. Dioec. lib. X cap. 4, antiquissimi earundem excommunicationum, et constantis in Ecclesia usus ratione habita, « haec Godscalchi assertio, » inquit, « qua parte omnes excommunicationes latae sententiae tanquam perniciosas deleri et abrogari vellet, audax est; communem enim Ecclesiae usum condemnat et Concilia, Sum-

mos Pontifices omnesque Ecclesiarum Praesules tacite carpit. » Sed non minus, imo vero multo etiam magis audax Pistoriensis Synodus exstitit, quae non dubitavit asserere, « necessarium esse juxta leges naturales et divinas, ut sive ad excommunicationem, sive ad suspensionem praecedere debeat examen personale, atque adeo sententias dictas IP SO FACTO non aliam vim habere, nisi seriae comminationis sine ullo actuali effectu. » Cui propositioni per Constitutionem dogmaticam AUCTOREM FIDEI haec nota inusta fuit : « Falsa, temeraria, perniciosa Ecclesiae potestati, injuriosa, erronea. » Excommunicationes vero latae sententiae injustas omnique effectu carentes ea Synodus notavit, quia pro certo posuit (utrum ex ignorantia, an vero ex malitia, Dei sit judicium) per illas excommunicationes homines non monitos, non auditos, non reos legitime probatos e numero christianorum segregari, atque extra Ecclesiam ejici. Id est falsissimum. Namque admonitio canonica est promulgatio legis, quae aliquid fieri jubet aut vetat, indicta poena in eos qui contra fecerint, excommunicationis latae sententiae, et ipsa lex est veluti loco perpetuae monitionis, cum omnibus objecta sit. Qui ergo legem frangit, qua scit excommunicationem illico et ipso facto irrogari in eos qui non obtemperaverint, is profecto suam contumaciam, et Ecclesiae contemptum satis aperte declarat, et quantum ad forum internum pertinet, et coram Deo excommunicatione irretitur; sed in foro externo, et coram hominibus non est habendus excommunicatus, nisi per judicis sententiam reus criminis legitime probetur. Gerson in tract. *de vita spirit. anim.* lect. 4 corollar. 14 praeclare observat, excommunicationem latae sententiae hoc efficere, ut absque processu alio judiciali, aut nova constitutione possit iudex statim probato facto, vel confessato, ferre juris sen-

tentiam, et eandem publicare; non sic ubi canones essent solum ferendae sententiae, quoniam monitiones et processus secundum terminos juris perquirentur multiplices. » Hac de re prae caeteris legendus est Theophilus Raynaudus *de monit. eccl.* part. 2 c. 20 opp. tom. 14.

Initio diximus potestatem excommunicandi Antistitibus Ecclesiae, scilicet Episcopis, eoque magis Antistiti supremo Romano Pontifici a Christo datam esse, ad quos proinde ea potestas jure divino pertinet. Praelati vero saeculares cum Territorio separato, Moderatores Ordinum Religiosorum, et generatim omnes jurisdictionem habentes in foro externo possunt, eadem potestate uti ex jure ecclesiastico; non vero Parochi : namque ut optime disserit Hurtad de Excommunic. disputat. 12 difficul. 1 num. 2 : « Communiter Doctores negant Parocho potestatem ordinariam excommunicandi. Et merito, quia nec ex suo munere, nec ex jure habet potestatem, seu jurisdictionem in foro contentioso, » ubi notanda sunt ea verba « negant Parocho potestatem ordinariam; » nihil enim impedit, quominus Parochorum aliquis potestate extraordinaria ex. gr. ex privilegio, vel legitime praescripta consuetudine excommunicationem in suos Parochianos ferat. Quod si cap. CUM AB ECCLESIA de offic. Jud. ordin. excommunicationem a Plebano S. Pancratii de Lucar in suos Clericos et Laicos latam Alexander III ratam habuit, tenendum profecto est, Plebanum extraordinaria potestate egisse, quemadmodum Theologi et Canonistae fere omnes eam Decretalem interpretantur respectu habito ad munus Parochiale, ad jus divinum et ecclesiasticum, atque ad ipsius Ecclesiae sensum, sive praxim, quatenus eam potestatem ordinariam nusquam Parochi exercuerunt. At vero Petrus Mingonius disceptatione Florentiae edita an. 1732 : « De eminentiori Parocho-

rum dignitate supra Canonicos » non dubitavit Alexandri III mentem aliter interpretari, atque interpretatione sua, quasi certo solidoque fundamento nixus probare contendit, Parochos potestate ordinaria in foro externo praeditos, ideoque excommunicare posse. Eum confutavit Joannes Dominicus Larius dissertatione Pisis edita an. 1733. Confer Gonzalez ad cit. cap. de offic. Jud. ordin. et Benedictum XIV de Synod. Dioec. I. V cap. 4 num. 2. Qua de re haec satis sint.

Nunc videndum nobis est quid intersit inter Pontificis et Episcoporum potestatem, sive spectentur personae quae a communione Ecclesiae segregari possunt, sive causae propter quas segregantur. Quod ad personas pertinet jam diximus excommunicandi jus in potestate ligandi fundatum; et jurisdictionis ecclesiasticae partem esse; ideoque antistiti potestas est excommunicandi eos, qui suae jurisdictioni obnoxii sunt; Pontifex vero ea potestate in omnes Christianos utitur, quia quotquot in Ecclesia sunt ratione Primatus subjectos habet. Sed Febronius in hac re eandem Pontifici potestatem tribuit ac Episcopis. Negat enim ullam Pontifici potestatem esse in eos, qui extra suam Dioecesim versantur, et propriis Episcopis subjiciuntur; ex quo fit, ut tum Pontifex tum Episcopi in sua quisque Dioecesi, non in aliena, excommunicandi, ejiciendique a propriae duntaxat Ecclesiae communione jus habeant. Qui quidem perniciosissimus et capitalis error tum Primatum jurisdictionis, tum centrum unitatis funditus evertit. Praeclare Ballerinus in vindiciis auctoritatis Pontificiae cap. 7. n. 7 : « Febronius ex falso sui systematis principio Romano Pontifici subditos negat, qui aliis Episcopis subjiciuntur; quod evertit ipsam Primatus naturam, qua idem Pontifex praesidet singulis et omnibus tum Episcopis, tum ovibus gregis dominici.... Et cum ille, qui in omnes et sin-

gulos catholicos jus habet, aliquem excommunicatione et anathemate plectit, eum non solum a sua, et Romanae particularis Ecclesiae communione ejicit; verum etiam praecidit et ejicit a communione et unitate totius Ecclesiae catholicae, quae ipsi tanquam capiti catholicae communionis et adherere debet jure primatus, nec fieri potest, ut quisquam ab eo praecisus, non sit etiam praecisus ab ipsa Ecclesia, quae eidem communionis centro ex institutione Christi immobiliter adhaerescit. »

Eos vero, qui a proprio Episcopo excommunicati fuerunt, certum est neque absolvi, neque in communionem recipi posse; namque recta regiminis Ecclesiastici ratio postulat, ratas fixas manere poenas, quibus una Ecclesia in sontes animadverterit : idque etiam Sacris Canonibus sancitum fuit. Proinde Episcopi ex antiquo more institutoque per epistolas *communicatorias* sive *formatas*, de quibus initio diximus, caeteris Episcopis eos denuntiabant, quibus Sacrorum communione interdixerant, eamque disciplinam Pontificale Romanum servari jussit; sic enim parte 3 de Ordine excommunic. et absol. praescribit : « Epistola Presbyteris per Parochias et etiam vicinis Episcopis mittatur, continens nomen excommunicati, et excommunicationis causam, ne quis per ignorantiam ulterius illi communicet. »

§ 33.

DE JURE CASUUM RESERVANDORUM.

Ad Sacramentum Poenitentiae administrandum non modo necessaria est potestas Ordinis, qua remittuntur peccata vel retinentur, verum etiam potestas Jurisdictionis; neutraque

sine altera satis est. Ea siquidem est Sacramenti Poenitentiae natura, ut instar judicii conficiendum sit; ideoque Sacerdos cum iudicis personam gerere et sedere pro Tribunali debeat, atque dijudicare utrum peccata remittenda sint, an retinenda, perspicuum est ad illud iudicium rite recteque instituendum perficiendumque necesse esse, ut potestatem habeat tum cognoscendi de culpa poenitentis, tum etiam praescribendi aliquid vel imperandi, quod poenitens praestare omnino debeat.

At quonam jure Sacerdos poterit cognoscere de culpa poenitentis ut eum absolvat, eique praescribere vel imperare aliquid, si poenitens ejus jurisdictioni non subsit? Nullo quidem jure. Restat igitur ut cum Ordinis potestate conjungenda sit potestas Jurisdictionis, sine qua Sacramentum neque licite, neque valide administratur.

Praeclare S. Thomas lib. IV contra Gent. cap. 72, « Minister, » inquit, « Ecclesiae in usu Clavium iudicium quoddam exercet; nulli autem iudicium committitur, nisi in sibi subditos: unde manifestum est, quod non quilibet Sacerdos quemlibet potest absolvere a peccato, ut quidam metiuntur, sed eum tantum, in quem accipit potestatem. » Et in supplement. quaest. 8 art. 4. « Oportet ille qui dispensator hujus Sacramenti constituitur, sit quod talis qui possit imperare aliquid agendum. Imperium autem non competit alicui in alienum, nisi ei qui habet super eum jurisdictionem; et ideo de necessitate hujus Sacramenti est non solum ut minister habeat ordinem, sicut in aliis Sacramentis, sed etiam quod habeat jurisdictionem. Et ideo sicut ille, qui non est Sacerdos, non potest hoc Sacramentum conferre, ita nec ille qui non habet jurisdictionem. »

Verum hac de re dubitare amplius non licet, postquam Tridentina Synodus sess. 24 cap. 6 definivit absolutionem

Sacerdotis a Christo Domino institutam esse « ad instar actus judicialis, quo ab ipso velut iudice sententia pronuntiatur: » et cap. 7. « Quoniam igitur natura et ratio iudicii illud exposcit, ut sententia in subditos duntaxat feratur, PERSUASUM SEMPER IN ECCLESIA DEI FUIT, et verissimum esse Synodus haec confirmat, nullius momenti absolutionem ea esse debere, quam Sacerdos in eum profert, in quem ordinariam aut subdelegatam non habet jurisdictionem. » Quod antea a Concilio Florentino definitum fuerat, in Decreto, scilicet, « Ministrum Sacramenti Poenitentiae esse Sacerdotem habentem auctoritatem absolvendi ordinariam, vel ex commissione Superioris. »

At vero isthaec doctrina catholica, quam tota antiquitas tenuit, primo quidem in Gallis oppugnari coepta est: quapropter Sacra Facultas Parisiensis hanc propositionem « Valida Sacramenti Poenitentiae non pendet a jurisdictione » hac censura notavit: « Haec propositio est erronea, et sapit haeresim a Concilio Tridentino damnatam; » item hanc propositionem « Sacerdotes omnes sive Pastores sint, sive non sint, conjuncti sunt in potestate ligandi et solvendi, et ex Christi institutione subditos habent: hi subditi sunt Christianus Orbis » ita notavit: « Haec propositio, quae asserit omnibus Sacerdotibus ex institutione Christi attributos esse subditos, in quos ligandi et solvendi potestatem in ordinatione acceptam exercent independenter ab Episcopi missione, hosque subditos esse orbem christianum, falsa est, Ecclesiasticae Hierarchiae destructiva et erronea. » Vid. Collectio judic. tom. III part. I pag. 211. Et cum quidam Edm. Amiot in Theologica Facultate licentiandus eandem propositionem defendere ausus esset, eam retractare coactus fuit, et publice profiteri, « in unoquoque Sacerdote praeter illam omnem

potestatem, quam accepit in ordinatione, adhuc requiri jurisdictionem ab Ecclesia sive ordinariam, sive delegatam, ut valide absolvat. » Ibidem part. II pag. 280.

Verumtamen hujusmodi error e Gallia depulsus in Italia patronum invenit Aloisium Litta Canonicum Mediolanensem, quem Joannes Baptista Guadagnini, et Georgius Sicardi cum paucis assentatoribus sequuti sunt. Igitur Aloisius Litta veritus non est asserere, Sacerdotem potestatis jurisdictionis expertem valide absolvere, et si a casibus reservatis absolvat, ejus absolutionem illicitam esse, non invalidam, apertissime contradicens Tridentinae Synodo, quae pronuntiavit hujusmodi Sacerdotis absolutionem nullius momenti esse; et can. 11 anathemate, ferri « qui dixerit, casuum reservationem non prohibere, quominus Sacerdos a reservatis vere absolvat. »

Sed hic non finis errorum. A Concilio Tridentino definitum fuit sess. 14 can. 9. « Si quis dixerit absolutionem sacramentalem non esse actum judicialem, anathema sit. » Id quidem fateri Aloisius Litta visus est; verumtamen ait sine ulla potestate jurisdictionis actum fieri judicialem posse per quoddam *compromissum*, propterea quod poenitens dum Sacerdoti se subiecit, eum constituit sibi arbitrum, adeoque judicem cum potestate sententiam proferendi et judicandi. Ex quo quam multi et quam graves errores, imo haereses, atque impietates consequantur, solide luculenterque ostendit doctissimus P. Herm. Christianopolus in egregio opere « Della nullità delle assoluzioni nei casi riservati. » Citata vero Aloisii Littae epistola in pravorum librorum Indicem relata fuit decreto S. Congregationis die 2 Augusti 1790.

His positis, ad rem nostram proxime accedamus. Potestas jurisdictionis, sine qua Sacerdos nec licite, nec valide absolvit, est potestas in subditos, adeoque ad eos solum pertinet,

qui subditos habent. At non quilibet Sacerdos ex jure divino subditos habet, sed tantummodo Pontifex in Ecclesia universa, et Episcopi in sua quisque Dioecesi; ideoque ab iis jurisdictionis ad absolutionem valide impertiendam necessaria in Sacerdotes inferiores descendit, ita tamen ut auctoritati superiori semper obnoxia maneat, sive, ut aiunt, subordinata, atque adeo coarctari, atque etiam auferri potest. Praeclare Gerson, in tractatu de Stabilitate Ecclesiae, Consideratione tertia: « Status, » inquit, « Praelationis Episcopalis habuit in Apostolis et Successoribus usum vel exercitium suae potestatis sub Petro et Successoribus ejus, tanquam sub habente vel habentibus plenitudinem fontalem Episcopalis auctoritatis. Unde et quoad talia minores Praelati subsunt Episcopis, a quibus usus suae potestatis quandoque limitatur vel arceatur, et sic a Papa posse fieri circa Praelatos majores ex certis et rationabilibus causis non est ambigendum. » Itaque Pontifex in Ecclesia universa, et Episcopi in sua quisque Dioecesi coarctare possunt inferiorum Sacerdotum jurisdictionem, et quaedam graviora crimina sibi suoque judicio relaxanda reservare. Quam catholicam doctrinam Tridentina Synodus tradidit sess. 14 cap. 7 de Casuum reservatione: « Magnopere, » inquit, « ad christiani populi disciplinam pertinere Sanctissimis Patribus nostris visum est, ut atrociora quaedam et gravia crimina non a quibusvis, sed a Summis duntaxat Sacerdotibus absolventur. Unde merito Pontifices Maximi, pro suprema potestate sibi in Ecclesia universa tradita, causas aliquas criminum graviores suo potuerunt peculiari judicio reservare. Neque dubitandum est, quando omnia, quae a Deo sunt, ordinata sunt, quin hoc idem Episcopis omnibus in sua cuique Dioecesi, in aedificationem tamen non in destructionem, liceat, pro illis in subditos tradita supra reli-

quos inferiores Sacerdotes auctoritate, praesertim quoad illa, quibus excommunicationis censura adnexa est. Hanc autem delictorum reservationem consonum est divinae auctoritati, non tantum in externa politia, sed etiam coram Deo vim habere. » Et eadem sessione can. 11 « Si quis dixerit Episcopos non habere jus reservandi sibi casus, nisi quoad externam politiam, atque ideo casuum reservationem non prohibere, quominus Sacerdos a reservatis vere absolvat, anathema sit. » Itaque Ludovicus Habert de Poenit. cap. 7 haec habet : « DE FIDE EST summum Pontificem et Episcopos posse sibi reservare casus, a quibus inferiores Sacerdotes absolvere nequeunt etiam in foro conscientiae, nisi potestate ab illis delegata. Episcopi absolvere possunt a peccatis Summo Pontifici reservatis subditos, qui prae infirmitate aut alio impedimento ad Sedem Apostolicam recurrere nequeunt. » Eos igitur qui recurrere possunt, ab Episcopis absolvi nequeunt. Et Sylvius Commentario in tertiam partem S. Thomae quaest. XX art. 2. « Sacerdotem, » inquit, « non semper posse absolvere suum subditum, eo quod Superior possit aliqua sibi reservare, in quibus iudicium inferiori non committat. Esse autem in Ecclesia potestatem reservandi quaedam peccata, eamque reservationem non tantum in foro externo, sed etiam coram Deo vim habere, DOGMA CATHOLICUM est definitum in Concilio Tridentino sess. 14 cap. 7 et can 11. « Et ne quis forte putaret, huiusmodi reservationibus eos tantummodo teneri qui delegatam, non autem eos qui ordinariam jurisdictionem habent, idem Auctor citato loco ad quaestionem, « Qui possint peccata reservare, » respondet : « Id eos posse, qui habent ordinariam jurisdictionem in foro conscientiae. Cum enim possint jurisdictionem aliis delegare, possunt etiam ampliorem vel strictiorem concedere. Neque solum hoc possunt respectu

eorum quibus delegant, sed etiam respectu habentium jurisdictionem ordinariam, si illi sint ipsis inferiores. Unde Romanus Pontifex potest reservare sibi casus respectu quorumcumque Praelatorum, et Episcopus respectu Parochorum. » Hinc Martinus V, in Concilio Constantiensi circa finem, inter reliquas interrogationes ponit hanc : « Utrum credat auctoritatem jurisdictionis Papae et Episcopi esse majorem in solvendo ligandoque, auctoritate simplicis Sacerdotis etiam habendis curam animarum. »

Febronius, de Statu Ecclesiae lib. II pag. 283 edit. Francof. et Lipsiae an. 1770, ea qua solet asserendi audacia « Papales, » inquit, « quorundam criminum reservationes suam originem et fundamentum habent non in jure divino, et proxime a Christo, sed in consensu Episcoporum et auctoritate Ecclesiae; siquidem pluribus saeculis penes Episcopos fuit plena et omnimoda auctoritas absolvendi in foro poenitentiali cujuscumque quantumvis enormis sceleris reos, neque iis saeculis ulla erat reservatio papalis in foro illo poenitentiali nota. At circa saeculum undecimum coeperunt Episcopi ipsi nonnullos graviorum criminum reos ad Sedem Apostolicam mittere, idque vel ut a Pontifice reconciliarentur, vel ut a Pontifice poenitentia imponeretur, qua demum peracta ab Episcopis absolverentur. Nec tantum in particulari aliquo casu poenitentes ad Sedem Apostolicam mittebant, sed subinde etiam generali decreto alicujus criminis reos non ab Episcopis aut Archiepiscopis, sed a solo Pontifice absolvendos decernebant. Hoc vero hac ratione factum videtur, ut hac reservatione difficilior esset obtinendi a crimine commisso absolutio, atque hac difficultate a crimine committendo retraherentur. »

Duo hic affirmat Febronius. Primum est, reservationes

papales circa saeculum undecimum ex facto Episcoporum originem duxisse : addendum tamen erat, aliqua reservationum exempla longe ante saeculum undecimum reperiri. Alterum est, hujusmodi reservationibus homines a peccando deterreri. Sane bene : verum « hoc confirmat tales reservationes non injuste, non fraudulenter introductas fuisse, quando ipsi Episcopi sua praxi testabantur talem disciplinam salubrem fore, » ut scite animadvertit Auctor operis quod inscribitur « Febronius abbreviatus cum notis » tom. IV in notis ad § VI.

Denique Febronius ita concludit : « Per mox enarratas illas et successive communes redditas quorundam reorum ad Sedem Apostolicam pro absolutione remissiones, tandem quaedam universalis consuetudo, et in hac fundata juris Papalis species enata est, suum habens in Ecclesiarum consensu fundamentum. »

Haec conclusio falsis et inanibus conjecturis nititur. « Num, » ut verba Ballerini de potest. Eccles. pag. 186 mea faciam, « num quorundam Episcoporum observantia, qua initio particulares casus Apostolicae Sedi detulerunt, probare potest consensum omnium, qui de tali potestate abs se abdicanda ne cogitarunt quidem ? Num qui initio detulerunt eos casus ad eandem Sedem, potestatem quae isti Sedi non competeret eidem quasi suo juri renuntiantes tribuisse dicendi sunt ? Num S. Petrus, qui omnia solvere et ligare poterat ex institutione ipsius Christi, non potuisset in illis casibus absolvere, nisi hanc potestatem sibi Episcopi concessissent ? Num minor est Romanorum Pontificum auctoritas, in quos idem Petri Primatus ac jurisdictione transivit ? Nonne ipsum Tridentinum Concilium totum reservandi jus non in delationem Episcoporum, sed in supremam potestatem sibi (Summo

Pontifici) in Ecclesia universa traditam expresse retulit ? »

Ad haec Febronius : « Bono, » inquit, « jure dicere potuit dixitque S. Synodus, Summum Pontificem pro suprema potestate sibi in Ecclesia universali tradita, potuisse quaedam graviora crimina reservare abstrahendo a quo haec ei portio potestatis tradita sit, » utrum nempe a jure divino, an a consensu Episcoporum.

Haec postrema animadversio facile diluitur. Concilium *abstrahit*, hoc est reticet, non meminit a quo ea potestas Pontificibus tradita fuerit. Ita quidem. At Concilium non reticet, sed meminit, sed apertis verbis docet qua potestate Pontifices quaedam sibi graviora crimina reservare possunt ; cujus quidem potestatis indole et natura cognita, plane intelligitur a quo eadem potestas manaverit. Concilii verba haec sunt : « Merito Pontifices Maximi pro suprema potestate sibi in universa Ecclesia tradita causas aliquas criminum graviores suo potuerunt peculiari judicio reservare. » Igitur Pontifices Maximi, in quibusdam criminibus reservandis, « suprema potestate » utuntur in Ecclesia universa sibi tradita ; atqui suprema potestas, quam Summi Pontifices in Ecclesia universa tenent, non eis ab Ecclesia, sed ab ipso Christo tributa fuit, quod catholici omnes profitentur ; ergo causas criminum graviores sibi reservant jure divino, sive ex ea potestate, quam ab ipso Christo acceperunt.

Sed de casuum reservatione satis. Qui plura desiderat praeter Auctores supra citatos videat Thomassinum de vet. et nov. Eccles. discipl. tom. I. lib. 2 cap. 13 ; Mansium Animadvers. in Thomas. tom. III, edit. Luc. 1728, pag. 636 ; Pontas in Diction. de casuum reserv. ; Petrum Ballerinum in Vindic. Auctorit. Pontific. cap. IV n. 5 ; Card. Gerdil Animadv. in comm. Febronii in suam retract. proposit. 24 ; Zacchariam in Antifebronio vindicato part. III Dissert. VII, cap. 4 ; et passim Theologos in Tractatu de Sacramento Poenitentiae.

§ 34.

DE RESERVATIONE BENEFICIORUM.

« Generalis regula est, » inquit Zallinger lib. III. tit. V de Praebend. et Dignit., « Episcopum in sua Dioecesi omnia conferre Beneficia saltem non collegialia, eoque jure tamdiu utitur, donec alius jus sibi competens ostendat; atque hoc est, quod Doctores aiunt, Episcopum pro conferendis Beneficiis habere intentionem fundatam in jure, » cap. 1 de Capell. Monach., Gratianus can. OMNES 10... « Sed intentio fundata in jure, quam Episcopi habent pro conferendis beneficiis suae Dioecesis, spectato ipso jure, id est verbis et mente SS. Canonum, minime obest juri et potestati RR. Pontificum beneficia conferendi, » cap. 2 de Praebend. et Dignit. in 6, Clement. 1 ut lite penden. nil. innov.

Quo quidem jure conferendi aliarum Dioecesium beneficia Summi Pontifices usi sunt, in primisque S. Gregorius M., quem suspicari non licet jus alienum invadere voluisse; sed cum esset antiquarum regularum studiosissimus, id profecto egit, quod ab Innocentio I, Leone M., aliisque Pontificibus actum fuisse compererat. Plurimas S. Gregorii M. epistolas, quibus ea res comprobari potest, Thomassinus conguessit p. II lib. 1 cap. 41. Ex iis vero unam satis in medium proferre libri tertii epistolam 14, in qua ad Episcopum Importunum ita scribit: « Ea quae provide disponuntur, fraternitatem tuam credimus libenter amplecti. Et quia Ecclesiam Sanctae Mariae quondam CAMPISONIS in tua Parochia positam Presbytero vacare cognovimus, praesentem portitorem Dominicum Presbyterum in eadem Ecclesia, ut praeesse debeat,

nos scito deputasse. Ideoque fraternitas tua ei emolumenta ejusdem Ecclesiae facias sine cunctatione praestari, et decimae fructus indictionis, qui jam percepti sunt, praedicto viro fac sine mora restitui, quatenus ejusdem Ecclesiae utilitates, cujus emolumenta consequitur, Deo adjuvante, sollicite valeat procurare. »

Pontifices autem solebant hanc agendi rationem tenere: primo namque litteras sic dictas *monitorias* ad Episcopum dabant, quibus nempe Episcopus monebatur, ut beneficium vacans certo viro ecclesiastico conferret. Si Episcopus monitionem pro nihilo duxisset, litteras *praeceptorias* adhibebant; et quatenus Episcopus ne praeceptis quidem parere voluisset, litteras *exsecutorias* mittebant, constituto nempe Exsecutore, qui Pontificis jussa exsequeretur.

Hujusmodi litteris affinia erant *mandata de providendo*, quibus mandabatur Episcopo vel alii Collatori, ut designato Clerico beneficium aliquod conferret. Horum mandatorum auctor exstitisse Hadrianus IV aliquibus videtur. Erant autem ista mandata duplicis generis; alia enim dabantur pro beneficiis quae jam vacarent: alia vero pro beneficiis vacaturis; atque haec posteriora mandata etiam *gratiae expectativae* dicebantur. Sed postea visum est Pontificibus certa quaedam beneficia sibi reservare, hoc est suae collationi addicere, ita ut reliquorum omnium collatio ad Episcopos pertineret.

His positis, quaestio fit quo jure Summi Pontifices beneficia aliarum Dioecesium sibi reservent? Respondemus eodem profecto jure quo « graviora quaedam crimina suo peculiari judicio reservare potuerunt, scilicet jure Primatus pro sua in Ecclesia universa sibi tradita potestate, » tum pro supremo si non dominio, at certe suprema Ecclesiasticorum bonorum omnium administratione, ita ut, quod singulis Episcopis in

sua cuique Dioecesi agere licet, id quin Summo Pontifici in qualibet Dioecesi liceat dubitandum minime sit, cum ipse Ecclesiarum omnium curam et sollicitudinem gerat, et bene de Ecclesia meritis, pro ea laborantibus, litteratis, et pauperibus ad eum confugientibus consulere, ut par est, et prospicere debeat. Ad haec adde Sacrorum Canonum praescripta, de quibus omnibus late disserunt Pichler in lib. III Decret. tit. 5 num. 41; Biner dissert. 4 de jure beneficii; Pirrhing de praeb. et dignit. sect. 3 § 4 num 74; Thomassinus tom. II lib. 4 cap. 31; Card. Gerdil in Comment. a Justino Febronio in suam retractationem edito animadv. 31; Zaccharia in Antifebronio vindic. diss. VII toto cap. 5, alique permulti.

Sed aiunt: si Summi Pontifices illud jus potestatemque, qua in conferendis beneficiis usi sunt tum ratione Primatus, tum ratione supremae honorum Ecclesiasticorum administrationis, tum denique Sacrorum Canonum praescripto habuissent, quomodo fieri poterat, ut non solum aliquot Ecclesiae, verum etiam integra regna, ipsaque generalia Concilia ejus mandatis et reservationibus obsisterent? Atqui vehementer obstiterunt. Priusquam iis, qui haec objiciunt, satisfaciamus, praeponendum est in hanc rem, quemadmodum in caeteras res humanas, irrepere quosdam abusus potuisse. Id fatetur Innocentius IV; namque in ejus Bulla, quae exstat in additionibus ad Matthaeum Parisium, reservationes mandataque omnia irrita fecit, « quae, » ut ait, « et qualitas temporis, quod diebus istis potissimum fuit, ob eorum malitiam modis variis redimendum, et nonnullorum importuna instantia extorsit. » Itaque regna integra non de jure conquesta sunt, sed de juris ipsius usu, nempe ut est apud Rigantium Comment. in reg. 4 Cancellar. § 4 n. 12: « Pontificis reservationibus utcumque specialibus obsequutae sunt nationes omnes,

quamdiu servata regula boni et aequi, aut pauperibus aut indigenis beneficia distribuebantur. Sed restitere Angli, dum earum Provinciarum opes deferri videbant in Italiam, et rursus obstitere tum Angli, cum Hispani, quum a Pontificibus Avenione residentibus hominibus Gallis sua sacerdotia conferri viderent. » Igitur de jure Pontificum nulla exstitit controversia; de ejus usu contentiones inciderunt, quae deinde sublatae sunt per concordata seu pacta conventa, quae Apostolica Sedes cum Summis principibus inivit.

Quod vero ad Concilia generalia pertinet, primum in Constantiensi, deinde in Basileensi Concilio, de moderandis reservationibus actum est; res tamen ad exitum non pervenit. At Concilium Tridentinum sess. XXIV cap. 19, mandata de providendo, quae *expectativae* dicuntur, et alias quascumque gratias ad beneficia vacatura prorsus abolevit, reservationes integras reliquit.

Quae quidem omnia magis favent Summorum Pontificum juribus, quam eis obsint.

Si fas est aperte dicere quod sentimus, quotiescumque agitur de quavis reservatione, qua facultates Episcoporum coarctantur, in animo tum Pontificum, tum Episcoporum quasi insculpta esse oporteret haec Petri Ballerini verba in vindic. auct. Pontif. cap. 4 n. 4, magni consilii et prudentiae plena: « Non debent quidem Pontifices passim ac temere Episcoporum facultates et jura quavis de causa diminuere, limitare, sibi que attribuere; id enim in publicum damnum, et magnam Ecclesiarum perturbationem, deflecteret. At si causa justa occurrat, qua utile vel necessarium bono publico judicent aliquid tale efficere, sibi vel nonnulla reservare, quis id Pontificiae supremae potestati negare auserit? Ecclesiae certe bonum et naturalis ordo postulant, ne Primatui totius Ecclesiae potestas in ipsas Episcoporum facultates negetur. Quum enim Episcopi cum suis facultatibus instituti fuerint a Christo in bonum Ecclesiae, non vero Ecclesia in Episcoporum, hi utilitati vel necessitati Ecclesiae ita debent studere, ut non iniique ferant, si ex utilitate vel necessitate ejusdem Ecclesiae aliquot facultatum suarum restrictio-

nem, moderationem, aut reservationem, suprema potestas faciendam censuerit. »

§ 35.

DE JURE CONCEDENDI EXEMPTIONES.

Natalis Alexander dissert. 12 in saecul. XVI de Syn. Trid. art. 16 num. 41, quamvis putet Episcopos immediate a Deo jurisdictionem accipere, attamen « Dioecesium, » inquit, « divisio subditorumque designatio a Romano Pontifice pendet, qui et justis de causis immunitates ac privilegia, ecclesiis vel monasteriis concedere potest, quibus ab ordinaria jurisdictione solvantur et eximantur. » Sicut itaque in potestate Romani Pontificis positum est, portionem gregis, ex gr. oppidum ejusque incolas, uni Dioecesi subtrahere, et alteri subicere, sic poterit Ecclesias, et Monasteria in aliqua Dioecesi sita, suae jurisdictioni reservare.

Exemptiones autem hujusmodi veteri more institutoque Ecclesiae nituntur. Patriarchae Orientales, jam inde a priscis Ecclesiae saeculis, nova monasteria in Episcoporum Dioecibus aedificata, jure *Stauropegii* declarabant sibi in posterum subjecta fore: quamobrem Thomassinus de nova et vet. Eccl. disciplina part. 1 lib. 3 cap. 31 num. 15 affirmat, dubitandum non esse, « quin saeculo jam VII essent in Patriarchatu Constantinopolitano bene multa coenobia, ab Episcoporum Dioecesanorum spirituali jurisdictione prorsus absoluta, et uni immediate subjecta Patriarchae Constantinopolitano, et Exarcho Patriarchali, quem ille ad omnium monasteriorum administrationem delegabat. » In Synodo etiam Carthaginensi, sub Bonifacio Episcopo an. 525, apud Labbeum legi-

mus, exemptionem a jurisdictione Liberati Episcopi, quantumvis dissentientis, monasterio Abbatis Petri concessam fuisse, prolatis in medium antiquioribus exemptionum monumentis, decretisque Synodorum: « Neque enim, » respondit Bonifacius, « poterimus statuta mutare, quae per tot Sacerdotes instinctu divino servata noscuntur. » Quis porro inficias ibit, quod Patriarchis Synodisque provincialibus olim licuit, id Romano Pontifici non licere?

Denique in quinque Conciliis, nimirum Viennensi, Constantiensi, Lateranensi IV, Lateranensi V, et Tridentino de exemptionibus actum est, neque istud jus Summi Pontificis in dubitationem adductum, neque exemptiones sublatae, sed aliquae tantummodo regulae mira sapientia conditae, quae ad legitimas causas et usum exemptionum pertinent. Ex iisdem etiam Conciliis apertissimum est, jus exemptionum concedendarum nunc uni Romano Pontifici reservatum esse.

Quamquam Episcopalis ordo divinitus institutus sit, sive ut, ait Apostolus, « Episcopi positi sint a Spiritu Sancto regere Ecclesiam Dei, portio tamen ejus gregis, quem quisque regat, a Christo determinata non fuit, sed prudenti Ecclesiae arbitro relicta: id quod infra demonstrabimus. Itaque divinis Episcoporum juribus nulla fit injuria, dum Ecclesia, Monasterium, vel persona aliqua ratione muneris aut dignitatis, aliave justa de causa a jurisdictione alicujus Episcopi eximitur. Illud accedit, quod Concilia et Pontifices semper caverunt, « ne privilegia et exemptiones, quae variis titulis plerisque conceduntur, perturbationem in Episcoporum jurisdictione excitarent, et exemptis occasionem laxioris vitae praeberent: » Concil. Trident. sess. 24 cap. 11 de reform.

§ 36.

DE JURE PERCIPIENDI ANNATAS.

Annatae sunt certae pensiones, aut certae pecunia quanti-

tates, quae ex Episcopatum, aliorumque Beneficiorum fructibus primi anni Romano Pontifici, sive Camerae Apostolicae solvuntur. Jam vero naturali et divino jure docemur subsidia illis, qui in Ecclesia operantur, impertienda esse, ideoque in primis Romano Pontifici, qui omnium Ecclesiarum curam et sollicitudinem gerit, et maxima onera et sumptus sustinere cogitur. Qua de re Apostolus I ad Corinthi. « Si nos, » inquit, « vobis spiritualia seminavimus, magnum est, si nos carnalia vestra metamus?..... Nescitis quoniam qui in Sacratio operantur, quae de Sacratio sunt, edunt; et qui altari deserviunt, cum altari participant? Ita et Dominus ordinavit iis, qui Evangelium annuntiant, de Evangelio vivere. » Quemadmodum itaque Summo Legis veteris Sacerdoti a minoribus Sacerdotibus et Levitis suarum decimarum decimae, ex divino praecepto, solvebantur, « ita simillimo quoque munere a Praelatis inferioribus colendum esse Romanum Pontificem, idque convenienter per annatas perfici, » fatetur ipse Gersonius in opusc. de Simonia.

At vero non defuerunt, qui exactionem annatarum tanquam simoniacam vel injustam traduxerunt. Tournelius in locis theologicis de Concilio Basileensi haec habet: « Respondeo cum ill. De Marca, Natali Alexandro, Fagnano juris pontificii peritissimo, Feuret et aliis, annatasolvere nec simoniacum, nec injustum. Responsio haec est contra Molineum, Launoium, etc. » Tum allatis in eam rem Conciliorum Viennensis et Constantiensis, et Apostolicarum Constitutionum auctoritatibus sic conficit argumentum: « Omnibus curam animarum habentibus pie solvuntur decimae. Porro Romanus Pontifex jure divino constitutus est Pastor omnium fidelium, et omnium Ecclesiarum curam gerere debet. Ergo annatas absque ullo vitio recipere potest, easque pie ac ratio-

nabiliter conferunt Praesules designati. » Et Barthel. Dissert. Praelim. de Concord. cap. 3 sect. 3, num. 5, rectissime ratiocinatur hoc modo: « Doctrinale judiciorum de hac quaestione, utrum exactio annatarum sit simoniaca, non Magistratus politici, sed Praelatorum et Doctorum Ecclesiae proprium est, et definitiva ea de re sententia ad Episcopos, Pontificem ipsum, et Concilia pertinet, juxta gravissima verba Basili Imperatoris in allocutione Synodi VIII OEcumenicae: « Laico cuicumque nulla ratione de « ecclesiasticis causis disputandi fas esse » dico, haec enim excutiendi, et in utramque partem agi- » tandi Patriarcharum, Sacerdotum et Doctorum est officium, » quibus a Deo ligandi et solvendi potestas est concessa. Nam » laicus, et si omnis pietatis et sapientiae laude praestet, » tamen laicus est, et ovis, non pastor. » Porro Doctores, Episcopi, Pontifices Maximi, Ecclesia per orbem diffusa, annatas subventionis titulo exigi, solvique posse agnoscunt, sentiunt, judicant, sive ante, sive post Bullarum concessionem exigantur. Horum itaque judicio standum est quoad juris quaestionem in hac causa. »

De annatis copiose diligenterque scripserunt Thomassinus de vet. et nov. Eccles. disciplin. part. 3 lib. 2 cap 56 n. 5, Natalis Alexander Hist. Eccl. saec. XV, et XVI diss. 9 de annatis art. 3, et Fagnanus in cap. PRAETEREA 1 Ne Praelati vices suas.

§ 37.

DE JURE MITTENDI LEGATOS SEU NUNTIOS.

Prima Legatorum divisio est, quod alii *extraordinarii* sint, alii *ordinarii*. Extraordinarii mittuntur ad peculiare negotium expediendum, quorum proinde officium absoluto nego-

272 LIB. II. CAP. I. DE ROM. PONT. EJUSQ. ADJUTOR.
tio expirat. Ita Zosimus Pontifex S. Augustinum in Caesa-
riensem Maurinae civitatem legavit; sic Pontifices ad co-
genda generalia Concilia, eisque praesidendum, Legatos
saepe miserunt. Ordinarii sunt, qui non alicui peculiari e ne-
gotio addicti, sed ad quascumque causas ecclesiasticas mittun-
tur, quorum proinde officium diuturnum est atque perpe-
tuum. Hujus generis fuerunt Responsales, seu *Apocrisarii*,
qui assidue apud Principes Legati erant, ut omnia quae emer-
gerent negotia et responsa seu mandata exsequerentur eorum
a quibus missi fuerant. Horum originem Hincmarus Rhe-
mensis tom. I part. 206 deducit ab aetate Constantini Magni:
ex quo perspicuum est, vix data Ecclesiae pace, legationes
stabiles exstitisse. At praeter Apocrisarios, qui in aula regia
morabantur, munus legationis stabilis quibusdam dissitarum
atque illustrium civitatum Episcopis Romani Pontifices con-
crediderunt, qui *Vicarii Apostolici* vocati sunt, qualis fuit
Vicariatus Thessalonicensis in Illyrico, Arelatensis in Gallia.
At saeculo Ecclesiae IX, Vicariatus Apostolici rariores evase-
runt, ex iisque originem suam duxerunt *Legati nati*, qui
Ecclesiarum suarum praetextu legationis sibi vindicant digni-
tatem (cap. 9 de Legatis). Cum enim Romani Pontifices sole-
rent Episcopos quarundam illustrium civitatum eo munere
decorare, inde factum est, ut generali tandem concessione,
aut consuetudine quadam, jus Apostolici Vicariatus Sedibus
earumdem civitatum adnecteretur, atque adeo non amplius
personalis dignitas, sed realis habita est; quae quidem sine
nova Apostolicae Sedis concessione in successores transiret.
Hoc privilegio aucta est Ecclesia Salisburgensis in Germania,
Rhemensis, Bituricensis, et Lugdunensis in Gallia, Pisana in
Italia, Toletana in Hispania, etc., earumque Ecclesiarum
Episcopi dicti sunt tum *Legati nati*, tum etiam *Primates*,

§ XXXVII. DE JURE MITT. LEG. SEU NUNTIOS. 273
quod primum honoris et dignitatis locum inter Episcopos
suae legationis tenerent.

Verum hujusmodi Legatis natis, sive Primatibus, a sae-
culo XV, titulus sine re, sive solum nomen sine ulla potestate
relictum est. Nunc itaque soli Legati missi, hoc est, Cardi-
nales a latere Pontificis missi, et Nuntii Apostolici apud aulas
regias, aut nationes externas legatorum munere funguntur.

Jam vero quod ad nostrum institutum pertinet, planissime
asserimus Romanis Pontificibus jus esse hos Legatos, eosque
stabiles, in externas provincias mittendi. « Nimirum, » ut ait
Schotius in dissert. de Legatis natis cap. 4 § 5, Pontifex Ro-
manus vi Primatus divina auctoritate fundati constitutus,
non tantum est centrum unitatis atque communionis catho-
licae, sed ei insuper incumbit generalis et suprema cura,
sollicitudo, atque superintendencia in omnes Ecclesias, cujus
auctoritate fidei et generalis disciplinae unitatem puritatem-
que conservat, canonum observantiam promovet et tuetur,
deficientes ab officio Praelatos ad muneris sui executionem
revocat, eorum negligentiam et in cura pastorali defectu
supplet, oppressos defendit, insufficientes ac impotentes
adjuvat, verbo, ea omnia exsequitur, quae Ecclesiae univer-
salis aut particulis cujuscumque salus, utilitas, necessitasve
postulat. Haec autem et similia negotia cum plerumque ita
constituta sint, ut personalem non raro praesentiam exigant,
quam tamen Pontifex variis distentis impedimentis per se
ipsum exhibere non valet; prohiberi is certe nulla ratione
poterit, quominus per Legatos sufficienti auctoritate pro ne-
gotiorum expediendorum diversa natura instructos, has
muneris sui partes expleat. »

At vero huic Romani Pontificis juri respondet obligatio
Legatos hujusmodi recipiendi, quod praeclare animadvertit

Anton. Schmidt Instit. Jur. Eccles. germ. accommod. part. 2 cap. 1 sect. 3 art. 3 § 73, his verbis : « Quod si Pontifici jus perfectum eos mittendi denegari a catholico non possit, huic vicissim ex altera Principum etiam supremorum parte respondebit obligatio in thesi saltem certa, ne Legatos ejusmodi ab ingressu in terras suas prohibeant, aut legitimis eorum functionibus in salutem animarum necessariis esse obstaculo ponant. Neque hic argumentum duci poterit a Legatis aliis, cum jam per sese sat luculentum appareat discrimen : nulli quippe Principi supremo quidquam in alterum itidem talem, ejusve terras juris compelit; cum contra Pontifici, vi Primatus, cura totius orbis christiani incumbat, atque in rebus ad salutem animarum pertinentibus ejus sese jurisdictio ubique protendat. »

Memoratu dignum est judicium, quod theologica Facultas Coloniensis tulit an. 1618 adversus librum Marci Antonii de Dominis de Republica ecclesiastica. Hic auctor caput 12 lib. IV ita inscripserat : « Legatos Romani Pontificis extra Ecclesiam Romanam vix ullam habere potestatem. » Censura Facultatis : « Titulus haereticus, schismaticus, et seditiosus. » Item n. 22 ejusdem capituli : « Postremis demum temporibus Legationes Romanae, et Nuntiationes ad avaritiam, ambitionem et ad sola negotia terrena et temporalia expeditae sunt, et expediuntur. Nuntii vero Papae nunc dierum ad Imperatorem, Regem, Potentatus christianos eodem pariter loco sunt, quo Regum Legati in Curiis Principum saecularium pro negotiis nimirum saecularibus potissimum tractandis et indagandis commorantes. Et certe si optimo eos nomine insigniamus sunt oratores, sin vero exploratores. » Censura Facultatis : « Falsa, seditiosa, in Romanum Pontificem, ejusque Legatos calumniosa. »

De hoc argumento vide praeclarissimum opus Pii VI Romae editum an. 1789, quod inscribitur « Responsio ad Metropolitanos Moguntinum, Trevirensis, Coloniensem, et Salisburgensem super Nuntiationibus Apostolicis. »

§ 38.

DE JURE RECIPIENDI RELATIONES.

Ex cura et sollicitudine omnium Ecclesiarum, quae divinitus Romano Pontifici commissa fuit, illud etiam consequitur, majores omnes causas, quae in singulis Ecclesiis vel provinciis inciderint, ad Apostolicam Sedem referendas esse, ut Pontifex undique possit quae sunt sui muneris partes implere. Glossator Decretalium, ad cap. QUOD TRANSLATIONEM *de off. Legati*, duas de viginti ejus generis causas enumerat. Generatim vero causarum majorum nomine, non tantum dubiae fidei et disciplinae causae, sed universim causae omnes et negotia, quae gravioris momenti sunt, intelliguntur. Itaque jus hoc Romani Pontificis, non modo singuli quique Ecclesiarum Rectores et Patres, verum etiam peculiare Ecclesiae, ipsaque Concilia OEcumenica agnoverunt. Hujusmodi relationum exempla sunt, Corinthiorum primo jam saeculo de exortis inter ipsos dissensionibus ad Clementem I; S. Cypriani in controversia de reconciliandis lapsis ad Cornelium; Cyrilli Alexandrini in causa Nestorii ad Coelestinum : « Vetus Ecclesiarum consuetudo suadet, » ait Cyrillus ad Coelestinum, « ut hujusmodi res Sanctitati Tuae communicentur. » Et Concilium Sardicense anno 341 in epist. ad Julium Pontificem ita scribit : « Hoc optimum, et valde congruentissimum judicabitur, si ad Caput, id est ad Petri Sedem de singulis quibusque provinciis referant Sacerdotes. » Et Ephesina Synodus in epist. ad Coelestinum Pontificem : « Est hoc vobis adeo magis in more positum, ut in omnibus celebres sitis, studiaque vestra Ecclesiarum firmamenta constituatis. Quia

vero necesse est, ut omnia, quae consequuta sunt, Sanctitati Tuae significantur, non potuimus non scribere. » Merito itaque Innocentius I in epist. ad Vittricium Rothomagensem diserte ait: « Si majores causae in medium fuerint devolutae, ad Apostolicam Sedem, sicut Synodus statuit et vetus consuetudo exigit, referantur. » Et Bonifacius I, epist. 15 ad Rufum ita scribit: « Maximas Orientalium Ecclesiae in magnis negotiis, in quibus opus esset disceptatione majori, Sedem semper consuluisse Romanam, et quoties usus exigit, ejus auxilium postulasse. Sanctae memoriae Athanasius, et Petrus Alexandrinae Sacerdotes Ecclesiae hujus Sedis auxilium postulant. Cum Antiochena Ecclesia per multum tempus laboraret, ita ut fierent illinc propter hoc ipsum saepe discursus, primo sub Miletio, postea sub Flaviano Apostolicam Sedem manifestum est esse consultam. »

At vero majores causae non ideo ad Sedem Apostolicam referendae sunt, ut nihil ipsa inconsulta definiatur, sed praesertim ut ejusdem Sedis judicio et auctoritate dirimantur. Hinc Vigilus Pontifex epist. 7: « Si qua, » inquit, « certamina aut de religione, aut de quolibet negotio, quod ibi pro sui magnitudine terminari non possit, evenerint, totius veritatis indignae diligenti ratione discussa, rationis ad nos seriem destinantes Apostolicae Sedi terminanda servate. » Et S. Gregorius Magnus ad Episcopum Larissensem: « Si qua, » inquit, « mediocris est quaestio, cognoscatur, vel huc ad Apostolicam Sedem, si ardua est, deducatur, quatenus nostrae audientiae sententia decidatur. »

Theodoretus Cyri Episcopus in epistola ad S. Leonem M., quae est, n. 52 inter ipsius Leonis epistolas tom. I, morem referendi ad Apostolicam Sedem graviora quaeque ecclesiastica negotia ad ipsa Apostolorum aetate repetit, quandoquidem Apostolus Paulus, ut

ait, « ad Magnum Petrum se contulit, ut iis qui Antiochiae de legali conversatione ambigebant, explicationem ab ipso referret. » S. Hieronymus epistola 123 ad Ageruchiam n. 10 opp. tom. I scribit: « Cum in chartis ecclesiasticis juvarem Damasum, Romanae Urbis Episcopum, et Orientis Occidentisque Synodicis consultationibus responderem, etc. » Hujusmodi responsa, quae Hieronymus memorat, pluraque alia antiquissima documenta injuria temporum interierunt, sed tamen multa, eaque certissima supersunt, quae diligenter collegit auctor operis: Quis est Petrus? seu qualis Petri Primatus? parte 3 corollario 2, ubi Romanorum Pontificum jus recipiendarum relationum omni argumentorum genere tuetur.

§ 39.

DE JURE APPELLATIONUM.

S. Bernardus lib. 30 de consideratione ad Eugenium cap. 2 « Appellatur, » inquit, « de toto mundo ad Te. Id quidem in testimonium singularis Primatus Tui. » Quod quidem jus recipiendarum appellationum, non humana, sed divina institutione Primatui inhaerere, ita praeclare comprobatur Benedictus XIV de Synodo Dioecessana lib. 4 cap. 6: « Est hujusmodi appellationum jus adeo necessario adnexum cum Romani Pontificis in universam Ecclesiam jurisdictionis Primatu, ut nemo possit illud in controversiam adducere, nisi et hunc velit perfractae inficiari. Etenim cum Primatus praerogativa Romanus Pontifex sit supremus in Ecclesia iudex, cuique datur per appellationem ipsius implorare tuitionem; ab inferioris quippe sententia superioris tribunal adire omnibus concessum esse, ipsa naturalis aequitas dictat et persuadet. »

Nihilo tamen minus divinam hanc Romanae Sedis Praerogativam Doctores aliqui in controversiam adducere non du-

bitarunt, contententes jus appellationum a Sardicensi Concilio originem duxisse, et ita quidem, ut per canones Sardicenses non verae et proprie dictae appellationis, sed revisionis duntaxat jus Apostolicae Sedi tributum fuerit. Adversus hanc opinionem Natalis Alexander, dissert. 28 in saeculum IV, multa argumentorum copia demonstrat, jus appellationum recipiendarum non vi canonum Sardicensium, sed ratione Primatus ad Romanum Pontificem pertinere; canones vero Sardicenses de proprie sic dicta appellatione, non de una causarum, ut aiunt, revisione loquutos esse.

Romanum autem Pontificem appellare non modo Episcopis licet, sed etiam Presbyteris aliisque Clericis inferioribus, quia supremus omnium iudex est. Verum quod ad Presbyteros et Clericos inferiores pertinet, jus appellandi, ipsis Pontificibus sic volentibus, nunc majorem, nunc minorem amplificationem accipere potuit. Ita Innocentius I sua auctoritate firmavit Concilium Milevitanum, quo Clerici vetabantur ab Episcopis provinciae suae appellare: qua de re confer Bellarminum de Rom. Pont. lib. II c. 24.

Nemini vero licet a sententia Pontificis appellare. « Cuncta per mundum novit Ecclesia, quoniam quorumlibet sententiis ligata Pontificum, Sedes B. Petri Apostoli jus habeat resolvendi, utpote quae de omni Ecclesia fas habeat iudicandi, neque cuiquam de ejus liceat iudicare iudicio: siquidem ad illam de qualibet mundi parte Canones appellari voluerint, ab illa autem nemo sit appellare permissus: » ita epist. 7 ad Episcopos Dardaniae scripsit Gelasius Papa, cujus auctoritatem Nicolaus I epist. 8 ad Michaellem Imperatorem adhibuit. Itaque a Summi Pontificis iudicio ad Concilium generale Appellantes, jure meritoque damnati sunt Constitutione Pii II, quae incipit EXECRABILIS, et Constitutione Julii II, cujus ini-

tium SUSCEPTIS, aliisque Summorum Pontificum Constitutionibus. Ipse Petrus De Marca fateri cogitur, a Pontifice ad Conciliorum appellationes a veteri disciplina alienas esse. Certe quidem hujusmodi Appellantes id unum spectant atque moluntur, ut Pontificis auctoritatem eludant, et ecclesiastica iudicia irrita fiant. Itaque hujus generis appellationes perniciosae sunt regimini Ecclesiae, quia auctoritas legitima Pontificis labefactatur, imperandi vis evertitur, et inobedientia inulta manet. Exitiosae sunt paci et unitati, quia facilis schismati panditur aditus, difficilior autem fit medela. Exitiosae sunt fidei, quia haereses impune grassantur, propterea quod nec semper, nec quacumque de causa Concilia haberi possunt. Uno verbo, a sententia Pontificis ad Concilium appellare, numquid aliud est quam impune velle in errore et iniquitate perseverare, alios corrumpere, et Ecclesiam perturbare? Quid quod S. Antonius, doctrina et sanctitate clarissimus, p. 3 sum. tit. 23 cap. 3 de appell. Papae § 3 affirmare non dubitavit: « Sentire quod a Papa ad Concilium appellari possit, est haereticum, et contra illum articulum s. ECCLESIAM CATHOLICAM; nam si licitum esset appellare a Papa, et ille ad quem appellatur, esset Caput, sic Papa non esset Caput, vel essent duo Capita, quod esset monstruosum. »

De tota hac re copiose admodum accurateque disserit Joan. Devoti « Juris Canonici universi publici et privati lib. 2 in Appendice ad titulum Decretalium Appellationibus. »

§ 40.

DE POTESTATE TEMPORALI SUMMI PONTIFICIS.

Romanus Pontifex. praeter plenam divinitus acceptam po-

testatem pascendi, regendi et gubernandi universalem Ecclesiam, obtinet etiam more caeterorum Principum potestatem temporalem in aliquas Provincias, sive ex summorum Principum munificencia et liberalitate, sive ex voluntaria et libera populorum deditio, sive diuturna praescriptione, sive etiam ex contractibus onerosis, aliisve justis atque legitimis nominibus sibi comparatam eamque tot jam per continentia saecula quiete, pacateque possidet, summoque imperio administrat. Quamdiu stetit Romanorum imperium quod ingenti sua magnitudine totam pene Christianorum societatem complectebatur, Summus Pontifex imperio temporali caruit, sed postquam imperium Romanum in plurimos supremos Principes divisum fuit, dubitandum non est, quin Dei providentia factum ut Summus Pontifex civili imperio potiretur, ne si in ditione alicujus Principis manere cogeretur, reliqui Principes eidem subesse atque obtemperare renuerent, ac proinde dissensiones et schismata orirentur. Quibus de rebus nostrum non est plura disserere; haud tamen possumus, quin aliqua Gallicanae Ecclesiae testimonia, quae huc peropportune sapienterque faciunt, exscribamus. Itaque Bossuetus « Dieu, » ait, « qui voulait que cette Eglise (la Romaine), la Mère commune de tous les Royaumes, dans la suite ne fût dépendante d'aucun Royaume dans le temporel, et que le Siège, où tous les fidèles devaient garder l'unité, à la fin fût mis au-dessus des partialités que les divers intérêts et les jalousies d'Etat pourraient causer, jeta les fondements de ce grand dessein... L'Eglise, indépendante dans son Chef de toutes les Puissances temporelles, se voit en état d'exercer plus librement, pour le bien commun, et sous la commune protection des Rois chrétiens, cette puissance céleste de régir les âmes, et, tenant en main la balance droite..., au milieu de tant d'empire souvent

ennemis, elle entretient l'unité dans tout le Corps, tantôt par d'inflexibles décrets, et tantôt par de sages tempéraments (Sermon prêché à l'ouverture de l'Assemblée générale du Clergé de France, 9 Novemb. MDCLXXXI). » :

Cum his apprime concinnunt quae leguntur in Defensione declarationis Conventus Cleri Gallicani an. MDCLXXXI « Nos enim satis scimus Romanis Pontificibus et Sacerdotali Ordini, Regum concessione ac legitima possessione, bona quaesita, jura, imperia ita haberi ac possideri, uti quae inter homines optimo jure habentur ac possidentur. Imo ea omnia, ut dicata Deo, sacrosancta esse debere, nec sine sacrilegio invadi, rapi, et ad saecularia revocari posse. Sedi vero Apostolicae Romanae urbis, aliarumque terrarum concessam ditionem, quo liberior ac tutior potestatem Apostolicam toto orbe exercent, non tantum Sedi Apostolicae, sed etiam toti Ecclesiae gratulamur, votisque omnibus precamur, sacrum Principatum omnibus modis salvum et incolumem esse (Part. I. lib. 1 sect. 1 cap. 16). » Possem, si vellem, et alios hic commemorare, qui idem omnino sentiunt. Sed satis habeo unum proferre Fleuryum, qui haec disserit. « Depuis que l'Europe est divisée entre plusieurs princes indépendants les uns des autres, si le Pape eût été sujet de l'un d'eux, il eût été à craindre que les autres n'eussent eu peine à le reconnaître pour père commun, et que les schismes n'eussent été fréquents. On peut donc croire que c'est par un effet particulier de la Providence, que le Pape s'est trouvé indépendant, et Maître d'un Etat assez puissant pour n'être pas aisément opprimé par les autres Souverains, afin qu'il fût plus libre dans l'exercice de sa puissance spirituelle, et qu'il pût contenir plus facilement tous les autres Evêques dans leurs devoirs. (Histoire Ecclés. Tom. XVI. 4e Discours n. 10). » Auctor idem hoc ipsum etiam

confirmat pluribus aliis in locis, quae ecclesiasticam ejus historiam legentibus vel facile occurrunt.

Praeterea hac de re videndus est Rector Seminarii S. Sulpicii Parisiensis in libro qui inscribitur : « Pouvoir du Pape au moyen âge, ou Recherches historiques sur l'origine de la Souveraineté temporelle du Saint-Siège, et sur le droit public du moyen âge, relativement à la déposition des Souverains, » Paris et Lyon 1845.

§ 41.

DE ADJUTORIBUS SUMMI PONTIFICIS ET PRIMO DE S. R. E. CARDINALIBUS.

Hactenus de Primatu Summi Pontificis, ejusque juribus et officiis dictum est. Non omnia tamen et singula ipsius jura et officia enumeravimus, sed aliqua tantum, eaque potiora, ex quibus caetera intelligi facili negotio potuerunt. Verum hoc loco praetereundi non videntur *Cardinales Legati a latere* et *Nuntii Apostolici*, qui in totius Ecclesiae administratione sunt Romani Pontificis Adjutores. De his itaque breviter dicemus, et primum de nomine et origine Cardinalium.

Cardinalium nomen antiquissimum est : quivis enim Episcopus, aut Presbyter, aut Diaconus qui certae alicujus Ecclesiae proprius et ordinarius Minister esset, *Cardinalis* dicebatur, quia eidem Ecclesiae suae tanquam cardo affixus foret, atque ideo Ecclesia circa eum, veluti valva circa cardinem, volveretur. Quare apud Ecclesiasticos Scriptorum saepissime verbum occurrit *cardinandi* seu *incardinandi*, hoc est, certae Ecclesiae perpetuo addicendi. Quod sane vocabulum opportune usurpabatur, ut proprii et quasi fixi et immobiles Eccle-

siarum Ministri seu Pastores ab iis probe distinguerentur, qui veluti *subsidiarii et adventitii*, vel ad determinatum tempus, aut ob peculiarem causam alicui Ecclesiae addicebantur. Hoc itaque sensu in omnibus passim Ecclesiis praeter Episcopum Cardinalem, id est proprium et ordinarium Episcopum, erant Presbyteri et Diaconi Cardinales, qui Ecclesiis et Titulis Presbyterorum aut Diaconorum praeficiebantur. Sed ad Romanam Ecclesiam quod attinet, in ea erant *Tituli*, sive *Ecclesiae*, in quibus sacri conventus fiebant, et Sacramenta administrabantur, ideoque Presbyteris concreditae, unde *Cardinales Presbyteri* : erant et *Diaconiae* in Urbis regionibus, hospitales nempe domus cum adhaerentibus Sacellis et Oratoriis, Diaconis ideo commissae, unde *Cardinales Diaconi*, qui etiam *Regionarii* vocabantur.

Nullus autem Romae exstabat Cardinalis Episcopus, cum unus Romanus Pontifex, tanquam proprius Episcopus Romanam Ecclesiam administraret. Verum in hanc Ecclesiam cooptati postea sunt septem vicinarum civitatum Episcopi, ex quo coepit Cardinalium dignitas illustrior fieri. Id factum est undecimo forte saeculo, quamvis non desint scriptores, qui antiquius tempus assignant, quos inter Thomassinus part. I lib. II cap. 116. De hac Episcoporum in Romanam Ecclesiam cooptatione Onuphrius Pavinius, in lib. de Episcopalibus Titulis et Diaconiis, haec habet : « Ecclesiae Lateranensi quae est specialis Sedes Romani Pontificis, propter suam et Episcopi Romani excellentiam, septem Episcopi ex circumvicinis civitatibus assignati sunt, qui suis statis solemnibusque diebus singuli coram Pontifice in eadem Basilica celebrarent divina mysteria, vel Pontifici celebranti assistentes essent. » Hi fuerunt Episcopus Hostiensis, Portuensis, Albanensis, Praenestinus, Sabinensis, Tusculanus et S. Rufinae seu Syl-

vae Candidae, qui et *Episcopi Suburbicarii* vocantur. Verum hodie sex tantum reliqui sunt, postquam Ecclesia S. Rufinae seu Sylvae Candidae Episcopatus, Portuensi a Callixto II unita fuit.

Quamquam autem Romanae et aliarum Ecclesiarum Cardinales fuerint nomine et origine pares, attamen Romani Cardinales omnium nobilissimi semper habiti sunt, ideo quod praecipua pars essent Presbyteri Pontificis, seu Cleri Romani, ad quem electiones Summorum Pontificum praecipue pertinebant, eosdemque Pontifices in maximis Ecclesiae negotiis opera et consilio juvabant; quin imo Romanae et universalis Ecclesiae bona atque jura, vacante Sede, tuebantur. Igitur gradatim contigit, ut quae initio fuerunt Cardinalium Romanorum cum reliquo Clero communia, deinceps Cardinalibus solis tributa sint; ex quo factum est, ut Cardinales Romani ad tantam amplitudinem evecti fuerint.

In Ecclesia Romana Cardinalium numerus incertus olim fuit et vagus. Ineunte saeculo duodecimo septem *Cardinales Episcopi*, viginti octo *Presbyteri*, et octo decem *Diaconi* fuisse videntur; sed is numerus adeo imminui coepit, ut electioni Nicolai III octo tantum Cardinales interfuerint. Rursus autem in dies adauctus est eorum numerus, praecipue occasione schismatis Avenionensis, cum duo et interdum tres de Pontificatu contententes, suos quisque Cardinales creabant, qui ejus partibus adhaerent. At Sixtus V Constitutione edita an. 1586, quae incipit *POSTQUAM VERUS*, decrevit, ne Cardinales in posterum plures essent, quam septuaginta; et altera Constit., quae incipit *RELIGIOSA SANCTORUM*, eisdem Cardinalibus sex Episcopatus Suburbicarios supra memoratos, quinquaginta Titulos Presbyterales, et quatuordecim Diaconias assignavit.

Cardinales ab uno Pontifice creantur; Imperatori autem, et aliquibus Regibus privilegium concessum est ad eam amplissimam dignitatem unum vel plures nominandi. Dotes autem eorum, quibus tam insignis praerogativa conferenda est, Tridentina Synodus recenset sess. 25 cap. 1 de reform.

§ 42.

DE OFFICIO ET DIGNITATE CARDINALIUM.

Duo autem sunt insigniora Cardinalium munera, quorum primo Sede plena, altero sede vacante funguntur. Sede plena, Senatum Summi Pontificis constituunt, eique in administratione totius Ecclesiae assidue praesto sunt consilio atque opera. Sicut enim antiquitus Romani Pontifices nihil grave, nisi facto Presbyterio, id est convocato Clero decernebant, ita modo gravioris momenti negotia, audito Cardinalium consilio, pertractant atque absolvunt. Hinc Tridentina Synodus sess. 26 de reform. cap. 1: « Cardinalium, » inquit, « consilio apud Sanctissimum Romanum Pontificem universalis Ecclesiae administratio nititur. » Ob id muneris Cardinales a S. Bernardo vocantur *Collaterales, Conciliarii, et Coadjutores Romani Pontificis*. Igitur non unius Dioecesis aut Provinciae, quemadmodum Episcopi seu Archiepiscopi, sed omnium christiani orbis Ecclesiarum cum Romano Pontifice curam gerunt, et Patriarchas, Archiepiscopos, ac reliquos Ecclesiae gradus cum Pontifice ipso judicant, cum ipsi a solo Pontifice judicentur, ut habetur ex Const. Eugenii IV an. 1438 edita, quae incipit *NON MEDIOCRI*.

Itaque Benedictus XIV de Synodo Dioecesana lib. III cap. 10 num. 1, agens de conciliis Generalibus et Nationalibus,

quibus Cardinales simul cum Episcopis intersint, primas Cardinalibus supra Episcopos defert: « hi siquidem, » ait, « etsi Episcopali careant caractere, ob eorum tamen officium ac dignitatis praestantiam Episcopis praeferuntur, supra quos sedisse legimus in Concilio Lugdunensi I; » idque allatis aliorum Conciliorum exemplis decretisque summorum Pontificum confirmat. Ast Febronius incredibili audacia clamavit, « eo pacto divinum institutum eversum fuisse, » propterea quod Episcopi divinae, Cardinales humanae institutionis essent. Zallwein etiam cum Febronio sentire visus est. Contra quos Febronius abbreviatus cum notis adversus neotericos Theologos et Canonistas tom. IV § 9 n. 1: « Episcopi, » ait, « potestate et ministerio potiores, excellentiores sunt: sed nullibi in sacris Scripturis legimus, quod alios praecedere, omnibus praeponi, et extrinseco honore praeferrī debeant. Habent ergo Episcopi praecellentiam potestatis et ministerii, de qua ipsis nihil detrahitur. Et contra Cardinales potiores locum tenent in Consistorio Pontificis, in Congregationibus, in Conciliis, etc., ubi nulli actus et functiones hierarchicae intercedunt, idque non ex dignitate potestatis, sed propter officium. » Et num. 4: « An ignorat forte Zallwein atque Febronius quod in Ecclesia Constantinopolitana septem Diaconi Cruciferi, quin etiam Syncelli, id est simplices Clerici, aut Monachi familiares et commensales Patriarchae in Synodis loco superiore, et prae Episcopis consederint, ut observat Christianus Lupus in Schol. et Not. ad Canon. Conciliorum tom. 2 pag. 1174 et tom. 3 pag. 441? Cur Legati Pontificis in Conciliis etiam solo Presbyteratu et diaconatu insigniti prae Episcopo priorem locum occupant, et ante hos subscribunt, quod in antiquissimis Conciliis vidimus? Si hic abusus, si contra institutum Christi est, tunc abusus jam a

primis saeculis in utraque Ecclesia Orientali et Occidentali vigeret, et Christi institutum eversum fuisset, sed non ita sentiebant, neque ita rem interpretati sunt veteres Episcopi atque Patres. Tandem oculos ad ipsas Ecclesias Episcopales et Collegia Canonorum convertant hi viri dicantque, quare Canonici Diaconi, Subdiaconi, etc., prae Sacerdotibus qui Canonici non sunt, in Choro, in Synodo, in Processionibus, et ubique primum et eminentiorem locum occupent, his ad inferiora subsellia remissis, nisi quia Canonici Collaterales Episcopi dicuntur, et cum eo unum corpus efficiunt? »

Sede autem vacante, alterum praestantissimum Cardinalium munus est Romani Pontificis electio. Nicolaus II, in conventu Episcoporum Romae habito, Cardinalibus permisit Pontificis electionem, verumtamen non vetuit reliquum Clerum, et populum ad electionem accedere. Sed Alexandri III decreto edito in Concilio Lateranensi quod exstat in cap. LICET 6 de elect., « Clero omnino et populo a Pontificis electione exclusis, ea ad Cardinales solos tunc primum redacta est ad evitanda scandala. » Verum de Summi Pontificis electione dicemus infra. Itaque in locum Cleri suffecti sunt Cardinales, tum quia primi et praecipui sunt Episcopi Presbyteri et Diaconi Romanae Ecclesiae, tum quia Ecclesiastica negotia optime norunt, et caeteris melius judicare possunt, quisnam sit ad tantum dignitatis fastigium eligendus.

Sed quamvis electio Summi Pontificis ad solos Cardinales pertineat, in eos tamen, Sede vacante, non transit jurisdictio Pontificis, quae a Christo dimanans non nisi personae eorundem Pontificum collata est: quare nec regiminis ecclesiastici formam immutare, nec Constitutiones seu leges universales condere, neque canones relaxare ullo pacto valent, sed ea omnia futuro Pontifici reservantur, quemadmodum edixit

Pius IV in Bulla, cujus initium IN ELIGENDIS. Cardinalis tamen Poenitentiarii Majoris, et Cardinalis Camerarii officia, atque adeo facultates per mortem Pontificis non expirant, quod ex citata Bulla Pii IV compertum est. Caeterum, vacante Sede, Cardinalium officia atque adeo jura, praeter Summi Pontificis electionem, in eo sunt posita, ut Ecclesiam et temporales ditones Romanae Ecclesiae tueantur (cap. UBI PERICULUM de electione in 6).

Canonistae solent quaestionem instituire, cuinam jus esset Pontificis eligendi, si ob maximum infortunium Cardinales omnes interirent? Hac de re copiose disserunt Hostiensis in cap. LICET verbo « inter Cardinales, » tit. de elect. et electi potestat.; Abbas in idem caput; Pirrhing ad eundem titulum de electione sectione 9; Bellarminus de Clericis lib. 1 cap. 10. Igitur qui sunt harum quaestionum cognoscendarum cupidi, eosdem Doctores aliosque ab iis citatos videre poterunt.

§ 43.

DE LEGATIS A LATERE ET NUNTIIS APOSTOLICIS.

Superiori § 33 de variis Legatorum speciebus, nimirum de Responsalibus seu Apocrisariis, de Vicariis Apostolicis, deque Legatis natis seu Primatibus dictum est, simulque animadvertimus, nomen eorum dignitatis permansisse, ipsam vero dignitatem saeculo XV penitus extinctam esse. Igitur a saeculo XV ad nostram usque aetatem, in eorum locum suffecti sunt Legati missi, hoc est *Cardinales a latere Pontificis missi*, et *Nuntii Apostolici*, de quorum munere et potestate verba facturi sumus.

Jam vero Legati a latere, et Nuntii Apostolici in multis potestate pares sunt, sed in multis plane differunt. Pares sunt:

§ XLIII. DE LEGAT. A LAT. ET NUNTIIS APOST. 289

1° Quia utriusque auctoritas ordinaria est ad instar Proconsulum, aliorumque Praesidum, quibus olim Romani certas provincias moderandas committebant (cap. 2 de off. Leg. in 6): quare auctoritate ordinaria possunt edere statuta, quae perpetuam vim habeant, per textum in cap. NEMINI de off. Leg. in quo haec habentur: « Nemini dubium esse volumus, quin Legatorum Apostolicae Sedis statuta edita in provincia sibi commissa durent, tanquam perpetua, licet eandem postmodum sint egressi; »

2° Quia universas causas, quae per appellationem, vel querimoniam ad eorum audientiam perveniunt, audire possunt et debent (cap. 1 eodem tit.);

3° Quia ipsorum officium non expirat morte Pontificis, a quo mittuntur (cap. 3 eod. in 6).

Sed Legatus a latere in multis eminent dignitate et auctoritate. AEquum enim est, ut Cardinalis Legatus a latere Pontificis missus, caeteris Legatis sive Nuntiis dignitate et jure antecellat. Dignitate quidem eminent, quia, ipso in aliquam provinciam adventante, minorum Legatorum, si ibidem fuerint, auctoritas silet (cap. 8 de off. Leg.). Deinde Apostolicae dignitatis insignibus utitur, eoque praesente, Archiepiscopus et Patriarcha nequeunt praeferre Crucem (cap. 23 de privileg.).

Praeterea Legatus a latere eminent auctoritate, quia in provincia Legationis suae quoscumque percussores Clericorum absolvit, confert tum Beneficia liberae collationis cum Ordinario concurrentis, et inter ipsos datur praeventioni locus, tum etiam Beneficia patronatus ecclesiastici, non tamen laici; et aliis hujusmodi juribus potitur, quae late explicant interpretes ad tit. de off. Leg. in 6.

Haec autem omnia Nuntiis Apostolicis denegantur, tantum-

que eis licet in sua provincia absolvere sibi subditum ab excommunicatione ob violentam manuum injectionem in Clericum. Caetera vero ipsorum jura ex Pontificis diplomatibus, quibus instruuntur, dignoscenda omnino sunt. Quin imo non solum de Nuntiis Apostolicis, verum etiam de ipsis Legatis a latere certa regula statui nequit, quod ad ipsorum potestatem attinet, cum a Cardinali De Luca discursu 33 ad Conc. Trid. verissime traditum sit, « id totum pendere a tenore facultatum. »

Legatorum potestatem late explicat Giraldu Exposit. Jur. Pontific. part. 1 tit. 20 sect. 170, et passim Interpretes omnes lib. 4 Decretalium ad tit. XXX, de officio Legati.

CAPUT II.

DE EPISCOPIS EORUMQUE JURIBUS ET OFFICIIS.

« Apostoli, » ut ait Tertullianus de praescriptione adversus haereses cap. 20, « Ecclesias apud unamquamque civitatem condiderunt. » Itaque in singulis Ecclesiis Episcopus positus fuit, qui ipsas regeret. Quamobrem Cyprianus in epist. 59, alias 55 scripsit : « Singulis Pastoribus portio gregis fuit adscripta, quam regat unusquisque et gubernet. » At vero inter ipsos singularium Ecclesiarum Episcopos varii honoris et potestatis gradus constituti sunt. Primum autem dignitatis et honoris gradum obtinent *Patriarchae*; alterum *Exarchi* et *Primates* tenent; in tertio *Metropolitae* positi sunt; hos denique *Episcopi* subsequuntur. De his itaque diversis Episcoporum gradibus, deque singulorum graduum juribus et officiis dicere aggredimur. Sed operae pretium est pauca praepone-re antequam in diversis hujusmodi explanandis gradibus versemur.

Episcopi sunt Apostolorum successores, ergo eandem ac Apostoli potestatem habent. Hoc pacto nonnulli Canonistae argumentantur. Quod quidem argumentum si recte se haberet, quot sunt Episcopi, tot essent Apostoli. At vero falsum est, in Apostolatus potestatem Episcopos succedere, quod facili negotio demonstrabimus.

que eis licet in sua provincia absolvere sibi subditum ab excommunicatione ob violentam manuum injectionem in Clericum. Caetera vero ipsorum jura ex Pontificis diplomatibus, quibus instruuntur, dignoscenda omnino sunt. Quin imo non solum de Nuntiis Apostolicis, verum etiam de ipsis Legatis a latere certa regula statui nequit, quod ad ipsorum potestatem attinet, cum a Cardinali De Luca discursu 33 ad Conc. Trid. verissime traditum sit, « id totum pendere a tenore facultatum. »

Legatorum potestatem late explicat Giraldu Exposit. Jur. Pontific. part. 1 tit. 20 sect. 170, et passim Interpretes omnes lib. 4 Decretalium ad tit. XXX, de officio Legati.

CAPUT II.

DE EPISCOPIS EORUMQUE JURIBUS ET OFFICIIS.

« Apostoli, » ut ait Tertullianus de praescriptione adversus haereses cap. 20, « Ecclesias apud unamquamque civitatem condiderunt. » Itaque in singulis Ecclesiis Episcopus positus fuit, qui ipsas regeret. Quamobrem Cyprianus in epist. 59, alias 55 scripsit : « Singulis Pastoribus portio gregis fuit adscripta, quam regat unusquisque et gubernet. » At vero inter ipsos singularium Ecclesiarum Episcopos varii honoris et potestatis gradus constituti sunt. Primum autem dignitatis et honoris gradum obtinent *Patriarchae*; alterum *Exarchi* et *Primates* tenent; in tertio *Metropolitae* positi sunt; hos denique *Episcopi* subsequuntur. De his itaque diversis Episcoporum gradibus, deque singulorum graduum juribus et officiis dicere aggredimur. Sed operae pretium est pauca praepone-re antequam in diversis hujusmodi explanandis gradibus versemur.

Episcopi sunt Apostolorum successores, ergo eandem ac Apostoli potestatem habent. Hoc pacto nonnulli Canonistae argumentantur. Quod quidem argumentum si recte se haberet, quot sunt Episcopi, tot essent Apostoli. At vero falsum est, in Apostolatus potestatem Episcopos succedere, quod facili negotio demonstrabimus.

Apostoli praeter singularia quaedam dona supernaturalia, veluti miraculorum, linguarum, prophetiae, infallibilitatis, et similia, quibus missionem suam comprobarent, amplissima etiam potestate a Christo donati fuerunt, quam quidem potestatem in tres veluti partes seu species, nempe in potestatem *Apostolatus*, *Sacerdotii* et *Episcopatus* partiri et dividere recte possumus.

Ad Apostolatatum pertinet potestas, sine loci ullius aut gentis exceptione, fidem ubique praedicandi, Ecclesias fundandi, Episcopos constituendi, tum Episcopis a se constitutis, tum eorum subditis regulas, praecepta legesque praescribendi, et caetera ejus generis agendi. Haec autem potestas Apostolatus extraordinaria fuit, et idcirco fundatis ordinatisque Ecclesiis, tanquam completo opere propter quod concessa fuerat, cum Apostolis interiit. « Petri privilegium, » ait De Marca in tractatu de singulari Primatu Petri cap. 8, « reale fuit in Ecclesiae perpetuum commodum, non autem personale, cujus generis erat reliquorum Apostolorum dignitas. Hi namque Ecclesias per varias orbis provincias instituentes, singulas suis finibus circumscriptas, Episcopis propriis regendas committebant, sicque munere a Christo sibi delato fungebantur. » Et Natalis Alexander dissert. IV in saeculum I § 4 ait : « Cum Apostoli fere omnes fixas sedes non habuerint, Episcopi Apostolorum successores dici non possunt, nisi in genere, ut loquuntur Theologi nostri Polemici, id est dici non possunt speciatim successores Andreae, vel Philippi, quorum auctoritas, cum extraordinaria esset, cum ipsis interiit. »

Sacerdotii potestas, quae in conficiendo Sacrificio et remittendis peccatis versatur, Presbyteros successores habuit; sive ut verbis utar Tridentinae Synodi sess. 23 cap. 1, « a Domino Salvatore nostro Apostolis eorumque successoribus

in Sacerdotio potestas tradita consecrandi, offerendi et ministrandi Corpus et Sanguinem ejus, nec non peccata dimittendi et retinendi. »

Denique *Potestas Episcopatus* totam ordinis potestatem complectebatur, et simul potestatem peculiare Ecclesias regendi ac gubernandi. In hanc itaque potestatem Episcopi succedunt, quamobrem Tridentina Synodus cit. sess. 23 cap. 4 declarat, Episcopos, qui in Apostolorum locum successerunt, ad hierarchicum ordinem praecipue pertinere, et positos, sicut Apostolus ait, « a Spiritu Sancto regere Ecclesiam Dei. »

Cum igitur Episcopi in singularium Ecclesiarum regimen Apostolis succedant, illud consequitur, potestatem et jurisdictionem Episcoporum intra fines Ecclesiae, ad quam legitime missi sunt coerceri. « Usu namque, » ait Natalis Alexander cit. loc. « etiam ab Ecclesiae incunabulis receptum est, ut caeteris Ecclesiis singuli Episcopi praeficiantur, ut patet ex Apostolo, ep. ad Titum cap. 1 : « Hujus rei gratia, » inquit, « reliqui te Cretae, ut ea quae desunt corrigas, et constituas » per civitates Presbyteros, sicut et ego disposui tibi. » Sic etiam Petrus ep. 1, cap. 5, ad Episcopos ait : « Pascite qui in vobis est gregem Dei. » Ad Apostolos autem dictum est : « Ite in universum Mundum, praedicate Evangelium omni Creaturae, etc. » Ex his enim verbis constat, Episcopos Apostolorum successores uni loco addictos fuisse, cujus limitibus eorum potestas coarctaretur. Propterea consuetudo Ecclesiae ab apostolicis temporibus obtinuit, ut Metropolitae et Patriarchae ipsi certas haberent constitutas provincias aut Dioeceses, quas regerent; neque potestatem ullam in alienis Dioecibus exercere poterant. Hac Ecclesiae consuetudine nitebatur S. Hieronymus adversus Joannem Hierosolymitanum Epi-

scopum. Hinc Concilium Nicaenum inibuit can. 15, « ne Episcopus a civitate in civitatem transiret. » Porro qua ratione potuit Concilium Nicaenum uni loco Episcopum addicere, cui auctoritate divina in omnes Ecclesias, citra ullam exceptionem aut limitationem, jus concessum esset? Episcoporum igitur potestas ad omnes omnino Ecclesias non se porrigit.

Praeterea animadvertendum est, Episcopos facta legitima assignatione plebis quanquam legitimi propriique Pastores sint, non tamen plenitudinem potestatis exercere posse. Bosuetus in sermone de unitate Ecclesiae ad eam rem comprobendam utitur argumento ab eadem unitate ducto. Sic enim ratiocinatur: « Cum Christus Dominus jurisdictionem universalem et potentiorē UNI commiserit, cumque vero eandem multis aliis communem esse voluerit, necessario sequitur, ut in istis eadem auctoritas subordinata sit: duo enim pluresve Summi Imperantes in uno eodemque potestatis genere independentes omnino repugnant: quae autem a Deo sunt, ordinata sunt. » Et revera Episcopatus ex Cypriani sententia unus est, quemadmodum Ecclesia una est, et proinde pars Episcopatus ab unoquoque Episcopo in solidum tenetur, quatenus unusquisque Episcopus regit suam peculiarem Ecclesiam, quae totius Ecclesiae pars est. Sunt multi, ut idem Cyprianus loquitur, arboris rami, sed una arbor. At vero si peculiare Episcopi in suis Dioecibus omnia possent, neque ulli superiori potestati obnoxii essent, tot essent distinctae et *independentes* Ecclesiae, quot Episcopatus, quemadmodum multi arboris rami a radice et reliquo corpore disjuncti unam arborem non efficiunt. Verum hac super re nullus dubitandi locus relinquatur, cum fidei dogma sit, Episcoporum potestatem obnoxiam esse Summi Pontificis

auctoritati; ex quo consequitur, ut Sedis Apostolicae et sacrorum canonum decretis Episcopi subesse debeant, eorumque potestas in ejus usu intra quosdam limites restringi et contineri possit.

§ 44.

DE PATRIARCHIS.

Quanquam primis Ecclesiae saeculis nomen Patriarchae ignotum fuerit, quod nonnisi sub Concilii Chalcedonensis tempora usurpari coepit, res tamen, seu dignitas eo nomine significata exstabat omnino. Namque, ut observat Natalis Alexander Hist. Eccl. saec. IV cap. 5 art. 1, « spectatissimae erant in Ecclesia tres Sedes primariae, quae caeteris eminebant omnibus, quod a S. Petro fundatae essent, Romana scilicet, Alexandrina, et Antiochena. Quarum Episcopi jurisdictione ampliori fruebantur, multisque non modo provinciis, verum etiam Dioecibus praeerant. De his Nicaeni Concilii I Canon 6: « Antiqua consuetudo servetur per Aegyptum, Libyam, et Pentapolim, ita ut Alexandrinus Episcopus horum omnium habeat potestatem, quia et Urbis Romae Episcopo parilis mos est. Similiter autem et apud Antiochiam caeterasque provincias suis privilegia serventur Ecclesiis. » De his et canon secundus Constantinopolitani Concilii: « Secundum regulas constitutas Alexandriae quidem Episcopus ea quae sunt in Aegypto, tantum gubernet: Orientis autem Episcopi solius Orientis curam gerant, servatis honoribus primatus Ecclesiae Antiochenaе, qui in regulis Nicaenae Synodi continentur. » Romani Patriarchae non meminit, quia nulli praescribi poterant ipsi limites;

cam ejus jurisdictio et auctoritas in totum orbem christianum funderetur.

Hactenus Natalis Alexander cui Doctores omnes facile concedunt, Ecclesias patriarchales Romanam, Alexandrinam, et Antiochenam a S. Petro fundatas fuisse; dant quoque libenter, Principis Apostolorum institutionem ad conciliandam eisdem Ecclesiis quamdam auctoritatem et splendorem plurimum valuisse. Sed contendunt, jura et privilegia patriarchalia, quibus Alexandrina et Antiochena Ecclesiae auctae fuerunt, ex sola Petri fundatione originem non habuisse, neque etiam habere potuisse. Namque Apostolica fundatio Ecclesiam *Apostolicam* facit, non *patriarchalem*; hinc plures alias Ecclesias Petrus fundavit rexitque, nec tamen patriarchales habitae sunt; sic etiam Ecclesiae ab Apostolis fundatae sunt *Apostolicae*, non item *patriarchales*. Enimvero ad patriarchalem Ecclesiam constituendam necesse est, ut eadem Ecclesia tum super Ecclesias, tum super Metropolitas non unius, sed plurium provinciarum insignibus privilegiis et juribus augeatur.

Quaeritur itaque undenam jura et privilegia patriarchalium Sedium orta sint? De Marca, Valesius, Pagius, Allatius, Thomassinus, aliique doctissimi viri primam patriarchalis potestatis originem Apostolicae institutioni, hoc est S. Petro attribuunt; contra vero Dupinius, aliique praesertim recentiores Canonistae non Apostolis, sed antiquis Ecclesiarum moribus acceptam referunt. Nos pro instituti nostri ratione argumenta utriusque sententiae breviter indicabimus.

Itaque Doctores, qui Patriarcharum originem a receptis Ecclesiarum moribus derivant, ita ratiocinantur. Quum Ecclesia Alexandrina, et Antiochena plurium provinciarum essent capita, ad quas proinde caeteri Episcopi negotiorum

causa frequentes conveniebant, quum etiam ab iisdem Sedi- bus lux evangelicae veritatis circumstantibus provinciis re- fulserit, hinc factum est, ut earum Episcopi veluti Parentes Ecclesiarum haberentur, et progressu temporis, Episcopis non repugnantibus, quaedam sibi jura super alias Ecclesias vindicarent. Rem vero ita se habuisse satis compertum esse existimant ex canone 6 Concilii Nicaeni, qui est hujusmodi: « Antiqui mores servantur in Aegypto, Libya, et Pentapoli, ut Alexandrinus Episcopus horum omnium habeat potestatem. » Verba enim ANTIQUI MORES SERVENTUR arbitrantur satis ostendere non jus novum a Concilio conditum, sed veterem consuetudinem, qua jus patriarchicum nitebatur, confirmatam esse. Concludunt igitur Patriarcharum potestatem moribus et consuetudine primum inductam, postea Concilio- rum decretis constabilitam.

Alterius sententiae patroni in primis aiunt, Concilii Nicaeni canonem Dupinio suisque asseclis minime favere. Nam quaestio est de prima patriarchalium jurium origine, de qua ne verbum quidem in eo canone; in eoque tantummodo agitur de constituendis finibus, intra quos Patriarcharum potestas in posterum contineretur. Igitur ea verba ANTIQUI MORES SERVENTUR ad fines Patriarchatuum designandos, non vero ad originem patriarchalium jurium demonstrandam pertinent.

Quibus positis, ex notissima S. Augustini regula, lib. IV de Baptismo contra Donatistas cap. 24: « Quod universa tenet Ecclesia, nec Conciliis institutum, sed semper retentum est, non nisi auctoritate Apostolica traditum rectissime creditur, » legitime inferunt, patriarchalia jura, cum adeo antiqua sint ut eorum origo non appareat, neque a Conciliis instituta, sed semper in Ecclesia retenta fuerint, non a mo-

ribus et antiqua Ecclesiarum consuetudine, bene vero ab institutione Apostolica profecta esse.

Quae quidem sententia videtur nobis probabilior esse, et quasi certa, eo vel maxime quod in scriptis Sanctorum Patrum passim legimus, patriarchales Sedes a Petro *condecoratas et sublimatas* fuisse; quibus verbis aperte significatur, ea omnia privilegia potestatemque, quibus insignitae fuerunt, ab ipso Petro, non aliunde accepisse. Verum hoc loco praeterire non possumus haec verba S. Leonis Magni in epist. XIV ad Anastasium Thessalonicensem Episcopum: « Inter beatissimos Apostolos in similitudine honoris fuit quaedam discretio potestatis; et quum omnium par esset electio, uni tamen datum est, ut caeteris praeemineret. De qua forma Episcoporum quoque est orta distinctio, et magna ordinatione provisum est, ne omnes sibi omnia vindicarent; sed essent in singulis provinciis singuli, quorum inter fratres haberetur prima sententia; et rursus quidam in majoribus urbibus constituti, sollicitudinem susciperent ampliolem, per quos ad unam Petri Sedem universalis Ecclesiae cura conflueret, et nihil usquam a suo Capite dissideret. » Igitur Apostoli Metropolitanas in singulis provinciis, et in majoribus urbibus Patriarchas instituerunt, sequuti exemplum ipsius Christi, qui regimen Ecclesiae suae ita constituit, ut Petrus Apostolus, et Petri Successores caeteris Episcopis auctoritate praeessent.

De his uberius et fusius disserunt Petrus De Marca De Concord. Sacerdot. et imper. lib. 4 cap. 3 § 7; Thomassinus De vet. et nov. Eccl. discipl. part. 4 lib. 4 cap. 7 et 8; Pagius Critica ad an. 97; et Dupinius Discipl. Eccles. diss. 4 § 8.

De origine Patriarcharum reliquae duae sunt opiniones,

de quibus non valde laborandum est, cum solido fundamento careant. Prima est Launoii, qui in sexto canone Concilii Nicaeni actum esse contendit de jure metropolitico, non vero de jure patriarchico, quia canon Metropolitanas nominat, non Patriarchas: ex quo consequeretur, Patriarchatum non modo Ecclesiarum Antiochenae et Alexandrinae, verum etiam Ecclesiae Romanae in universum Occidentem eo Concilio recentiore esse.

Launio respondet Natalis Alexander Hist. Eccl. saec. IV dissert. 20 propos. 4: « nomen Patriarcharum post Nicaenam Synodi tempora invaluisse, sed rem ipsam nihilominus existisse ante Concilium Nicaenum. Natura enim ita comparatum est, ut nomina rebus ipsis posteriora sint... Canon sextus Nicaenae Synodi Metropolitanos nominat, non Patriarchas: quoad proprium nomen concedo, quoad rem ipsam nego. » Et revera Nicaenum canonem de Patriarchis loquutum esse, sic probat initio ejusdem dissertationis: « Episcopi, qui Dioecesim, id est multas provincias regunt, non sunt Metropolitanas simplices, sed Patriarchae; atqui canon sextus Nicaeni Concilii agit de Episcopis, qui regunt Dioecesim, id est multas provincias, et quibus subsunt plures Metropolitanas; non agit igitur de simplicibus Metropolitanas, sed de Patriarchis. Agit enim hic canon de Alexandrino Episcopo, cui Aegypti, Libyae, Pentapoleos, Thebaidis, Mareotae, Ammoniacae, et Mareotidis provinciae parebant, ut ex Sancto Epiphonio haeresi 68, et ex illo canone colligitur, et qui decem ad minus Metropolitanas suberant, ut colligitur ex epistola Theodosii Imperatoris ad Dioscorum, quae refertur in Concil. Chalcedon. actione prima. Agit de Antiocheno Episcopo, cui subiciebantur omnes Orientis provinciae, ut colligitur ex Sancto Joanne Chrysostomo homilia 3 ad populum Antio-

chenum, et ex Sancto Hieronymo in epistola ad Pammachium, Asiana, Pontica, et Thracica, Dioecibus exceptis, quae ab Exarchis suis administrabantur una cum suis Synodis, ut constat ex canone 11 Synodi Constantinopolitanae OEcumenicae II.

» Agit denique de Romano Episcopo, qui toti Occidenti praeerat, ut colligitur ex Sancto Basilio epistola 10; ex Sancto Augustino lib. 1 contra Julianum cap. 2; ex Sancto Hieronymo in epistola ad Marcum et in lib. adversus Vigilantium; et ex Innocentio I in epistola ad Decentium Eugubinum Episcopum. Agit, inquam, de Romano Pontifice, cui septem vel octo Dioeceses subijciebantur, nimirum duae in Italia, solidum Illyricum quod ex una Dioecesi postea in duas discerptum est, Galliae, Britanniae, Hispaniae, et Africae. Itaque canon sextus Nicaeni Concilii agit de Episcopis, qui Dioecesim regunt, id est multas provincias, et quibus subsunt plures Metropolitanis: ac proinde non agit de simplicibus Metropolitanis, sed de Patriarchis. »

Altera opinio eorum est qui censent, Patriarchas et Metropolitanos jure divino institutos. Opinio omnino falsa; nam catholici Doctores omnes consentiunt, graduum et potestatis inter Episcopos distinctionem a Christo institutam non esse, adeoque Episcopos divino jure esse pares inter se ordine et potestate. « Ratum illud, » ait Thomassinus de vet. et nov. Eccl. discipl. p. 1 lib. 1 cap. 7, « certumque est, jure divino niti Principatum Episcoporum in privatis Dioecibus, tum Papae super Episcopos omnes orbis: cum Metropolitanorum, Exarchorum, Patriarcharumque auctoritas ecclesiastica ab institutione originem ducat. » Quare Dupinius de ant. Eccl. discipl. diss. 1 § 6: « Metropolitanam, » inquit, « aut patriarchicam dignitatem a Christo institutam fuisse, merum

commentum est quod ne verisimilitudinis quidem umbram habet. »

Patriarchis Alexandrino et Antiocheno duo postea Patriarchae accesserunt. Nam Antistites Constantinopolitani auctoritate Synodi Constantinopolitanae I, et subreptio canone 28 Synodi Chalcedonensis fulti, cum Romanis Pontificibus de patriarchali dignitate diu et pertinaciter concertarunt. Denique Apostolica Sedes tum eandem Ecclesiam Constantinopolitanam, tum etiam Ecclesiam Hierosolymitanam, eo insigni titulo in Concilio Chalcedonensi jam donatas, Patriarchatus honore et juribus exornavit. Innocentius autem III in Concilio Lateranensi IV hunc dignitatis ordinem inter Patriarchas constituit, « ut post Romanam Ecclesiam, quae disponente Domino super omnes alias ordinariae potestatis obtinet principatum, Constantinopolitana primum, Alexandrina secundum, Antiochena tertium, Hierosolymitana quartum locum obtineat. »

§ 45.

DE PATRIARCHARUM JURIBUS.

Inter Jura Patriarcharum tria erant praecipua. Primum erat jus consecrandi Metropolitanos, eisque pallium tribuendi, postquam tamen ipsimet Patriarchae a Romano Pontifice pallium accepissent. Ordinationes vero Episcoporum ad Metropolitanos pertinebant. Verum hac in re non una eademque obtinuit ubique disciplina: nam Patriarcha Alexandrinus peculiari jure fruebatur non modo Metropolitanos, sed cunctos etiam sui Patriarchatus Episcopos confirmandi consecrandique. Hinc per Nicaenam Synodum damnata est Meletii Lycopolitani Episcopi audacia, propterea quod per provincias Aegypti, quarum Meletius Metropolitanus erat, Episcopos ordinasset, eoque pacto sibi jus arrogasset, quod ad Patriarcham Alexandrinum pertinebat.

Alterum Patriarcharum jus erat ex provinciis sibi subjectis Synodos cogere, eisdemque praesidere.

Tertium erat a Metropolitanarum judiciis appellationes accipere.

Erant praeterea Patriarchis alia jura, jus ex. gr. canones ad universam Ecclesiam spectantes Metropolitanis et Episcopis patefaciendi, jus enormium criminum veniam sibi reservandi, jus Stauropegii, et alia ejusdem generis, quae apud canonicae rei interpretes, et praesertim apud Thomassinum de vet. et nov. Eccl. discipl. part. 4 lib. 10 cap. 9, et lib. 11 cap. 58, et apud eruditum Auctorem dissertationis *de Patriarchis* Romae ann. 1776 editae, abunde descripta atque illustrata inveniuntur.

Enuntiati quatuor Orientis Patriarchatus jamdudum extincti sunt, una permanente Romana Sede, quae perpetuo stabit in ea petra, in qua divinitus fundata est. At ex ruinis Patriarchatuum Orientalium pro sectarum multitudine et varietate multi Patriarchae emergerunt, inter quos Antiochenus Patriarcha Graecorum, Melchitorum, Patriarcha Antiochenus Maronitarum, Antiochenus Patriarcha Syrorum, Patriarcha Babylonensis nationis Chaldaeorum in Mesopotamia, et Patriarcha Ciliciae Armenorum, qui catholici sunt, communionem et gratiam Apostolicae Sedis habentes. Hisce Patriarchis eadem fere jura, quibus Patriarchae antiqui fruebantur, Apostolica Sede largiri solet. Sed necesse est, ut novus quisque Patriarcha ad praescriptas formulas et catholicam fidem profiteatur, et sacramentum fidelitatis praestet, tum suae electionis confirmationem et pallium a Romano Pontifice consequatur. Vide Constitut. Benedicti XIV NUPER AD NOS datam die 16 martii 1643.

In Ecclesia Occidentali sunt alii Patriarchae *minores* dicti, videlicet Patriarcha Venetus, Ulyssiponensis et Indiarum, qui Romanae Sedis privilegio Patriarcharum nomine donati fuerunt, jurisdictione tamen Metropolitanas non superant.

§ 46.

DE EXARCHIS, PRIMATIBUS, ET ARCHIEPISCOPIIS.

Tres in Ecclesia Orientali Exarchi exstiterunt, Ephesinus, Heracleensis, et Caesariensis. Hi fere omnia Patriarcharum jura exercebant, paulo quidem Patriarchis inferiores, Metropolitanis tamen dignitate superiores. Sed jamdudum interierunt; quandoquidem ex eorum provinciis Patriarchatus Constantinopolitanae Ecclesiae erectus fuit.

Primates initio vocati fuerunt Episcopi, qui principem locum aliquem in Ecclesia tenerent. Sic Romanum Pontificem legimus totius Ecclesiae Primatem interdum vocatum esse; et Concilium Chalcedonense act. 16: « Ecclesia Romana, » inquit, « semper habuit Primatum. » Et in eodem Concilio Patriarcha vocatur Primas Dioeceseos. In Africa Metropolitanae vocabantur Primates, seu primae Sedis Episcopi; id quod ex cap. 49 collectionis Africanorum Conciliorum manifestum est. Prima autem Sedes in provinciis Africae non erat alicui Ecclesiae affixa, sed jus metropoliticum, seu Primatus, de civitate alia in aliam transferebatur, et semper Episcopo, qui non aetate, sed ordinatione senior esset, tribuebatur; excepta Carthagine, cujus Episcopus provinciae Africae sic dictae firmiter Metropolita seu Primas habebatur. Extra quoque Africam Metropolitanae Primates provinciae dicebantur. In Concilio Bracarensi I can. 6 haec habentur: « Item placuit, ut conservato Metropolitanis Episcopi Primatu caeteri Episcoporum secundum suae ordinationis tempus alius alio sedendi deferat locum. » Et S. Leo Magnus ep. 53 ad Anatolium CP. Episcopum scribit: « Non convellantur provincialium jura Prima-

tuum, nec privilegiis antiquitus institutis Metropolitanis fraudentur Antislites. »

Primates vero peculiari et proprio nomine appellantur Episcopi earum Sedium Episcopaliū, quibus Sedibus Vicariatus Apostolici dignitas quondam adnexa fuit : hujusmodi sunt Arelatensis, Lugdunensis in Gallia, Moguntinus in Germania, Toletanus in Hispania, Pisanus in Italia, aliique. His modo solum honoris nomen sine ulla potestate relictum est : qua de re supra diximus § 44.

Quod denique ad Archiepiscopos attinet, S. Isidorus Hispanensis in tract. *de Etymologiis* cap. 12, ex quo sumptus est can. CLERICUS dist. 21 : « Archiepiscopus, » inquit, « graeco dicitur vocabulo, quod sit summus Episcoporum : tenet enim vicem Apostolicam, et praesidet tam Metropolitanis, quam Episcopis. » Modo autem Archiepiscopus et Metropolitanus idem sonant, neque amplius duae sunt distinctae dignitates, sed una eademque : quin imo si contingat ut Archiepiscopus nullos Episcopos Suffraganeos habeat, neque est, neque Metropolitanus dici poterit.

Confer. P. Daude S. J. in Hierarch. cap. 4.

§ 47.

DE METROPOLITIS.

Metropolita est civitatis Metropolis, sive civitatis in provincia principis, Episcopus qui toti provinciae praest. De Metropolitanarum origine Doctores disputant, nunc scilicet ea dignitas ab Apostolis, an post eorum aetatem ab Ecclesia instituta fuerit. Nos eorum sententiam firmiter tenemus, qui Apo-

stoles arbitrantur metropolitanae dignitatis auctores exstitisse. Hujus Apostolicae institutionis specimen, illudque perspicuum, exhibet factum S. Pauli Apostoli, qui Titum toti insulae Cretae, et Timotheum toti provinciae Asiae praefecit. Hac tamen de re non attinet plura dicere, namque argumenta, quae ad ostendendam Apostolicam Patriarcharum originem jam attulimus, hoc nostram sententiam mirifice confirmant.

Porro Metropolitae ex viginti disciplina, et praesertim ex Tridentinae Synodi decretis, in omnes suae provinciae Episcopos jurisdictionem habent. Magna quidem fuit olim Metropolitanarum auctoritas in suos Episcopos Suffraganeos; namque Episcopi suffraganei apud suos Metropolitanos accusari debebant, can. 7 Concilii Carthaginensis III, quin imo ab eis excommunicari poterant (cap. 52 de sent. excomm.). At vero Concilium Tridentinum judiciale Metropolitanarum potestatem imminuit; nam cap. 8 sess. 13 de reform., et plenius sess. 24 cap. 5 decrevit, ut « causae criminales graviores contra Episcopos, quae depositione aut privatione dignae sint, ab ipso tantum Summo Romano Pontifice cognoscantur et terminentur. Minores vero criminales causae Episcoporum in Concilio tantum provinciali cognoscantur et terminentur, vel a deputandis per Concilium provinciale. » Quia vero de causis civilibus Episcoporum nihil in eodem Concilio statutum fuit, idcirco ex communi Canonistarum sententia permanet jus antiquum, quo sancitum est, ut civiles Suffraganeorum causae apud Metropolitanos agantur.

Metropolitae integrum est tertio quoque anno Episcopos provinciae ad Concilium provinciale convocare, et non obediētes poenis coercere.

Demum Metropolitae suorum Suffraganeorum negligē-

tiam suppleant, eosque tum ad servandam residentiae legem compellunt, tum ad Seminaria erigenda.

Sed Metropolitanae in Dioeceses Suffraganeorum nulla jurisdictione pollent, nisi *in appellatione, in sacra visitatione, et in devolutione*. Primo itaque in *appellatione*; namque jus dicunt inter eos, qui a sententia Suffraganeorum ad eos provocant. Secundo in *visitatione*; olim Metropolitanae, utcumque ita res postulare sibi videbatur, Dioeceses Suffraganeorum illustrare poterant (cap. 4 de cens. in 6). At Synodus Tridentina huic rei modum quemdam constituit, ut nimirum « a Metropolitanis, etiam post plene visitatam propriam Dioecesis, non visitentur cathedrales Ecclesiae, neque Dioeceses suorum Comprovincialium, nisi causa cognita et probata in Concilio provinciali. » (Sess. 24 cap. 3 de reform.) Tertio denique in *devolutione*; si enim Capitulum cathedrale intra octo dies ab Episcopi obitu Vicarium capitularem eligere neglexerit, facultas eundem Vicarium constituendi ad Metropolitanam devolvitur.

Vide Usserium de origine Episcoporum et Metropolitan.; De Marca de concord. Sacerd. et Imper. lib. 6. cap. 4 § 5; et Thomassinum de vet. et nov. Eccl. discipl. lib. 4 part. 1 cap. 2.

§ 48.

DE CRUCE ET PALLIO.

Insignia Patriarcharum, Primatum, et Metropolitanarum sunt CRUX, quae ipsis praefertur, et PALLIUM quod super vestes pontificales defertur. De more praeferendae crucis disserit Thomassinus de vet. et nov. Eccl. discipl. p. 4 lib. II cap. 8, et denique concludit, « praelatas esse cruces Pontificibus pri-

imum Romanis, inde Legatis pontificiis, ac denique Archiepiscopis, quod nemini non persuasissimum esset, nusquam eos procedere, nusquam progredi, nisi ad Christi crucem imperiumque aut constabiliendum, aut propagandum. » Hoc insigne primum a Sede Apostolica suis Legatis, deinde Patriarchis, postea Primatibus, demum aliquibus Archiepiscopis concessum est. Aetate vero Clementis V, jus praeferendae crucis Archiepiscopi omnes obtinuerunt; id quod manifestum est ex Clementina II de privilegiis: « Archiepiscopo per quaevis loca exempta suae provinciae facienti transitum, aut ad ea forsitan declinanti, ut crucem ante se libere portare faciat... sacro probante Concilio, praesentis Constitutionis serie duximus concedendum. »

Origo pallii antiquissima, sed incerta. Quidam arbitrantur, pallium nihil aliud initio fuisse, quam imperiale indumentum, quod Constantinus Magnus, alique Imperatores Romanis Pontificibus et Patriarchis concesserunt; et processu temporis factum esse, ut veluti sacrum ornamentum, et plenitudinis officii pontificalis symbolum haberetur.

Aliqui contra putant, S. Linum, qui ann. 69 Summum Pontificatum tenuit, auctorem pallii exstitisse: liber vero pontificalis tradit, S. Marcum Pontificem instituisse, « ut Episcopus Ostiensis, qui consecrat Episcopum Urbis, pallio uteretur. » Quae quidem opinio, quoniam apocryphis et imbecillibus monumentis nititur, plerisque omnibus non probatur.

Verum ex opinionum discrepantia satis intelligitur, certum monumentum nullum exstare, quo vera origo pallii perspecta, planeque cognita habeatur. Illud vero certum est, quod veteres scriptores omnes, qui de pallio loquuti sunt, non illud ornamentum profanum, sed sacram vestem, signumque rei

sacrae fuisse testantur : quae testimonia faciunt contra opinionem eorum, qui pallium Imperatoribus acceptum referunt. Sic acta Metrophanis Patriarchae Constantinopolitani apud Plotium biblioth. cod. 256 referunt, eum, postquam senio confectus, rogante Constantino Magno, successorem Alexandrum sibi designaverat, pallium in sacra mensa deposuisse, ut successori traderetur. Igitur pallium, regnante etiam Constantino Magno, quem primum ejusdem auctorem ostentant, inter sacras vestes recensebatur. Saeculo vero V, Isidorus monachus et Presbyter Aegyptius lib. I epist. 136 haec habet : « Episcopi pallium non e lino, sed e lana confectum, ovis pellem denotat, quam aberrantem quaerens Dominus in proprios humeros sustulit. Episcopus enim Christi typum gerens illius munere fungitur, et omnibus ipso habitu ostendit, se boni et magni Pastoris imitorem esse, qui gregis infirmitates ferre voluit. Atque attende sedulo : cum enim verus ipse Pastor accedit, apertis venerandis evangeliiis, et assurgit Episcopus, et imitationis vestem deponit. » Et Symmachus Pontifex, ineunte saeculo VI, in epistola ad Theodorum Laureacensem Episcopum ita scribit : « Idcirco pallio, quod ex Apostolica charitate tibi destinamus, quo uti debeas secundum morem Ecclesiae tuae, solerter admonemus, pariterque volumus ut intelligas, quia ipse vestitus, quo ad missarum solemniam ornaris, signum praetendit crucis, per quod scito te cum fratribus debere compati, et mundialibus illecebris in affectu crucifigi. »

Pallium intra tres a consecratione menses petendum est, a Summo Pontifice consueta formula, hoc est, INSTANTER, INSTANTIUS, INSTANTISSIME : propterea quod, ut S. Gregorius Magnus ad Brunichildam Reginam scribit cap. PRISC. dist. 188 ; « Honor pallii nisi fortiter postulanti dari non debet. » Electus autem Archiepiscopus petere debet per se ipsum, si Romae adsit : per procuratorem vero,

si absit ; neque pallium ei conceditur, nisi prius fidelitatem et obedientiam erga Summum Pontificem jurejurando sponderit. « In Archiepiscopis illud est peculiare, » inquit Benedictus XIV de Synod. Dioec. lib. I. cap. 5, « quod ne per consecrationem quidem assequantur plenitudinem officii sui nisi pallium receperint a Romano pontifice, ex cap. NISI SPECIALIS de auctoritate et usu pallii ; non quod pallium aliquid superaddat consecrationi quoad Ordinis potestatem, sed quia liberum praebet accepti Ordinis exercitium, et archiepiscopalis muneris quamdam veluti perfectionem offert et complementum. » Itaque Metropolita ante pallii receptionem neque archiepiscopum nominare, neque Synodum provincialem indicare, potest, neque chrisma conficere neque dedicare Basilicas, neque ordinare Clericos, neque Episcopos consecrare (cap. 28 SUPRA EO DE ELECT.).

Solus Romanus Pontifex semper et ubique pallio uti potest ; caeteri non nisi intra fines suae jurisdictionis, et statis certisque diebus, de quibus Pontificale Romanum part. 1 tit. de Pallio.

Pallium semel acceptum Personae sic inhaeret, ut alteri commo- dari non possit, nec transit ad haeredes dignitatis, neque Archiepiscopus ab uno ad aliam Sedem translatus pallium secum defert, sed novum aemper petendum est ; et ubi Archiepiscopus obierit, pallium seu pallia, si plura acceperit, cum eo humanda sunt.

§ 49.

DE EPISCOPIS.

Superest modo ut sermonem de Episcopis instituiamus. Ex instituti nostri ratione videndum nobis est, quae sint jura et officia Episcoporum propria, quaeque singuli Episcopi in sua quisque Dioecesi exercere possint, et etiam debeant. Praecipua hujusmodi officia posita sunt *in docendo, in curando cultu divino, et recta Sacramentorum administratione*, caeterisque id genus, de quibus dicturi sumus ; jura vero sita sunt *in jubendo, judicando, puniendo, dispensando, et administrando*. Quae quidem jura et officia pertinent quoque ad Patriarchas, Primate, et Archiepiscopos, quippe qui, etsi Episcopis suf-

fraganeis et provinciis praesint, iidem tamen habent suam peculiarem Ecclesiam, quam sicut Episcopi regunt.

Episcopi *Titulares*, in eodem ac caeteri Episcopi dignitatis gradu locati sunt; in consecratione siquidem characterem episcopalem, eique adnexam potestatem, uti veri Episcopi, recipiunt, tantummodo, cum propriam Dioecesim non habeant, ejus potestatis usu et jurisdictione privantur. Obtinent quidem alicujus cathedralis Ecclesiae titulum, verum tamen sine jure administrandi. Vocantur etiam Episcopi *in partibus Infidelium*, propterea quod exornantur titulo alicujus earum Ecclesiarum, quae sub jugo Infidelium gemunt, quod factum est, ne memoria antiquae dignitatis earumdem Ecclesiarum penitus obliteretur.

In ecclesiasticis historiis non desunt vetusta exempla Episcoporum, qui solius honoris causa Episcopi consecrati fuerunt. Nunc vero non creatur Episcopus sine titulo. Hujusmodi tamen Episcopi veluti inertes inutilesque contemnendi non sunt; eorum enim opera Summi Pontifices saepius utuntur, eo quod aliqua sunt munera, quae decentius Episcopo committuntur, quam Presbytero; praeterea Suffraganei sive Adjutores dantur Episcopis, qui per semetipsos ob senium, aut malam valetudinem, aut propter Dioecesium amplitudinem ordinationibus, aliisque functionibus sacris operam dare nequeunt.

In Episcoporum numero *Chorepiscopus* habendos esse putarunt Henricus, Hammondus, Guillelmus, Beveregius et alii, idque ob eam praesertim causam, quia Athanasius in apolo- g. contra Arian. « Mareotes, » inquit, « regio est Alexandria, in qua nunquam Episcopus fuit, aut Chorepiscopus, sed universae illius regionis Ecclesiae Alexandrino parent Episcopo. Presbyteri autem singuli suos vicos habent maxi-

mos, qui decem circiter sunt, imo plures numero. » Ex quibus nempe verbis cum Presbyteri ab Episcopis et Chorepiscopis discernantur, statim concluderunt, Chorepiscopos eodem ac Episcopos fuisse.

Alii vero rati sunt, Chorepiscopatum fuisse Ordinem sacrum ab Episcopatu et Presbyteratu plane distinctum, quia in can. 2 Concilii Chalcedonensis sic decernitur: « Si quis Episcopus per pecuniam ordinaverit Episcopum vel Chorepiscopum, aut Presbyterum vel Diaconum, vel quemlibet de his, qui connumerantur in clero, aut promoverit per pecunias Dispensatorem, aut Defensorem, vel Mansionarium, vel quemquam omnino, qui subjectus est regulae, proprii gradus periculo subjacebit. » Ex hoc siquidem canone videtur Chorepiscopatus inter sacros Ordines numerari, qui per ordinationem seu manuum impositionem conferuntur, dum eodem canone ecclesiastica officia, quae per promotionem, et non per ordinationem tribuuntur, seorsum ab Ordinibus recensentur. « Erit ergo, » ait Thomassinus de nov. et vet. Eccl. discipl. p. 1 lib. 2 cap. 4, « si his stare volumus, Chorepiscopatus unus e sacris Ordinibus, atque adeo divinae institutionis. At hoc (prosequitur idem Auctor) cum ejus novitate aut aevi brevitate consistere minime potest. Non Chorepiscopos tria priora saecula habuere, nullos postrema. »

Nos itaque in eorum sententiam libenter imus, qui Chorepiscopos putant Presbyteros fuisse: 1° quia Chorepiscopi ex canone 10 Concilii Antiocheni ab uno tantum civitatis Episcopo ordinabantur, Episcopi vero a tribus Episcopis consecrandi erant; 2° quia Episcopos in vicis et pagis constituere canones vetabant, contra vero Chorepiscopi non alibi, quam in vicis constituebantur; 3° quia Chorepiscopi a Neocaesariensi Synodo ad similitudinem septuaginta discipulorum in-

stituti dicuntur, at Episcopi non Discipulorum modo, verum etiam Apostolorum successores semper habiti sunt.

Erant tamen Chorepiscopi non exiguae dignitatis, quia in pagis et oppidis Episcoporum vices gerebant; adeoque Chorepiscopi dicti sunt quasi *ruris Episcopi*, eosque Vicarios Episcoporum appellavit Synodus Neocaesariensis anno 314 cap. 3: « Vicarii, » inquit, « Episcoporum, quos Graeci Chorepiscopos vocant. » Praeerant ruris Presbyteris et Ecclesiis, easque visitabant, Clericis ruralibus in aliam Ecclesiam abeuntibus dabant litteras dimissorias, Subdiaconos aliosque minores Clericos ordinabant; quin etiam si episcopali caractere insigniti fuissent (quandoquidem Chorepiscopi interdum eligebantur, qui jam Episcopi erant), Presbyteros quoque et Diaconos consacrabant, ex delegatione tamen, seu consulto prius Urbis Episcopo, cui « Chorepiscopus subjicitur ipse et regio, » ut statuit Synodus Antiochena. In civitate coram Episcopo et urbanis Presbyteris poterant sacris operari, quod caeteris ruris Presbyteris non licebat. Denique nonnulli Chorepiscopi interdum sederunt in Synodis generalibus, et suffragium tulerunt, non quidem ratione Chorepiscopatus, sed potius vel delegatione, vel substitutione in locum absentium Episcoporum, vel ex Ecclesiae indulgentia, vel demum ratione Ordinis episcopalis, quo, ut diximus, aliqui Chorepiscopi ornabantur.

Cum vero Chorepiscopi tot muneribus decorati intra potestatis suae limites non se continerent, cumque nec canones Conciliorum, neque Decretales epistolae Pontificum, quibus Chorepiscoporum coerebatur insolentia, satis fuissent ad eos in officio continendos, factum est ut ipsorum ordo penitus extinctus fuerit.

§ 50.

DE OFFICIO DOCENDI.

Primum et praecipuum munus Episcoporum est, populum docere res omnes, quae ad aeternam salutem conducunt, et curare diligentissime, ut depositum fidei morumque praecepta incorrupte atque integre serventur. Quia vero ad Religionis, vitaeque integritatem custodiendam, conservandamque maxime accommodata, atque utilis est praedicatio verbi Dei, idcirco Tridentina Synodus sess. 5 cap. 2 de reform. statuit; « omnes Episcopos, Archiepiscopos, Primate, et omnes alios Ecclesiarum Praelatos teneri per se ipsos, si legitime impediti non fuerint, ad praedicandum. » Porro ad Episcopum spectat concionatores designare ac mittere, qui in sua Dioecesi divinum verbum annuntient; idcirco praeter Parochos, quibus ad animarum curam semel probatis jus et officium est plebem sibi commissam erudire, nemini permissum est sine venia Episcopi praedicare, ne Regularibus quidem in Ecclesiis suorum Ordinum, nisi benedictionem ab Episcopo acceperint; namque generatim a Tridentina Synodo sancitum est sess. 24 cap. 4 de reform.: « Nullus sive Saecularis sive Regularis etiam in Ecclesiis suorum Ordinum, contradicente Episcopo, praedicare praesumat. »

Praeterea ne doctrina catholica falsis opinionibus, erroribusque depravetur, officium Episcopi est diligenter vigilare, ne quid fidei morumque disciplinae adversum in scholis privatis vel publicis tradatur. Ad eundem Episcopum spectat in seminariis et collegiis Clericorum magistros designare, aut approbare, eaque praescribere, quae ab ipsis magistris do-

ceantur. Nemini quoque licet librum aliquem, sive aliam quamecumque scripturam « imprimere vel imprimi facere, » ut ait Concilium Lateranense V sess. 40, nisi prius Episcopus librum ipsum expenderit, ejusque edendi veniam scriptis exaratam dederit. Denique Episcoporum est, ex Tridentina Synodo sess. 24 cap. 3 de reform. « sanam orthodoxamque doctrinam expulsis haeresibus inducere. »

Sed Episcopus nequit quaestiones ad fidei morumque doctrinam pertinentes definire. In hanc sententiam Joannes Gersonus de examine doctrinarum consid. 3 haec habet : « Aliquae sunt doctrinae palam haereticæ apud omnes : aliae dubiae simplicibus, sed manifestae sapientibus et peritis ; tertiæ veluti neutrae habentes pro se Doctores cum rationibus in utramque partem probabilibus, nec in una tantum Dioecesi, vel paucis, sed apud omnes christianos, aut longe plurimos. Est ergo veritas, quod in primis et secundis auctoritas inferiorum Praelatorum se extendit, et in suos tantummodo, in tertiis vero nequaquam, quoniam merito dicuntur majores causae fidei propter difficultatem decisionis, cum periculo scandali, ideo sunt ad Sedem Ecclesiae, vel ad Sedentem in ea referendae. »

Quomodo in quaestionibus nondum ab Ecclesia definitis se gerere Episcopi debeant, late explicat Benedictus XIV de Synodo Dioecesisana lib. 6 cap. 1, 2, 3 et seqq.

§ 51.

DE RELIQUIS EPISCOPORUM OFFICIIS.

Alterum Episcoporum officium est curare divinum cultum, et videre, ne quid peccetur in Sacrificio Missae, in divinis

officiis celebrandis, in Sacramentorum administratione, in dierum festorum religiosa sanctaque observantia, in reverentia Ecclesiis sacrisque locis debita.

Praeterea excubandum Episcopo est pro clericali Ordinis disciplina tuenda, et ubi opus fuerit instauranda, pro laicis in officio continendis, pro moribus emendandis, et pravis usibus tollendis.

Cum vero Episcopi recte fungi muneribus officii sui non possint, nisi « gregi suo invigilent atque assistant » (Conc. Trid. sess. 23 cap. 4 de Reform.), consequens est, ut in Dioecesi residere, sive commorari debeant neque iisdem liceat in aliis versari religionibus, relicto grege cui praepositi sunt. Deinde cum officium et sollicitudo Episcopi non in aliquem locum aut partem Dioecesis, sed in totam Dioecesim ipsam feratur, hinc inter praecipua ipsius munera recensetur totius Dioecesis visitatio, quam ipse per semetipsum, vel si legitimo impedimento teneatur, per alium visitatorem obire debet, et si « quotannis propter ejus latitudinem visitare non poterit, saltem majorem ejus partem, ita tamen ut tota biennio per se, vel per visitatores suos compleatur. » Concil. Tridentin. sess. 24 cap. 3 de reform.

Denique non postremum Episcoporum officium est Sacrificium offerre pro populo, curamque suscipere pupillorum, viduarum, et eorum qui in paupertate sunt, opisque alienae indigent.

§ 52.

DE JURE JUBENDI.

Ex cap. CONQUERENTE 16 de offic. Judic. Ordinar. Palermi-

tanus; alique passim Interpretes colligunt omnia jura, quae Episcoporum propria sunt. Nos ex instituti nostri ratione ea tantum jura expendimus, quae ad externum Ecclesiae regimen pertinent. Horum duplex genus est, quorum primum ea jura complectitur, quae ex *contentiosa* jurisdictione fluunt, et nimirum jus jubendi legesque ferendi, jus cognoscendi definiendique causas, et jus in sones debitis poenis animadvertendi. Alterum genus ex iis juribus constat, quae ad *voluntariam* jurisdictionem spectant: sunt autem jus dispensandi, et jus administrandi. De quibus omnibus breviter dicendum est, et primum de jure jubendi.

Cum Episcopi « positi sint a Spiritu Sancto regere Ecclesiam Dei, » nemo catholicorum negat, et Episcopis jus esse jubendi seu ferendi leges, et unumquemque debere sui Episcopi legibus obtemperare. Quocirca Apostolus fidem populum monuit: « Obedite Praepositis vestris, et subjacete eis; ipsi enim pervigilant quasi rationem pro animabus vestris reddituri. » Innumera sunt sanctorum Patrum loca, quae hanc jubendi parendique divinam legem apertissime confirmant, quae omnia in medium proferre et longum esset nimis et non necessarium.

At vero Episcopus vel in Synodo Dioecesana leges jubet, vel extra Synodum. Apud Canonistas certum est, leges in Synodo latae perpetuas esse; cum sint regulae stabiles communitati propositae, ideoque in suo robore permanere, etiamsi Episcopis supremum diem clauserit: *perpetuas* inquam, non *immutabiles*; namque ab ipsomet legislatore, vel ab ejus successore deleri possunt, vel immutari. Verum tamen in disputatione positum est, an leges ab Episcopo extra Synodum latae, et per simplex edictum promulgatae, post mortem, aut renuntiationem, aut translationem ipsius Epi-

scopi adhuc vigeant. Assentimur autem iis qui perpetuas esse affirmant, tum quia ea est natura legis ut sit perpetua, tum quia leges ab Episcopis latae sive in Synodo, sive extra Synodum, vim omnem ab eodem Episcopo accipiunt.

At vero Episcopus leges condere potest, quas ad vitia coercenda, virtutem promovendam, depravatos populi mores reformandos, et ecclesiasticam disciplinam aut restituendam aut fovendam necessarias et utiles arbitratur. Sic etiam legibus latis corrigit et emendat, si qua sibi corrigenda emendandaque esse videantur. Publicas et privatas preces pro Ecclesiae necessitate, aliisque justis de causis indicit; et generatim potest Episcopus ea jubere, quae pro locorum, personarum, ac temporum ratione ad Dei cultum et salutem animarum conducunt, et prohibere contraria.

Sed minime potest leges condere, quae Juri ecclesiastico communi adversentur. Siquidem, ut praeclare scripsit Cardinalis Bona in epist. 259 ad Joannem Baptistam Thiersio, « communes Ecclesiae leges, ritus, et consuetudines ubique receptae ejus duntaxat auctoritate tolli vel mutari possunt, cujus est in universam Ecclesiam auctoritas et potestas, alioquin ingens fieret disciplinae, et Hierarchiae ecclesiasticae perturbatio. » Vide Benedictum XIV de Synod. Dioec. lib. 42 cap. 4.

§ 53.

DE JURE JUDICANDI ET PUNIENDI.

Regimen Ecclesiae, quod divino jure Episcopis concreditum est, aut nihil, aut certe parum efficax esset, si Episcopi judicandi puniendique potestate carerent. Itaque catholico-

rum nemo dubitat, quin causae spirituales neque non ad negotia ecclesiastica spectantes, *privative* ut aiunt, ad forum Ecclesiae pertineant. Crimina quoque, quae fidem aut religionem laedunt, solus iudex ecclesiasticus cognoscit, et in reos animadvertit.

Sed quoniam de potestate Ecclesiae iudiciali et coercitiva dictum est lib. I § 6 et 7, et deinceps lib. III de causis, quae ad forum Ecclesiae pertinent, singillatim dicendum erit: idcirco satis erit hoc loco admonere causas omnes ad forum ecclesiasticum quoquo modo pertinentes, etiamsi beneficiales sint, itemque matrimoniales, et criminales ab Ordinariis Locorum in prima instantia cognoscendas atque definiendas esse, quod Tridentina Synodus edixit cap. 20 sess. 24 de reform.

Praeterea sicut in potestate iubendi iudicandique penitus insita est potestas *coercitiva*, qua criminosi et contumaces coercentur, ita ab Episcopis virga adhiberi potest, quam minitatus est Apostolus ep. I ad Corinth. cap. 4: « Quid vultis in virga veniam ad vos? » Quin imo si mitiores poenae non prosint, contumaces a communione Ecclesiae abscindi poterunt. At in poenis infligendis ea norma servanda est, quam Episcopis proposuit eadem Tridentina Synodus sess. 12 cap. 1 de reform.

§ 54.

DE JURE DISPENSANDI.

Incidunt saepe justae causae, propter quas privati homines aliqua lege solvuntur, « quia » ut scribit Symmacus Papa in epistola ad Avitum Viennensem, « quod fit praeter regu-

lam, modo sit EX JUSTA CAUSA, non infringit regulam, quam sola perversitas et antiquitatis contemptus laedit. Nam quamvis a Patribus statuta diligenti observatione, et observandi diligentia sunt custodienda, nihilominus propter aliquod bonum de rigore legis aliquid relaxatur, quod et ipsa lex cavisset si praevidisset; et saepe crudele esset insistere legi, cum observantia ejus esse praediciabilis Ecclesiae videtur; quoniam leges ea intentione latae sunt ut proficiant, non ut noceant. »

Itaque Episcopi in omnibus legibus sive ab se, sive ab eorum praedecessoribus, vel in Synodo Dioecessana, sive extra Synodum latis dispensare possunt; « omnis enim res per quascumque causas nascitur, per easdem dissolvitur. » At vero super legibus Summorum Pontificum et Conciliorum generalium, et universim super jure ecclesiastico communi, nulla est Episcopis dispensandi facultas; idque, ut ait Garcia part. 2 cap. 5 num. 351, « provenit ex natura rei, quia Episcopus est inferior, et inferior non habet potestatem in superiorem, nec in ejus legem. » Hinc Archiepiscopus Trevirensis ad Imperatorem Josephum II, ejus fratrem, scite admodum ita scripsit: « Mibi persuadere nullo modo potui, Episcopos originarie potestatem habuisse dispensationes concedendi, quarum ab octodecim retro saeculis ne vel unum datur exemplum.... Nequaquam igitur Summus Pontifex Episcopos dispensandi potestate spoliavit, nec se eadem spoliaverunt Episcopi, cum illa nunquam sint potiti. Idque non a quadam humana reservatione profluit, sed a lege naturali, quae leges superioris ab inferiorum potestate eximit. » Vide Colloquia Doctoris Ingolstadiensis de rebus ad Ecclesiae doctrinam et disciplinam pertinentibus. Dusseldorpii 1789.

Haec veritas auctoritate sacrorum canonum confirmatur

Innocentius III, cap. 20 de Electione, manifeste significat, « neminem posse a canone dispensare, qui saltem parem cum latore canonis potestatem non habeat. » Et Joannes XXII cap. unic. de religio. domib. inter Extravagantes ejusdem Pontificis palam edixit, « Episcopis non licere quid concedere contra formam Concilii generalis. »

Sunt tamen aliqui eventus, in quibus Theologi passim et Canonistae docent licere Episcopis in jure communi dispensare. Itaque Episcopi non totius Dioecesis vel alienjus Communitatis gratia, sed tantummodo pro privatis personis, justisque de causis jus commune relaxant :

1° *Ex jure id permittente.* Sic Episcopi potestatem habent dispensationis tribuendae super bigamia similitudinaria, cap. 4 SANE DE CLERIC. CONJUG. et cap. 1 QUI CLERICI VEL VOVENTES : dant veniam filiis illegitimis ad minores ordines et ad unum simplex beneficium cap. 1 de fil. presb. in 6, « dispensant in irregularitatibus ex delicto occulto provenientibus excepta ea quae oritur ex homicidio voluntario, ex exceptis aliis deductis ad forum contentiosum, » Concil. Trident. sess. 24 cap. 6 de reform. ; eos interstitiorum lege solvunt, qui minoribus vel etiam majoribus ordinibus initiandi sunt, Concil. Trident. sess. 23 cap. 11 de reform. Et qui ad aliquem ordinem, omissis inferioribus, ascenderit, quique *per saltum promotus* dicitur, cum eo si non ministraverit, poterunt Episcopi « ex legitima causa dispensare, » ut inquit Trident. Synod. sess. 23 cap. 13 de reform. Eximunt etiam a lege proclamationum, quae ante matrimonium fieri debent, Concil. Trident. sess. 24 cap. 1 de reform. matrim.

Praeterea Episcopi relaxant tum vota simplicia, si quinque excipias vota, scilicet castitatis, religionis, et trium peregrina-

nationum, quae per Extravag. ET SI DOMINICI GREGIS de poenit. et remiss. Summo Pontifici reservata sunt, tum juramenta, quia, ut ait Tabiena v. JURARE q. 20, « nullum juramentum est Pontifici reservatum : » verum de his legendi sunt Theologi in tractatu de religione.

2° *Ex legitima consuetudine.* Idcirco Episcopi dispensant in jejuniis, in festorum observantia, et cum iis, qui jus petendi debitum conjugale jam amiserint. Generatim vero consuetudo legitime praescripta jurisdictionem confert cap. 9 de offic. jud. ordin., atque adeo fieri potest, ut Episcopali quarum Dioecesium quasdam dispensationes super jure communi licite et valide largiantur, propterea quod ipsorum Decessores eadem potestate usi sunt. Sed praeter caeteras conditiones, quas ea consuetudo comites habere debet, duae sunt praecipuae, quarum prima est ut consuetudo sit, ut aiunt, immemorabilis, aut saltem centum annos sine ulla intermissione perstiteret; altera est ut « per eam ecclesiasticae disciplinae nervus non dirumpatur. » Confer. Bened. XIV de Synod. Dioec. lib. 9 cap. 2.

3° *Ex praesumpta et interpretativa Pontificis delegatione.* Hinc Episcopus relaxare potest *occultum* impedimentum, propter quod matrimonium publice contractum non consistit; imo non desunt magni nominis auctores, qui Episcopo facultatem asserunt auferendi occultum dirimens impedimentum, quod matrimonio contrahendo obsit, si tales urgeant circumstantiae rerum, ut neque Summus Pontifex consuli, nec matrimonium sine scandalo et infamia differri possit. In eo siquidem rerum eventu, si ad tot mala praecavenda non alius suppetat modus, praesumi debet Summum Pontificem ex suavi et provida Ecclesiae gubernatione dispensandi facultatem Episcopo delegare.

4° Denique *ex speciali delegatione*. Interdum enim Pontifices quasdam dispensandi facultates Episcopis conferunt. De quibus nihil attinet dicere, nisi quod earum limites praetergredi nunquam licet.

Existant autem duae quaestiones valde graves, quarum prima est, utrum *in dubio* Episcopo liceat dispensare. Plurimi Doctores affirmant tum ex natura reservationis, quae odiosa est, adeoque restringenda, tum ex natura jurisdictionis Episcopalis, cui in rebus dubiis favendum est, tum denique ex utilitate fidelium, quae onus Apostolicam Sedem adeundi imponendum non est, nisi certis de causis et exploratis. Haec tamen argumenta aliquibus videntur non satis firma, ob eam praesertim causam, quia destituuntur omni auctoritate canonum; namque, ut ait Sanchez de matrim. lib. 8 disp. 6 num. 8: « nullibi invenio posse Episcopum vere dispensare in hoc dubio. » Et Franciscus Henus tract. de legib. dist. 3 q. 15 art. 4 conclus. 4: « Concessionem dispensandi, » ait, « habent Episcopi respectu legum Pontificiarum secundum aliquos in dubiis, an casus egeat dispensatione. Sed crediderim recurrendum esse ad Sedem Apostolicam, quia in dubiis par tutior est tenenda. » Idque pro certo habendum videtur, dum agitur de Sacramentis ex propositione ab Innocentio III damnata: « Licet sequi opinionem probabilem de valore Sacramenti, relicta tutiore. » Nihilominus tamen S. Alphonsus de Ligorio in sua Theologia Morali, lib. 1 appen. 2 cap. 3 de privilegiis Episcoporum, ita scribit: « In impedimentis dirimentibus solus Pontifex potest dispensare. Quod si impedimentum esset dubium, communissima est sententia posse etiam Episcopum dispensare... et quamvis Sanchez, in tractatu de matrimonio lib. 8 disp. 6 num. 8 id neget, tamen in decalogo lib. 4 cap. 40 num. 26 videtur se retractasse; ibi

enim ait tanquam ex regula generali: « Cum dispensationis » conservatio sit odiosa, est restringenda ad casus certos; » dubii enim non comprehenduntur sub reservatione. »

Altera quaestio est, num Episcopus possit aliquem lege solvere, quando conditor canonis eam sibi facultatem non reservavit. Plerique omnes Doctores pernegant, ideo quod « dispensationes, » ut aiunt, « non sunt ex iis quae competunt, si non prohibeantur, sed ex iis quae non competunt, nisi concedantur. » Id confirmant ex cap. DILECTUS de tempor. ordin. ubi expresse decretum est: « Cum illi (Episcopo) hujusmodi dispensatio minime sit permissa, ipsi obtemperare non debuit in hac parte. » Praeterea, ut bene animadvertit Fagnanus in cap. NIMIS de fil. presbyt.: « Mos sacrorum canonum et Conciliorum est fere ubique simpliciter praecipere aut prohibere quid faciendum sit, vel non faciendum; raro autem descendunt ad prohibitionem dispensationis. Unde si liceret Episcopis dispensare, quotiescumque dispensatio in specie non prohibetur, consequenter esset in eorum facultate totum jus commune et Concilia universalialia subvertere in singulis casibus dispensando, quod est erroneum asserere. » In hanc sententiam sic recte ratiocinatur P. Engel de min. et obed.: « Frustra canones expresse illam facultatem dispensandi in certis casibus concederent, si alias de jure Episcopo competeret. »

Solent aliqui objicere caput NUPER de sent. excomm. ubi legitur: « Quia tamen conditor canonis ejus absolutionem sibi specialiter non retinuit, eo ipso concessisse videtur facultatem aliis relaxandi. » Respondetur autem in eo canone non de legibus relaxandis, sed de absolutionibus a censuris et peccatis disceptari; quae duo maxime differunt. Absolutione enim a peccatis et censuris non derogatur legi; dispensatione

vero lex vulneratur, sive ut ait Suarez de legibus lib. 6 cap. 14 : « Absolutio non est contra aut praeter legem superioris, sed secundum illam; dispensatio autem derogat legi. » Praeclare Thomassinus part. 1 lib. 2 cap. 13 : « Eo, » inquit, « fundamento nititur ea Canonistarum distinctio, quando docent eo differre dispensationes ab absolutionibus, quod dispensare non possint Episcopi, nisi ubi illa eis expresse in jure potestas conceditur; at absolvere a quibuscumque possint criminibus, nisi ubi expresse Pontifici Summo reservata fuerit. Quippe Ordo episcopalis plenissimam complectitur potestatem remittendorum peccatorum, non relaxandarum legum. »

§ 55.

DE JURE ADMINISTRANDI.

Quintum denique jus Episcoporum in administrando versatur. Administrare est spiritualem curam suarum ovium gerere, resque ad Dei cultum et pietatis opera pertinentes disponere, diligenterque curare. 1° Ecclesias et Beneficia erigit, supprimit, servatis sacrorum canonum regulis; 2° Ecclesias parochiales, Praebendas, et Beneficia omnia suae Dioecesis confert, nisi fuerint reservata, vel effecta; 3° Deligit eos, qui clericali militiae adscribi, et ordinibus initiari postulant; 4° Munera et officia ecclesiastica iis defert, quos idoneos comperit; 5° In rectam administrationem honorum etiam temporalium ad Ecclesias et Loca Pia pertinentium incumbit; 6° Piarum voluntatum executionem curat; quin imo, ex Tridentino concilio sess. 22 cap. 8 de reform., « Episcopi etiam tanquam Apostolicae Sedis Delegati in casibus a jure

concessis (quando nempe executores a pio fundatore designati in suo munere fungendo segnes negligentesque fuerint) omnium piarum dispositionum, tam in ultima voluntate, quam inter vivos sunt executores; » 7° Denique Episcopis potestas est ea omnia curandi et agendi quae ad rectam suae Dioecesis administrationem pertinent.

Antequam huic capiti finem faciamus, non abs re visum est de potestate Episcoporum ea notare, quae sequuntur. Theologi et Canonistae disputant, utrum potestas jurisdictionis *immediate* a Deo ipso, an potius a Romano Pontifice Episcopis conferatur? « De qua re, » ait Zallinger jur. eccl. publ. § 363, « animadvertite primo : omnis sacra et ecclesiastica potestas remote ac primo est a Deo tanquam gratiae collatore. Secundo : potestas Ordinis tam in Episcopis, quam Presbyteris certe a Deo est proxime et immediate, a quo positus signis sacramentalibus consecrationis vel ordinationis, et character imprimitur, et potestas confertur, quae dein nullius hominis arbitrio auferri, imminui, amplificari potest. Tertio : potestas Pontificae ac summae jurisdictionis certe immediate et proxime a Deo est; cum enim Electores Papae jurisdictionem non contineant, eam a se in Subjectum quod eligunt, derivare non possunt. Nihil igitur agunt, nisi ut personam designent, cui Christus potestatem a se institutam secundum promissionem suam dein conferat. Singulari hoc exemplo abutendum non est ad quaevis alia genera collatae et acceptae potestatis. Uti enim Episcopus in Presbyteros jurisdictionem pro foro interno, vel etiam externo derivat; sic non repugnat, ut Pontifex, in quo est plenitudo sacrae potestatis, ejus partem illos transmittat, qui in partem sollicitudinis vocari solent. »

Multa dici possent in utramque sententiam, verum ad id,

quo spectamus, non est necesse; nobis in animo est tirones praemonere, ne in errorem indicatur, eo quod aliqui Canonistae in ea quaestione pertractanda ita versantur, ut aut Episcoporum, aut Pontificis, et hujus maxime potestatem deprimant. Cavendum itaque ab iis est, qui censent potestatem Episcoporum sic a Pontifice impertiri, perinde ac si Episcopi ministri, aut vicarii Romani Pontificis essent; itemque ab iis, qui arbitrantur eam potestatem immediate a Deo ita conferri, ut Episcopos constituent veluti *Corregentes Ecclesiae*, vel *Optimates*. Nemini igitur plus tribuendum, quam veritas ipsa concedat, ideoque in alterutra sententia semper ob oculos habendum est, Episcopos esse veros Pastores Rectoresque suarum ovium, sed tamen ipsorum potestatem intra fines Dioecesium contineri, et Summo Pontifici obnoxiam esse.

Disputant etiam, quae sit ecclesiastici regiminis forma, an *democratica*, an *aristocratica*, an vero *monarchica*?

Jam vero non est *democratica*; hic turpissimus fuit error Richerii, qui docuit potestatem ecclesiasticam christiano populo, sive toti Ecclesiae corpori datam esse, quem errorem superiori lib. 2 § 13, refutavimus, nec proinde necesse est in hujus argumenti tractatione iterum versari. Bellarminus quidem controvers. lib. 1 de Rom. Pont. cap. 3 ait, in forma regiminis ecclesiastici, « suum quemdam in ea locum habere democratiam, cum nemo sit ex omni christiana multitudine, qui ad Episcopatum vocari non possit, si tamen dignus eo munere judicetur. » Verum, ut observat Zallinger jur. eccl. publ. § 362, « huic quidem assertioni quoad rem nemo catholicorum facile refragabitur; quoad loquendi modum, qui secundum receptas de Imperii forma notiones disserit, aegre quisquam assentietur. Nam distinguenda est forma reipublicae a regiminis seu gubernationis modo. Si quis Rex regni

sui officia et dignitates ex aequo distribuat pro meritis ac virtute cujusque, nulla nobilitatis habita ratione, non ob id ejus regnum formam democraticam induit; quae quidem forma ex solo subjecto potestatis summae determinatur. »

Neque forma regiminis ecclesiastici est *aristocratica*; huic enim maxime repugnat Primatus honoris et jurisdictionis divinitus institutus, quo unus Romanus Pontifex S. Petri Successor universae Ecclesiae praeest. Igitur qui meram aristocratiam in Ecclesiam inducunt, catholicum dogma Primatus omnino destruunt: quapropter facultas theologica Lovanensis propositionem M. Antonii de Dominis lib. 1 de rep. eccl. num. 12, in qua asserebat, « Ecclesiam Spiritu Christi instructam, et in singulis Ecclesiis voluisse monarchiam, et in se totam aristocratiam, ut altera alterius vitia corrigeret, » hac gravissima censura notavit: « Propositio haeretica et schismatica quatenus asserit regimen universalis Ecclesiae esse aristocraticum. »

Cum igitur regimen ecclesiasticum non sit neque democraticum, neque aristocraticum, consequens est, illud esse *monarchicum*. Quoniam vero Episcopi sunt veri Pastores suarum ovium, et in Conciliis generalibus veri iudices, hinc communior sententia est regimen ecclesiasticum, illud quidem monarchicum esse, aliqua tamen aristocratiae specie temperatum. In quam sententiam cl. Zallinger jur. eccl. publ. § 362 ita praeclare animadvertit: « Temperamentum istud aristocraticum non tale intelligi debet, quale in Statibus profanis esse solet, quorum forma mixta ex divisione jurium summi imperii ita oritur, ut quod in uno subjecto inest jus, non idem in altero insit, neque ab altero pendeat. Discrimen facit singularis unitas, atque unitatis conservandae obligatio, quam Christus suae Ecclesiae propriam fecit.

Nam primo ipsa potestas Episcoporum quae temperamentum illud aristocraticum efficit, perpetuo et ex natura sua alligata est ad centrum unitatis, ac supremam potestatem Vicarii Christi, eidemque subordinata, ut proinde haec mixtio aristocratica non absoluta, sed limitata sit. Secundo quidquid juris competit Episcopis, id eminente quadam ratione inest in Primatè Ecclesiae, ac Summo Vicario Christi. Haec, ni fallor, de aliis formis profanis ex monarchia et aristocratia mixti asseri haud possunt. »

LIBER III.

DE PERSONIS ET REBUS ECCLESIASTICAE POTESTATI SUBJECTIS.

Quae personae, quaeque res Ecclesiasticae potestati obnoxiae sint, hoc tertio et postremo Institutionum nostrarum libro dicturi sumus. Doctores facile consentiunt, tum christianos omnes, tum eas res, quae ad Dei cultum et animarum salutem pertinent, potestati Ecclesiae obnoxias esse. Verum in hujus potestatis usu nihil ferme agere Ecclesia potest, quin obtrectatores et hostes inveniatur: hi siquidem imperio civili ita favent, ut illud contra fas jusque quocumque intrudere conentur. Quapropter de ecclesiastica potestate, quid scilicet sive in personas sive in res Ecclesia possit, disserere aggredimur. Quo in negotio sane difficili danda est opera, ut probatas Doctorum sententias, praesertim vero Traditionem et Sacram Scripturam magistram ducemque sequamur.

Nam primo ipsa potestas Episcoporum quae temperamentum illud aristocraticum efficit, perpetuo et ex natura sua alligata est ad centrum unitatis, ac supremam potestatem Vicarii Christi, eidemque subordinata, ut proinde haec mixtio aristocratica non absoluta, sed limitata sit. Secundo quidquid juris competit Episcopis, id eminente quadam ratione inest in Primatè Ecclesiae, ac Summo Vicario Christi. Haec, ni fallor, de aliis formis profanis ex monarchia et aristocratia mixti asseri haud possunt. »

LIBER III.

DE PERSONIS ET REBUS ECCLESIASTICAE POTESTATI SUBJECTIS.

Quae personae, quaeque res Ecclesiasticae potestati obnoxiae sint, hoc tertio et postremo Institutionum nostrarum libro dicturi sumus. Doctores facile consentiunt, tum christianos omnes, tum eas res, quae ad Dei cultum et animarum salutem pertinent, potestati Ecclesiae obnoxias esse. Verum in hujus potestatis usu nihil ferme agere Ecclesia potest, quin obtrectatores et hostes inveniatur: hi siquidem imperio civili ita favent, ut illud contra fas jusque quocumque intrudere conentur. Quapropter de ecclesiastica potestate, quid scilicet sive in personas sive in res Ecclesia possit, disserere aggredimur. Quo in negotio sane difficili danda est opera, ut probatas Doctorum sententias, praesertim vero Traditionem et Sacram Scripturam magistram ducemque sequamur.

CAPUT I.

§ 56.

DE PERSONIS.

Et quoniam duplici Personarum genere Ecclesia constat, Laicis nempe et clericis, primo dicendum est quemadmodum laici potestati ipsius Ecclesiae subduntur : secundo agendum de Clericis eorumque immunitate, circa quam tam multa a Theologis et Canonistis disputata sunt : tertio denique videndum, an electio personarum, per quam ad magistratus dignitatesque ecclesiasticas via panditur, ad unam Ecclesiam pertineat.

§ 57.

DE LAICIS.

Ut Laici reipublicae legibus tanquam cives subjiciuntur, ita per baptismum inter filios Ecclesiae cooptati ejus imperio obnoxii sunt. Rectoribus namque Ecclesiae, in primisque Petro curam et regimen totius gregis Christus ipse contulit, potestatemque dedit jubendi, judicandi poenisque coercendi, de quibus in superioribus libris satis dixisse arbitramur. Itaque christiani omnes Ecclesiam audire debent, quo spectant ea Christi verba Luc. X, 16, et Joan. XIII, 20 : « Qui vos

§ LVIII. DE CLERICIS EORUMQUE IMMUNITATE. 331

audit me audit, qui vos spernit me spernit, » ideoque in ipsum Christum peccat, qui Ecclesiam non audit, eique non obtemperat.

Ecclesiae vero imperanti aut docenti obedientem se quisque praebere debet in iis omnibus, quae ad cultum Dei, et salutem animarum spectant. Hinc S. Paulus in epist. ad Hebraeos XIII, 17 : « Obedite, » inquit, « Praepositis vestris, et subjacete eis, » et statim subdit : « Ipsi enim pervigilant, quasi rationem pro animabus vestris reddituri. » Ii etiam qui in altissimo dignitatis gradu collocati sunt, Reges ipsi et supremi Magistratus, cum filii Ecclesiae sint, eidem Ecclesiae parere debent : quapropter Gelasius Papa ad Anastasium Imperatorem : « Tanto, » inquit, « gravius pondus est Sacerdotum, quanto etiam pro ipsis Regibus in divino sunt reddituri examine rationem. » Et in can. 11 dist. 96 haec habentur : « Si Imperator catholicus est, filius est, non Praesul Ecclesiae. Quod ad religionem competit, discere ei convenit, non docere.... Deus enim voluit, saeculi potestates, si fideles sunt, Ecclesiae suae Sacerdotibus esse subjectas. » Atque hanc perpetuam fuisse Ecclesiae doctrinam manifestum est ex Concilio Illiberitano can. 2, 3, 55 et 56, Arelatensi I, can. 7, ex Basili ad Athanasium epist. 61, Ambrosii epist. 40 num. 17 ad Theodosium, ex aliisque Conciliis et Patribus. Eadem Natalis Alexandri, et cl. Bossueti, aliorumque Theologorum et Canonistarum sententia est.

§ 58.

DE CLERICIS EORUMQUE IMMUNITATE.

Clerici non secus ac laici Ecclesiae legibus ejusque imperio

subduntur. Praeterea a Clericis parendum est sacris canonibus, qui sunt de vita et honestate Clericorum, deque reliquis eorum officiis constituti. Quod vero ad leges civiles attinet, Bellarminus de Clericis lib. 4 cap. 28 : « Non sunt, » inquit, « exempti clerici ab obligatione legum civilium, quae non repugnant sacris canonibus vel officio clericali... Nam clerici, praeterquam quod clerici sunt, sunt etiam cives et partes quaedam reipublicae politicae. Igitur ut tales vivere debent civilibus legibus... alioquin magna perturbatio et confusio in Ecclesia oriretur, si clerici non servarent civiles leges in commerciis civilibus et humanis. Secundo probatur ex confessione Pontificum et Imperatorum. Nicolaus Primus, in epistola ad Michaellem prope finem, dicit : Deum divisisse Pontificiam auctoritatem ab imperiali, ut et christiani Imperatores pro aeterna vita Pontificibus indigerent, et Pontifices pro cursu temporalium tantummodo rerum imperialibus legibus uterentur. Imperator Valentinianus in epistola ad Episcopos Asiae, quam refert Theodoretus in lib. IV hist. cap. 8, scribit : « Probos Episcopos non solum Dei, sed etiam Regum » legibus obtemperare. » Denique S. Joannes Chrysostomus in cap. 13 ad Rom. dicit : « Christi Evangelio non tolli politicas leges, et ideo debere etiam Sacerdotes et Monachos » eis parere. »

Haec autem omnia Bellarminus eodem loco ita explicat : « Nec volumus dicere his legibus teneri Clericos obligatione coactiva, sed solum directiva. » Quibus verbis significatur, Clericos non posse civiles leges impune despiciere; at si deliquerint, non a laico, sed ab ecclesiastico iudice puniendos esse.

Verum in jure publico ecclesiastico quaeri solet, utrum hoc privilegium, quo Clerici a foro laico eximuntur, introductum fuerit jure divino, an humano.

Natalis Alexander, Hist. eccles. saec. XV et XVI cap. 7 in schol. 4 ad art. 2, ita scribit : « Immunitatem ecclesiasticam quoad spirituales causas et mere ecclesiasticas, juris esse divini fateor : sed quod spectat causas temporales et profanas, ut solutiones debitorum et criminum, quae a viris ecclesiasticis, non quatenus Clerici, sed quatenus homines sunt improbi, committuntur, ut furta, homicidia, sacrilegia, etc., eorum immunitatem esse juris divini concedere non possum. »

Covarruvias, practic. quaest. cap. 31, auctores citat, tum eos qui privilegium fori a jure divino, tum eos qui ab humano jure profectum esse contendunt; atque etiam argumenta profert, quibus utraque pars sententiam suam tuetur, et concludit : « In his, quae vere et proprie spiritualia et ecclesiastica sunt, Clerici a potestate et jurisdictione Principis saecularis jure divino eximuntur. In rebus temporalibus, et in criminalibus quae spiritualia non attinent, Clerici et eorum res non sunt jure divino a jurisdictione Principum saecularium exempti. » Talis autem opinio his argumentis nititur, teste eodem Covarruvia : « Primum, » inquit, « ex eo quod nulla sit evangelicae legis et novi Testamenti lex, quae Clericos a jurisdictione Principum saecularium exemerit; et ideo dici potest, eos lege humana exemptos esse, cum non appareat divina lex, quae vere divina sit, et post Christi adventum vim et potestatem habeat, ex qua Clerici fuerint cum eorum rebus a jurisdictione Principum saecularium exempti. Secundo, quia in primitiva Ecclesiae Clerici et eorum res jurisdictioni Regum et Imperatorum suberant, ut constat ex multis Imperatorum etiam christianorum legibus et constitutionibus latis de personis ipsis et rebus ecclesiasticis. Tertio principaliter deducitur ex auctoritate Pauli, qui cum videret

causam suam inique tractari, ad Caesarem appellavit. Quarto idem manifeste constat ex eodem Paulo ad Rom. cap. 13, ubi scribit: « Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita » sit. » Quo in loco Chrysostomus annotavit, illic obedientiam injungi omnibus, etiam si quis evangelista sit, aut propheta, cum illa subjectio pietatem minime subvertat. Quinto haec ipsa opinio comprobatur testimonio Petri in ep. I cap. 2 ita ad omnes etiam Sacerdotes scribentis: « Subditi estote » dominis vestris, sive regi, sive ducibus ab eo missis. »

At vero qui contra sentiunt, asseruntque exemptionem Clericorum etiam in civilibus negotiis et criminibus ad jus divinum referendam esse, ii quidem validioribus armis pugnare videntur. Sed ne longiores simus, hoc uno argumento contenti erimus a Traditione Ecclesiae ducto, quod est hujusmodi. « Quando Traditio, » ut ait Franciscus Suarez in defensione catholicae fidei lib. IV cap. 8, « est constans ac perpetua, ostendere solet jus divinum, praesertim quando non apparet ratio illam tribuendi apostolicae institutioni: talis autem esse videtur Traditio hujus exemptionis; est nempe adeo antiqua, ut nullum ejus agnoscat initium: nam pro temporum opportunitate semper servata est, praecipue vero post tempora christianorum Imperatorum. » Hanc siquidem Clericorum immunitatem ab aetate Constantini Magni ad nostra usque tempora perpetuo constanterque observatam fuisse, res est adeo nata et manifesta, ut in dubium vocari nequeat. « Sub Imperatoribus autem ethnicis, » prosequitur Suarez, « non potuit quidem executioni mandari respectu magistratum infidelium, qui Ecclesiae non parebant, quod ad factum pertinet; jus autem Ecclesiae non defuit, cujus signum est, quia semper Praelati ecclesiastici hoc jus immunitatis observare fecerunt, quantum inter ipsos fi-

deles fieri poterat. » Ad id probandum maximo argumento esse possunt ea S. Pauli verba ad Timotheum ep. I cap. 5: « Adversus Presbyterum accusationem noli recipere, nisi sub duobus aut tribus testibus. » Quibus verbis potestas recipiendarum adversus Presbyteros accusationum non tribuitur, sed agnoscitur. « Eademque verba, » inquit idem Auctor cit. libro cap. 13, « supponunt, jam tunc fuisse episcopale tribunal pro Clericorum causis dijudicandis erectum. Estque attente considerandum, Paulum non loqui de solis causis ecclesiasticis, sed de querelis contra Clericos in causis criminalibus; nam in illis fit proprie accusatio, et cum Paulus indefinite et simpliciter loquatur, non est restringenda illius sententia ad crimina ecclesiastica: de quocumque ergo crimine poterat et debebat tunc Presbyter accusari in tribunali ecclesiastico. »

Cum igitur res ita se habeant, et proinde cum Clericorum immunitas a foro laico in Ecclesia perpetuo et constanter observata fuerit, ejusque originem et initium neque ad Apostolos, neque ad Summos Pontifices, neque ad Concilia Episcoporum referre possimus, plane conficitur eam immunitatem a jure divino profectam esse.

Atque haec sententia auctoritate Conciliorum mirifice comprobatur. Namque Concilium Lateranense, Leone X Pontifice, sess. 9, inquit: « Cum a jure tam divino, quam humano laicis potestas nulla in ecclesiastica personas attributa sit. » Et Concilium Coloniense part. 1 cap. 20 affirmat, immunitatem esse « vetustissimam, jure pariter divino et humano introductam. » Sic etiam Concilium Tridentinum sess. 25 cap. 20 de reform.: « Ecclesiae, » ait, » et personarum ecclesiasticarum immunitas Dei ordinatione, et canonicis sanctionibus constituta est. »

Verumtamen Clerici sive divino, sive humano jure, a foro laicali exempti fuerint, illud procul dubio apud omnes certum est, eam immunitatem nec tolli posse, nec abrogari. Neque enim solum ii, qui ad jus divinum eam referunt, ita sentire coguntur, propterea quod jus divinum abrogari nequit; sed etiam illi ipsi, qui a jure humano inductam fuisse contendunt, idem omnino sentiunt quia « utile quidem est, » ut inquit Covarruvias pract. quaest. citato cap. 31 num. 3, « et denique necessarium ad liberius et rectius ministrandum Ecclesias, quod Clerici et eorum res sint a iudicibus saecularibus immunes, praesertim ex eo quod haec immunitas maximam originem ducat a divinis veteris Testamenti institutionibus, a Sanctorum Patrum testimoniis, a publicisque Imperatorum quorundam concessionibus, ut tandem totus fere orbis christianus in hanc exemptionem propter publicam utilitatem consenserit. » Quae quidem rationes adeo graves eidem Covarruviae visae sunt, ut affirmare non dubitaverit, « potuisse Summos Ecclesiae Pontifices Clericos et eorum res jurisdictione saeculari eximere, idque conveniens fuisse et esse christianae reipublicae, non tantum in spiritualibus, quod jure divino erat institutum, sed et in temporalibus. » Et num. 4 sentit cum sententia eorum, « qui probant et asseverant, nec Summum Pontificem posse tollere Clericorum exemptionem a jurisdictione saeculari quoad omnes Clericos, et quoad omnes causas in universum, licet optime possit eam exemptionem quoad quosdam Clericos, et quoad quasdam causas revocare. »

Et Duvalius, qui in libro de potestate Pontificis part. 3 exemptionem Clericorum in causis et criminibus civilibus, tota quanta est, humano juri attribuit, fatetur tamen quaest. 3, « Principem absque peccato eam universaliter tollere non

posse, aut ad eas angustias redigere ut hoc in opprobrium et contemptum ordinis ecclesiastici cedat, maxime cum haec immunitas jam ubique locorum et gentium, quibus christianum illuxit lumen, sit recepta, sitque veluti juris gentium, quod a nemine immutari potest, nedum abrogari. »

Praeter laudatos Auctores vide Benedictum XIV de Synod. Dioec. lib. IX cap. 9 num. 8; Ant. Dandinum Alteserra in Vindic. Jurisd. Eccl. lib. 1 cap. 2 et Emmanuelem Gonzalez in cap. 4 de immunitate.

§ 59.

DE ELECTIONE.

Apostolis vita functis, Episcoporum electio fuit penes Episcopos Provinciae cum Clero ac populo congregato. Hinc S. Athanasius ep. ad Episc. orthodox. n. 2 Opp. tom. 1 demonstrat, Gregorium in Sedem Alexandrinam invasisse ideo praesertim, quod ejus electio facta non fuerit « secundum verba Pauli, congregatis populis et spiritu ordinantium cum virtute D. N. Jesu Christi. » Et Apostoli, ut legimus Act. VI, Diaconos a multitudine designatos ordinarunt.

Ex hac eligendi forma, cujus nonnulla exempla in Sacra Scriptura habentur, Doctores aliqui sibi visi sunt rectissime posse concludere : 1° in electionibus Episcoporum suas partes tribuendas esse christianae plebi, idque jure divino; 2° injuriam proinde populo factam esse, dum eo jure vel ejus juris usu privatus est, nova eligendorum Episcoporum disciplina inducta; 3° denique eos qui in civitate imperant, quique populi jura complectuntur universa, posse sibi eas partes, quas in hujusmodi electionibus populus obtinuit, vindicare.

Verum ubinam exstat jus illud divinum, quo tota conclusio nititur? Nusquam quidem certe. Neque enim in Sacra Scriptura, neque in Traditione quidquam est, quo jus illud divinum probari possit. Sunt quidem in sacris litteris aliqua ejus rei exempla, sed nullum praeceptum, nulla lex, praescriptum nullum, unde ejus juris comprobandi argumentum vel probabile duci queat.

Praeterea si jus illud divinum exstitisset, initio saltem Ecclesiae, ab Apostolis Virisque Apostolicis semper et ubique servatum esset. At nusquam legimus Petrum et Paulum, et reliquos Apostolos in constituendis Episcopis populum adhibuisse. In Ecclesia Alexandrina, a Marco usque ad Heraclam et Dionysium Episcopos, sacrae electiones a Clero factae sunt, sine ullo suffragio et consortio plebis; quod scripsit S. Hieronymus ep. 146 ad Evagrium: « Nam et Alexandria, » inquit, « a Marco Evangelista usque ad Heraclam et Dionysium Episcopos, Presbyteri semper unum a se electum in excelsiori gradu collocatum Episcopum nominabant. » Sic etiam ex Historia Ecclesiastica liquet in aliquibus Ecclesiis interdum christianam plebem ad sacras electiones receptam, interdum quoque rejectam fuisse. Igitur munus ferendi suffragii vel testimonii, quod aliquando totius populi proprium fuit, divino jure ad eundem populum non pertinebat: idque duabus distinctis propositionibus egregie demonstrat Natalis Alexander Hist. eccl. saec. I dissert. 8. Sola proinde concessione et indulgentia Ecclesiae, suffragium et testimonium populi adhibitum est, tum ut optimi quique et vulgo probati Antistites eligerentur, quo spectat illud Cypriani epist. 63: « Episcopus deligatur, plebe praesente, quae singulorum vitia plenissime novit, et uniuscujusque actum de ejus conversatione perspexit; » tum etiam ne invito populo daretur

Episcopus: « Nulla ratio sinit, ut inter Episcopos habeantur, qui nec a Clericis sunt electi, nec a plebibus sunt expetiti, » ut ait S. Leo Magnus epist. 167 ad Rusticum cap. 1.

At vero sive ex can. 2 Concilii Nicaeni II, et can. 22 Concilii Constantinopolitani IV, quibus laici homines ab electionibus excludebantur, sive ex can. 33 dist. 63, quo sancitum est, ut Canonicis sine populi testimonio ac suffragio Episcopi eligerentur, sive denique ex consuetudine (unicuique enim harum trium sententiarum sui patroni exstiterunt), factum est, ut populus ab Episcoporum electionibus prorsus amoveretur, citius quidem in Graeca, quam in Latina Ecclesia; et apud Graecos jus omne eligendi sine ullo populi testimonio aut suffragio in Episcopis permansit: apud Latinos vero ad Canonicos vacantis Ecclesiae Cathedralis delatum est. Quod jus obtinebat, cum Decretales Gregorii IX prodierunt.

Nam etsi jure divino ex Christi institutione fixum et immutabile sit, neminem fore legitimum Ecclesiae Ministrum, « qui nec ab ecclesiastica et canonica potestate rite ordinatus, nec missus fuerit, » quae est definitio Concilii Trident. sess. 23 can. 7, quod tamen ad formam electionum attinet, Christus eam rem arbitrio Ecclesiae reliquit; quod ex varia Episcoporum eligendorum ratione manifestum est. Quia vero Romani Pontifices, ut lib. II § 28 demonstratum est, potestatem creandorum Episcoporum divinitus acceperunt, idcirco, sine eorum consensu et auctoritate Episcopum constituere fas est nemini; ipsi leges dederunt, ex quarum praescripto electiones fieri deberent, ortas de iisdem controversias dijudicaverunt, et rejectis iis qui non legitime electi, aut minus idonei erant, alios suo lubitu Episcopos constituerunt, atque etiam potestatem aliis datam, cum visum est id satius esse, ad se revocarunt. »

De electione Summorum Pontificum aliquid proferendum est. S. Gregorius lib. 5 epist. 20: « Cunctis, » inquit, « Evangelium scientibus liquet, quod voce dominica sancto et omnium Apostolorum Petro Principi totius Ecclesiae cura commissa est. Ipsi quippe dicitur: PETRE AMAS ME? PASCE OVES MEAS. » Reliqui vero Pontifices, S. Petri Successores, per electionem creati sunt; sed varia fuit eligendi Pontificis ratio pro varia temporum vicissitudine. Quatuor itaque tempora distinguenda sunt:

1° A *Lino*, qui, ut ait Eusebius Hist. eccl. 1. 3 cap. 2, « post Petri martyrium primus Ecclesiae Romanae Episcopatum suscepit, ad *Simplicium usque*, qui anno 467 Pontifex renuntiatus est. Tam longo temporis spatio Romani Pontifices, praesente ac testimonium dicente populo, tum Cleri *suffragio*, tum Episcoporum *judicio* electi fuerunt. Vacante autem Sede, Romanus Clerus in gravioribus totius Ecclesiae negotiis consulebatur, ejusque iudicia remotiores etiam Ecclesiae magni faciebant, quod praesertim ex S. Cypriani litteris manifestum est.

2° A *Simplicio ad Zachariam*, hoc est ab anno 467 ad annum 744. Jam ab anno 476 Odoacer Rex Herulorum, devicto Augustulo, Italia potitus erat. Mortuo autem Simplicio sancivit, ne novus Pontifex se inconsulto eligeretur. Quae res antea inaudita ut aliqua religionis specie contergeretur, Basilius Praefectus Praetorio ipsius Odoacris Vicarius dixisse fertur: « Admonitione beatissimi viri Papae nostri Simplicii, quam ante oculos semper habere debemus, hoc nobis meministis sub obtestatione fuisse mandatum, ut propter illum strepitum et venerabilis Ecclesiae detrimentum, si eam de hac luce transire contigerit, non sine nostra consultatione cujuslibet celebraretur electio. » Quare Baronius ad annum

483 § 11: « Vides, » inquit, « quibus artibus saeculares potestates immiscere se conatae sint in electione Romani Pontificis. Potuit forte rogasse eum Simplicius Papa, ut ad comprimendas turbas dissidiaque vitanda praesto esset futurae electioni Successoris Pontificis, non autem ut absque ejus consultatione electio haud fieret. » Verum Pontifices Simplicii Successores Odoacris legem contempserunt. Nam Symmachus P., in Conciliis Romae habitis an. 500 et 502, tum eam legem abrogavit, tum etiam statuit, ut ille Pontifex haberetur, qui consentientibus totius ecclesiastici Ordinis suffragiis creatus esset, aut si studia in partem diversam animos inclinarent, « vinceret sententia plurimorum; » quod decretum exstat apud Labbeum tom. 4 Conciliorum, et apud Gratianum cap. SI TRANSITUS PPAE dist. 79.

At vero Odoacer regno ac vita a Theodorico Gothorum Rege privatus est. Quo facto Theodoricus non solum confirmandi, sed etiam eligendi Romani Pontificis jus sibi usurpavit. Huic rei cum Clerus Senatusque Romanus primum obstitisset, deinde evitandi novi schismatis gratia assensus est, eaque lege res composita, ut in posterum more pristino Clerus eligeret Romanum Pontificem, quem Rex assensu suo confirmaret. Victis denique pulsisque Italia Gothis, cum Justinianus Roma potiretur, jus confirmandae electionis Romani Pontificis sibi arrogavit, quod jus Successores mordicus tenuerunt; quin imo, teste Anastasio in vita Agathonis, pro electionis confirmatione certam pecuniae summam exigebant. At Constantinus Pogonatus Imp. pristinam Ecclesiae libertatem restituit, voluitque ut Pontifex canonice electus sine ulla foedissimi tributi solutione, et sine ullo Imperatoris aut Exarchae consensu statim ordinaretur. « Verum, » ut ait Papebrochius in Conatu chronologico-historico

pag. 199 num. 3, « hujus privilegii usu frustrata videtur fuisse Romana Ecclesia, quamdiu sub graecis Imperatoribus fuit: nam usque ad regnum Longobardorum in Italia, et Zachariam Papam quarto post praedecessoris obitum die ordinatum, nemo fuit, cujus ordinationem non praecesserit sex hebdomadarum ut minimum interpontificium, plerumque autem mensium duorum et amplius; ut videatur Justinianus junior patri succedens nullam habere voluisse talis privilegii rationem, sed inhaesisse ei, quod idem Constantinus pater suus sub Leone dederat, ut relevaretur quantitas, quae solita erat dari pro ordinatione Pontificia facienda. » Eadem sententia est Cardinalis Baronii ad annum 686, num. 3. Sed Cajetanus Cenni, in notis chronologicis ad Anastasium in vita Canonis, et Mansius, in notis ad Baronium, putant ab Imperatore Justiniano II Pogonati Imperatoris legem abrogatam non fuisse, ideo quod ejus abrogationis nullum perspicuum documentum, nec indicium quidem ullum afferatur.

3°. A Zacharia ad Nicolaum II, hoc est ab anno 741 ad annum 1058. Zacharias itaque anno 741 Pontifex inauguratus est. Qui putant libertatem electionum, quam Pogonatus Imperator concesserat, a Justiniano II ademptam non fuisse, ii quoque censent, Joanni V, qui anno 685 primus post legem Pogonati electus Pontifex exstitit, omnium itidem primo contigisse, ut nec expectata, nec petita, Imperatoris confirmatione Pontificatum iniret. Qui vero de Imperatore Justiniano II non bene existimant, ii omnino contendunt Zachariam fuisse primum, qui sine ulla Imperatorum confirmatione totius Ecclesiae administrationem suscepit. Id vero apud omnes certum est, tum Zachariam, tum reliquos ex eo tempore Pontifices sese ab injusta obtinendae confirmationis servitute vindicasse.

Hoc loco illud unum monemus, omnem fidem merito denegari duobus canonibus, qui sunt apud Gratianum, nimirum canoni HADRIANUS 22 dist. 63, qui profertur his verbis: « Hadrianus autem Papa cum universa Synodo tradiderunt Carolo (Magno) jus et potestatem eligendi Pontificem, et ordinandi Apostolicam Sedem: » itemque canoni IN SYNODO 23 eadem dist. 63, in quo pseudopontifex Leo VIII, ad exemplum B. Hadriani, Othoni I Imperatori potestatem concessisse dicitur Romanum Pontificem eligendi. Utrumque hujusmodi canonem commentitium esse demonstrant Baronius ad annum 774 § 10 et ad annum 964 § 22, Petrus De Marca lib. 8 de Concordia cap. 12 § 9, et Sandinius in dissertatione 19 « de falsa Synodo sub Hadriano I circa jus eligendi Romanum Pontificem, et investituras concedendi Episcopis. »

4° A Nicolao II, hoc est ab anno 1058, ad nostra tempora. Nicolaus II, in Romano conventu Cardinalibus Episcopis « principaliter, » ut ait S. Petrus Damiani ad Cadolaum Parmensem Episcopum lib. 1 epist. 20, « potestatem dedit Romanum Pontificem eligendi, sic tamen ut reliquus Clerus et populus ad consensum novae electionis accederet. » Decretum habes apud Baronium ad annum 1059 § 25; apud Labbeum tom. 9 concil.; et apud Gratianum can. IN NOMINE DOMINI dist. 23; Alexander vero III, decreto edito in Concilio Lateranensi, quod exstat cap. LICET 6 de elect. sancivit, ut « ille absque ulla exceptione ab universali Ecclesia Romanus Pontifex habeatur, qui a duabus partibus (Cardinalium) concordantibus electus fuerit et receptus. » Itaque ab Alexandro III, ut annotavit Panvinius ad Platinam pag. 157, « Clero omnino et populo a Pontificis electione exclusis, ea ad Cardinales solos primum redacta est ad evitanda in posterum schismata. »

Qui de forma hujus electionis faciendae, de Conclavis disciplina et legibus plura nosse desiderat, consulat Joannem Devoti in Jure Canonico universo publico et privato ad tit. VI lib. 1 Decretalium.

Vacante Apostolica Sede, Germaniae Imperator, Galliarum et Hispaniarum Reges aliquot ab hinc saeculis consueverunt, Cardinalibus ad faciendam novi Pontificis electionem in conclavi congregatis, eorum singulis per unum ex iisdem Cardinalibus tanquam suum Legatum denuntiare, quemdam Cardinalem quem nominat, si Pontifex eligatur, sibi minime acceptum fore; quae denuntiatio vulgo dicitur *exclusiva*, ejusque exempla nostra etiam aetate non defuerunt. Id nonnulli Auctores originem habuisse putant ex Decreto Nicolai II quod refertur a Gratiano can. 1 distinct. 23: sed plerisque et gravioribus Doctoribus, qui citatum Canonem a Schismaticis depravatum fuisse non dubitant, ea sententia minime probatur; verosimile autem videtur Ecclesiam hujusmodi Principibus providentissime morem gessisse, ne inter eos et Apostolicam Sedem dissidia et scandala orirentur.

Si quis hanc rem penitus cognitam habere cupiat, videat Dissertationem Historicam criticam Joan. Georgii Estor quae inscribitur Commentatio de jure exclusivo, ut appellant, quo Caesar Augustus uti potest quum Patres Purpurati in creando Pontifice sunt occupati; Cennium in Bullario Basilicae Vaticanae tom. 3; P. Josephum Tamagna in Opere Origine e prerogativa dei Cardinali tom. 1 cap. 7; et P. Novaes Elementi della storia dei Sommi Pontifici tom. 13 part. 9.

Pirrhing, ad titulum de election. sectione 9, eam quaestionem pertractat, an nimirum Romanus Pontifex possit sibi Successorem eligere. Aliqui putant id fieri posse, et revera factum esse tum a S. Petro, qui sibi Successorem destinavit,

tum ab aliis Pontificibus, cum praesertim latere propter persecutiones cogebantur. Afferunt etiam exempla aliquorum Episcoporum, qui primis Ecclesiae saeculis, ut ait Baronius ad annum 426 § 13, « quos sanctissimos scirent, eos ad episcopale munus deligebant. »

Quod ad Episcopos attinet, certum est, primis Ecclesiae saeculis in more positum fuisse, ut Episcopi sibi successorem designarent. Sed Summus Pontifex Hilarius, Concilio duodequingenta Episcoporum Romae celebrato, quinque canones ad constituendam Ecclesiae disciplinam edidit, atque horum postremo cavet, « ne quis Episcopus sibi eligeret successorem. » Quod vero ad Pontifices pertinet, si annales et antiquae Ecclesiae monumenta perscrutemur, nullum perfecto certum exploratumque exemplum inveniemus ullius Pontificis, qui sibi Successorem elegerit. Contra vero compertum habemus, Bonifacium II, ut licentiae Regum Gothorum in designandis Pontificibus occurreret, habito Romae Concilio, elegisse Vigilium Diaconum qui sibi succederet, Clero consentiente, tum consensum suum jurejurando et chirographis confirmante. Cujus rei, utpote sacris legibus et libertati electionum contrariae, adeo Clericos et Bonifacium ipsum poenituit, ut Pontifex, alio congregato Concilio, decretum abrogaret, ignique traderet. Itaque si veteribus exemplis standum est, haec potius obstant hujusmodi electionibus, quam favent.

In hodierna vero disciplina videntur canones cum facto Bonifacii II consentire, quos Pirrhing magno numero congerit, et rationibus auctoritateque illustrat. Ad canones accessit decretum Pii IV, quo sancitum est, Pontificem, Cardinalibus quoque consentientibus, non posse Successorem sibi eligere. Raynaldus ad ann. 1561 § 9: « Occasionem, » in-

quit, « hujus sanctionis restituendae potius quam instituen-
dae, cum jam olim in Concilio Romano sub Bonifacio II
emanaverit, videtur ex parte innuere Victorellus in additio-
nibus ad vitam Pii IV, quam Diana part. 10 tract. 5 « De
potestate Pontificis eligendi sibi Successorem » retulit, quem
lector sciendi cupidus consulere potest, invenietque agitatum
inter Canonistas quaestionem, sit ne hoc jure, ut vocant, di-
vino an canonico vel naturali interdictam : quam etiam con-
troversiam doctissime more suo expendit Prosper Fagnanus
in 2 part. primi Decretal. cap. ACCEPIMUS de pactis num. 16.

§ 60.

DE REGIA NOMINATIONE.

Jam diximus atque etiam argumentis confirmavimus, non
jure divino, sed tantummodo indulgentia Ecclesiae factum
esse, ut olim christianus populus ad Episcoporum electiones
reciperetur, et proinde cum jus illud nunquam exstiterit,
neque etiam in Summos Principes transferri potuit. Non-
nulli itaque Canonistae aliam viam inierunt, ut jus Episcopos
eligendi vel nominandi Summis Principibus, adsererent, at-
que affirmare non dubitarunt, jus ipsum in *jure majestatico*,
sive in summo imperio contineri. Verum haec opinio mirum
quantum a veritate discrepat. Electio enim Episcoporum est
pars ecclesiastici regiminis, quod proinde ad Ecclesiam per-
tinet. Neque vero civile imperium omnia potest ideo quod
summum est : tum enim civilis, tum etiam ecclesiastica po-
testas summa est, utraque tamen in genere suo; et quem-
admodum civilium Magistratum eligendorum potestatem

Ecclesia non habet, sic etiam Principibus laicis nullum jus
est Magistratus ecclesiasticos sive Episcopos eligendi.

Id sapientissimi Principes facto ipso professi sunt; jus enim
suarum ditionum Episcopos nominandi per privilegia, aut
pacta et conventa a Sede Apostolica impetrarunt. Quapropter
Natalis Alexander Hist. eccles. saec XV et XVI diss. 41 art. 6
n. 7 : « Non prohibetur, » inquit, « Principibus, ne Episco-
pos Ecclesiis designent, si id ipsis ECCLESIA CONCESSERIT VEL
PERMISERIT; quod quidem eo casu praestabunt NON JURE IM-
PERII sed praesidii ad Ecclesiam juvandam, et nominatio re-
gia vim electionis habebit, quatenus Rex ut Ecclesiae defen-
sor, ut populi caput, seu ut persona inter Clerum et laicos
media, utrumque ordinem in negotio electionis Episcoporum
repraesentat, sive utriusque jura exercet, ECCLESIA CONCE-
DENTE. » Et Gaspar. Juenin in Commentario historico et dog-
matico de Sacramentis dissert. X cap. 5 art. 5 haec habet :
« Naturalis ratio docet ovibus non convenire, ut pascant ac
regant, sed tantum ut regantur et pascantur. Verum eligere
Pastores actus est regiminis et gubernationis; laicis igitur,
utpote ovibus tantum, nequaquam competit, nisi CONCESSERIT
ECCLESIA, ut revera alias indulsit, et nunc etiam Princi-
pibus indulget, cum facultatem facit, ut in regnis, quibus
praesunt, Episcopos nominent et praesentent Papae, a quo
canonice instituuntur. »

Jus igitur nominandi Episcopos a Romano Pontifice tri-
buitur, ab eoque nominatio regia confirmanda est; postquam
enim constiterit, eum, qui nominatus est, tanto munere di-
gnum esse, tum nominatio confirmatur, nominatus scilicet
Episcopus instituitur, et potestatem jurisdictionis conse-
quitur.

Episcopi ante consecrationem tum catholicam fidem profitentur

ex formula a Pio IV praescripta, tum fidelitatem et obedientiam Romano Pontifici promittunt, interposito jurejurando. De hujus jurisjurandi antiquitate et aequitate plures Canonistae scripserunt; sed vide Barthelium, celebrem Germaniae Canonistam eumque minime suspectum, in Opusculo de Pallio capite XI; et Thomassinum de vet. et nov. Eccl. disciplin. part. 2 lib. 2 cap. 46.

CAPUT II.

§ 61.

DE REBUS.

Res, circa quas ecclesiastica potestas versatur, in duas classes dividuntur, quarum prima regulam fidei et morum, et altera disciplinam respicit.

Definitiones fidei et morum ad Ecclesiam pertinere apud omnes catholicos certum est; « Principes christiani, » ait De Marca de Concordia Sacerdotii et Imperii lib. II cap. 6, « de fidei controversiis leges ferre non possunt, cum haec sit Ecclesiae Christi potestas, cui, ut columnae, fidei christiano praedicatio secundum Scripturarum et veteris Traditionis tenorem innitur. Unde perfidiam Arii non Constantinus, sed Synodus Nicaena discussit. Macedonium et Apollinaristas Synodus Constantinopoli coacta, non vero Theodosius Imperator haereseos damnarunt. Nestorii amentiam Synodus Ephesina, et Eutychetis delirium Chalcedonense Concilium, non Theodosius, aut Marcianus anathemate perculerunt. Hoc apertissime professi sunt ipsi Principes, ut in re certissima argumentis congerendis non sit opus. » Hac de re satis dictum est superioribus libris.

Disciplina vero ecclesiastica est vel *dogmatica*, vel *litur-*

ex formula a Pio IV praescripta, tum fidelitatem et obedientiam Romano Pontifici promittunt, interposito jurejurando. De hujus jurisjurandi antiquitate et aequitate plures Canonistae scripserunt; sed vide Barthelium, celebrem Germaniae Canonistam eumque minime suspectum, in Opusculo de Pallio capite XI; et Thomassinum de vet. et nov. Eccl. disciplin. part. 2 lib. 2 cap. 46.

CAPUT II.

§ 61.

DE REBUS.

Res, circa quas ecclesiastica potestas versatur, in duas classes dividuntur, quarum prima regulam fidei et morum, et altera disciplinam respicit.

Definitiones fidei et morum ad Ecclesiam pertinere apud omnes catholicos certum est; « Principes christiani, » ait De Marca de Concordia Sacerdotii et Imperii lib. II cap. 6, « de fidei controversiis leges ferre non possunt, cum haec sit Ecclesiae Christi potestas, cui, ut columnae, fidei christianae praedicatio secundum Scripturarum et veteris Traditionis tenorem innititur. Unde perfidiam Arii non Constantinus, sed Synodus Nicaena discussit. Macedonium et Apollinaristas Synodus Constantinopoli coacta, non vero Theodosius Imperator haereseos damnarunt. Nestorii amentiam Synodus Ephesina, et Eutychetis delirium Chalcedonense Concilium, non Theodosius, aut Marcianus anathemate perculerunt. Hoc apertissime professi sunt ipsi Principes, ut in re certissima argumentis congerendis non sit opus. » Hac de re satis dictum est superioribus libris.

Disciplina vero ecclesiastica est vel *dogmatica*, vel *litur-*

gica, vel externa. Dogmatica est, quae originem suam ipsi Christo acceptam refert. Hujusmodi sunt materia et forma Sacramentorum, itemque forma ecclesiastici regiminis, seu ecclesiastica Hierarchia quam divinitus institutam esse Tridentina Synodus definivit. Quae quidem nulli humanae potestati obnoxia sunt. Huc etiam spectat illud disciplinae genus, quae vulgo *fundamentalis, seu substantialis, sive dogmati adnexa* dicitur, quae videlicet ita dogmati cohaeret, ut salvo dogmate abrogari non possit. Talis est disciplina sanctissimam Eucharistiam adorandi quae cum dogmate realis praesentiae Christi tantam conjunctionem habet, ut eadem disciplina nequeat aboleri, quin simul veritati dogmatis detrahatur.

Disciplina *liturgica* est, quae ad Sacramenta, caeremonias, ritusque sacros, rerumque sacrarum dignitatem et reverentiam pertinet. Hoc disciplinae genus in potestate unius Ecclesiae positum est. « De ritibus, » ait De Marca in Prolegomenis ad libros de Concordia Sacerdotii et Imperii, « caeremoniis, Sacramentis, Cleri functione, conditionibus, censura, et disciplina canones a Conciliis, et decreta a Pontificibus Romanis, tanquam de materia sibi subjecta, frequentissime eduntur, et vix ulla proferri potest constitutio veterum Principum, quae hac de re lata fuerit ex mero potestatis saecularis imperio. Sequitas quidem hac in parte leges publicas videmus; sed non antecessisse juxta mentem Justiniani, qui Novella 83 ait, « ipsas leges post canones et ad illos fovendos edi. Quod discrimen si accurate expendissent neoterici quidam, non adeo se absurdis opinionibus implicuissent, quibus auctoritatem Principum ultra limites a Deo praescriptos porrigunt. »

Denique disciplina *externa* ea est, quae externam Ecclesiae gubernationem, ex. gr. electiones Praelatorum, ipsorum,

jurisdictionem, formam ecclesiasticae administrationis, judiciorum ordinem determinat, vel externas fidelium actiones, quatenus christiani sunt et Ecclesiae membra, moderatur. Hoc disciplinae genus *politiam ecclesiasticam* vocavit forte omnium primus Theodoretus Histor. Eccles. lib. I cap. 8, ubi de Nicaenis Patribus verba faciens sic loquutus est: « Post haec rursus in unum convenientes de ecclesiastica politia viginti leges conscripsere. »

Harum Institutionum initio diximus, Regalistas nihil non moliri, ut res quae ad Religionem pertinent, si non omnes, at eas certe, quae vel externae, vel rei temporali adnexae sunt, civili imperio subjiciant. Multa etiam circa matrimonium, causasque matrimoniales, et temporalia Ecclesiae bona eidem imperio concedunt. Quibus de rebus cum breviter dilucideque disserendum nobis sit, dicemus: 1° de rebus spiritualibus; 2° de matrimonio et causis matrimonialibus; 3° de rebus spiritualibus rei temporali adnexis; 4° denique de bonis Ecclesiae temporalibus.

§ 62.

DE REBUS SPIRITUALIBUS.

Spirituales dicuntur illae res, quibus Deus colitur, et homines ad aeternam salutem ducuntur, uti sunt Sacramenta, Missae Sacrificium, dies festi, preces sacrae, vota, jejunia, et caetera ejusdem generis.

Jam vero in iis omnibus, quae ad cultum Dei et salutem animarum spectant, omnis a Christo potestas docendi, jubendi, judicandi, puniendi et solvendi Ecclesiae tradita fuit;

idque variis harum Institutionum locis satis probasse confirmamus, proindeque necesse non est, novis argumentis et rationibus eandem rem confirmare, sed potius operae pretium esse arbitramur, opiniones contrarias refutare.

Itaque aiunt, *essentialia* Religionis christianae ab *accidentalibus* discernenda. *Essentialia* autem nominant tum quae ad doctrinam fidei morumque praecepta, tum quae ad Sacramenta et sanctissimum Missae Sacrificium pertinent, et haec tantummodo asserunt in potestate Ecclesiae posita esse. Caetera vero omnia, quae *accidentaliter* vocant, in potestatem summorum Principum conferunt.

Adversus hanc opinionem, quae praesertim proxime elapso saeculo propagari coepta est, facit ea Tertulliani sententia cap. 21 de praescript. : « id scilicet esse dominicum et verum, quod sit prius traditum, id autem extraneum et falsum, quod sit posterius immissum. » Apostoli, Concilia, Summi Pontifices et Episcopi disciplinae canones perpetuo condiderunt, neque ab ullo Scriptore catholico eorum potestas in controversiam adducta est, neque etiam adduci potuit : enimvero ex Sacris Litteris apertissime docemur, christiani populi curam et regimen Petro, et Apostolis, eorumque Successoribus traditum ab ipso Christo fuisse ; S. Paulus Act. XX, 28 apertis verbis pronuntiat : « Spiritus Sanctus posuit Episcopos regere Ecclesiam Dei. » Jam vero Ecclesia regitur non sola fidei morumque doctrina, sed etiam legibus disciplinae ; imo vero *REGERE* proprie vereque significat *ordinare, gubernare, moderari* quae ad externam gubernationem pertinent. Hinc opinio eorum, qui Principibus potestatem tribuunt ferendarum legum de externa disciplina, « mihi videtur, » ait B. Cardinalis Thomassius opusc. 16 tom. 7, « continere haeresim oppositam revelationi divinae, quam nobis Dominus manifestavit in li-

bris novi Testamenti. Disciplina enim exterior et visibilis Ecclesiae sita est in regimine Ecclesiae visibilis ; quod regimen non homo, sed Deus non Regibus, sed Episcopis dedit, ut Deus ipse revelavit per os Apostoli dicentis : « Attendite vobis et universo Gregi, in quo vos Spiritus Sanctus posuit » Episcopos *REGERE* Ecclesiam Dei. »

Neque dicas, externas res omnes in Principum potestate sitas esse ; quippe Ecclesia non puros spiritus regit, sed homines corpore et spiritu concretos, adeoque societas externa est et visibilis. Praeterea consequeretur, non Ecclesiae, sed civili Imperio potestatem esse circa doctrinam fidei et praecepta morum, Sacramentorum administrationem, liturgiam, caeremonias divini cultus, aliaque id genus, quae actibus rebusque externis et visibilibus constant, quod nemo catholicus affirmabit.

Verum Canonistarum aliqui aliam favendi Principibus rationem excogitarunt. Dicunt enim, catholicos Principes esse Ecclesiae sacrorumque canonum tutores, « quos scilicet, » ut ait Concilium Tridentinum sess. 25 cap. 20 de reform., « Deus sanctae fidei Ecclesiaeque protectores esse voluit. » Istud vero officium tuitionis sacrorum canonum ita dilatant, ut ex tutoribus legislatores faciant, cumque juribus decertare nequeant, ad facta confugiunt, afferuntque Imperatorum exempla, qui jure tuitionis de externa disciplina leges ediderunt, et praesertim Justinianum laudant, qui in rescripto ad Dacianum Metropolitam Bizacii in Africa sibi jus attribuit « Disciplinae in melius augendae. »

Sed in primis videndum est, quae sit, hujusmodi tuitionis vis et potestas. Joannes Domat, auctor valde doctus, Jur. Publ. lib. I tit. 19 ita scribit : « Ad potestatem et officium Principum pertinet praestare Ecclesiae suarum ditionum to-

tum id protectionis et auxilii, quo potest indigere. Atque hujus rei causa Principes christiani plures edidit leges ad imperandam custodiam et executionem legum Ecclesiae, uti videmus in Codicibus Imperatorum christianorum Theodosii et Justiniani, et in edictis Regum Francorum, qui iis complexi sunt innumeras leges Religionem respicientes. Id autem non ipsi fecerunt quasi ad condendos canones, vel ut se legislatores aut iudices ecclesiasticarum rerum erigerent, ac si in eis inesset potestas ad ordinandas res ecclesiasticas, sicuti inest ad ditiones suas gubernandas; sed fecerunt solum ad tuendam observantiam legum, quas Ecclesia et potestates spirituales, quibus Deus Ecclesiae regimen commisit, condiderunt, et ad defendendam et promovendam executionem quoad ea, quae in istis legibus sunt ad ordinem exteriorum spectantia. » Certum itaque est, tuitionis officium, illud quidem nobile et Christiano Principe dignum, in Ecclesia defendenda, non in ea regenda versari.

Quod vero ad exempla pertinet, Justinianus leg. 13 Cod. de sent. et interloc. decernit, « non exemplis, sed legibus iudicandum; » et Innocentius III c. 27 de elect. : « Non debemus, » inquit, « attendere solummodo quid factum sit, sed potius quid sit faciendum. » Jam vero Beveregius, inter Protestantos notissimus et celeberrimus, in Prolegomenis ad Synodicon, sive Pandectas canonum ab Ecclesia Graeca receptorum, num. 2 : « Si de fide, » ait, « loquamur christiana, et legibus ad ecclesiasticam spectantibus disciplinam, ipsi etiam Imperatores christiani ingenue multoties professi sunt, nihil sibi juris in istiusmodi sancendis legibus tributum esse. Sic Constantinus Magnus, Valentinianus, Marcianus, Theodosius, alique. Quin ipse etiam omnium peritissimus legum Imperator Justinianus in ea fuit sententia, leges nempe civiles

non praecedere debere, sed sequi ecclesiasticas, idque sine dedignatione. » Quapropter verissime dictum est a Natali Alexandro Hist. eccles. saec. VI cap. 7 art. 2 : « Leges de rebus ecclesiasticis a saecularibus Principibus conditae nullius sunt momenti, nisi ab Ecclesia ratae habeantur. »

§ 63.

DE MATRIMONIO.

De matrimonio duae sunt quaestiones, quae in Jure publico ecclesiastico instituuntur. Prima est : cuius potestas sit impedimenta matrimonium dirimentia constituendi? Altera est : quisnam in causis matrimonialibus sit iudex legitimus, sive, ut aiunt, competens? A prima initium facimus.

Potestatem constituendi impedimenta matrimonium dirimentia alii solis Principibus, alii Ecclesiae soli, alii tum Ecclesiae, tum Principibus tribuerunt. Priorem sententiam docuerunt Protestantes, qui matrimonium duntaxat humanum et civilem contractum arbitrantur. Ex hoc errore consequitur, absolutam Regibus esse in matrimonio potestatem, quandoquidem humani civilesque contractus saecularium Principum legibus in unaquaque societate continentur. Hanc sententiam anathemate perculit Concilium Tridentinum sess. 24 de sacr. matrim. can. 4. : « Si quis dixerit Ecclesiam non potuisse constituere impedimenta matrimonium dirimentia, anathema sit. »

Protestantium sententiam sequutus est Marcus Antonius De Dominis Archiepiscopus Spalatensis lib. 3 de Repub. Christiana cap. IV, eamque tueri acerrime conatus est. Con-

tendit enim « contractum societatis inter virum et uxorem, cum sit totus humanus et corporalis et ad effectum naturalem directe initum, ad potestatem ecclesiasticam, quae tota in se spiritualis est et ad spiritualia spectans, non posse jure divino pertinere. » Verum dum haec de matrimoniis Christianorum dicuntur, nihil in eis est nisi falsum et quidem a fide Catholica alienum. In primis enim Apostolus Paulus ad Ephesios cap. 4 v. 24 : « sicut, » inquit, « Ecclesia subjecta est Christo, ita et mulieres viris suis in omnibus : Viri diligite uxores vestras, sicut et Christus dilexit Ecclesiam et seipsum tradidit pro ea... Sacramentum hoc magnum est, ego autem dico in Christo et in Ecclesia. » Ex quibus innuitur, matrimonium Fidelium in lege nova conjunctionis Christi cum Ecclesia signum esse, et sicut Christus per charitatem et gratiam Ecclesiae conjungitur, ita etiam in matrimonio conjuges per gratiam Christi copulantur. Potissimum vero matrimonium Fidelium sacramentum esse apertissime ex universali Ecclesiae traditione demonstratur. Patres enim et Concilia passim matrimonium rem sacram et divinam, gratia praeditam, nec non expresse Sacramentum vocant; quorum testimonia apud Theologos dogmaticos passim invenies. Huc illud accedit, quod omnes Orientis et Occidentis Ecclesiae una et mente et voce de hoc dogmate perpetuo consenserunt, atque mirifice consentiunt etiam post schisma, siquidem Graeci matrimonium non simpliciter mysterium vocant, sed unum ex septem mysteriis, quae per Spiritum Sanctum operantur, et spiritualem effectum continent. « Cum igitur, » sunt verba Concilii Tridentini sess. 24 de sacr. matrim., « Matrimonium in lege Evangelica veteribus connubiis per Christum gratiae praestet, merito inter novae legis Sacramenta enumerandum Sancti Patres nostri, Concilia et univer-

salis Ecclesiae traditio semper docuerunt. » Et can. 1 : « Si quis dixerit matrimonium non esse vere et proprie unum ex septem legis Evangelicae Sacramentis a Christo Domino institutum, sed ab hominibus in Ecclesia inventum, neque gratiam conferre, anathema sit. » Nihil autem novi a Patribus Tridentinis definitum est. Antea enim id ipsum ab Eugenio IV, in Instruct. Armenorum, imo et multo prius a Lucio III, in Concilio Veronensi anno 1184; et ab Innocentio III, in Lateranensi anno 1215, aliisque in Conciliis definitum fuerat.

Verum idem Marcus Antonius De Dominis, postquam contra Matrimonii sanctitatem multa evomuit, illud denique addit, quod etiamsi matrimonium sacramentum esset, tamen omnis in illud potestas ad Principes pertineret, nulla autem ad Ecclesiam. « Quia, » ut ait, « supernaturalis haec conditio et ratio sacramenti supervenit matrimonio jam plene et perfecte in usu civilis contractus constituto, eo scilicet modo quo perfectae jam tabulae additur coelata corona, vel phrygium opus vestibus. » Jam vero Concilium Tridentinum sess. 24 in Decr. Sacr. Matr. : « gratiam, » ait, « quae naturalem illum amorem perficeret, et indissolubilem unitatem confirmaret, conjugesque sanctificaret, ipse Christus venerabilium Sacramentorum institutor atque perfector sua nobis passione promeruit. » Igitur si per Christi gratiam, qua potissimum veri Sacramenti ratio continetur, indissolubilis unitas, sive nexus, sive vinculum quod ex maritali consensu emanat, confirmatur, conjugesque sanctificantur, plane intelligitur eandem indissolubilem unitatem ad Sacramenti dignitatem evectam fuisse. Praeclare S. Thomas in Suppl. quaest. 42 art. 3 : « actus exteriores et verba exprimentia consensum directe faciunt nexum quemdam, qui est Sacramentum matrimonii, et hu-

jusmodi nexus ex virtute divinae institutionis dispositive operatur ad gratiam. » Itaque Matrimonium et Sacramentum non sunt duae res, sed una eademque, quatenus nexus ipse matrimonialis Sacramentum est. Quapropter Concilium Tridentinum sess. 24 can. 1 : « Si quis dixerit matrimonium non esse vere et proprie unum ex septem legis Evangelicae Sacramentis, anathema sit. » Igitur si, quemadmodum Marcus Antonius De Dominis affirmare non dubitavit, « ratio Sacramenti superveniret matrimonio jam plene et perfecte constituto, eo scilicet modo, quo perfectae jam tabulae additur coelata corona, vel phrygium opus vestibus, » illud profecto consequeretur aliud esse Matrimonium, et aliud Sacramentum, adeoque Matrimonium non vere et proprie Sacramentum esse, quod ex citato Tridentini Canone manifeste haereticum est.

Verum de priori sententia satis dictum sit. Quid vero dicemus de nonnullis Auctoribus, qui cum haereticis sentire, et catholici videri volunt? Hi scilicet definitionem Concilii Tridentini sess. 24 de Sacram. Matrim. can. 4 : « Si quis dixerit Ecclesiam non potuisse constituere impedimenta Matrimonium dirimentia, anathema sit, » malis artibus eludere conati sunt. Joannes Launois, in opere De regia in Matrimonium potestate, interpretatus est, *Ecclesiae* nomine designatum a Tridentinis Patribus fuisse non ordinem Sacerdotum, sed universum Fidelium coetum, et in primis Reges atque Principes, ad quos ea potestas proprie pertinet, et quorum nomine et auctoritate ab ordine Sacerdotali exercetur. Pravam Launoii doctrinam compressit Auctor « Observationum in librum M. J. Launoii Theologi Parisiensis qui inscribitur De regia in Matrimonium potestate, » ubi et malam Launoii fidem testibus corrumpendis, truncandis, et adulterandis,

et ejus fallacias, aliaque id genus ingenio Scriptore prorsus indigna detexit. Joannes etiam Gerbesius, in « tractatu pacifico de potestate Ecclesiae et Principum super impedimenta Matrimonii Parisiis 1693, » eandem perversam doctrinam refutavit.

Neque felicior fuit Canonicus Litta Mediolanensis, alius etiam erroribus famosus, in suo Opere italice conscripto « Del diritto di stabilire gl'impedimenti derimenti il Matrimonio. » Siquidem contendit vocem *constituendi* in praedicto Canone a Tridentinis Patribus adhibitam, ubi definiunt Ecclesiam potuisse constituere impedimenta matrimonium dirimentia, significare non proprie *constituere*, sed tantum *proponere* impedimenta matrimonium dirimentia idque Ecclesiam praestare adhibitae publicae utilitatis et honestatis rationibus, quibus optimi quique Principes ad eadem impedimenta adoptanda, suae auctoritate roboranda moveantur. Hac itaque in re nihil Ecclesiae prescriptio valet, nisi quae proposuerit, eadem Principum auctoritate confirmentur. Igitur haec opinio Protestantium opinioni plane congruit, qui omnem Principibus potestatem in constituendis impedimentis tribuunt, Ecclesiae nullam.

Hos sequuti sunt Petrus Tamburinus, Thomas Nestius, alique qui commemorari non merentur, eorumque pravitas opinionum compressa fuit a Petro Deodato Nicopolitano in praeclaro Opere quod inscribitur : « Defensio Tridentinorum Canonum de Ecclesiae potestate in impedimenta matrimonium dirimentia. » Praeterea Pius VI, in Bulla *AUCTOREM FIDEI*, quae ab omnibus Ecclesiis recepta fuit, eosdem errores merito condemnavit, ut infra videbimus.

Alteram sententiam, quae eam potestatem uni Ecclesiae tribuit, nos tuemur cum Catholicis fere omnibus. Ex quo

enim matrimonium ad dignitatem Sacramenti elatum est, potestatem impedimenta dirimentia constituendi ad unam Ecclesiam pertinere oportet, quae ab ipso Deo collatam habet circa res spirituales jurisdictionem. Hujus argumenti vim perspexit Calvinus ipse lib. 4. Institut. cap. 19 § 17. « Ubi enim semel, » inquit, « obtinere Catholici Matrimonium esse Sacramentum, conjugaliū causarum cognitionem ad se traxerunt, quippe res spiritualis erat profanis Judicibus non attrahenda. »

Tertiam denique sententiam, quae hanc potestatem tum Ecclesiae, tum Principibus concedit, amplexati sunt pauci numero Doctores cum Sanchez, qui lib. 7 disp. 3 num. 2 haec habet: « absque dubio dicendum est, posse Principem saecularem ex genere et natura suae potestatis matrimonii impedimenta dirimentia fidelibus sibi subditis ex juxta causa suis legibus indicere eo pacto quo id Pontifex Summus potest. » Fatetur autem hanc potestatem ob reverentiam Sacramenti reservare sibi Pontifices potuisse, quare Principes modo nequeunt impedimenta matrimonium dirimentia constituere. Eandem sententiam tradit Petrus Soto lib. 4 de matrim. in fine. Verumtamen ab hujusmodi sententia valde distat opinio Canonici Litta Mediolanensis, quam ante retulimus, quae omnem Ecclesiae potestatem hac in re adimit: sententia autem Sanchezii de potestate ipsius Ecclesiae nihil detrahit.

Nos vero sententiam nostram explicantes primum affirmamus, Ecclesiae potestatem esse impedimenta matrimonium dirimentia constituendi, et eam quidem non precariam, neque a Principibus acceptam, sed omnino propriam et nativam. Id probatur ex natura christiani matrimonii, quod prorsus spiritualis est, idque argumenti genus in secunda sententia expo-

nenda breviter attigimus. Deinde confirmatur ex usu Ecclesiae, quae vel a prima aetate hanc potestatem semper et ubique in ipsos quoque Principes explicavit. In hoc argumento egregie versatus est Gerbesius in tract. de potestate Ecclesiae et Principum super impedimentis matrimonii, ubi, testes Van-Espenio Juris Ecclesiastici universi part. 2 tit. 13 cap. 1 n. 18, « plura antiquitatis testimonia et exempla, quae Ecclesiae potestatem ponendi impedimenta matrimonii evincunt, per omnia saecula deducit, ostenditque hanc auctoritatem accepisse Ecclesiam a Christo, eamque jure proprio a primis saeculis usque ad haec tempora semper hac auctoritate usam fuisse, eamque quodammodo necessariam esse, ut Ecclesiae Pastores providere queant, quo fideles matrimonium ita ineant, ut Sacramenti effectum spirituales assequantur. » Quamobrem idem Van-Espenius eod. cap. num. 10 concludit: « Igitur filium Traditionis insequuta Synodus Tridentina recte anathema dixit in eum qui dixerit: Ecclesiam non potuisse constituere impedimenta dirimentia, vel in iis constituendis errasse. » Hanc autem potestatem non ex Principum indulgentia tacita vel expressa in Ecclesiam mansisse, sed in omnino propriam et a Christo collatam esse, tum multis aliis gravissimis rationibus, tum praecipue ex can. 3 Tridentinae Synodi sess. 24 de matrim. demonstratur. Sed praestat audire Pium VI, in suis litteris ad Card. Archiepiscopum Meclinensem die 2 februarii 1782 datis, in quibus ita disserit: « Notum etiam est, quod can. 3 ejusdem sessionis 24 definitum est, posse Ecclesiam constituere, ut plures gradus impediunt ac dirimant. Cum ergo nullo unquam tempore dogma fidei falsum esse possit, necesse est, ut ab Ecclesiae origine et omni anteacto tempore verum fuerit, et omni consequenti aetate verum futurum sit, Ecclesiam ea, quae a

Concilio asseritur, potestate pollere. At si tacite saltem Principum requireretur ad habendam potestatem concessio, sequeretur illud primis Ecclesiae temporibus sub Principibus nimirum ethnicis verum esse non potuisse, neque hoc tempore verum esse posse illis in locis, in quibus Christi fideles degunt sub infidelium dominatione, et si ob aliquam, ut vocant, rationem Status Principes revocata ea, quae obtenditur, indulgentia et concessione, abrogare sancita ab Ecclesia impedimenta valerent, fieri posset ut verum esse desineret quod a Tridentino definitum est, idque portentis existeret, ut aliquando dicendum foret Ecclesiam non posse, quod Ecclesiam posse Spiritus Sanctus OEcumenicae Synodi oraculo declaravit. » Sed rem plane confecit idem Pontifex in Bulla dogmatica AUCTOREM FIDEI adversus Synodum Pistoriensem, ubi sub numero 59 ita declarat atque definit: « Doctrina Synodi ad supremam civilem duntaxat potestatem originarie spectare, contractui matrimonii apponere impedimenta ejus generis, quae ipsum nullum reddunt, dicunturque dirimentia, quod jus originarium praeterea dicitur cum jure dispensandi essentialiter connexum, subjungens supposito assensu vel conniventia Principum potuisse Ecclesiam constituere impedimenta dirimentia ipsum contractum matrimonii, quasi Ecclesia non semper potuerit ac possit in Christianorum matrimoniis jure proprio impedimenta constituere, quae matrimonium non solum impediunt, sed et nullum reddant quoad vinculum, quibus christiani obstricti teneantur etiam in terris infidelium, in eisdemque dispensare: » CANONUM 3, 4, 9, 12 SESS. 24 CONCILII TRIDENTINI EVERSIVA, HAERETICA.

Secundo loco affirmamus, Principibus laicis potestatem non esse impedimenta matrimonium dirimentia constituendi. Id autem intelligimus de matrimoniis christianorum, cum nemo

dubitet, quin Principes valeant infidelium nuptiis, quae contractus mere naturales et civiles sunt, tum quod ad civiles effectus, tum quod ad vinculum conjugale pertinet, impedimenta ponere. At matrimonii christiani vinculum ab Principum voluntate non pendet: namque res sacra et spiritualis effecta est, ac proinde potestati Ecclesiae attributa.

At vero quatenam adversariis ratio est, quamobrem ea potestas in Principes conferatur? Matrimonium aiunt, quamvis ad Sacramenti dignitatem elatum sit, suapte natura tamen et primo loco naturalem civilemque contractum esse: omnes vero contractus propter bonum publicum auctoritati Principum obnoxios esse, eaque de causa matrimonii contractum a Principibus irritum fieri posse. Neque eo casu, uti adversarii regerunt, civiles leges Sacramentum attingunt, sed contractum unum tollunt irritumque faciunt; sublato autem civili contractu, qui est materia Sacramenti, nequit Sacramentum amplius consistere, quia sine materia nullum Sacramentum conficitur.

Verum prorsus negamus, in civili contractu materiam Sacramenti sitam esse, sed in contractu ad praescriptum ecclesiasticarum legum celebrato; quapropter S. Thomas in supplement. quaest. 34 art. 4 ad 4: « Sicut Deus, » inquit, « non conjungit illos, qui subjunguntur contra divinum praeceptum, ita nec conjungit illos, qui conjunguntur contra Ecclesiae praeceptum, quod habet eandem obligandi efficaciam, quam habet divinum praeceptum. » Id perspicuum est ex facto et consensu totius Ecclesiae; ea namque matrimonia, quae contra leges a Conciliis et Summis Pontificibus lata contracta essent, irrita perpetuo habita sunt. Saeculares quidem Principes possunt matrimoniis contrahendis leges dare; sed unaquaeque lex tantum valet, quantum est in potestate

Legislatoris. Cum igitur saecularium Principum potestas res tantummodo temporales ac civiles moderetur, consequitur eorum leges circa matrimonia in ordine solum civili ratas esse, adeo ut matrimonia adversus eas leges inita, civilibus effectibus, quantum scilicet attinet ad dotem, successionem, haereditatem et alia hujus generis, priventur: spirituale autem christiani matrimonii vinculum ejus ordinis est, ut civiles leges ad eum pertingere nullo modo possint. Huc pertinet caput I de sponsal. et matrim., ubi matrimonium inter virum Francum et mulierem de Saxonia, repugnante civili lege, contractum a Synodo Triburiensi validum declaratum est, et rubrica ejusdem capituli enuntiatur his verbis: « Matrimonium solo consensu contrahitur, nec invalidatur, si consuetudo patriae non servetur. » Huc facit etiam communitio Cleri Gallicani ad Ludovicum XIII de regio ipsius edicto, quo nuptiae a filiisfamilias initaes absque parentum consensu nullae et invalidae decernebantur. Clero autem Gallicano ea de re admodum sollicito et anxio responsum est: « Verba ista VALIDE ET INVALIDE CONTRACTA MATRIMONIA non esse aliter explicanda, quam per solam relationem ad contractum civilem. » Et S. Thomas in supplemento quaest. 57 art. 2 explicans, cur legalis cognatio ex adoptione orta matrimonium dirimat, inquit, « quia filius adoptatus conservatur in domo patris adoptantis, sicut filius naturalis, ideo legibus humanis prohibitum est inter tales matrimonium contrahi, et talis prohibitio est per Ecclesiam approbata, et inde est, quod legalis cognatio matrimonium impediat. » Et ad 4: « Dicendum, » inquit, « quod prohibitio legis humanae non sufficeret ad impedimentum matrimonii, nisi interveniret Ecclesiae auctoritas, quae idem etiam interdicit. » Ex quibus omnibus satis exploratum est, potestatem impedimenta dirimentia jure

proprio constituendi ad Ecclesiam certe pertinere; Principibus vero integrum esse suis subditis contra civiles leges copulatis, licet ea matrimonia ratione Sacramenti et vinculi inde prognati valida sint, effectus civiles denegare; idque satis est ad eos in officio continendos, ne Principum leges contemnant. Subditi enim a similibus nuptiis facile abstinent, dum plane norunt ex civilium effectuum privatione gravissima damna tum sibi, tum liberis imminere.

Putamus rem gratam et utilem facturos, si in medium proferamus gravissima verba, quibus facultas theologica Lovaniensis a Carolo Lotharingiae Duce sententiam rogata respondit. Sunt autem hujusmodi: « Extra dubium esse positum, penes saeculares Principes esse potestatem irritantia impedimenta statuendi respectu matrimoniorum non baptizatorum sibi subditorum, quatenus primis Ecclesiae saeculis impedimenta matrimonii a Principibus tum ethnicis, tum christianis constituta admisit Ecclesia. Saeculo quarto Theodosius, christianus pientissimusque imperator, decretum tulit, quo consobrinorum matrimonia irrita decernebantur; cujus decreti cum elogio meminit S. Ambrosius, ep. 66 ad Paternum.

» Nunquam Principes saeculares potuerunt irrita facere matrimonia fidelium, quoad omnes effectus, nisi consentiente, et robur addente Principum edictis ipsa Ecclesia. Haec decet S. Thomas (quem passim Theologi sequuntur): namque tametsi jus aliquod in matrimonia potestati civili competere non diffiteatur, dum dicit, l. 4 sent. dist. 34 q. 1 art. 1 ad 4, jure naturae, divino, ecclesiastico, et civili impedimenta dirimentia constitui posse; circa Christianorum tamen matrimonia, eorum esse restrictam potestatem asserit, dum ait, l. 4 dist. 42 q. 2 art. 2 ad 4: PROHIBITIO LEGIS HUMANAE NON SUFFICERET AD IMPEDIMENTUM MATRIMONII, NISI INTERVENIRET ECCLESIAE AUCTORITAS, QUAE IDEM ETIAM INTERDICIT. Quae verba saltem de fidelium matrimoniis intelligi debent, cum nemo sit qui in dubium revocet, utrum Principes saeculares matrimonia infidelium, seu non baptizatorum, quoad omnes effectus, irritare valeant. Idem factis historicis valet demonstrari. Pallavicinus enim lib. 22 Hist. Conc. Trid. c. 4 refert, Regis Galliae oratores diu multamque instittisse apud Patres Concilii, ut matrimonia filiorumfamilias, non consentientibus parentibus contracta, irritarentur; quod Patres post diuturnum examen multis et gravibus de causis abnuerunt. An ita per

oratores institisset Rex Galliae, si penes se hanc potestatem esse reputasset? An Ecclesia abnuente generale impedimentum constituere pro omnibus christianis fidelibus, Rex Christianissimus pro suis subditis legem irritantem non tulisset?

» Hoc tamen Galliae Reges nunquam attentarunt, et proinde id esse posse non existimarunt; varii quidem Galliae Reges matrimonia filiorumfamilias absque parentum consensu contracta, nulla et irrita declararunt; at quoad effectus civiles tantum, quod eorum non excedit potestatem. Talia autem matrimonia quod effectus tantum civiles esse irrita patet ex Ludovici XIII responso: Hic enim Galliae Clero super dicta clausula sollicito et anxio respondit, NON VALIDE CONTRAHI, intelligi QUOAD EFFECTUS CIVILES: quorsum tam inquieti Cleri Gallicani sollicitudo, ut Regis edicti tolleretur ambiguitas, si Principi saeculari potestas competeret contractus matrimoniales sic irritandi, ut nec naturale vinculum inducere, nec Sacramenti materia esse possint?

» Igitur qualiscumque sit quorundam Galliae Parlamentorum circa talia matrimonia praxis et sententia, si ambigua sit, ad praedictam Ludovici XIII declarationem, et ad mentem illius est explicanda; si vero inveniatur adversa, per eadem erit emendanda.

» Ecclesiae Gallicanae circa talia matrimonia sententiam manifestam facit Habertus, Cleri Gallicani nomine scribens adversus Regii edicti detractores sub titulo OPTATI GALLI sic ait: TANQUAM DIVINI JURIS INTERPRETIS AC ORACULI DE VERITATE, DE VALIDITATE, SUBSTANTIA, CAUSIS, PARTIBUS, CONTRACTU CONSENSUQUE, UT MATERIA ET FORMA, CONDITIONIBUSQUE, EFFECTISQUE SACRAMENTI MATRIMONII DECERNERE, UNIUS ECCLESIAE EST: ID FIDEI CAPUT ESSE NEMO DUBITAT ORTHODOXUS.

» Quod si tanquam fidei caput in ipsismet Gallis adstruitur, soli Ecclesiae competere potestatem statuendi condiciones requisitas ad validitatem contractus matrimonialis, quatenus ad Sacramentum ordinem habet, potestati civili jus non est adscribendum, quo valeat contractum matrimonialem irritum facere, nisi in ordine ad effectus civiles. Ipse Van-Espenius, quem nemo suspicabitur nimium Ecclesiasticis fuisse, Ecclesiae jus tribuit impedimenta matrimonii dirimentia privative statuendi; sic enim scribit Juris-Eccl. Univ. p. 2, l. 1 tit. 13: QUIDQUID SIT, HOC CONSTAT, JAM PLURIBUS SAECULIS, ECCLESIAM, ET QUIDEM PRIVATIVA AUCTORITATE, ET CUM EXCLUSIONE PRINCIPUM SAECULARIUM IMPEDIMENTA DIRIMENTIA INTER CATHOLICOS ORDINASSE, EAQUE PRO TEMPORE ET LOCORUM CIRCUMSTANTIS NONNUMQUAM EXTENDISSE, VEL LIMITASSE, AUT ETIAM RELAXASSE: AC PER CONSEQUENS

NEGARI NON POTEST, QUIN ECCLESIA HAC POTESTATE A PRIMIS SAECULIS PACIFICE USA SIT.

» Constat etiam, impedimenta matrimonii stetisse auctoritate Ecclesiae, quae Principes saeculares cessare volebant; nam cum Theodosius statuisset irrita matrimonia in secundo gradu consanguinitatis, illud decretum sic suum fecit Ecclesia, ut cum Arcadius et Honorius illud revocassent, hoc minime obstante idem impedimentum perseveraverit. »

§ 64.

DE CAUSIS MATRIMONIALIBUS

Tridentina Synodus sess. 24 de matr. can. 12 generatim definit: « Si quis dixerit causas matrimoniales non spectare ad iudices ecclesiasticos, anathema sit. »

« Non exinde tamen, » verba sunt Benedicti XIV de Synod. Dioec. lib. IX cap. 9, « quod causae matrimoniales fori sint ecclesiastici, fas erit Episcopo quidquid matrimonium attingit, sibi suoque tribunali adjudicare, sed causarum naturam attente inspicere et distinguere debet. Tria sunt causarum matrimonialium genera. Aliquae versantur circa initi conjugalis foederis firmitatem... Aliae sunt causae excitatae aut super validitate sponsalium, aut super jure instituendi divortium quoad thorum, et quoad cohabitationem... Aliae demum sunt causae, quae connexionem quidem habent cum matrimonio, sed res mere politicas et temporales directe atque immediate respiciunt. »

Itaque dicimus, duo tantum priora causarum matrimonialium genera ad ecclesiasticos iudices pertinere. Et exordium sumentes a primo genere, quod est earum causarum quae super initi conjugalis foederis firmitate versantur, perspi-

cuum est, dum causa agitur de firmitate foederis conjugalis, idem esse ac si quaestio de Sacramenti validitate instituat. Namque Sacramentum nullo modo est a matrimoniali contractu diversum aut disjunctum, tanquam res a se, aut tanquam res quae extrinsecus superveniat. Sed Sacramentum et matrimonium una atque eadem res est; sive matrimonium est Sacramentum, quod Tridentina Synodus definivit sess. 24 can 1: « Si quis dixerit, matrimonium non esse vere et proprie unum ex septem legis evangelicae Sacramentis a Christo Domino institutum, anathema sit. » Hinc S. Thomas, in supplemento tert. part. quaest. 42 art. 3 ad 2, ait: « Actus exteriores, et verba exprimentia consensum directe faciunt nexum quemdam, qui est Sacramentum matrimonii. » Igitur cum foedus conjugale Sacramentum sit, de Sacramentis autem judicare ad unam Ecclesiam pertineat, palam est causas omnes, quae firmitatem conjugalis foederis sive matrimonium spectant, in foro duntaxat ecclesiastico dijudicandas esse.

Sed aiunt, plures eosque graves Theologos docere, matrimonium sine Ministro Ecclesiae, et sine aliqua Religionis caeremonia initum, non esse vere et proprie Sacramentum, sed tamen verum, firmum, et legitimum matrimonium habendum esse: quam quidem opinionem Melchior Canus de locis theologicis lib. VIII cap. 5, quantum potuit; tueri et illustrare conatus est. Cum igitur (hac ratione concludunt) Sacramentum a contractu matrimonii dividi possit, id consequens est, ut non omnes de firmitate matrimonii quaestiones, seu causae ad forum Ecclesiae deferendae sint.

Huic argumento respondemus, neque Canum, neque alios ejusdem opinionis patronos ita contractum matrimonii a Sacramento dividere, ut contractus et Sacramentum seorsum

existant, sed tantummodo contendere, interdum posse verum firmum et legitimum matrimonium contrahi, quin sit Sacramentum. At vero cum matrimonium ita initur, ut vere et proprie Sacramentum sit, tunc plane fatentur, contractum et Sacramentum non duas esse res inter se distinctas, ita ut una ab altera secerni possit, sed unam eandemque rem, quia contractus matrimonii est materia Sacramenti. Hinc Melchior Canus citato loco disserens de matrimonio ita inito, ut sit etiam Sacramentum: « Verba, » inquit, « contrahentium sunt Sacramentum, » id est contractus est Sacramentum. Et paulo post ita concludit: « Verba igitur contrahentium materia Sacramenti sunt, » sive, ut verba S. Thomae iterum usurpemus, « actus exteriores et verba exprimentia consensum directe faciunt nexum quemdam, qui est Sacramentum matrimonii. »

Praeterea Benedictus XIV de Synod. Dioec. lib. VI cap. 7: « Scimus profecto, » ait, « esse Theologos, qui in ipso fidei matrimonii contractum a Sacramento ita dividunt, ut illum omnino perfectum quandoque consistere credant, quin ad Sacramenti excellentiam pertingat. Sed quidquid sit de hac opinione, quam nos quidem nunc in medio relinquimus, ea certe locum nullum vindicare sibi potest apud eos, qui Tridentina lege obstringuntur: etenim quae praeter formam a se praescriptam matrimonium contrahere attentant, eorum Tridentina Synodus non Sacramentum modo, sed contractum ipsum irritum diserte pronuntiat, atque, ut ejus verbis utamur, eos ad sic contrahendum omnino inhabiles reddit, et hujusmodi contractus irritos esse decernit. »

§ 65.

DE CAUSIS SUPER SPONSALIBUS ET DIVORTIO.

Sequitur genus alterum causarum, quae circa sponsalia et divortium instituuntur. « Jam vero, » inquit Benedictus XIV de Synod. Dioec. lib. IX cap. 1, « causae excitatae aut super validitate sponsalium, aut super jure instituendi divortium quoad thorum et cohabitationem ob illum respectum, quem habent ad matrimonii Sacramentum, ad solum judicem ecclesiasticum deferuntur; quod deducitur ex cap. 10. EX LITTERIS de sponsalibus, et ex cap. PORRO de divortiis. »

Praeterea in hisce causis judicandis saepenumero occurrunt quaestiones, quae ad mores pertinent, et negligi nullo pacto debent: de his vero in foro civili nulla cognitio est, neque etiam esse potest. Ob hanc rationem Protestantes ipsi censuerunt, causas de sponsalibus et divortio a Consistoriis judicandas esse. Cujus rei locupletissimus testis est Boehmerus scriptor inter eos valde celebris, qui Juris Ecclesiastici Protestantium tom. II tit 2 § 14 ita scribit: « Protestantes quamvis negent matrimonium esse Sacramentum, aestimarunt tamen majores nostri, matrimoniales causas *ad casus conscientiae* esse referendas, quorum cum non habeatur ratio in foro saeculari, merito easdem judicio ecclesiastico esse delegandas. » Et § 25: « Adeo vero causae matrimoniales ad Consistoria nostra spectant, ut doctrina Juris Pontificii universa de hac materia recepta sit. Pertinent itaque ad Consistorium etiam causae *sponsaliorum*, si vel maxime sint de futuro, et quamvis hae rationem Sacramenti non habeant de Jure Pon-

tifico, hoc ipsum tamen eas suo foro vindicavit, et ad ejus exemplum praxis Protestantium. » Et denique § 27: « Similiter in causa adulterii, malitiosae desertionis, insidiarum vitae structurarum, vel saevitiarum simplicium, quatenus *ad divortium*, vel separationem quoad thorum et mensam agitur, cognitio est Consistorii. »

Tertium causarum matrimonialium genus causas mere civiles complectitur, veluti de dotibus, de donationibus propter nuptias de alimentis, de successione haereditaria, et id genus alias. De quibus nihil attinet dicere, nisi quod hujusmodi causae ad forum civile pertinent.

§ 66.

DE REBUS ET CAUSIS CONNEXIS SEU MIXTIS.

Sunt res aliquae, sive jura quae quidem vere et proprie spiritualia non sunt, sed cum spiritualibus connectuntur. Hujus generis sunt *Beneficia Ecclesiastica*, sacra nempe ministeria, quae temporales redditus perpetuo adnexos habent: sic etiam Juspatronatus, Decimae, et reliquae res temporales, quae rebus spiritualibus adhaerent.

Hae res cum spiritualibus connexae vocari etiam solent *mixtae*, quia versantur circa rem temporalem cum spirituali conjunctam, et propemodum admixtam: nonnulli tamen Canonistae eas contendunt res *mixtas* appellari debere, non quae spirituale aliquid cum temporali adjunctum habent, sed quae vel privilegio aut diuturna consuetudine utrique potestati ecclesiasticae et civili communes evaserunt, veluti delicta quae mixti fori dicuntur, in quibus alterutri potestati licet priori loco negotium occupare. Verum quaestione de

nomine praetermissa, quaerendum potius est cujusnam auctoritati et iudicio res hujusmodi subjiciantur? Joan. Devoti, in Prolegomenis in Jus Canonicum universum cap. XII § 19: « Ut rectum, » inquit, « ferri possit iudicium, ac justi ponantur fines ecclesiasticae et civilis potestatis, illud mihi in primis observandum videtur, cujus auctoritate et legibus ea res, de qua quaeritur, constituta sit. Neque enim dubitare quis potest, quin is qui rem aliquam constituit, legesque tulit cum quibus eadem administraretur, omnem in ea jurisdictionem et auctoritatem habere debeat. Atqui ab Ecclesia instituta sunt beneficia, juspatronatus, decimae, jus funeris et sepulturae, jura multa et privilegia Episcoporum, jura Parochorum et caetera, quae aut spiritualia, aut spiritualibus annexa sunt, de iisque omnibus ab Ecclesia leges praescriptae sunt. Cuncta igitur ab ejus auctoritate pendere debent. »

Ex quibus illud etiam manifestum est, causas omnes, quae de rebus temporalibus spirituali adnexis in iudicio versantur, ad forum Ecclesiae pertinere; namque cognitio causae ad eum spectat, cujus jurisdictioni res, de qua agitur, subjecta est. Hinc Alexander III cap. 3 de iudic. : « Causa, » inquit, « juspatronatus ita conjuncta est et connexa spiritualibus causis, quod non nisi ecclesiastico iudicio valeat terminari. » Recte itaque scriptum est a Tannero tom. IV disp. 8 num. 466: « Causae spirituali adnexae ab Ecclesia noscendae et iudicandae sunt, tum ex jure communi cap. 2 et 3 de foro competenti, et cap. 3 de iudiciis, tum eo etiam, quod iudex laicus jurisdictionis spiritualis plane incapax censeatur. » Namque « res temporalis desinit esse talis, cum fuerit adnexa spirituali, » ut ait Pichler in Summa Jurisprud. sacr. univer. lib. 2 tit. 2 num. 44.

Quaquam vero causae spiritualibus adnexae ad iudicem ecclesiasticum spectent, non solum si quaestio sit *proprietatis*, seu juris quod dicunt *petitorium*, verum etiam si quaestio *possessionis* agitur; similes tamen causae aliquibus in provinciis, si iudicium proprietatis sit, ad ecclesiasticum quidem iudicem remittuntur; sed in iudicio possessionis apud forum civile tractari solent, quoties agitur de retinenda vel recuperanda possessione, non item si de adipiscenda quaestio sit.

Hac super re Covarruvias pract. quaest. cap. 37 conclusionem primam animadvertit, « non posse laicum iudicem secundum rigorem juris cognoscere de causa possessoria Beneficii ecclesiastici, cum ad justificandam possessionem in hoc casu sit necessaria quaedam summaria probatio alicujus tituli apparentis, nec aliter possessio obtineri. » Et iterum: « Opinor, iudicem saecularem nec in interdicto adipiscendae, nec retinendae, nec recuperandae posse cognoscere de causa possessoria Beneficiorum ecclesiasticorum; maxime quia in hac specie non solet controversia contingere nisi inter Clericos; et ideo cum reus Clericus sit, ad iudicem ecclesiasticum erit causa deferenda, perpensis juris utriusque principis, et conclusionibus admodum receptis, licet causa possessoria nihil haberet mixtum proprietatis, nec esset in ea quid spirituale, imo tota esset omnino temporalis. » Et quaquam in caeteris causis non beneficialibus videatur in eam sententiam proclivis esse, secundum quam licet saeculari iudici in causa possessionis iudicare, ita ut in secunda conclusionem asserat: « Quoties tractabitur de causa possessionis decimarum, juspatronatus, juris praestandi, juris eligendi, quia in hisce casibus non est ad possessorium jus necessaria proprietatis examinatio, iudex saecularis erit competens, et

coram eo poterit causa expediri quia temporalis censetur, » subdit tamen : « Verum si diligenter examinaverimus rationes et auctoritates, quibus haec secunda conclusio probari solet, plane manifestum fiet, non esse satis certam nec tutam, imo prorsus omni legum et canonum, quibus standum est, auxilio destitutam. Est enim regula Juris Pontificii, quae dictat, causas ecclesiasticas tractandas et examinandas fore apud iudices ecclesiasticos, non apud saeculares, c. 2 de iudic. Ecclesiasticas autem causas intelligo non de rebus temporalibus Ecclesiarum, sed de rebus spiritualibus Ecclesiarum, et de his quae quasi spiritualia censentur, et constat, causam possessoriam etiam simplicem, et indistincte dici ecclesiasticam, ut probari et deduci poterit ex textu in Clement. unica de causa possess. et propriet. et in Clement. unica de sequest. possess. et fructuum, et ideo falsam esse censeo secundam conclusionem. » Verum de causis connexis cum spiritualibus late disserit Benedictus XIV de Synod. Dioec. lib. IX cap. 9, et Auctor Commentarii de finibus utriusque potestatis.

Quod vero ad causas criminales attinet, praeponendum est crimina dividi in *ecclesiastica*, *civilia*, et *mixta*. Ecclesiastica sunt, quae fidem aut Religionem directe laedunt, qualia sunt apostasia, haeresis, schisma, simonia, et hujus generis alia. Civilia sunt, quae directe laedunt rempublicam, uti homicidium, furtum, peculatus, et similia. Denique mixta sunt, quae Religioni et reipublicae nocent, veluti adulterium, concubinatus, sortilegia, et hujusmodi alia.

Causas de criminibus ecclesiasticis solus iudex ecclesiasticus etiam contra laicos cognoscit et iudicat; siquidem iudicium est de re spirituali, seu de crimine quod contra fidem, aut Religionem patratum est. Civilia crimina iudex laicus

contra laicos cognoscit, sonesque justis debitisque poenis coercet. Crimina mixta tum Ecclesiae, tum civilis reipublicae iudicio et coercitioni obnoxia sunt; ita tamen ut inter utrumque forum, si laicus fuerit reus, sit locus praeventioni, ut nimirum causa ab eo foro noscatur, quod alterum praevenit, sive primum actum iudiciale exercuit.

Sunt tamen qui existimant, primum illud causarum genus, quod crimina ecclesiastica respicit, inter causas *mixtas* recensendum esse; ideo quod haeresis, schisma, et alia id genus crimina, non modo Ecclesiae, verum etiam reipublicae nocent: in eaque sententia fuisse videtur Natalis Alexander, dum Hist. Eccl. saec. IV cap. 2 scripsit, « causas mixtas esse, cum non Ecclesiae solum, sed reipublicae pax et tranquillitas in discrimen vocatur. » Jam vero si huiusmodi causae vocentur mixtae *ratione effectus*, quatenus ecclesiasticam et civilem societatem offendunt, ita ut tum Ecclesiae, tum reipublicae vehementer intersit communi saluti prospicere, non quidem repugnabimus, imo etiam fatebimur, ad ea crimina coercenda nihil esse aptius et efficacius conspiratione et concordia utriusque societatis. Si vero mixtae dicantur *ratione competentiae*, ita scilicet ut competat non modo Ecclesiae, sed etiam civili potestati de iisdem causis cognoscere et decernere, nullo pacto possumus consentire; namque agitur de causis spiritualibus, quarum cognitio et iudicium, ut supra ostendimus, ad unam Ecclesiam pertinet.

De causis criminalibus ecclesiasticis, et mixtis confer citatum Commentarium « de finibus utriusque potestatis, » Alteserram in quarto et sexto Vindiciarum libro, et Horatium Martam « de Jurisdictione per et inter Iudicem Ecclesiasticum et saecularem exercenda. »

§ 67.

DE APPELLATIONE AB ABUSU.

Qui putant Curiam Episcopalem, aut Judicem ecclesiasticum sua potestate in aliqua ferenda sententia abusum esse, ii solent in aliquibus regionibus ad Principem laicum sive ad ejus Curiam appellare, quae *appellatio ab abusu* nuncupatur. Quaeritur itaque, an hujusmodi appellatio valeat, et liceat? Qua de re aliqua dicenda sunt.

Jam vero iudex ecclesiasticus sua potestate abuti potest, vel injustam sententiam pronuntiando, vel judicalem ordinem non servando. Si appellatio fiat ratione injustitiae, vocatur *appellatio simplex et mera*; si autem appellatio ob non servatum judiciorum ordinem interponatur, *appellatio tanquam ab abusu* nominatur. Inter utramque appellationem illud intercedit, quod in priori appellatione Princeps sive iudex laicus de re ecclesiastica cognoscit et iudicat, an scilicet sententia cum sacris canonibus congruat, nec ne: in appellatione vero tanquam ab abusu non de jure, sed de facto cognoscit, utrum ex. gr. ecclesiasticus iudex legitimos testes, et ipsos ligantes audierit, an sufficientem defensionem locum dederit, an denique alia in re, quae ad judiciorum ordinem pertineat, potestate sua abusus sit.

Communis vero est Canonistarum sententia, meram et simplicem appellationem in qualibet causa spirituali et ecclesiastica illicitam et nullam esse, cum earum rerum cognitio ad solam Ecclesiam pertineat. Petrus De Marca, lib. IV cap. 19 § 5 de Concordia Sacerdotii et Imperii, haec habet: «Simplicem et meram appellationem a Curia ecclesiastica ad

Curiam regiam in Galliam nunquam admissam fuisse fatentur Petrus de Cugneris art. 14; Masuerius tit. de appellat. § 22; et Joannes Galli quaest. 161. » Et Joannes Petrus Gilbert potestati laicae admodum addictus prima part. Prolegom. ad Jus Canonicum tit. 8 sect. 3: «Magistratus, » ait, «usurparent auctoritatem, quae sibi non competit, si appellationes tanquam ab abusu [admitterent, cum sententia non est evidenter contraria legibus Ecclesiae, quia in hoc casu agitur de interpretatione canonum, quae non competit Principi: legi interpretatio pendet ab eo, qui ejus ferendae auctoritatem habet. »

Quaestio igitur in eo vertitur, an appellationes tanquam ab abusu proprie dictae, in quibus nempe appellans de violato ordine judiciali conqueritur, licitae rataeque habendae sint? Hujusmodi vero appellationum patroni tribus argumentis utuntur. Primum est, inter christiani Principis officia illud esse praecipuum, quod curam et defensionem Ecclesiae sacrorumque canonum respicit; ideoque Principem non modo posse, sed etiam curare debere, ne contra canones et recepta Ecclesiae jura quidquam perpetretur, et si quid hujusmodi a iudice ecclesiastico commissum fuerit, propulsare et emendare. Alterum argumentum est, summis Principibus jus potestatemque esse, eos omnes, qui in ipsorum ditione sunt a vi et oppressionem defendere; et idcirco si iudex ecclesiasticus injuriam inferat, fas erit et oppresso ad Principem confugere, et Principi appellationem recipere. Tertium denique argumentum sumitur ex can. NOS SI INCOMPETENTER, caus. 2 q. 7. c. 41, quo Leo IV Ludovico Imperatori sic scribit: «Nos si incompetenter aliquid egimus, et subditis justae legis tramitem non conservavimus, vestro, ac missorum vestrorum volumus emendari iudicio. »

Verum quod ad primum attinet, Princeps saecularis, si custos est et exsecutor canonum, omnino debet eorundem canonum regulas sequi, suaque auctoritate tueri, et propterea « quando etiam iudices ecclesiastici in canones peccarent, cum ipsi canones mandaverint, [Superiorem esse adeundum qui illatas injurias corrigat, si Principes velint esse canonum custodes et exsecutores, in hoc incumbere debent, ut qui de inferioribus iudicibus jure queruntur, ad superiores Ecclesiae iudices confugiant : » quod praeclare dictum est a Roncaglia in dissert. 21 Natal. Alexandri Hist. Eccl. saec IV § 2.

Ex quibus in promptu responsio est ad secundum argumentum; siquidem qui vim passus est, poterit a sententia iudicis inferioris ad superiorem iudicem ecclesiasticum appellare. Sed aiunt, si iudex superior aut nolit, aut, quod facilius evenire potest, injuriam ab inferiori iudice illatam comprimere nequeat, nonne licebit Magistratus laici praesidium quaerere? Id quidem necessariae defensionis jure aliquando licebit; qua de re legendae sunt animadversiones ejusdem Roncaglia in cap. 2 Synopsis Hist. Eccl. IV saecul. Natalis Alexandri § 3.

Quod denique spectat ad canonem INCOMPETENTER, is falso tribuitur Leoni IV; probabilius videtur Leoni III adscribendus. Quare ignotus est ejus canonis auctor, neque etiam comperta res est, de qua agebatur, an scilicet ecclesiastica fuerit, an civilis. Nihil ergo concludi eo poterit.

Antonius Faber, lib. VII in Cod. tit. 28 def. 8 num. 3, observat, « hunc appellationum usum plerumque magnas inter utriusque jurisdictionis Magistratus rixas, interdum etiam tragoedias excitate, non sine magno totius Reipublicae christianae et scandalo et detrimento : quam ob causam fuisse hanc appellandi speciem antiquis omnibus jurisconsultis incognitam. » Quare audiendus est Ivo

Carnotensis ep. 459 : « Si qui, » ait, « aliquando se praegravatos ipsius Ecclesiae auctoritate conqueruntur, hoc eis consilium damus, ut non descendant in Aegyptum propter auxilium. »

§ 68.

DE BONIS ECCLESIAE.

Ante Constantinum M. Ecclesiae bona fuerunt plerumque res mobiles, ex fidelium spontaneis largitionibus comparatae. Profecto res immobiles, persecutione saeviente, perpetuis direptionibus patuissent; nam celari non poterant, aut alio asportari. Atqui tamen Ecclesia per illud temporis spatium bonis stabilibus non penitus caruit : siquidem Alexandro Severo Imperatore, « cum christiani, » ait scribit Lampridius inter Script. hist. August. pag. 451 edit. Paris., « quemdam locum, qui publicus fuerat, occupassent, contra popinarii dicerent sibi eum deberi, Imperator rescripsit, melius esse ut quomodocumque ibi Deus colatur, quam popinariis dedatur. » Et Thomassinus de nov. et vet. Eccl. discipl. part. 3 lib. 1 cap. 3 : « Cum, » inquit « Paulus Samosatenus morem gerere detrectaret decreto Concilii Antiochiae adversus eum congregati, nec Domo ecclesiae excedere vellet, jussit Aurelianus Imperator illi eam addici, ad quem Episcopi Italiae et Romanus Praesul rescripsissent. Fateamur ergo necesse est fidelium pietate et largitione Ecclesiae dono datas esse terras, domos, haereditates ante etiam quam habenas Imperii christiani Principes tractare incoepissent, eorumque fundorum Episcopos usumfructum et administrationem habuisse penes se, ut eos tuerentur etiam iudicio et ope Principum nondum christiano nomine et mysterio initiatorum. »

Praeterea nemini dubium esse potest, quin ante Constantinum domos, agros et hortos Ecclesia possederit, cum haec omnia eidem restitutum Imperator jusserit. « Fiscus adversus SS. Ecclesias nihil obloqui ausus, ea quae aliquando injuste detinuit, Ecclesiis juste restituat. Omnia ergo, quae ad Ecclesias visa fuerint pertinere, sive domus possessio sit, sive agri, sive horti, seu quaecumque alia nullo jure, quod ad dominium attinet, imminuto, sed omnibus integris manentibus, restitui jubemus, » ut est apud Eusebium lib. 2 de vita Constantini cap. 39. Lege quoque lata potestatem omnibus fecit ex bonis suis quidquid vellet Ecclesiis testamento relinquendi. « Habeat unusquisque licentiam sanctissimo, catholico, venerabilique Concilio decedens bonorum quod optaverit relinquere. Non sint cassa judicia ejus; nihil est quod magis hominibus debeatur, quam ut supremas voluntatis, postquam aliud jam velle non possunt, liber sit stylus, et licitum, quod iterum non redit, arbitrium, » leg. HABEAT UNUSQUISQUE C. de SS. Ecclesiis. Denique ex aliorum Imperatorum legibus libera cuique potestas tributa est vel testamento, vel actibus inter vivos quaecumque bona in Ecclesiam transferendi, l. 19 Cod. de SS. Eccl., et passim eod. tit.

Ex quibus legibus paulatim crevit Ecclesiae patrimonium, deinde etiam magna praediorum bonorumque copia auctum est, tum quia ex leg. 20 Cod. de Episc. si Clerici vel Monachi intestati nullis legitimis haeredibus relictis decessissent, eorum bona Ecclesiae vel monasterio, cui addicti erant, devolvebantur, tum quia ipsorum plerique dum se altari vel monasterio dedicabant, bona sua vel eorum partem in Ecclesias vel monasteria transferebant, tum quia omne id, quod Monachi acquirerent, monasterio acquirebant. Ad haec omnia pia sumorum Principum et christianae gentis largitio-

nes accesserunt. Sed Ecclesiae acquisitiones uberiores factae sunt ex utentium parcimonia et provida administratione, et potissimum ex laboriosa soli cultura maximum incrementum acceperunt.

§ 69.

DE JURE ACQUIRENDI ET POSSIDENDI.

Ea quae diximus ad factum pertinent; nunc de jure videndum est. Quaeritur itaque: undenam Ecclesia jus habet bona stabilia et frugifera acquirendi et possidendi? Respondere non dubitamus: *ex divina institutione*. Namque Christus in Dei cultum et animarum salutem Ecclesiam instituit, et quoniam perpetuam esse voluit, minime dubitare licet, quin eam quoque voluerit iis omnibus potiri, quae forent ad finem consequendum necessaria. Atqui ad Dei cultum et salutem animarum aedificanda sunt templa et altaria, comparanda ornamenta et vasa sacra, aliaque ad divinum cultum spectantia; alendi sunt Episcopi, Presbyteri et Ministri qui Ecclesiae serviant, et toto animo atque opera in aeternam salutem hominum curandam incumbant, Clerici in litteris et disciplina ecclesiastica instituendi, et caetera ejus generis procuranda; quae quidem omnia sine magnis sumptibus fieri non possunt. Igitur Ecclesia ex sua institutione et divini Fundatoris voluntate jus habet sive pecunias, sive bona stabilia et frugifera sibi comparandi, acquirendi et possidendi, ut quae ad faciendos sumptus necessaria sunt, ea in promptu habeat. Quapropter ante Constantinum M. sanctissimi Ecclesiae Antistites et Patres non dubitarunt domos, agros, et hortos nomine ipsius Ecclesiae recipere et possidere, licet

tunc temporis Ecclesia, eo quod tanquam collegium *illicitum* habebatur, jure civili vetaretur arcam retinere, eoque minus res soli possidere, l. I ff. QUOD CUJUSQ. UNIVERSIT. NOMIN. Apostolus Paulus, I. ad Cor. IX v. 11, jam scripserat: « Si nos vobis spiritualia seminavimus, magnum est si nos carnalia vestra metamus? » Et v. 14: « Ita et Dominus ordinavit iis, qui Evangelium annuntiant, de Evangelio vivere. »

Confer Monetam contra Catharos et Waldenses: Commentarium de finibus utriusque potestatis; Mamachii Opus italice scriptum « de libero Ecclesiae jure acquirendi et possidendi. »

Hoc loco de lege *Amortizationis* disserendum esset, sed pauca notare sufficiat. Hujusmodi lege, quam *manuum mortuarum* vocant, translationes bonorum in Ecclesiam aliaque Loca pia sine litteris *amortizationis*, id est sine consensu laicae potestatis, nullae et irritae declarantur.

P. Maurus de Schenkl in suis Institutionibus Juris ecclesiastici § 440 asserit, praeter quaedam exempla, « alias esse rationes multas, quae leges amortizationis in certis adjunctis justas esse posse persuadent. » Rationes autem, quas ipse affert, tres praecipue sunt: « 1° quia haec Principis lex non circa bona civilia versatur; 2° quia cum Ecclesia semel acquisita alienari vetet ob utilitatem Ecclesiae, cur simile quid Principi, servato recto ordine, non liceat ob bonum republicae? 3° quia per hanc legem Ecclesiastici et Ecclesia non privantur jure acquisito, sed acquirendo, et quidem jure acquirendi bona solum iis haud necessaria, privantur autem eo jure boni publici causa. »

Verum non difficile opus videtur hujusmodi rationibus respondere. Enimvero quod ad primum argumentum pertinet, lex amortizationis quamvis verbo tenus in laicorum bona fera-

tur, re tamen vera in detrimentum Ecclesiae vertitur. Vetantur enim laici bona sua in Ecclesiam transferre, non propter laicos ipsos, sed propter Ecclesiam, ne scilicet Ecclesia rebus et fortunis augeatur. Huc faciunt verba legis 77 § Donationis ff. de Legatis 2: « Non quaeri oportet cum quo quis loquatur, sed in quem voluntatis intentio dirigatur. » Cum itaque lex verbis quidem in laicos concepta sit, ejus tamen intentio et vis omnis in Ecclesiam feratur, manifestum est Ecclesiae libertati ejusque juribus adversari. »

Ad alterum argumentum respondemus, inter legem amortizationis et legem de non alienandis Ecclesiae bonis maximum discrimen esse. Lex enim amortizationis privatos vetat in Ecclesias et Loca pia ullam bonorum suorum partem transferre: proinde privati possunt res omnes, quarum dominium habent, alienare, donare, testamento relinquere, atque etiam, prout iis libuerit, consumere et disperdere, dummodo ne in Ecclesias et loca pia quidquam omnino conferant. Contra vero per legem de non alienandis Ecclesiae bonis non vetantur Clerici bona patrimonialia alienare, quorum liberum dominium et administrationem retinent, sed vetantur Ecclesiarum bona alienare, quorum ipsi nec dominium, nec proprietatem ullam habent.

Praeterea alienationem bonorum Ecclesiae non modo sacri canones, sed civiles quoque leges prohibuerunt. Namque a Leone Imperatore per suam constitutionem leg. 14 Cod. de SS. Ecclesiis sancitum est, « ea quae ad beatissimae Ecclesiae jura pertinent, vel posthac forte pertinuerint, tanquam ipsam sacrosanctam et religiosam Ecclesiam, intacta convenit venerabiliter custodiri, et sicut ipsa Religionis et fidei mater perpetua est, ita ejus patrimonium jugiter servetur illaesum. » Imperatores etiam Anastasius leg. 17 Cod. de SS. Eccles., et

Justinianus novel. 7 et 120 eandem legem ubique locorum ratam firmamque haberi voluerunt. Quin imo aliqui Canonistae putant, ex ipso naturali jure et divino nefas esse ecclesiastica bona alienare. Joannes Gaspar Barthel, in Opusculis juridicis tom. II opusc. 8, art. I de rebus Ecclesiae non alienandis, hanc quaestionem instituit: « An non alienatio jure quoque divino et naturali Praelatis Ecclesiae sit prohibita? » Et respondet: « Et quidem jure divino inducta videtur hujusmodi prohibitio. Nam rerum Deo oblatarum alienationem et distractionem a Jure Mosaico prohibitam fuisse constat in Levit. c. XXVII ibi: « omne quod Deo consecratum fuerit, sive homo, sive animal, sive ager non vendetur, nec redimi poterit. » Sed quaestio haec sequenti distinctione melius solidiusque resolvitur. Alienationem videlicet rei ecclesiasticae sine justa causa factam hodie adhucdum jure divino, imo naturali prohibitam esse; alienationem vero, quae fit cum legitima causa, sed non servatis solemnitatibus, de jure tantum humano prohiberi. Prior pars conclusionis patet ex regula: quod omne praeceptum a Deo datum in lege veteri pertinens ad jus naturale, perseveret quoque de jure divino in lege nova, ut patet in praeceptis Decalogi; alienatio autem honorum Ecclesiae primo modo sumpta procul dubio contra jus naturale videtur esse; nam cum ista bona Ecclesiae tanquam ad pios usus unice collata, et hoc sensu patrimonium Christi sub sola Praelatorum fidei custodia existant, ideo ea alienare sine justa causa, esset ea dilapidare et injuste alienare rem alienam, quod juri naturali utique adversatur, ac propterea *raptores* alienantes dicuntur can. OMNES ECCL. RAPTORES CAUS. 17 q. 4. Unde quis dubitet eosdem peccare contra legem divinam? »

Itaque argumentum, quod a lege de bonis Ecclesiae non alienandis ad tuendam amortizationis legem adhibetur, nihil

probat: utriusque enim legis dispar conditio est ex dispari fine et natura rerum; in argumentis vero a pari oportet omnia esse paria.

Illud tertio loco objicitur, legem amortizationis publici boni causa latam esse, ne per ingentes Ecclesiae divitias respublica detrimentum caperet; idque propterea ex legitima causa factum esse, quia optimi Principis est utilitatem publicam tueri.

At aliquibus Canonistis ea lex videtur in falsa praesumptione fundari: ii namque existimant tantum abesse, ut bona in Ecclesiam et Loca pia translata reipublicae noceant, ut etiam maxime prosint. In hoc argumento late versatus est P. Antonius Desing integro libro, cujus inscriptio est « Opes Sacerdotii num reipublicae noxiae, » ubi rationibus et factis demonstrat quot quantas ex iis opibus utilitates imperium civile perceperit, ut denique concludat, legem amortizationis non valere, eo quod lex fundata in falsa praesumptione facti minime subsistit.

Alii vero Auctores alias rationes afferunt, cur amortizationis tanquam irrita et illicita habenda sit. Facile concedunt imperio civili jus potestatemque esse ea omnia remove, quae utilitati publicae obstare videantur, dummodo tamen res juste et legitime agatur: non enim quod videtur ad bonum publicum pertinere, id confestim fieri potest; nihil imo fieri potest, quod sit injustum.

Atqui aiunt eam legem, qua omnes et singuli cives ventantur aliquid honorum suorum Ecclesiis Locisque piis religionis et pietatis causa donare, non modo alienam ab ea moderatione, qua in imperando adhibenda est, sed etiam injustam esse, tum habita ratione civium, quibus suarum rerum in pias causas transferendarum libera potestas adimi-

tur, tum certe habita ratione Ecclesiae, cui impedimento est, quominus jure acquirendi et possidendi frui possit, quod quidem jus apertissime ad eam pertinere jam demonstravimus.

Id insuper est Ecclesiae libertati immunitatique contrarium. Pirrhing, in quinque libris Decretalium ad tit. de Constitutionibus sect. 2 § 2: « Illa, » inquit, « sunt contra libertatem Ecclesiarum et personarum ecclesiasticarum per quae non tantum violantur privilegia ipsis concessa jure communi posito, sive canonico, sive civili, sed etiam, imo multo magis, per quae auferuntur Ecclesiis et Ecclesiasticis personis jura, quae ipsis jure divino, seu naturali et gentium competunt, sive ea, quae ipsis communia sunt cum aliis membris reipublicae etiam laicis. Sed per talem legem (amortizationis) vel statutum hoc fit; ergo per illud derogatur libertati Ecclesiarum et personarum ecclesiasticarum etiam naturali, sive quae jure naturali et gentium ipsis competit. » Quod quidem argumentum multis exquisitisque rationibus confirmat citato loco.

Itaque P. Vitus Fichler, in Summa jurisprudentiae sacrae universae tit. 41 de constitut. num. 35: « Ab auctoribus, » inquit, tanquam leges Ecclesiae injuriosae et irritae reprobantur, quae prohibent subditis, ne bona immobilia vendant, donent, aut alio modo alienent in Ecclesias et ecclesiasticas personas; ita Doctores in cap. final. de Immunit. Eccl. in 6; et praeter alios Augustinus Michel in Theolog. Canon. Moral. appendice 2 tom. 1 de legibus amortizationis, ubi ait: « Si » dicas rationem publicam efflagitare tales leges, ne scilicet » exhauriatur territorium, et nervus sere omnis transferatur » ad manus mortuas Religiosorum et Clericorum, repono » viam omnibus apertam ad Summum Pontificem, qui re

» ad se delata, et justitia causae cognita, facile consentiat in
« talem legem vel statutum, si subsit justa causa. »

In eam Augustini Michel sententiam Philippus Friderich in dissertatione « De eo quod justum est circa amortizationem » ita scribit: « Ut palam fiat, non esse cur merito Pontificis circa causas ecclesiasticas judicium detrectent adversarii, pauca delibo ex Thomassino. S. Pius V ad necessitatem regni Gallici concessit Carolo IX alienare fundos ecclesiasticos ad quindecim mille libras redditu annuo assurgentes. Gregorius XIII consentit in distrabenda praedia ecclesiastica decies centena millia librarum aequantia. Henrico III Sixtus V permisit venditionem fundorum ecclesiasticorum ad centum mille philippaeos redditus annui, licet Clerus jam eo anno contulisset auri decies centena millia et amplius. Quid Ecclesiae et Ecclesiastici ad utilitatem reipublicae praestiterint subsidii his nostris temporibus per dona gratuita tum in Gallia et Hispania, tum in Austria et Italia, exstant illustriora documenta, quam ut adversarii lamentari possint, onera reipublicae solis incumbere laicis. Neque negabit Pontifex, premente reipublicae necessitate, ea praesidia e bonis Ecclesiae inferioris, quae contulit e gazophylacio Ecclesiae Romanae. Refert Auctor Theatri Europaei ad annum 1683, 7 Aug. Innocentium XI Imperatori submisisse ter centum mille coronatos, addita amplissima facultate ex ipsis templis vasa sacra et cimelia ad usum belli Turcici in monetas conflandi. »

Vide etiam Joannis Philippi Hahan dissertationem « De eo quod justum est circa bonorum immobilium ad manus mortuas translationem, » et La Croix Theol. Moral. l. 4 n. 1390, a quibus designantur auctores, qui in utramque sententiam scripserunt.

§ 70.

DE BONIS ACQUISITIS.

Quae hactenus dicta sunt, ea pertinent ad bona acquirenda; reliquum est, ut de bonis ab Ecclesia jam acquisitis aliquid dicamus. Jam vero nemo sane dubitare potest, quin Ecclesia et Loca pia suarum rerum dominium habeant. Qui

enim eisdem sua bona tradiderunt, iis quidem transferendi domini jus habebant; et illud in eos transtulerunt, qui acquisitionis et domini capaces erant. Valida ergo et legitima fuit eorum bonorum traditio et possessio, ideoque dominium et proprietas in Ecclesias et Loca pia transivit. Ex quo consequitur, eadem bona pleno jure ad solam Ecclesiam pertinere, eaque imperio civili nulla ratione obnoxia esse.

At dices: num igitur Ecclesiae bona a dominio eminenti immunia sunt? « Dominium eminens, » ait Grotius de jure belli et pacis lib. 1 § 6, « est facultas eminens, quae superior est jure vulgari, utpote communitati competens in partes et res partium boni communis causa. » Quae vero sint illae partes et res partium ita explicat eod. lib. cap. 3 § 6: « Dominium eminens, quod civitas habet in cives et res civium ad usum publicum. » Quanquam vero, ut ait Soto de just. et jur. lib. 4 q. 4 art. 1 concl. 1, « facultatibus subditorum Princeps uti possit, quando eidem reipublicae tuendae et administrandae necesse fuerit, » ii tamen, ex quorum bonis et facultatibus publicae necessitati subventum est, non plus sustinere oneris debent quam caeteri, sed damnum quod passi sunt, *ex publico*, ut aiunt, resarciendum est. « Hoc quoque sciendum est, » ait Grotius de jur. belli ac pacis l. 2 cap. 14 § 7, « posse subditis jus etiam quaesitum auferri ex vi supereminentis domini, sed ut fiat ex vi supereminentis domini primum requiritur utilitas publica, deinde ut, si fieri potest, compensatio fiat ei qui suum amisit, ex communi; et lib. 3 cap. 2 § 7: « Addendum est, id cum fit, Civitatem teneri his qui suum amittunt, sarcire damnum de publico. » Itaque Cocceius, copiosus et diligens interpret Grotii, in cap. 3 lib. 1 ait: « Duo necessario Auctor requirit: 1° utilitatem publicam; 2° ut si uni jus au-

feratur, reparatio fiat ex publico. » Hanc Hugonis Grotii doctrinam Doctores Juris politici ad unum omnes sequuti sunt.

His positis de bonorum ecclesiasticorum immunitate et libertate ab eminenti dominio quaestionem praetermittimus, cum palam facturi simus eas esse sacrorum canonum praescriptiones, ut civilis societas in publicis necessitatibus plus utilitatis ex bonis Ecclesiae capiat, quam ex tali eminenti dominio latura esset.

Qua super re in primis animadverto, Episcopos et Coenobia nunquam destitisse ad sublevandas regnorum calamitates magnas largitiones facere; quod multis exemplis demonstrat Thomassinus vet. et nov. Eccl. discipl. part. 3 l. 1 cap. 26 et seqq.; de hisce largitionibus Constantinus Roncaglia in nota ad cap. VII art. 7 hist. eccl. Natalis Alexandri saec. XIII et XIV, haec habet: « Hujusmodi largitiones velut jure naturae dictante fiebant, cum gratitudinis virtus exposcat, eos donis affici, qui Ecclesias nedum extruxerunt, sed et locupletarunt; cum ubi de communi damno avertendo agitur, communibus viribus propulsandum videatur, et cum ad avertendam ipsarum Ecclesiarum ruinam multum conducat laicos his largitionibus promereri: sunt enim multoties velut semina uberem segetem reddentia. »

At vero duo canones a duobus Conciliis generalibus, canon scilicet decimus nonus a Concilio Lateranensi III, et canon quadragesimus sextus a Concilio Lateranensi IV, ea de re conditi fuerunt, « ne etenim, » ait Roncaglia loco citato « sub donariorum nomine gravissimae invalescerent exactio- nes, eo magis quod Principum preces mandati vim obtinent, ideo rebus Ecclesiae Concilia suis decretis consulere non destitire. Concilium Lateranense III indulget, quod ubi laicorum opes impares essent pro publicis necessitatibus amoven-

dis, id, judicantibus Episcopis et Clero, quod necesse esset ex proventibus Ecclesiae tribueretur. Concilium Lateranense IV etiam Papae consensum expectandum sancivit; et Concilium Constantiense una Episcopi, Cleri, ac Pontificis consensum ad aliquid Principibus de rebus Ecclesiae tribuendum voluit intervenire. » Neque vero est, cur imperium civile pigeat hujusmodi consensum postulare; non etenim Ecclesiae bona vi et hostilem in modum invadenda sunt, sed opus est consensu et auctoritate Ecclesiarum, et praesertim illius, qui his rebus praest, quique reipublicae calamitatibus et saepe opem tulit, et cum opus est, ferre non renuit. Ipsa naturalis ratio suadet, nemini fas esse in rem alienam etiam sibi debitam contra domini voluntatem, vel eo inconsulto invadere: primo enim res petenda est, ne sacra domini jura violentur. « Est, » ut ait Puffendorus Jur. Nat. et Gent. l. 2 cap. 6 § 5, « ea domini vis, ut dominus res suas ipse possit dispensare, etiam ad quas alteri tradendas obligatur. Ex quo consequitur, quod res ab altero sibi debitas non statim ipse quis involare queat, sed dominum, ut sibi eas tradat, postulare debeat. »

Verum ut eo, unde digressi sumus, revertamur, sacris canonibus sancitum est, societati civili, quam vera necessitas premit, opem auxiliumque ex bonis Ecclesiae ferendum esse, atque id semper ab Ecclesia factum fuisse, monumentis historiae comprobatur. At vero Ecclesiae subsidia non modo *voluntaria*, sed etiam *gratuita* sunt. Dum imperium civile eminenti dominio utitur, ex communi Doctorum sententia tenetur id quod acceptum est compensare. Sed Ecclesia nullam vel levissimam compensationem postulat; ea siquidem de re nihil in sacris canonibus praescriptum legimus. Quid igitur amplius fieri ab Ecclesia poterat?

Atque haec de bonis Ecclesiae satis dicta sint, et concludimus his S. Ambrosii verbis de offic. ministror. cap. 28 : « Hoc maximum incentivum misericordiae, ut compatiamur alienis calamitatibus, necessitates aliorum quantum possumus juvemus, et plus interdum quam possumus. Melius est enim pro misericordia causas praestare vel invidiam perpeti, quam praetendere inclementiam, ut nos aliquando in invidiam incidimus, quod confregerimus vasa mystica, ut captivos redimeremus. Aurum Ecclesia habet non ut servet, sed ut eroget et subveniat in necessitatibus. »

Et hic Institutionibus Juris Publici Ecclesiastici finem facimus, parati quemcumque errorem, in quem lapsi simus, corrigere.

HOC VERO OPUS QUAECUMQUE SIT

BEATISSIMAE VIRGINI MARIAE

AB ANGELO SALUTATAE

DAMUS DONAMUS DICAMUS.

INSTITUTIONUM
JURIS PRIVATI ECCLESIASTICI

PARS PRIMA

COMPLECTENS

PRAENOTIONES IN JUS ECCLESIASTICUM.

CAPUT I.

DE JURE CANONICO GENERATIM.

	PAG.
§ 1. De nomine Juris Canonici.	1
§ 2. De Juris Canonici definitione et objecto.	2
§ 3. De discrimine Theologiam inter et Jus Canonicum.	4
§ 4. De discrimine inter Jus Civile atque Jus Canonicum et hujus praestantia.	5
§ 5. De Juris Canonici amplitudine et necessitate.	7
§ 6. De Jure Canonico publico et privato.	8
§ 7. De Jurisprudencia Ecclesiastica.	10
§ 8. De Canonum divisione.	16
§ 9. De Canonibus Fidei.	17
§ 10. De Notis Canonum dogmaticorum.	18
§ 11. De expositione earundem Notarum.	19
§ 12. De Canonibus morum.	21
§ 13. De Canonibus ecclesiasticae disciplinae.	22

CAPUT II.

DE FONTIBUS JURIS CANONICI.

§ 14. De Fontium Juris Canonici definitione et numero.	25
--	----

DE SACRA SCRIPTURA.

§ 15. De Libris Sacrarum Scripturarum.	26
§ 16. De usu et auctoritate veteris Testamenti in Jure Canonico.	28
§ 17. De usu et auctoritate novi Testamenti.	31
§ 18. De divinis et apostolicis Institutis.	33

DE TRADITIONIBUS.

§ 19. De divinis et humanis Traditionibus.	35
§ 20. De usu et auctoritate Traditionum.	36
§ 21. De Consuetudine.	38

DE CONSTITUTIONIBUS SUMMORUM PONTIFICUM.

§ 22. De variis Summorum Pontificum Constitutionibus.	49
§ 23. De usu et auctoritate Constitutionum Summorum Pontificum.	50
§ 24. De harum Constitutionum promulgatione.	52
§ 25. De acceptatione legum ecclesiasticarum.	55
§ 26. De Placito Regio.	57
§ 27. De Rescriptis.	60
§ 28. De auctoritate et usu Rescriptorum.	61
§ 29. De Rescriptis vitiosis ratione personarum.	63
§ 30. De vitio precum.	64
§ 31. De vitio formae.	66
§ 32. De executione et cessatione Rescriptorum.	69

DE CONCILIIS.

§ 33. De Conciliorum definitione.	71
§ 34. De Conciliorum generalium convocacione.	72
§ 35. De Conciliorum generalium celebratione.	74
§ 36. De Conciliorum generalium confirmatione.	77
§ 37. De Conciliis particularibus.	79
§ 38. De auctoritate Conciliorum.	81

DE JURE NATURALI.

§ 39. De variis juris naturae praeceptis.	84
§ 40. De usu et auctoritate juris naturalis in jurisprudentia canonica.	85

DE SCRIPTIS SANCTORUM ECCLESIAE PATRUM.

§ 41. De nomine et dignitate Sanctorum Ecclesiae Patrum.	88
§ 42. De usu et auctoritate Sanctorum Patrum.	89

DE JURE CIVILI.

§ 43. De jure civili per Canones recepto.	91
§ 44. De regulis in usu Juris civilis observandis.	93

CAPUT III.

DE COLLECTIONIBUS SACRORUM CANONUM.

§ 45. De Collectionibus generatim.	96
§ 46. De Constitutionibus Apostolicis.	97
§ 47. De Canonibus Apostolorum.	99
§ 48. De Canonum Apostolorum origine, numero, atque usu.	101
§ 49. De Collectionibus Ecclesiae Graecae.	103
§ 50. De Collectionibus Latinis.	105
§ 51. De Collectione Isidori Mercatoris.	108
§ 52. De rebus notandis in collectione Isidori.	111
§ 53. De Gratiani Decreto.	113
§ 54. De emendatione Gratiani.	115
§ 55. De auctoritate Decreti Gratiani.	117
§ 56. De aliis Decretalium Collectionibus a Gratiano ad Gregorium IX.	120
§ 57. De Collectione Gregorii IX.	121
§ 58. De Sexto Decretalium, de Clementinis et Extravagantibus.	123
§ 59. De Rubricis, Summariis, et Glossis.	126
§ 60. De Jure novissimo.	127

CAPUT IV.

DE ADMINICULIS JURIS ECCLESIASTICI.

§ 61. De Humanioribus litteris.	133
§ 62. De Logica et Metaphysica.	136
§ 63. De Jure naturae et gentium.	134
§ 64. De Historia.	138
§ 65. De subsidiis litterariis.	141

**INSTITUTIONUM
JURIS PUBLICI ECCLESIASTICI**

PARS ALTERA.

PROOEMIUM.

LIBER I.

DE STATU ECCLESIAE.

CAPUT I.

	PAG.
§ 1. De Ecclesiae administratione Petro et Apostolis tradita.	153
§ 2. De Potestate eidem Petro et Apostolicis concessa.	157
§ 3. De Potestate Ordinis.	158
§ 4. De Potestate Jurisdictionis.	159
§ 5. De Potestate legum ferendarum.	160
§ 6. De Potestate judicandi.	163
§ 7. De Potestate puniendi.	167
§ 8. De Poenis ecclesiasticis.	168
§ 9. De Potestatis ecclesiasticae, ut aiunt, independentia.	171
Conclusio.	178
§ 10. De argumentis Protestantium. I. Ex Sacris Litteris.	179
§ 11. II. Ex natura Religionis.	182
§ 12. III. Ex indole Rerumpublicarum.	184

LIBER II.

DE RECTORIBUS ECCLESIAE EORUMQUE JURIBUS ET OFFICIIS.

CAPUT I.

DE ROMANO PONTIFICE EJUSQUE ADJUTORIBUS.

	PAG.
§ 13. De erroribus Richerii.	188
§ 14. De Romano Pontifice S. Petri Successore.	191
§ 15. De fine Primatus.	194
§ 16. De nexu Primatus cum Romana Sede.	196
§ 17. De Potestate Summi Pontificis.	199
§ 18. De ratione determinandi officia et Jura Primatus.	200
§ 19. De essentialibus et adventitiis juribus Primatus.	202
§ 20. De Jure definiendi controversias de Fide et moribus.	204
§ 21. De Jure pravorum librorum lectionis interdicendae.	208
§ 22. De Jure ferendi leges.	211
§ 23. De Jure tuendi Sacros Canones.	212
§ 24. De Jure dispensandi super generalibus Ecclesiae legibus.	214
§ 25. De Jure approbandi Ordines Regulares.	215
§ 26. De Jure canonizandi.	217
§ 27. De Jure Episcopatum erigendorum.	219
§ 28. De Jure creandi Episcopos.	232
§ 29. De Translatione, Cessione seu Renuntiatione et Depositione Episcoporum.	236
§ 30. De Jure Episcopos vel invitos destituendi.	239
§ 31. De Jure dandi Coadjutores.	242
§ 32. De Jure ferendi Censuras.	243
§ 33. De Jure Casuum reservandorum.	255
§ 34. De reservatione Beneficiorum.	264
§ 35. De Jure concedendi Exemptiones.	268
§ 36. De Jure percipiendi Annatas.	269
§ 37. De Jure mittendi Legatos seu Nuntios.	271
§ 38. De Jure recipiendi Relationes.	275
§ 39. De Jure Appellationum.	277
§ 40. De potestate temporali Summi Pontificis.	279
§ 41. De Adjutoribus Summi Pontificis, et primo de S. R. E. Cardi- nalibus.	282
§ 42. De officio et dignitate Cardinalium.	285
§ 43. De Legatis a latere et Nuntiis Apostolicis.	288

CAPUT II.

DE EPISCOPIS EORUMQUE JURIBUS ET OFFICIIS.

§ 44. De Patriarchis.	295
§ 45. De Patriarcharum Juribus.	301
§ 46. De Exarchis Primatibus et Archiepiscopis.	303
§ 47. De Metropolitibus.	304
§ 48. De Cruce et Pallio.	306
§ 49. De Episcopis.	309
§ 50. De Officio docendi.	313
§ 51. De reliquis Episcoporum officiis.	314
§ 52. De Jure jubendi.	315
§ 53. De Jure judicandi et puniendi.	317
§ 54. De Jure dispensandi.	318
§ 55. De Jure administrandi.	324

LIBER III.

DE PERSONIS ET REBUS ECCLESIASTICAE POTESTATI SUBJECTIS.

CAPUT III.

§ 56. De Personis.	330
§ 57. De Laicis.	<i>Ib.</i>
§ 58. De Clericis eorumque immunitate.	334
§ 59. De Electione.	337
§ 60. De Regia Nominatione.	346

CAPUT II.

§ 61. De rebus.	349
§ 62. De rebus spiritualibus.	351
§ 63. De Matrimonio.	355
§ 64. De Causis Matrimonialibus.	367
§ 65. De Causis super sponsalibus et divortio.	370
§ 66. De Rebus et Causis connexis seu mixtis.	371
§ 67. De Appellatione ab abusu.	376
§ 68. De bonis Ecclesiae.	379
§ 69. De Jure acquirendi et possidendi.	381
§ 70. De bonis acquisitis.	387

INDEX

**Rerum praecipuarum in Institutionibus
juris publici ecclesiastici.**

NUMERUS INDICAT PAGINAM.

A

- Administracula Juris Ecclesiastici.* Quae et qualia? 132.
Amortizatio 382. An lex amortizationis sit justa? 382 et seqq.
Annatae. Annatarum origo 270. Non sunt simoniacaec nec injustae 270.
Apocrisarii, seu Responsales 272.
Apostoli. Erant obnoxii Primatui S. Petri 154. Eorum potestas triplex 292.
 Extraordinaria cessavit eorum morte 292. Apostolorum Successores in
 Sacerdotio 293. Eorum Successores in Episcopatu ibid.
Appellatio. De jure Pontificis recipiendi appellationes ratione Primatus 277.
 Appellatio a sententia Pontificis irrita, illicita et condemnata 278. Ap-
 pellationes *tanquam ab abusu* 376. An unquam licitae et ratae 377 et
 seqq.
Auctores Juris Ecclesiastici privati et publici. 141 et seqq.

B

- Beatificatio.* Olim Episcopis permessa 217.
Bona Ecclesiae. Possessio bonorum stabilium ante Constantinum Magnum 379.
 Quomodo patrimonium auctum 380. Jus acquirendi et possidendi. 381. Bo-
 norum Ecclesiae dominium penes Ecclesiam et Loca pia 387. Subsidia
 societati civili e bonis Ecclesiae collata 388 et seqq.
Beneficia. Reservatio Beneficiorum 264. Jus Episcoporum conferendi Bene-
 ficia 264. Quo jure Summi Pontifices beneficia aliarum dioecesium sibi
 reservent? 230 et seqq.
Bullarium, seu Bullarum Collectiones 128 et 129.

CAPUT II.

DE EPISCOPIS EORUMQUE JURIBUS ET OFFICIIS.

§ 44. De Patriarchis.	295
§ 45. De Patriarcharum Juribus.	301
§ 46. De Exarchis Primatibus et Archiepiscopis.	303
§ 47. De Metropolitibus.	304
§ 48. De Cruce et Pallio.	306
§ 49. De Episcopis.	309
§ 50. De Officio docendi.	313
§ 51. De reliquis Episcoporum officiis.	314
§ 52. De Jure jubendi.	315
§ 53. De Jure judicandi et puniendi.	317
§ 54. De Jure dispensandi.	318
§ 55. De Jure administrandi.	324

LIBER III.

DE PERSONIS ET REBUS ECCLESIASTICAE POTESTATI SUBJECTIS.

CAPUT III.

§ 56. De Personis.	330
§ 57. De Laicis.	<i>Ib.</i>
§ 58. De Clericis eorumque immunitate.	334
§ 59. De Electione.	337
§ 60. De Regia Nominatione.	346

CAPUT II.

§ 61. De rebus.	349
§ 62. De rebus spiritualibus.	351
§ 63. De Matrimonio.	355
§ 64. De Causis Matrimonialibus.	367
§ 65. De Causis super sponsalibus et divortio.	370
§ 66. De Rebus et Causis connexis seu mixtis.	371
§ 67. De Appellatione ab abusu.	376
§ 68. De bonis Ecclesiae.	379
§ 69. De Jure acquirendi et possidendi.	381
§ 70. De bonis acquisitis.	387

INDEX

**Rerum praecipuarum in Institutionibus
juris publici ecclesiastici.**

NUMERUS INDICAT PAGINAM.

A

- Admnicula Juris Ecclesiastici.* Quae et qualia? 132.
Amortizatio 382. An lex amortizationis sit justa? 382 et seqq.
Annatae. Annatarum origo 270. Non sunt simoniacae nec injustae 270.
Apocrisarii, seu Responsales 272.
Apostoli. Erant obnoxii Primatui S. Petri 154. Eorum potestas triplex 292.
 Extraordinaria cessavit eorum morte 292. Apostolorum Successores in
 Sacerdotio 293. Eorum Successores in Episcopatu ibid.
Appellatio. De jure Pontificis recipiendi appellationes ratione Primatus 277.
 Appellatio a sententia Pontificis irrita, illicita et condemnata 278. Ap-
 pellationes *tanquam ab abusu* 376. An unquam licitae et ratae 377 et
 seqq.
Auctores Juris Ecclesiastici privati et publici. 141 et seqq.

B

- Beatificatio.* Olim Episcopis permessa 217.
Bona Ecclesiae. Possessio bonorum stabilium ante Constantinum Magnum 379.
 Quomodo patrimonium auctum 380. Jus acquiren. et possiden. 381. Bo-
 norum Eccles. dominium penes Ecclesiam et Loca pia 387. Subsidia
 societati civili e bonis Ecclesiae collata 388 et seqq.
Beneficia. Reservatio Beneficiorum 264. Jus Episcoporum conferendi Bene-
 ficia 264. Quo jure Summi Pontifices beneficia aliarum dioecesium sibi
 reservent? 230 et seqq.
Bullarium, seu Bullarum Collectiones 128 et 129.

C

- Canones.* Unde sic dicti? 1 et 2. Canonum divisio 16.
Canones fidei seu dogmatici 17. Eorum internoscendorum regulae 18 et 19
 Eorundem regularum expositio 19.
Canones morum 21.
Canones disciplinae 22 et 23.
Canones Apostolorum. An Apostolis tribuendi 99 et 100. An ab Ecclesia
 recepti 101. Eorum origo, numerus atque usus 101 et seqq.
Canones Apostolici. Vid. Collectiones Canonum.
Canones. De jure Pontificis eos tuendi 211.
Canonizatio. De jure Pontificis canonizandi 217. An decreta Canonizationum
 sint errori obnoxia 218.
Cardinales. Cardinalium nomen 283. Cardinales. S.R. Ecclesiae ibid. Eorum
 numerus 284. Officium et dignitas Sede plena et Sede vacante 285 et seqq.
 Causae majores Pontifici reservatae 275. Jus easdem definiendi 275.
 Causae connexae sive mixtae cum spiritualibus Ecclesiae subsunt 372. An
 etiam in judicio possessorio 373 et seqq.
 Clerici a laicis jure divino distincti 159. An legibus civilibus teneantur 334.
 Sunt jure divino exempti a foro laicali in rebus et causis spiritualibus
 ibid. An eodem jure sint exempti in rebus et criminibus civilibus 335 et
 seqq.
Casus reservati. A Pontifice in Ecclesia universa, et ab Episcopis in sua
 quisque Dioecesi descendit in Sacerdotes inferiores jurisdictione ad absoluti-
 onem valide impertiendam 256 et seqq. Reservationes Papales 259 et
 seqq.
Censurae. Excommunicatio bifariam dividitur 244. Prior definitur commu-
 nionis negatio ibid. Altera major et anathema dicitur ibid. Cuiam per-
 tineat jus ferendi excommunicationem ibid. Effectus excommunicationis
 majoris 245 et seqq. Quibus casibus infligenda 249. Excommunicatio
 ferendae sententiae, et latae sententiae 250 et seqq. Parochi potestate
 excommunicandi non sunt praediti 253 et seqq. Quid intersit inter Pon-
 tificis et Episcoporum potestatem in jure ferendi censuras 254 et seqq.
Chorepiscopi. An fuerint veri Episcopi 310. Eorum dignitas 311. Eorum ordo
 extinctus 312.
 Coadjutores Episcoporum temporales et perpetui 242. A quo dari pos-
 sunt 243.
Collectiones Sacrorum Canonum. Earum utilitas 96. Et usus 96.
 Collectiones Ecclesiae Graecae. Quando inceperint 103. Canones, quibus
 constant 104 et 105. Earum auctoritas 105.
 Collectiones Latinae. Collectio Dionysii Exigui 105. Ejusdem Canones ibid.
 An ulla ante Dionysium exstiterit 106 et seqq.

- Collectio Isidori Mercatoris 108. In suspicionem adducta 109 et seqq. Ejus
 Canones sinceri, apocryphi, et interpolati 109. Injustae in eum accusatio-
 nes 110.
Concilium Generale fons Juris Canonici. Ejus definitio 72. Quinam convo-
 candi sint et a quo? 72 et seqq. Occasione schismatis vel Sedis vacantis
 a quo indicendum 73. Jus ferendi suffragii 74. Ratio ejus celebrandi 75.
 Jus ejusdem concilii generalis confirmandi 77 et seqq. Ejusdem auctoritas.
 81. An Concilium generale sit superius Pontifice 82.
 Concilia particularia. Eorum divisio 79. Eorum auctoritas 80.
Concilia provincialia, Eorum jura unde orta 202.
Concordata, et eorum vis 129.
Constitutiones Summorum Pontificum fons Juris Canonici. Earum definitio
 et divisio 49. Earundem usus et auctoritas in Jure Canonico 50. Fides
 eisdem adhibenda in tuendis juribus Apostolicae Sedis 50 et 51.
 Constitutionum Apostolicae Sedis promulgatio 52. Quatenam sit forma pro-
 mulgationis 52 et 53. An necessaria sit Episcoporum acceptatio 53 et
 seqq et 16.
Constitutiones Apostolicae. Earum auctor 97 et 98, et auctoritas 98 et 99.
Consuetudo. Ejus definitio et divisio 38. Ejus vis ad leges abrogandas ibid.
 Conditions ad id necessariae 39 et 40. An per consuetudinem jurisdictione
 quoque ecclesiastica acquiri possit 41. Episcopi quasnam facultates per
 consuetudinem acquirere valeant 45. Consuetudo in disputationibus inter
 Sacerdotium et Imperium 46 et seqq. Quinam legitimi iudices in hisce
 disceptationibus habendi 48.
 Crimina ecclesiastica civilia et mixta 374. Harum causarum iudices 374 et
 seqq.

D

- Declarationes.* Congregationis Cardinalium Concilii Tridentini interpretum
 Declarationes 13 et 14. Earundem vis et auctoritas 14 et seqq.
 Declarationes aliarum Congregationum Cardinalium, earumque vis et aucto-
 ritas 15 et 16.
Decretales. Decretales ante Gregorium IX 120. Earum auctoritas 121. De-
 cretales Gregorii IX 121. Auctoritas et modus allegandi 122. Decretalium
 liber Sextus, Clementinae, et Extravagantes 123. Modus allegandi,
 et auctoritas 124 et seqq.
 Decretalium liber Septimus. Ejus auctoritas 128.
Derogatio. Quando necessaria ad validitatem Rescriptorum, et Constitutionum
 Apostolicarum 67 et 68.
Disciplina. Disciplina externa sive Politia ecclesiastica 22. Liturgica 23.
 Dogmatica et dogmati annexa 23.
 Disciplina dogmatica 349. Fundamentalis, sive dogmati annexa 350. Litur-

gica 350. Externa, seu Politia ecclesiastica ibid. Tota pendet a potestate Ecclesiae 351 et seqq.

Dispensatio. Dispensatio super legibus seu institutis Apostolorum 34 et 36. *Dispensatio.* De jure Pontificia dispensandi super generalibus Ecclesia legibus 214.

Dionysius Exiguus. Vid. Collectiones Sac. Canonum.
Dominium eminens 388.

E

Ecclesia. Status sive societas, ut aiunt, inaequalis cum summa potestate imperandi, et nemini obnoxia 148, 151 et 178. Ejus definitio 147. Ecclesiastica potestas a Christo tradita Petro et Apostolis eorumque successoribus 153 et seqq. Potestas Ordinis 158. Potestas jurisdictionis 159. Potestas ferendarum legum 160 et 211. Potestas judicandi 163 et seqq. Potestas puniendi 167. Potestatis Ecclesiasticae, ut aiunt independentia 171 et seqq.

Episcopatus novi. Quomodo eriguntur 219. Sola Ecclesia erigendorum Episcopatum jus habet 221. Et ipsos supprimendi, conjungendi et dividendi 223 et seqq. Quinam Ecclesiae nomine intelligendi sint 225 et seqq. Quo jure Summi Pontifices, Metropolitae Conciliisque provincialibus amotis, erectiones Episcopatum, suppressiones divisionesque sibi solis tribuerunt 231 et seqq.

Episcopi. Jus solius Pontificis creandi Episcopos 232. Antiqua eligendorum Episcoporum forma 337. Quae fuerint populi partes in iisdem electionibus 336 et seqq. Episcoporum translatio 236. Cessio, seu renuntiatio 237. Et depositio 237. De jure Pontificis eosdem Episcopos vel invitos destituendi 239 et seqq.

Episcopi successores Apostolorum in Episcopatu 291. Utrum eorum potestas a Pontifice, an a Deo *immediate* conferatur 325. Eorum potestas finibus Dioecesium continetur 293 et seqq. Sunt obnoxii Summo Pontifici et decretis sacrorum Canonum 295.

Episcoporum Officia. Docendi 313. Approbandi concionatores 313. Vigilandi, ne quid tradatur contra fidem et mores ibid. In Seminariis designandi et approbandi magistros, et praescribendi ea, quae doceantur ibid. Dandi veniam librorum edendorum 314. Nequeunt dubias fidei morumque quaestiones definire ibid. Reliqua Episcoporum officia ibid. Residentia in Dioecesi 315. Visitatio Dioecesis ibid.

Episcoporum Jura. Jus jubendi, legesque ferendi 315. Num leges, extra Synodum latae, sint perpetuae 316. Eorum leges juri communi contrariae sunt irritae 317. Jus judicandi et puniendi ibid. Jus dispensandi in legibus ab se, vel a suis Praedecessoribus etiam in Synodo Dioecesana latis 318 et seqq. Non dispersant in legibus Pontificum et Conciliorum gene-

ralium, sive in jure communi 319. In aliquibus casibus dispensant, etiam in jure communi 320 et seqq. An dispensent *in dubio* 322. An dispensent, quando Legislator sibi dispensationem non reservavit 323. Jus administrandi 324. Quae res hoc jure contineantur ibid.

Episcopi titulares, sive in partibus infidelium 310.

Exarchi 303.

Excommunicatio. Vid. *Censurae.*

Exemptiones. De jure Pontificis eas concedendi 268 et seqq.

F

Forum ecclesiasticum criminale semper a foro poenitentiali distinctum 169 et seqq.

G

Glossae. Quid? 126. Earum auctoritas 127.

Gratiani Decretum. Ejus divisio, et modus allegandi Canones 112 et seqq. Ejus menda et correctiones 115 et seqq. Ejusdem auctoritas 117 et seqq.

H

Hierarchia Ordinis divinitus instituta 159.

Historia. Ejus necessitas et utilitas 138 et seqq. Ejus praecipui Scriptores et fides eisdem adhibenda 139 et seqq.

Humaniores litterae 133.

I

Interpretatio. Ejus definitio 11. Recta interpretandi ratio 12. Interpretatio Authentica 12. Usualis 12. Judicialis 13. Doctrinalis 13.

Interpretatio Decretorum Concilii Tridentini 13 et seqq.

Instituta. Instituta Divina et Apostolica 33. Eorum discrimen 34.

Isidorus Mercator. Vid. Collectiones Canonum Latinae.

J

Jurisdictio ecclesiastica. Ejus definitio 159. Ad eam acquirendam necessaria tum ordinatio, tum missio 160.

Jurisprudentia. Jurisprudentia ecclesiastica 10. Ejus definitio et partes 11.

- Jus canonicum.* Ejus definitio 2. Ejus objectum ibid. Discrimen inter Theologiam et Jus Canonicum 4. Et inter Jus civile et Jus Canonicum 5. Juris Canonici praestantia 5 et seqq. Ejusdem amplitudo et necessitas 7 et 8. Jus Canonicum publicum et privatum 8. Utriusque definitio 9. Juris Canonici fontes 25. Eorum definitio 25; et numerus 25 et 26. Ejusdem adminicula seu adjuncta 95.
- Jus civile.* Ejus usus in Jure Canonico 91 et 92. Leges civiles ab Ecclesia probatae, aut correctae, et nec probatae, nec correctae 93 et seqq.
- Jus gentium.* Ejus origo 134. Quadam praecepta de utroque jure naturae et gentium 135. Errores quorundam Scriptorum 136 et seqq.
- Jus naturae.* Ejus praecepta 84 et 85. Usus et auctoritas in Jurisprudencia Canonica 85 et seqq.
- Jus novissimum* 127.

L

- Laici.* Reges etiam et supremi Magistratus potestati Ecclesiae obnoxii sunt 331 et 332.
- Legati.* Alii extraordinarii, alii ordinarii 271. Legati Nati 272. Legati Missi 273. Jus Romani Pontificis eosdem vel stabiles in exteris provincias mittendi ibid. et seqq. Jura Legatorum a latere 289 et seqq.
- Libri fidei et moribus noxii.* De jure Pontificis eorum lectionis interdictione 208 et seqq.
- Logica et Metaphysica* 133.

M

- Matrimonium.* Impedimenta matrimonium dirimentia Ecclesia statuit 361. An Principes statuere possint 363 et seqq. Causae matrimoniales de firmitate conjugii ad Ecclesiam pertinent 367 et seqq. Item causae de Sponsalibus et divortio 370. An contractus civilis secernatur a matrimonio 368 et seqq.
- Metropolitae.* Eorum institutio 304. Eorum jura antiqua 305. Jura hodierna 306. Jura honorifica praeferebantur crucis et pallii 306.

N

- Nominatio regia Episcoporum 346. Quo jure nitatur 347.
- Nuntii Apostolici.* De jure Pontificis eos etiam stabiles in exteris provincias mittendi 273 et seqq. Eorum jura 288 et seqq.

O

- Ordines Religiosi.* De Jure Pontificis eos approbandi 220.

P

- Pallium.* Ejus origo 306. Ejus concessio, jura, et usus 307 et 308.
- Parochi.* Eorum institutio non a Christo, sed ab Ecclesia 191.
- Sancti Patres.* Quinam dicuntur? 88. Eorum auctoritas et usu sin jure Canonico 89 et seqq.
- Patriarchae.* Eorum nomen 295. Numerus 296 et seqq. Eorum institutio 296. Eorum jura 301. Insignia 306. Patriarchae minores 302.
- Placitum Regium.* Ejus origo 57. An ejus usus sit justus 58 et seqq.
- Poenae ecclesiasticae.* Quotuplices sint 168. Earum vis et natura 169 et seqq.
- Pontifex.* S. Petri Successor 191. Ejus immediata potestas in omnem Ecclesiam 199. Ejus temporalis potestas in aliquas Provincias 279 et seqq. An ejus judicium irreformabile in definiendis controversiis de fide et moribus 204. Varias eligendi Pontificis formae 340 et seqq. An Pontifex possit sibi Successorem eligere 344 et seqq.
- Primatus S. Petri* 191 et seqq. Finis Primatus 194 et seqq. Ejusdem nexus cum Romana Sede 196. Ratio determinandi jura Primatus 200. An admittenda jura essentialia et adventitia 202. S. Petrus Romae obiit 191.
- Primates.* Quinam sic vocati 272 et 303. Eorum jura et insignia 273 et 306.
- Promulgatio.* Vid. Constitutionum Apostolicae Sedis promulgatio.
- Protestantium errores.* De Statu Ecclesiae 147 et 148. Eorum argumenta ex Sacris Litteris 179 et seqq. Ex natura Religionis 182. Et ex indolerepublicarum 184. Singulorum confutatio cit. loc.

R

- Regalatae* quare sic dicti 149. Quas res et jura imperio civili tribuant ibid. et 351.
- Regimen.* Quanam sit forma regiminis ecclesiastici 327 et seqq. Non pendet ab imperio civili 352 et seqq.
- Regulae Cancellariae* 129 et seqq.
- Relationes.* De jure Pontificis eas accipiendi 275.
- Res spirituales potestati Ecclesiae subjectae 349 et 351. Item res connexae, seu mixtae cum spiritualibus 371.
- Richistarum errores* 148 et 188. Eorum confutatio 189 et seqq.

Rescripta. Eorum definitio et divisio 60. Eorumdem auctoritas et usus 61 et seqq. Rescripta vitiosa ratione precum 64. Ratione formae 66. Rescriptorum executio et cessatio 69.

Romanus Pontifex. Vide *Pontifex.*

Rubricae. Eorum auctoritas 126.

S

Sacra Scriptura fons Juris Canonici. Sacrarum Scripturarum, sive novi et veteris Testamenti libri 26 et 27. Veteris Testamenti usus et auctoritas in Jure Canonico 28. Novi Testamenti usus et auctoritas 31.

Summaria 126.

Subsidia litteraria 141.

T

Traditio fons Juris Canonici. Ejus definitio 35. Divisio in Divinam, Apostolicam et Ecclesiasticam 36. Usus et auctoritas Traditionum in Jure Canonico 36 et seqq.

U

Unitas fidei et communionis 195.

V

Vicarii Apostolici 272.

APPENDIX

INSTITUTIONUM

JURIS PUBLICI ET PRIVATI ECCLESIASTICI

APPENDIX
INSTITUTIONUM

JURIS PUBLICI ET PRIVATI

ECCLESIASTICI

JOANNIS CARDINALIS SOGLIA

EPISCOPI AUXIMANI ET GINGULANI

AD USUM CLERI GALLICANI

PARIS Y MEXICO
LIBRERIA DE EUGENIO MAILLEFERT Y Cª.

APPENDIX

INSTITUTIONUM

JURIS PUBLICI ET PRIVATI ECCLESIASTICI

§ I.

De juris canonici præstantia et utilitate in Gallia.

Quam utilis et præstans sit juris canonici scientia, testatur doctorum de hac disciplina encomium. « Non dubito, » inquit Pignatelli (t. I. cons. 14, n° 41), pronuntiare indignum theologi nomine qui jus canonicum ignoret. » In dubium revocari nequit summa disciplinæ canonum præstantia. Studium enim viris ecclesiasticis Ecclesia non tantum commendavit, sed et imperavit. *Nulli sacerdotum liceat canones ignorare* (Dist. 38, can. 4) : Theologis, inquit Melchior Cano, qui Pontificum canones ignorant, nimis multa desunt ad usus theologiæ necessaria.

Hinc concilium provin. Rem. sic habet : « Opportunum » pariter et æque NECESSARIUM est, ut theologiæ candidati de « JURE CANONICO accuratius quampridem edoceantur. Juris » enim illius ignorantia non indecora solum perhibetur, » sed clerico admodum funesta... Quod ut pro nostra parte

« avertamus, JUBEMUS CANONICI JURIS DISCIPLINAM in quolibet « majori seminario, quamprimum fieri poterit diligenti opera restitui. (Tit. XVIII, de Rat. Stud. p. 142). » Et Conc. Rupellense p. 41. « Nec tamen omittatur in nostra provin- « cia theologica et CANONICA examinatio et graduum quo- « rumdam collatio. » Et hæc sufficiunt.

§ II.

*De jure canonico Gallicano in genere et de ejus recta
notione ac definitione.*

Operæ pretium est, in appendice, accurate discernere quid esse possit jus ecclesiasticum nationale, id est ecclesiis alicujus gentis proprium. In Gallia enim (sicut in aliis regionibus) falsa atque periculosa circa jus canonicum nationale opinio et persuasio diu invaluit, ut omnibus notum est.

Jus gallicanum intelligitur etiam ab his quorum doctrina hic confutanda est : *Jus aliquod Gallie proprium, et juri communi derogans.* Non enim hoc nomine vocari solent leges quæ sunt præter, sed non contra jus commune. Vigere enim legitime posse hujusmodi leges ecclesiasticas alicui genti proprias, nemo negat. His prænotatis, quærendum remanet, qua auctoritate nitatur jus gallicanum : Utrum summus Pontifex illud irritare possit.

Jus gallicanum ex supradictis derogatio est quædam juri communi. Illa autem derogatio legitime statui non potest, nisi auctoritate Summi Pontificis. Nam, vel statuta fuisset a potestate civili aut sæculari principe, quod vero qui sustineret, extra orthodoxam doctrinam misere aber-

raret : vel a potestate ecclesiastica a papali diversa ; sed patet a quacumque ecclesiastica potestate a papali diversa statui non posse juri communi derogationem, cum concilium œcumenicum remaneret invalidum, non accedente per confirmationem auctoritate Papæ : vel a consuetudine ; profitentur autem Doctores sententia unanimi, ideo tantum in jus erigi consuetudinem quia accedit legislatoris consensus, quamvis silentio tantum constans.

Summus Pontifex jus gallicanum irritare potest. Nam si jus fluxit ex concessione expressa, res patet ; et si etiam exemptio inducta fuerit consuetudine, qui enim potuit consensu tacito firmare exemptionem, potest exemptionem infirmare, modo de retracto consensu constet. Idem dicendum est etiamsi jus gallicanum fuerit ab initio jus commune, et non evaserit particulare, nisi quia jus fuit alibi mutatum. Insuper jus gallicanum concordatis firmatum irritare potest, justa exigente causa, saltem ex generali canonistarum sententia, in hac gravissima quæstione.

Certum est, sub nomine juris gallicani, multa in Gallia a parlamenti, a regibus et a jansenistica secta contra sanctam Sedem propugnata et usurpata fuisse, quæ nullo legitimo fundantur titulo ; unde non jus constituunt, sed tantum lugenda schismatis et rebellionis erga supremam Ecclesiæ auctoritatem tentamina. Unde semper requirendum est : fuitne derogatio juri communi de auctoritate ecclesiastica competenti (id est Papæ vel concilii œcumenici a Papa confirmati) sufficienter comprobata ? Quod si ne consensu quidem tacito præfatæ auctoritatis derogatio nitatur, possidet jus commune, et derogatio pro rebellionem habenda est. Ergo conditionibus legitimæ definitionis satis-

facere videtur hæc sequens : *Jus canonicum gallicanum sunt variae apud ecclesias Galliae juri communi derogationes, auctoritate Summi Pontificis aliquo modo firmatae.* Si quis autem definiret jus canonicum gallicanum his tantum verbis, *Jus ecclesiis Galliae proprium*, æquivocationi et sensui erroneo locum daret. Hoc modo enim jus anglicanum ecclesia anglicana a centro unitatis divulsa et schismatica definire posset.

§ III.

Per bullam QUI CHRISTI DOMINI videtur priscum jus canonicum gallicanum antiquatum fuisse et annullatum. Et quid de novo jure canonico gallicano.

Priscum jus canonicum gallicanum vocamus varias juri communi derogationes legitime in Gallia introductas et usque ad Pium VII vigentes. Quænam fuerint istæ derogationes legitimæ, difficile esset determinare, de quibusdam certo constat, de pluribus autem disputatum est. At vero hic quæritur an plene fuerit eversum per bullam *qui Christi Domini* : cujus verba hæc sunt : *Supprimimus, annullamus et perpetuo extinguimus, titulum, denominationem, totumque statum præsentem infra scriptarum ecclesiarum... cum respectivis eorum juribus, privilegiis et prærogativis cujuscumque generis... Non obstantibus consuetudinibus etiam immemorabilibus.*

Ex his verbis deducitur, revera antiquatum fuisse priscum jus gallicanum, quodcumque istud fuerit. Et hoc certum videtur ex praxi ecclesiæ Romanæ. A sacra Congrega-

tione episcoporum et regularium negotiis præposita, postularat quidam Galliae Præsul, licitum declarari usum plures media nocte in natali missas celebrandi et sacram fidelibus synaxim impertiendi. Valere autem urgebat episcopus illam consuetudinem, quod licet juri communi contraria diutissime ante concordatum anni 1801 obtinuerat, nec postea desierat. Quam rationem Em^{us} Orioli, dictæ congregationis Præfectus, qui *cardinalis Ponentis* partes agebat, sic impugnat. « Per constitutionem *qui Christi Domini*, « id in scopo fuit ut destrueretur totus antiquus status, » substituendo hæc eadem constitutione alium novum statum, omnino a priori, formaliter saltem diversum. Et « quamvis nihil expresse statuatur quoad pristinam consuetudinum abrogationem, hæc tamen abrogatio tanquam « quid necessario consequens admittenda videtur. » Nec nobis dubium est quin constanter in hunc sensum futura sit Congregationum romanarum praxis.

Hinc videre est quid sentiendum sit de quorundam systemate qui perdurasse prisca ecclesiarum privilegia contendunt. Omni prorsus fundamento destitui systema illud facile evincitur.

Ex supradictis, ad determinandum jus canonicum in Gallia non inquirendum esse quid fuerit juris ante concordatum anni 1801. Sed tantum quid sit vel a jure communi, vel a concordato et decretis consuetudinibusve subsequentibus firmatum. Hinc generatim poni posse videtur pro regula practica circa jus canonicum hodiernum in Gallia : *Standum juri communi, quoties non constat ei derogatum fuisse sive per Pium VII, sive aliquo post Pium VII legitimo titulo.*

In dubio autem an aliquid pertineat ad novum **jus gallicanum**, standum videtur pro jure communi. Jus enim **com-** mune possidet, nisi constat de derogatione aliqua.

Hinc certum est, excludi debent tanquam fontes **juris ca-** nonici gallicani novi, tum articuli organici, tum **leges** quaecumque a mera potestate civili latae, tum **decisiones** concilii status et tribunalium civilium.

Quatuor articuli declarationis cleri gallicani **anni 1681**, sunt omnino a recta **juris gallicani** notione arcendi: **Nam** sunt quaedam dogmata v. g. an Papa sit infallibilis, **an** sit supra Concilium OEcumenicum et supra canones. **Porro hu-** jusmodi dogmata ex sententia communi theologorum **falsa** et in se contra fidem, nullo modo possunt constituere **ali-** quod jus gallicanum.

Jus gallicanum recte intellectum non aliud esse **potest**, quam jus auctoritate summi Pontificis nixum. Et **Papam** posse jus nationale quodcumque irritare, etiamsi **interces-** serunt concordata jus nationale constituentia, **docent auc-** tores multi, unde jus gallicanum, urgente necessitate, **sem-** per est per sanctae Sedis auctoritatem rescindibile.

§ IV.

De requisita legum Pontificiarum disciplinam generalem spectantium promulgatione, ut obligent in Gallia.

Certum est requiri promulgationem ut lex humana **que-** cumque obliget, nec obligare legem a principe **publicari** mandatam, sed nondum promulgatam, etiamsi **privatim**

cognosceretur. Quae doctrina de promulgationis necessitate, ut certa et indubitata ab omnibus admittitur. Sed acriter controvertitur utrum satis sit eas publicari Romae, an etiam necessario promulgari debent in qualibet provincia.

Hanc ultimam sententiam zelo ardentissimo propugnave- runt quotquot exstiterent jansenianae haeresis et gallicanae doctrinae patroni. Nam si non valeat lex pontificia Romae tantum promulgata, cum alibi impediri tam facile possit ipsius promulgatio, tota in nihilum abijt Romanorum Pon- tificum legislativa potestas. Sed dicit Suarez, *nihilominus contraria sententia communis recepta est.* (De Leg. liv. VI, ch. xv, n° 3.)

Ex praxi sex ultimorum saeculorum sequitur certissime publicationem in provinciis non esse necessariam. A sex saeculis, Pontifices Romani obligatoria volunt et declarant decreta sua absque in singulis provinciis promulgatione, et fatentur ipsi gallicani sedem Romanam errare non posse in disciplina universali (nisi brevissime per transennam). *Haec doctrina confirmatur*, ait Suarez, *ex praxi curiae Ro-* manae, unde sedes Romana jam falsum systema contrarium practice declarat.

Hinc in conciliis provincialibus infra citatis nulla fit mentio de promulgatione constitutionum Pontificiarum, ideoque non agnoscitur ut necessaria in provinciis. Insuper per verba, **AMPLECTIMUR; ACCIPIMUS; AGNOSCIMUS**, vera in provinciis facta fuit promulgatio, posito quod necessaria fuisset; unde nemini dubium hac de re adesse potest.

§ V.

An necessaria sit legum pontificiarum disciplinam generalem spectantium acceptatio, tum episcopis, tum aliis, in Gallia.

Certum est Romanos Pontifices posse, si velint, legibus suis universos fideles ligare absque cujuscumque acceptatione. Sed ad vitandum errorem, distinguendum est cum P. Zaccaria (Antif. t. II, p. 200) quæstionem juris a quæstione facti. Quæstio facti est, utrum leges pontificiæ obligent quando nondum fuerint receptæ; quæstio juris, utrum possint obligare antequam recipiantur: id est, an necessaria sit receptio.

Et certe quod summi Pontifices non intendant quibusdam legibus suis obligationem statim imponere, nisi prius istæ leges recipiantur, sustineri licite potest, modo hoc tribuatur liberæ voluntati summi Pontificis. Et hæc sententia sustinetur a multis doctoribus catholicis. (Vid. Cardenas, Disp. 29, ch. 3, art. 2, n° 65, citans alios.)

At vero Papam non posse, etiamsi vellet, suis legibus obligare nisi acceptantes, est doctrina prorsus falsa et reprobanda. Et doctrinam oppositam, nempe posse Papam ita leges canonicas ferre, ut obligetur Ecclesia ad eas acceptandas, habet Suarez, non tantum ut certam, sed etiam tanquam de fide: « *Mihi videtur tam certa, inquit ut secundum fidem negari non possit.* (De Leg. I. 4, ch. 16, n° 1.) Unde probatum remanet, ut leges pontificiæ obligent, si ita Papa velit, etiam absque acceptatione episcoporum. Et hoc cer-

tum est. A fortiori absque cleri secundi ordinis acceptatione.

Sed in hac gravissima quæstione, nulla superest difficultas ex nostris recentioribus conciliis a sancta sede recognitis. Etenim, de facto, omnes et singulas constitutiones disciplinam generalem spectantes acceptaverunt, sicuti et constitutiones dogmaticas. Sic habet Concilium Parisiense, 1849, p. 32. Amplectimur omnes et singulas constitutiones dogmaticas uti et illas quæ universalem ecclesiæ disciplinam respiciunt, specialiter quæ a conclusione Conc. Tridentini, usque in hodiernam diem prolatae et promulgatae sunt. Declaramus etiam ac docemus eas sæculari sanctione non indigere, ut tanquam norma credendorum et conscientiæ regula ab omnibus suscipiantur, Conc. Turon... 1849, p. 50. Summorum Pontificum constitutiones dogmaticas omnes... accipimus, sicuti et constitutiones quæ universalem Ecclesiæ disciplinam respiciunt, illis nos omnino subjicientes ea, qua par est filiali obedientia. Similia exhibent acta conciliorum: Conc. Rem. p. 41. Aven. p. 9. Ausc... p. 28. Alb... p. 44. Lugd. p. 33. Tolos. p. 28. Sen. p. 17. Acquis... p. 33. Burd. p. 67. Bitur. p. 28.

Unde certum nobis videtur, in Gallia, dici posse generatim, jus commune possidere, quoties non constat ei derogatum fuisse sive per Pium VII, sive aliquo post Pium VII legitimo titulo. Dicimus generatim, propter aliquas quæstiones, v. g., de nominatione vicariorum parochialium, quam attribuimus episcopis contra jus commune, ex necessitate, quia summum jus commune necessitas.

Hinc verba in *Institutionibus theologicis ad usum seminariorum* apud nos sæpe usurpata: « Hæc bulla non viget, vel

non agnoscitur in Gallia, » emendanda sunt. Meminerint etiam magistri hujus decreti Con. Prov. Rup. 1853. « Libros alumnis theologiæ proponendos summa diligentia vel per seipsos, vel per viros idoneos examinent episcopi, nec ullum auctorem quoquo modo suspectum ad usum scholarum approbent, quantumvis per magistri dictata vel pronuntiata corrigendum. »

§ VI.

De placito regio seu Principis sæcularis, quoad Constitutiones Romanorum Pontificum in Galliis.

Multi adhuc in Galliis summa simplicitate credunt lugendam illam potestatis sæcularis tyrannidem et in jura Ecclesiæ invasionem, multo longius precessisse quam revera processit. Vetustior non est ille usus quam schisma occidentis, quod ab Urbano VI usque ad concilium Constantiense perduravit. Principes enim ne populi deciperentur a falsis bullis, prohibuerunt decreta Romani Pontificis absque consensu seu placito suo publicari. Pater Zaccaria, vir, ut omnes sciunt, eruditionis præstantissimæ, ut certam habet recentem hanc placiti regii originem. Extinguendo autem schismate hanc facultatem ab Urbano VI concessam Martinus V sustulit; sed iterum politicarum artibus, favente jam protestantismo, placitum regium est revocatum.

Irrationabilis et omni prorsus fundamento destituta censenda est consuetudo Placiti regii. Talis enim consuetudo rumpit nervum ecclesiasticæ disciplinæ et perniciose ecclesiis regni, directe lædit libertatem ecclesiasticam et nedum

consensu tacito summi Pontificis nitatur, ipsius contradictione legaliter expressa repellitur. Ergo nihil aliud est quam violentia in Ecclesiam, abusus et corruptela.

Antiquitati ignota, Ecclesiæ injuriosa et ejus potestati læsiva est illorum doctrina, qui volunt Ecclesiæ leges esse placito regio jure submitendas, ut vim habeant suam. Et P. Tarquinius in dissertatione hac de re invictissime probat: Esse error intolerabile ut ad exequatur id est placitum regium subjiciantur bullæ, breviam et quidquid regimini Ecclesiæ necessarium est.

In hac doctrina plane concordant omnia recentiora concilia non tantum quoad constitutiones dogmaticas, sed etiam quoad illas quæ universalem Ecclesiæ disciplinam respiciunt. Sic habet conc. Bitur. p. 28. « Declarantes insuper per sanctionem quamvis potestatis civilis nullatenus indigere apostolicas constitutiones, tum dogmaticas, tum disciplinarias. » Et ita alia jam supra citata.

§ VII.

De consuetudinibus, seu de multiplici praxi contra jus commune jam a tempore Pii VII, in Galliis introducta, non contradicente sancta Sede.

Nulla forsitan existit quæstio quæ majoris sit momenti. Quam gravis et practica sit facile intelliget quisquis, historiæ ecclesiasticæ memor, perpendet Romanos Pontifices ita sæpe difficultatibus coartari, ut non nisi magno cum Ecclesiarum et animarum quasdam consuetudines extirpare et convellere possint. Quædam vero sunt prænotanda.

non agnoscitur in Gallia, » emendanda sunt. Meminerint etiam magistri hujus decreti Con. Prov. Rup. 1853. « Libros alumnis theologiæ proponendos summa diligentia vel per seipsos, vel per viros idoneos examinent episcopi, nec ullum auctorem quoquo modo suspectum ad usum scholarum approbent, quantumvis per magistri dictata vel pronuntiata corrigendum. »

§ VI.

De placito regio seu Principis sæcularis, quoad Constitutiones Romanorum Pontificum in Galliis.

Multi adhuc in Galliis summa simplicitate credunt lugendam illam potestatis sæcularis tyrannidem et in jura Ecclesiæ invasionem, multo longius precessisse quam revera processit. Vetustior non est ille usus quam schisma occidentis, quod ab Urbano VI usque ad concilium Constantiense perduravit. Principes enim ne populi deciperentur a falsis bullis, prohibuerunt decreta Romani Pontificis absque consensu seu placito suo publicari. Pater Zaccaria, vir, ut omnes sciunt, eruditionis præstantissimæ, ut certam habet recentem hanc placiti regii originem. Extinguente autem schismate hanc facultatem ab Urbano VI concessam Martinus V sustulit; sed iterum politicarum artibus, favente jam protestantismo, placitum regium est revocatum.

Irrationabilis et omni prorsus fundamento destituta censenda est consuetudo Placiti regii. Talis enim consuetudo rumpit nervum ecclesiasticæ disciplinæ et perniciose ecclesiis regni, directe lædit libertatem ecclesiasticam et nedum

consensu tacito summi Pontificis nitatur, ipsius contradictione legaliter expressa repellitur. Ergo nihil aliud est quam violentia in Ecclesiam, abusus et corruptela.

Antiquitati ignota, Ecclesiæ injuriosa et ejus potestati læsiva est illorum doctrina, qui volunt Ecclesiæ leges esse placito regio jure submitendas, ut vim habeant suam. Et P. Tarquinius in dissertatione hac de re invictissime probat: Esse error intolerabile ut ad exequatur id est placitum regium subjiciantur bullæ, breviam et quidquid regimini Ecclesiæ necessarium est.

In hac doctrina plane concordant omnia recentiora concilia non tantum quoad constitutiones dogmaticas, sed etiam quoad illas quæ universalem Ecclesiæ disciplinam respiciunt. Sic habet conc. Bitur. p. 28. « Declarantes insuper per sanctionem quamvis potestatis civilis nullatenus indigere apostolicas constitutiones, tum dogmaticas, tum disciplinarias. » Et ita alia jam supra citata.

§ VII.

De consuetudinibus, seu de multiplici praxi contra jus commune jam a tempore Pii VII, in Galliis introducta, non contradicente sancta Sede.

Nulla forsitan existit quæstio quæ majoris sit momenti. Quam gravis et practica sit facile intelliget quisquis, historiæ ecclesiasticæ memor, perpendet Romanos Pontifices ita sæpe difficultatibus coartari, ut non nisi magno cum Ecclesiarum et animarum quasdam consuetudines extirpare et convellere possint. Quædam vero sunt prænotanda.

Certum est requiri aliquem Summi Pontificis consensum, ut consuetudo vim habeat. Est enim sententia communis doctorum et illam ut certam habent.

Triplex distinguitur relative ad consuetudines consensus: Expressus, tacitus, juridicus. — Consuetudo bona aut saltem per se indifferens, vel mala et certo irrationabilis esse potest.

Considerari potest silentium summi Pontificis quoad consuetudines præter jus, vel quoad consuetudines contra jus. Duplex romani Pontificis silentium omnino et sedulo distinguendum est. Silentium nempe *annuens*, seu consentiens, et silentium *mere æconomicum*, id est ex prudentia servatum, quod nullum includit assensum, nullamque approbationem consuetudinis, a cujus tamen damnatione pro tempore abstinetur.

Valde notanda est illa circumstantia summi Pontificis habentis, vel non habentis reclamandi facilitatem; quia ab ea tota pendet maximi momenti quæstionum circa consuetudines in Galliis post Pium VII introductas resolutio.

His positis stabilitur propositio: Quamdiu Papa non habet facilitatem reclamandi, legitime concludi non potest ipsum consentire consuetudini contra legem, etiamsi non sit mala aut certo irrationabilis. Unde, consuetudo non potest contra legem legitime præscribere, nam incertum saltem est an summus Pontifex aliquem consensum præbeat.

Nota bene: Non concludimus ex eo quod certum sit Papam consuetudini non consentire, sed *ex eo quod incertum sit an consentiat*. Hoc ipso enim quod incertum sit an legislator velit edicto suo derogare, urget jus naturale ut edic-

tum observetur. Unde practice loquendo consuetudines contra jus commune, nisi constet de alio legitimo titulo, omni prorsus fundamento carent.

Confirmatur thesis ex apostolicæ Sedis et curiæ Romanæ praxi. Postquam scilicet quædam consuetudines legibus ecclesiasticis contrariæ in variis regionibus, sciente et silente sede Apostolica, invaluerunt, non raro accidisse videmus, ut summus Pontifex, vel Em̄i congregationum Romanorum cardinales rogati declarare an tales consuetudines, utpote plus quam quadragenariæ, legitime contra legem præscripserint, negativum responsum emiserint. Plura exstant hujusmodi declarationum exempla pro Galliis data.

Ex principiis supra relatis clare deducitur, quid censendum sit de multiplici praxi contra jus commune jam a tempore Pii VII in Galliis introducta, non contradicente sancta Sede. Et clare patet cur libellum anonymum, *Mémoire sur la situation de l'Eglise gallicane, relativement au droit coutumier*, a sacra congregatione Indicis fuit reprobatum et damnatum.

§ VIII.

Utrum consuetudines post Tridentina decreta ortæ et ipsis contrariæ valere possint.

Certissime nullas esse consuetudines Tridentinis decretis contrarias tradunt maximæ auctoritatis doctores. Sic Benedictus XIV Inst. 60, n° 7, et clarissimi canonistæ Fagnanus, Devoti, et cardinalis Petra. Quantum inter canonistas emineat cardinalis de Luca notum est. Porro ille auctor nullita-

tem consuetudinum contra Tridentina decreta absque ulla hæsitatione pronuntiat. Fatendum est tamen exstare doctores aliquos qui contrariam sententiam tenent. Unde ex sola doctorum auctoritate his non dirimitur, cum non reperiatur sententia communis.

At superest aliud medium ad dirimendam difficultatem, nempe praxis Tribunalium Romanorum. Hinc videtur tenendum et concludendum; « tanquam certum asseri posse saltem quoad plura Tridentina decreta, contrarias consuetudines pro nullis constanter haberi a Romanis congregationibus, sed hæc praxis non constat quoad omnia, saltem de facto. Unde, consuetudines Tridentinis legibus oppositæ quæ non admittuntur a Romanis Congregationibus hoc ipso carent consensu tacito summi Pontificis, et proinde nullæ sunt. In dubio an consuetudo habeat consensum tacitum summi Pontificis, possidet lex Tridentina. Ergo in praxi nullum licet violare Tridentinum decretum, ex solo titulo consuetudinis contrariæ, sed recurrendum est ad sanctam Sedem.

Dicimus ex solo titulo consuetudinis; quia approbatio alicujus consuetudinis a sancta Sede ex indultis constare potest, vel aliis modis, vel ex necessitate rerum, ut pro lege concursus multi tenent, necessitas enim est summum jus commune. Hæc contraximus, ex eximio opere: *Institutiones juris canonici*, auctore D. Bouix, a summo Pontifice Pio IX, ut omnes scire possunt, sæpe laudatæ et commendatæ.

§ IX.

An declarationes seu decisiones Congregationis Concilii, vim universalis legis habeant, et obligent in Galliis; et ita sit aliarum Congregationum Romanarum.

In triplicem doctores abiere sententiam. Negant alii; alii affirmant, et distinguunt aliqui. Sententiam hanc affirmantem defendunt multi maximi nominis doctores inter quos Fagnanus, Reiffenstuell, cardinalis de Luca et Barbosa. Tertia sententia distinguit inter declarationes, nam sunt duplicis generis, ait Schmalzgrueber, *comprehensivæ vel extensivæ*. Extensivæ sunt eæ quæ ultra id quod verba proprie denotant, aliquid concedunt, prohibent, et ista sententia concedit quod vim et auctoritatem legis non habeant nisi fiant ex speciali mandato Papæ et legitime promulgentur. Sed si ita fiant et promulgentur vim legis indubitato obtinent. Comprehensivæ sunt si sensus declaratus a verborum recepta significatione non recedat. Et affirmant doctores hujus sententiæ, quod vim legis habeant, si Papæ consulto factæ, a cardinale præfecto et secretario subscriptæ sigillo congregationis munitæ sint. Tunc obligent respectu eorum quibus redduntur, sed etiam respectu aliorum qui de illis ita redditis notitiam certam habent.

Sententiam negantem vim legis declarationibus Congregationis Concilii sancta Sedes huc usque toleravit in scholis catholicis exponi et doceri. Inde vero minime sequitur in praxi non attendi ad decisiones prædictæ Congregationis, sed ex dictis sequitur obligatio illas in praxi ordinarie servandi. Nam declarationes Congregationis fuerint ex aucto-

ritate Apostolica, hæc autem auctoritas multo major est quam auctoritas doctrinalis universitatum omnium. Ergo temerarie ageret, quod nulli licet, qui contraireret.

Dicimus *ordinarie*, nam in aliquo casu extraordinario et gravi urgente ratione, posset quis excusari, si declarationes Congregationis reputans vi legis probabiliter destitutas, contra aliquam ageret. Et ita sentiunt etiam illi auctores qui sententiam negantem amplectuntur. Sic Salmanticenses, *probabile est*, inquit, *tales declarationes vim legis non habere*. Nihilominus addunt eas esse, *maximi ponderis et deserendas non esse* NISI GRAVISSIMA DE CAUSA.

Hinc licitum est quidem denegare declarationibus Congregationis concilii rationem et vim legis ecclesiasticæ. At vero minime licitum est sustinere declarationes illas posse in praxi legitime deseri, extra casum extraordinarium et urgentis causæ. Unde clare patet quid censendum sit de illis verbis *declarationes congregationis concilii non admittuntur in Galliis*. In hoc puncto institutiones theologicæ apud nos emendandæ sunt.

Præter Congregationem Concilii sunt plures aliæ quæ etiam decidendo casus particulares declarant jus; verbi gratia, Congregatio Rituum, sacra Pœnitentiaria, Congregatio super negotiis episcoporum et regularium. Eadem quoad istas redit supra discussa quæstio, et in triplicem similiter sententiam doctores scinduntur. Sed sufficit hæc conclusio certa, ut in praxi ab illis ordinarie recedere non liceat.

Si quis vero in Gallia dictarum Congregationum decisione tanquam regulam minime a se accipi dicitare non reformidat, meditetur gravissima hæc Benedicti XIV verba: «Scriptores

« de quæstionibus verba faciunt, illas autem sacra Congregatio dissolvit... Impudentissimus esset qui contenderet « majoris ponderis habendum esse privatum hominem, « quam sententia præclarissimi cœtus, quem amplissimi « cardinales ecclesiasticæ et sacrorum canonum peritissimi « constituunt. » Inst. 107, n° 6, Inst. canonicæ. Unde certo in gravi materia obedientiam lædunt qui contra jus a sacris Congregationibus Romanis declaratum agere præsumunt.

§ X.

An decreta S. Congregationis Indicis vim legis habeant in Galliis.

Recte docent doctores quod Ecclesiæ et pro ipsa summi Pontificis circa libros censura est infallibilis. Summi Pontifices S. Congregationi Indicis pravos libros prohibendi curam imposuerunt. Unde si prohibitio per summum Pontificem decretorie lata sit, qui renuunt se submittere fidem lædunt. Congregationis Indicis prohibitio non est *certa de fide*, sed qui negat se submittere et libros vetitos respuere, si non fidem, certe obedientiam lædit et quidem sub gravi

Legem Indicis obligare in Galliis confirmant recentiora monumenta. Sic habet conc. Prov. Aven 1849, ch. 4. p. 55, fideles sæpius moneant rectores animarum legibus Ecclesiæ gravissimis prohibitum esse ne emantur, legantur, retineantur libri a Sede Apostolica, vel ab ipsis episcopis damnati. Conc. Albiense p. 80. Nullus ergo prohibitos libros legere et retinere præsumat, nisi adsit necessitas, et a competente auctoritate obtineatur licentia. Conc. Burdigalense

p. 21. Pariter libros a sancta Sede vel Ordinario damnatos nemo legere præsumat. Similia verba habent, Conc. Tol. p. 66, conc. Ausc. p. 38.

Insuper pro obligatione Indicis constitutiones ediderunt Pius IV, Clemens VIII, Alexander VII et Benedictus XIV. Ex ultima constitutione, *quæ ad catholicæ* alias renovans hæc verba referremus. « (Ipsam laudatam indicem typis camerae apostolicæ impressum) auctoritate Apostolica tenore præsentium approbamus et confirmamus, atque ab omnibus et singulis personis, ubicumque locorum existentibus, inviolabiliter et inconcusse observari præcepimus... Non obstantibus Apostolicis generalibus, vel specialibus litteris, constitutionibus aut quibusvis decretis, statutis, usibus, stylis, et consuetudinibus etiam immemorabilibus, cæterisque in contrarium facientibus quibuscumque. »

Si insuper ex conciliis supra citatis, episcopi amplexati sunt, acceperunt, et agnoscunt omnes et singulas constitutiones quæ universalem Ecclesiæ disciplinam respiciunt quomodo dici potest, legem Indicis librorum prohibitorum hodie in Galliis non obligare; nos vero non videmus. Ideoque difficultatem dirimat cui competit iudicium.

§ XI.

An facultatem concedendi oratoria privata ex jure Gallicano retineant episcopi.

Concilium Tridentinum hanc facultatem ademerat episcopis, ideoque eam retinere non possunt absque indulto vel alio legitimo titulo. Sed eucharistia in oratoriis privatis ser-

vari et communicatio dari non potest neque cum particulis in missa consecratis, sine expressa Ordinarii licentia ex Benedicto XIV. Encyc. 2. jun. 1751.

§ XII.

An reductiones missarum possint ab episcopis fieri in Gallia.

Respondeo negative, sed constitutiones Urbani VIII et Innocentii XII servari debent. (V. Conc. prov. Lug. p. 50.) Sed postulanti episcopis hanc facultatem elargiri solet prout refert Benedictus XIV.

§ XIII.

An in lege generali jejunii et abstinentiæ dispensare valeant episcopi.

Respondeo negative, nisi auctoritate apostolica suffulti. (V. Conc. prov. Rothom. p. 40.)

§ XIV.

An in statu præsentis ecclesiarum Gallicæ admittendum sit ex lege Tridentina jus capitulorum circa seminaria.

Videtur respondendum affirmative. Nam in littera Emi cardinalis præfecti S. Congregationis Concilii ad Patres. Conc. Lugd. legimus : « Præ oculis habeantur ea quæ spectant ad

p. 21. Pariter libros a sancta Sede vel Ordinario damnatos nemo legere præsumat. Similia verba habent, Conc. Tol. p. 66, conc. Ausc. p. 38.

Insuper pro obligatione Indicis constitutiones ediderunt Pius IV, Clemens VIII, Alexander VII et Benedictus XIV. Ex ultima constitutione, *quæ ad catholicæ* alias renovans hæc verba referremus. « (Ipsium laudatum indicem typis camerae apostolicæ impressum) auctoritate Apostolica tenore præsentium approbamus et confirmamus, atque ab omnibus et singulis personis, ubicumque locorum existentibus, inviolabiliter et inconcusse observari præcepimus... Non obstantibus Apostolicis generalibus, vel specialibus litteris, constitutionibus aut quibusvis decretis, statutis, usibus, stylis, et consuetudinibus etiam immemorabilibus, cæterisque in contrarium facientibus quibuscumque. »

Si insuper ex conciliis supra citatis, episcopi amplexati sunt, acceperunt, et agnoscunt omnes et singulas constitutiones quæ universalem Ecclesiæ disciplinam respiciunt quomodo dici potest, legem Indicis librorum prohibitorum hodie in Galliis non obligare; nos vero non videmus. Ideoque difficultatem dirimat cui competit iudicium.

§ XI.

An facultatem concedendi oratoria privata ex jure Gallicano retineant episcopi.

Concilium Tridentinum hanc facultatem ademerat episcopis, ideoque eam retinere non possunt absque indulto vel alio legitimo titulo. Sed eucharistia in oratoriis privatis ser-

vari et communicatio dari non potest neque cum particulis in missa consecratis, sine expressa Ordinarii licentia ex Benedicto XIV. Encyc. 2. jun. 1751.

§ XII.

An reductiones missarum possint ab episcopis fieri in Gallia.

Respondeo negative, sed constitutiones Urbani VIII et Innocentii XII servari debent. (V. Conc. prov. Lug. p. 50.) Sed postulanti- bus episcopis hanc facultatem elargiri solet prout refert Benedictus XIV.

§ XIII.

An in lege generali jejunii et abstinentiæ dispensare valeant episcopi.

Respondeo negative, nisi auctoritate apostolica suffulti. (V. Conc. prov. Rothom. p. 40.)

§ XIV.

An in statu præsentis ecclesiarum Gallicæ admittendum sit ex lege Tridentina jus capitulorum circa seminaria.

Videtur respondendum affirmative. Nam in littera Emi cardinalis præfecti S. Congregationis Concilii ad Patres. Conc. Lugd. legimus : « Præ oculis habeantur ea quæ spectant ad

« eos adjuutores quorum consilio et opera episcopi uti debent
« pro recto seminariorum regimine, juxta Tridentini sy-
« nodi præscriptum. (Sess. XXIII, chap. xviii, de Ref.) »

§ XV.

*An in hodiernis Galliae ecclesiis collatio canonicatum
pertineat simul ad episcopum et capitulum.*

Nec ex bulla concordati anni 1801, nec ex subsecutis sanctæ Sedis actibus, ullo modo vindicari potest solis episcopis collatio canonicatum in hodiernis Galliae ecclesiis, et non reperitur derogatum fuisse juri communi de simultanea collatione quoad ecclesias Galliae. Consuetudo autem juxta quam episcopi Galliae a tempore concordati anni 1801 præbendas et canonicatus soli contulerunt, privavit capitula jure collationis simultaneæ. Ratio est, quia quamvis versamur in materia præscriptibili, non aderat in capitulis libertas reclamanda. Unde ex regula confirmata ut certa a Rota: *non valenti agere, non currit præscriptio, ut notant omnes.* Sed judicio superiorum et præcipue S. Congregationis Concilii hæc conclusio subjicitur.

§ XVI.

*An teneantur parochi et canonici professionem fidei emittere
et obedientiam Romano Pontifici jurare.*

Expresse id præcepit Concilium Tridentinum et certum est illud obligare sub gravi. Alioquin a die elapsorum duorum mensium fructus omnes beneficii restitui debent,

et ex multis etiam ante sententiam declaratoriam. Tridentinum præceptum de emittenda fidei professione non adstringit parochos ad nutum amovibiles.

§ XVII.

*Num lex Tridentina de concursu hodie in Gallia vigere
censenda sit.*

In omnibus Galliae diocesisibus a tempore concordati ad præsentem usque diem, constans praxis fuit, ut rectores parochiis absque ullo prævio concursu præficerentur. Nominatio scilicet et collatio quoad parochias omnes a solis episcopis fieri consuevit. De præfata porro Galliarum praxi, sponte exurgit quæstio, an et quo fundamento nitatur.

An ex concordato anni 1801, sequatur Galliarum ecclesias legi Tridentinæ de concursu non subjacere. Adsunt rationes quæ affirmandum suadent, et rationes in oppositum. Sed, inquit clarissimus D. Bouix, quibus rationibus pro et contra libratis, fateor concordati textus insufficientis mihi videri fundamentum ad asserendum ecclesiarum Galliae a generali concursus lege exemptionem. (De Parocho, p. 359.)

An quinquagenaria consuetudo parochias absque prævio concursu conferendi evincat non vigere hodie in Gallia Tridentinam de ejusmodi concursu legem. Adsunt etiam rationes hinc et inde, sed auctor jam citatus dicit: Expositis rationibus hinc inde, fateor nec non audere in re tam gravi quidquam concludere. Unum adnotabo, nimirum difficultates illas et pertimescenda incommoda quæ in causa esse potuerunt cur primis post concordatum temporibus præter-

missa fuerit concursus forma, adhuc etiam in parte perseverare. Porro certum est non obligare legem ecclesiasticam, quæ nullo modo, vel nonnisi cum magno incommodo et animarum detrimento, ob peculiare circumstantias, observari potest.

Nota bene: Adhibendus non est concursus quoad parochos ad nutum amovibiles. Et hoc certum est, ex declaratione S. Congregationis Concilii 12 Januarii 1619. *Pro ipso vero parochi amovibili, non tenetur Ordinarius uti examinatis synodalibus, nec pariter fieri debet concursus.*

Cum lex Tridentina de concursu ad universalem disciplinam pertineat, nec possit unquam in Ecclesiæ catholice disciplinam quidquam intrinsece et nocivum irrepere, nefas est omnino ejusmodi legem, tanquam per se et intrinsece malam, ac evangelicæ doctrinæ repugnantem, carpere. Quod si quis moderate diceret, præfatam disciplinam, etsi in se licitam et bonam, atque eo tempore, quo illam sancivit Tridentina synodus, perutilem, hodie tamen in certis quibusdam regionibus, ob mutatos mores, nonnullis obnoxiam incommodis evasisse, optandum proinde ut auctoritate Apostolica mutaretur, a catholica tamen loquendi norma non recederet. Ea est humana conditio, ut optimum quodque institutum ab usibus aliquatenus obnoxium remaneat.

§ XVIII.

Ex hodierno jure particulari Galliæ videtur parochiarum collatio ad episcopos pertinere, absque ulla ad Sedem apostolicam reservatione.

In Galliis valde notabilis intervenit per concordatum anni 1801 juri communi derogatio. Articulo enim decimo hujus conventionis a Papa Pio VII per bullam *Ecclesia Christi* confirmatæ, sic statuitur: *Episcopi ad paræcias nominabunt, nec personas seligent nisi gubernio acceptas.* Lingua gallica primum exscriptam fuisse articuli hujus formulam. Unde sequitur voces illas intelligendas esse ita scilicet ut facta nominatione nihil aliud requiratur. Et hoc procul dubio sensu propositum a se articulum, *Ils nommeront à toutes les cures*, intelligebat Napoleo, et quem sensum intellexerit Sedes Apostolica.

Certum est hoc sensu constanter ab initio usque nunc intellectum et ad praxim deductum illum concordati anni 1801 articulum, quin ulla unquam de hoc difficultas mota fuerit. Hinc annuendum non videtur hodierni canonistæ opinioni, ut *nominatio* duntaxat ad episcopos pertineret, collatio autem nonnisi ad juris communis normam.

Notetur vero nos hic loqui duntaxat de parochiis liberæ collationis, non autem de parochiis alicui capitulo vel monasterio unitis. Nam quæstio hodie movetur, et eam judicio superiorum relinquimus.

Parochiæ, cæterave beneficia ad liberam episcopi collationem pertinentia, quando vacante sede episcopali vacant.

hodie in Gallia videtur collatio ad successorem episcopum pertinere. Vicarius capitularis non potest etiam parochias conferre. Vicarius generalis neque parochias, neque ulla alia beneficia conferre potest, nisi concedatur hanc facultatem, quæ concedi potest ex communi doctorum sententia. (Vid. Leurenus, forum beneficiale, p. 2, q. 683.)

§ XIX.

An curati succursalistæ, seu ut eos vocant deservitores, in Galliis, veri quidem parochi sint, ast ad nutum episcopi amovibiles et revocari possint sine causa?

Parochus, attenda ipsius officii tam potest esse ad nutum revocabilis quam perpetuus. Qualitas hæc perpetuitatis seu manualitatis est officii parochialis essentia omnino accidentalitatis et extrinseca. Parochus ad nutum revocabilis tam vere est parochus quam in perpetuum deputatus. Hinc quoties a sacra congregatione concilii quæsitum, num obligationes quæ de jure parochis incumbunt, censeantur etiam astringere curatos ad nutum revocabiles, responsum est affirmative: v. g. eos teneri ad residentiam, ad offerendam missam pro populo.

Perpetuitas revera nequaquam necessario inhæret parochis ratione beneficii. Hallucinantur proinde qui existimant parochorum munus perpetuitatem ex essentia sua secum trahere. Hallucinantur pariter qui parochos manuales seu ad nutum revocabiles tanquam quid a jure communi dissonum et antiquæ disciplinæ putant, contrarium enim a canonistis probatur. (Vid. Bouix, de Parocho, p. 217.)

Hinc quæstio *an possint revocari sine causa* videtur resolvenda in hunc modum, attenda communiore doctorum sententia. Exceptis nonnullis casibus fieri potest revocatio sine causa, nec ab ea datur ad superiorem recursus. Hæc regula generalis fundata in ipsa *manualitatis* natura est omnino certa et communiter ut talis recepta. Excipiendos esse a dicta regula nonnullos casus, ob communiorem sententiam doctorum et Congregationum romanarum praxim, videtur admittendum. Casus sunt sequentes: si amotio fiat ex odio; si cedat in infamiam revocati; si cedat in damnum tertii præsertim parochiæ, si non soleat superior revocare sine causa.

Hinc si aliquis e dictis parochis amovibilibus Galliæ sine causa removeretur, quin simul alteri parochiæ vel muneri præficeretur, posset ad superiorem recurrere: tunc enim graviter læderetur ejus fama.

Si parochus ab episcopo suo revocatus existimet se esse in casu legitimi recursus, ipsi incumbit hoc probare. Debet nempe probare factam fuisse revocationem vel cum detrimento ipsius famæ, etc., etc.

Omnino falsum est præfatos Galliæ parochos qui deservitores (*desservants*) vocantur non posse parochiis suis privari, nisi ex gravi eorum culpa et servato ordine judicii. Quod nunquam et in nullo casu fieri posset remotio sine causa et quod a remotione sine causa semper detur recursus; hoc falsum videtur.

Hinc extra casus supra exceptos, Episcopus parochum amovibilem transferens ad aliam parochiam, ex illa sola ratione, quod id bono diocesis regimini conferre existimet; non tantum utitur jure suo, sed et coram Deo licite et lau-

dabiliter agit, causa hæc pro justâ et honesta haberi debet, vid. Leurenium; forum benef. p. 1. q. 72, n° 2.

Num attentis hodiernis circumstantiis utilius jam foret perpetuitate donari quoslibet amovibiles curatos, aut aliquam eorum partem. A quo hic expendendo mihi videtur abstinendum. Ex ipsa rei natura satis monentur Prælati, ut ea curatos ad nutum amovendi facultate discrete utantur. Hoc judicio Sedis apostolicæ relinquimus. Sed mirum non est manuales quam plurimas parochias ab apostolica Sede ibi relinqui, ubi remanet hæreticalis recursus vestigium aut periculum ad laicalem potestatem, ex sententia depositionis in parochos a curia episcopali pronuntiata.

§ XX.

Ex statu præsentis ecclesiarum Galliæ sequi necessario videtur, vicariorum parochis auxiliantium nominationem, ad episcopos, non autem ad parochos ut ex jure communi, hodie in ea regione pertinere.

In Gallia ingens hodie præbyterorum numerus absque ordinationis titulo, ex dispensatione, ordinatorum reperitur. Et quidem suus non deest cuique in vinea Domini exaranda locus. At vero si parochorum vicarii, qui exstant in Galliis quam plurimi, a parochis ipsis pro nutu assumerentur et removerentur, frequenter contingeret aliquem presbyterum omni prorsus ecclesiastico munere atque adeo sustentatione omni carere. Id olim contingere nequibat, siquidem vicarius a parochos remotus retinebat beneficium vel patrimonium.

Hinc ex ipsa dictum præcavendi incommodum necessitate consequitur, ut penes episcopum esse debeat vicarios illos nominare et revocare, necnon pro opportunitate ad alia munia transferre. Quod quidem, et si per se contra jus commune sit, vi tamen dictæ necessitatis ad jus commune reduci videtur, siquidem « summum jus commune » *necessitas*. Ita D. Bouix, de Parocho, p. 660.

§ XXI.

De obligatione curatorum missam offerendi pro populo quoad festa per indultum 9 aprilis 1802 suppressa, prout in constitutione UNIVERSA PER ORBEM Urbani VIII, determinatur, addita Conceptionis festivitate.

Res constat plurimis sacræ Congregationis concilii declarationibus. Proposito dubio: « An parochi debeant sanctissimum missæ sacrificium pro populo offerre etiam festis diebus, qui per indultum apostolicum die 9 aprilis 1802 suppressi sunt, licet hujus obligationis nova promulgatio ab episcopo diocesano non fiat: » Sacra Congregatio Concilii censuit respondendum: *affirmative*. Authenticam esse illam S. Congregationis Concilii declarationem dubium non est.

Consuetudo contraria præfatæ obligationi offerendi pro populo, etiam diebus festis suppressis, nunquam legitima censenda est: ita censuit sacra congregatio concilii; die 25 septembris 1847. De suppressis olim in Gallia per nonnullorum ordinationes episcoporum, non est habenda ratio,

dabiliter agit, causa hæc pro justâ et honesta haberi debet, vid. Leurenium; forum benef. p. 1. q. 72, n° 2.

Num attentis hodiernis circumstantiis utilius jam foret perpetuitate donari quoslibet amovibiles curatos, aut aliquam eorum partem. A quo hic expendendo mihi videtur abstinendum. Ex ipsa rei natura satis monentur Prælati, ut ea curatos ad nutum amovendi facultate discrete utantur. Hoc judicio Sedis apostolicæ relinquimus. Sed mirum non est manuales quam plurimas parochias ab apostolica Sede ibi relinqui, ubi remanet hæreticalis recursus vestigium aut periculum ad laicalem potestatem, ex sententia depositionis in parochos a curia episcopali pronuntiata.

§ XX.

Ex statu præsentis ecclesiarum Galliæ sequi necessario videtur, vicariorum parochis auxiliantium nominationem, ad episcopos, non autem ad parochos ut ex jure communi, hodie in ea regione pertinere.

In Gallia ingens hodie præbyterorum numerus absque ordinationis titulo, ex dispensatione, ordinatorum reperitur. Et quidem suus non deest cuique in vinea Domini exaranda locus. At vero si parochorum vicarii, qui exstant in Galliis quam plurimi, a parochis ipsis pro nutu assumerentur et removerentur, frequenter contingeret aliquem presbyterum omni prorsus ecclesiastico munere atque adeo sustentatione omni carere. Id olim contingere nequibat, siquidem vicarius a parochos remotus retinebat beneficium vel patrimonium.

Hinc ex ipsa dictum præcavendi incommodum necessitate consequitur, ut penes episcopum esse debeat vicarios illos nominare et revocare, necnon pro opportunitate ad alia munia transferre. Quod quidem, et si per se contra jus commune sit, vi tamen dictæ necessitatis ad jus commune reduci videtur, siquidem « summum jus commune » *necessitas*. Ita D. Bouix, de Parocho, p. 660.

§ XXI.

De obligatione curatorum missam offerendi pro populo quoad festa per indultum 9 aprilis 1802 suppressa, prout in constitutione UNIVERSA PER ORBEM Urbani VIII, determinatur, addita Conceptionis festivitate.

Res constat plurimis sacræ Congregationis concilii declarationibus. Proposito dubio: « An parochi debeant sanctissimum missæ sacrificium pro populo offerre etiam festis diebus, qui per indultum apostolicum die 9 aprilis 1802 suppressi sunt, licet hujus obligationis nova promulgatio ab episcopo diocesano non fiat: » Sacra Congregatio Concilii censuit respondendum: *affirmative*. Authenticam esse illam S. Congregationis Concilii declarationem dubium non est.

Consuetudo contraria præfatæ obligationi offerendi pro populo, etiam diebus festis suppressis, nunquam legitima censenda est: ita censuit sacra congregatio concilii; die 25 septembris 1847. De suppressis olim in Gallia per nonnullorum ordinationes episcoporum, non est habenda ratio,

quia potestatem festa supprimendi non habent episcopi, proindeque invalida fuisse suppressio censenda sit.

Pro norma sumenda est Urbani VIII constitutio *universa per orbem*, quia constitutio hæc vim legis communis habet. Festa autem de præcepto prout in præfata constitutione determinantur, præter dominicos dies, sunt sequentia: Natalis Domini, Circumcisionis, Epiphaniæ, Paschatis cum duobus diebus sequentibus, Ascensionis, Pentecostis, cum duobus diebus sequentibus, Trinitatis, Corporis Domini, Inventionis sanctæ crucis, Purificationis, Annuntiationis, Assumptionis, Nativitatis Beatæ Mariæ Virginis; Dedicationis S. Michaëlis, Nativitatis S. Joannis Baptistæ, SS. Petri et Pauli, S. Andreae, S. Jacobi, S. Joannis, S. Thomæ, SS. Philippi et Jacobi, S. Bartholomæi, S. Matthiæ, SS. Simonis et Judæ, S. Matthæi, S. Stephani, Sanctorum Innocentium, S. Laurentii, S. Silvestri, S. Josephi, S. Annæ, Omnium Sanctorum, festum unius e præcipuis patronis cujuscumque civitatis aut loci. A Clemente XI, addita fuit Conceptionis festivitas.

Ex hoc catalogo facile possunt sibi annotare parochi festa illa suppressa, in quibus missam pro populo offerre tenentur. Notetur in constitutione agi de patronis totius regni, vel diocesis, non de *titularibus* Ecclesiæ.

Missam pro populo celebrare debet parochus in ecclesia parochiali; per seipsum, et per alium huic oneri satisfacere non potest, nisi ex *causa legitima*. Non autem tenetur missam solemnem aut aliqua hora fixam celebrare.

§ XXII.

An et quatenus possit parochum binas eodem die missas celebrare.

Anno 1212 sciscitanti Episcopo, num sacerdotibus liceret pluries eodem die sacrum facere, respondit Innocentius III, « Excepto die Nativitatis Dominicæ, nisi causa necessitatis « suadeat, sufficit sacerdoti semel in die, unam missam so-
« lummodo celebrare. » Porro hujusmodi responsum, libris decretalium insertum pro lege universali constanter habitum fuit. Unde certa est omnino lex, qua prohibetur sacerdos, bis eodem die celebrare. At simul certa est exceptio et quidem de jure communi, ob *necessitatis* casum.

Quis et quotuplex sit ille casus necessitatis? Plures casus ab antiquis canonistis habiti, tanquam a præfate legis prohibitionem excepti, ut tales hodie habendi non sunt; v. g. si nuptiæ non possent in crastinum diem differri. Vid. Benedicti XIV, de missæ Sacr. l. 3, c. 5, n. 3.

Solus practicus hodie casus est quando populus aut populi magna pars, sacro careret diebus dominicis et festis, nisi parochus liceret bis eodem die celebrare. Et propositiones sequentes stabiliuntur: 1° « Ad hoc ut parochus in duabus « ecclesiis eodem die licite celebrare possit, satis est quod « alioquin alteruter ex duobus dissitis populis missa carere « debeat die dominico aut festo. » Pro certa communiter a doctoribus haberi hanc conclusionem, ex cardinale Zelada. Communis theologorum omnium sententia est, quorum plures recenset Benedictus XIV. *De sacrif. missæ*, l. 3, c. 5,

n° 1. — 2° « Etiam in eadem Ecclesia bis eodem die celebrare licitum esse potest parcho, si nempe unicæ missæ « magna pars populi adesse nequeat. » Hi duo casus eodem jure censendi uti præcipue advertit Theophilus Rainaudus. Si reputatur sufficiens necessitas in priori casu, et in posteriori reputanda est.

An licentia episcopi requiratur et sufficiat, dicendum est : « Ad iterationem in duabus Ecclesiis requiri videtur regulariter loquendo, licentia Episcopi. » Diximus *regulariter loquendo*, quia in uno aut altero casu præsertim repentino, non puto crimini vertendum parcho quod dictam licentiam non requirat. Intellige quoad dioceses, in quibus Episcopi nihil in hac re præter jus commune statuerunt, decernentes necessariam esse ordinarii licentiam. « Ad iterationem in eadem Ecclesia non requiritur Sedis apostolicæ licentia, sed sufficit licentia Episcopi. » Nam ne vestigium reservationis, qua sancta Sedes jus commune in hac re coaretasset, reperire est. De hujusmodi reservatione nullatenus constat.

Si possit deputari alter sacerdos, vel si cogi possit parochum ad assumendum vicarium, nequaquam permittenda est ab Episcopis missæ iteratio. Si non adsit requisita a jure necessitas, consuetudo pro irrationabili et tanquam abusum merito censetur. Vid. bullam *declarasti* Benedicti XIV.

§ XXIII.

An pensio a gubernio Galliæ canonicis et parochis solvi solita rationem habeat boni ecclesiastici, et pro vero beneficio sit habenda.

Dicendum est hujusmodi annuas gubernii pensiones tanquam veras præbendas esse; siquidem ex pacto gubernium inter et sanctam Sedem statuta est illa pensio pro redditibus bonorum Ecclesiasticorum; quæ scilicet bona ea conditione alienata sunt, ut sufficienter provideretur sustentando clero.

Si quod dubium de hac re occurrere antea poterat, jam per Sanctæ Sedis declarationem certa omnino evasit. A sacra Pœnitentiaria die 19 januarii 1819, quæsitum fuerat : *An quæ solvuntur (in Belgio) pastoribus, et canonicis induant naturam beneficiorum, seu bonorum Ecclesiasticorum, et annexam habeant obligationem in hærentem his bonis, scilicet strictam et canonicam obligationem expendendi superflua pauperibus seu piis causis, et residendi sub pœna non faciendi fructus suos.* Sacra Pœnitentiaria rescripsit jam alias a sancta Sede responsum fuisse, *affirmative*. Unde recte concluditur pensiones a gubernio canonicis et parochis solutæ naturam bonorum Ecclesiasticorum induisse et pro veris beneficiis esse habendas.

Hinc errore aperte inducuntur, 1° qui affirmant nullum remansisse in Gallia bonum ad Ecclesiam pertinens: 2° qui asserunt pensionis gubernii annuæ solutioni non convenire definitionem beneficii Ecclesiastici; 3° qui pensionem an-

nuam clero solutam assimilat pensionibus quæ a gubernio solvuntur cæteris munere aliquo civili fungentibus. Unde minime potest sine injustitia suppressere potestas sæcularis *convenientem pro clero pensionem*, nam bona ecclesiastica non fuerunt ab Ecclesia et aliis ea detinentibus concessa, nisi sub conditione dictæ pensionis.

§ XXIV.

Bonorum ecclesiasticorum administratio sæcularis potestatis jurisdictioni nullatenus subjacet in Gallia.

Certam atque omnino tenendam esse hanc conclusionem, quam plurimis ac invectissimis auctoritatibus firmare solent doctores catholici, inter quos Fagnanus. Est sententia communis et vera, non tamen ex ea sequitur non posse, ex concessione Sedis apostolicæ, juris aliquid in administrandis bonis ecclesiasticis sæculari potestati competere. Unde matricularii (*les marguilliers*) constituti, non ex jure proprio, aut a sæculari potestate accepta administrant (id tanquam attentatum semper Ecclesia reprobavit), sed duntaxat ex sibi facto ab Ecclesiastica potestate procuratorio mandato. Quo sensu non repugnat in matricularios, seu ad temporalem parochiæ administrationem adhibere laicos. Dicto autem sensu intellecta matriculariorum institutio, sacris canonibus consona, parochiis valde utilis esse potest.

Incassum laboravit Thomassinus ut aliquod in antiquitate vestigium reperiret, administratæ rei temporalis ecclesiarum, a viris laicis, sæcularis potestatis vi et nomine (Disci-

pline de l'Église, p. 3, ch. 36, n° 6) : sed dici videtur, evenisse hoc in Gallia, quando in hac re, sicut in tot aliis, Ecclesiæ propriam jurisdictionem sæcularis potestas invasit.

§ XXV.

Per concordatum cum Francisco I initum sedes Apostolica, indulserat, ut ad ipsum, omissis intermediis judicibus, non posset appellari. Sublatum est a Pio VII præfatum adultum.

Hodie certum est in Gallia posse ad Sedem Apostolicam omissio medio, appellari. Nam ad Papam omissis intermediis omnibus tribunalibus, appellari potest, nisi Papa ipse contrarium alicui regioni indulserit. Doctrina contraria nequaquam a viro catholico admitti potest, utpote quæ omnino erronea est, in schisma ducens et hæresim sapiens.

Ex alia parte prædictum indultum olim concessum, penitus a Pio VII antiquatum et sublatum videtur. Unde mirari nemo debet directos e Galliis, omissio medio, recursus et appellationes a curia Romana recipi. Tenentur proinde hodierni Galliarum præsules ejusmodi appellationibus, prout de jure communi deferre.

Hinc concluditur : « Neque tutum, neque temeritate vacans existimo, si quis hodie Galliarum ecclesiasticus judex, post legitime interjectam dictam appellationem, in causa ulterius procedere audeat, sub prætextu omissi tribunalis intermedii. Certum e contra puto, ab appellato, omissio me-

dio, ad Sedem Apostolicam, pro attentato et irritato haberi posse quidquid post interjectam hanc suam appellationem, a curiis ecclesiasticis Galliæ in ipsius causa pronuntiaretur. Ita clarissimus canonista D. Bouix, de Judiciis eccl. t. II, p. 273.

OMNIA SUB CORRECTIONE SANCTÆ SEDIS APOSTOLICÆ.

INDEX.

§ I.	— De juris canonici præstantia et utilitate in Gallia.	5
§ II.	— De jure canonico Gallicano in genere et de ejus recta notione ac definitione.	6
§ III.	— Per bullam QUI CHRISTI DOMINI videtur priscum jus canonicum gallicanum antiquatum fuisse et annullatum. Et quid de novo jure canonico gallicano.	8
§ IV.	— De requisita legum Pontificiarum disciplinam generalem spectantium promulgatione, ut obligent in Gallia.	10
§ V.	— An necessaria sit legum pontificiarum disciplinam generalem spectantium acceptatio, tum episcopis, tum aliis, in Gallia.	12
§ VI.	— De placito regio seu Principis sæcularis, quoad Constitutiones Romanorum Pontificum in Galliis.	14
§ VII.	— De consuetudinibus, seu de multiplici praxi contra jus commune jam a tempore Pii VII, in Galliis, introducta non contradicente sancta Sede.	15
§ VIII.	— Utrum consuetudines post Tridentina decreta ortæ et ipsis contrariæ valere possint.	17
§ IX.	— An declarationes seu decisiones Congregationis Concilii, vim universalis legis habeant, et obligent in Galliis; et ita sit aliarum Congregationum Romanarum.	19
§ X.	— An decreta S. Congregationis Indicis vim legis habeant in Galliis.	21
§ XI.	— An facultatem concedendi oratoria privata ex jure Gallicano retineant episcopi.	22
§ XII.	— An reductiones missarum possint ab episcopis fieri in Gallia.	23
§ XIII.	— An in lege generali jejunii et abstinentiæ dispensare valeant episcopi.	23

dio, ad Sedem Apostolicam, pro attentato et irritato haberi posse quidquid post interjectam hanc suam appellationem, a curiis ecclesiasticis Galliæ in ipsius causa pronuntiaretur. Ita clarissimus canonista D. Bouix, de Judiciis eccl. t. II, p. 273.

OMNIA SUB CORRECTIONE SANCTÆ SEDIS APOSTOLICÆ.

INDEX.

§ I.	— De juris canonici præstantia et utilitate in Gallia.	5
§ II.	— De jure canonico Gallicano in genere et de ejus recta notione ac definitione.	6
§ III.	— Per bullam QUI CHRISTI DOMINI videtur priscum jus canonicum gallicanum antiquatum fuisse et annullatum. Et quid de novo jure canonico gallicano.	8
§ IV.	— De requisita legum Pontificiarum disciplinam generalem spectantium promulgatione, ut obligent in Gallia.	10
§ V.	— An necessaria sit legum pontificiarum disciplinam generalem spectantium acceptatio, tum episcopis, tum aliis, in Gallia.	12
§ VI.	— De placito regio seu Principis sæcularis, quoad Constitutiones Romanorum Pontificum in Galliis.	14
§ VII.	— De consuetudinibus, seu de multiplici praxi contra jus commune jam a tempore Pii VII, in Galliis, introducta non contradicente sancta Sede.	15
§ VIII.	— Utrum consuetudines post Tridentina decreta ortæ et ipsis contrariæ valere possint.	17
§ IX.	— An declarationes seu decisiones Congregationis Concilii, vim universalis legis habeant, et obligent in Galliis; et ita sit aliarum Congregationum Romanarum.	19
§ X.	— An decreta S. Congregationis Indicis vim legis habeant in Galliis.	21
§ XI.	— An facultatem concedendi oratoria privata ex jure Gallicano retineant episcopi.	22
§ XII.	— An reductiones missarum possint ab episcopis fieri in Gallia.	23
§ XIII.	— An in lege generali jejunii et abstinentiæ dispensare valeant episcopi.	23

- § XIV. — An in statu præsentis ecclesiarum Gallie admittendum sit ex lege Tridentina jus capitulorum circa seminaria. 23
- § XV. — An in hodiernis Gallie ecclesiis collatio canonicatum pertineat simul ad episcopum et capitulum. 24
- § XVI. — An teneantur parochi et canonici professionem fidei emit-tere et obedientiam Romano Pontifici jurare. 24
- § XVII. — Num lex Tridentina de concursu hodie in Gallia vigere censenda sit. 25
- § XVIII. — Ex hodierno jure particulari Gallie videtur parochiarum collatio ad episcopos pertinere, absque ulla ad Sedem apostolicam reservatione. 27
- § XIX. — An curati succursalistæ, seu ut eos vocant deservitores in Galliis, veri quidem parochi sint, ast ad nutum episcopi amovibiles et revocari possint sine causa? 28
- § XX. — Ex statu præsentis ecclesiarum Gallie sequi necessario videtur, vicariorum parochis auxiliantium nominationem, ad episcopos, non autem ad parochos ut ex jure communi, hodie in ea regione pertinere. 30
- § XXI. — De obligatione curatorum missam offerendi pro populo quoad festa per indultum 9 aprilis 1802 suppressa, prout in constitutione UNIVERSA PER ORBEM Urbani VIII, determinatur, addita Conceptionis festivitate. 31
- § XXII. — An et quatenus possit parochum binas eodem die missas celebrare. 33
- § XXIII. — An pensio a gubernio Gallie canonicis et parochis solvi solita rationem habeat boni ecclesiastici, et pro vero beneficio sit habenda. 35
- § XXIV. — Bonorum ecclesiasticorum administratio sæcularis potestatis jurisdictioni nullatenus subjacet in Gallia. 36
- § XXV. — Per concordatum cum Francisco I initum sedes Apostolica indulserat, ut ad ipsum, omissis intermediis judicibus non posset appellari. Sublatum est a Pio VII præfatum adultum. 37

FINIS.

